

Bireysel boyutta ise, 0-6 yaş arası çocuklar ve 13-21 yaş arasındaki ergenler bu yayınlardan ve olumsuz modellerden en fazla etkilenen, yüksek risk grubunda yer almaktadırlar. Gerek bireysel gerekse toplumsal boyutta, söz konusu olumsuz etkileri en aza indirgeyebilmek adına; medya mensupları, aileler ve uzmanların bilinçli ve sağlıklı bir iş birliği içinde olmaları önemlidir.

Çocuk ve gençler vakitlerini daha çok televizyon karşısında geçirmektedirler. Başta televizyon programları, filmler, çizgi filmler ve diziler olmak üzere, tüm kitle iletişim araçlarında yer alan şiddet, vahşet ve saldırganlık son yıllarda dikkat çekici ve düşündürücü bir hâl almıştır.

Kitle iletişim araçlarından yayılan şiddet, yazılı basında kendisini fotoğraflarda göstermektedir. Şiddet içeren fotoğraflar (kopuk kafalar, kanlı vücutlar, gasp, tecavüz, hırsızlık vb. görsel imgeler) insanlar üzerinde olumsuz etkilere yol açmaktadır. Zaman zaman bu görsel imgeler bir öğretici durumuna girerek bireyleri şiddete davet eder bir rol oynamaktadır.

Ülkemiz açısından bakıldığında, şiddet içeren fotoğrafların her gün sıklıkla medyamızda yer aldığı görülmektedir. Özellikle yazılı basında bu konuda birçok gazete 3'üncü sayfa adı altında, şiddet içeren fotoğrafların yayınlandığı bu sayfanın kamuoyunun beklentisinden oluşturulmuş olduğu savunulmaktadır. Bu duruma son verecek yasal düzenlemelerin etkin bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Bunun yanı sıra, basın mensupları olayları toplumsal açıdan düşünmeleri ve basın etik ilkeleri çerçevesinde daha dikkatli ve duyarlı davranmaları gerekmektedir.

Şiddet içeren olay, sahne ve görüntüler ne kadar sık, ne kadar fazla ve ne kadar uzun ekrana gelirse, zararlı etkilerinin artmakta olduğu düşünülmektedir. Aynı şekilde bu şiddet sahnelerinin ayrıntıları arttıkça ve tekrar tekrar ekrana gelen canlandırmalar, yakın çekimlerle pekiştirildikçe etkinin boyutları daha da tehlikeli bir hâl almaktadır (Altekin, 2005).

Film, dizi ya da programın kahramanı şiddet uyguluyorsa ya da filmin ana örüntüsü şiddet üzerine kurulu ise, izleyiciler üzerindeki özendirici ve tetikleyici etkisi de artma göstermektedir. Buna paralel olarak ortaya çıkan şiddete karşı duyarsızlaşma oluşmaktadır (Altekin, 2005).

İzleyici, televizyondan temel olarak model alma yoluyla etkilenmektedir. Araştırmalar, 14 aylık çocukların bile model alabildiklerini ortaya koymaktadır. Ergenliğe kadar olan çocukluk dönemi medyadaki şiddet görüntülerine maruz kalmada en önemli dönemi oluşturmaktadır: Televizyondaki saldırgan karakterlerle özdeşim kurma ve televizyon şiddetine ilişkin gerçeklik algısı, sonraki şiddet davranışlarını belirlemektedir. Televizyondaki şiddet içeriğinin, küçük çocuklarda korkulu ve saldırgan davranışların ortaya çıkma olasılığını artıran uyarılmışlık hâlinin, düşünce ve duygular üzerinde önemli kısa vadeli etkilerinin bulunduğu ve bu etkilerin, özellikle erkek çocuklarda daha belirgin olduğu sonucuna varılmıştır (RTÜK, 2005).

Uzun yıllardır şiddet davranışlarının ortaya çıkmasında medyanın etkisinin olup olmadığını inceleyen araştırmalar yapılmaktadır. Bu araştırmaların çoğunun, özellikle video oyunları ve İnternet yayınlarsınca kadar, televizyondaki şiddetin etkileri konusunda yapıldığı görülmektedir. Özellikle deneysel ve izleme çalışmalarında, aşırı şiddet içeren televizyon programlarının, saldırganlığı artıran bir etken olduğu pek çok kez gösterilmiştir (RTÜK, 2005).

"Televizyonun günlük yaşamda gittikçe daha çok yer kaplamaya başladığı, bu nedenle bireylerin dünyayı kavrayışları ve verecekleri tepkinin belirlenmesi üzerinde her gün biraz daha etkili olduğu genel kabul gören bir gerçektir. Bu etkililiği nedeniyle televizyon programlarında açık şiddete günlük yaşamda yer aldığından daha yüksek oranda yer verilmesinin, genel olarak bireylerin ruhsal yönden daha çok travmayla karşılaşmasına yol açmakta olduğu da bilinmektedir"(RTÜK, 2005).

Çocukluk ve gençlik; bedensel, zihinsel, ruhsal ve toplumsal değişikliklerin çok yoğun ve hızlı yaşandığı dönemlerdir. Bu nedenle, bu dönemdekilere televizyondan aktarılacak bilgi ve görüntülerin, bu evrelerin gelişim özelliklerine uygun olarak planlanması gerekmektedir. Erken verilen eğitimler; anlamama, erken uyarma, korkulara yol açma gibi olumsuzluklara neden olabılırken, geç kalınan eğitim ise hatalı bilgilerin edinilmesine yol açabilmektedir.

Gençlerin "Medya ve Şiddet" Konusundaki Düşünceleri

Millî Eğitim Bakanlığının, öğrencilerin medyaya bakışını öğrenmek amacıyla 2006 yılında 11 ilde, 1.060 öğrenci ile yaptığı çalışmanın sonucuna göre, ilköğretimde öğrenim görenlerin yüzde 51'i ve ortaöğretim kurumlarında öğrenim gören öğrencilerin yüzde 70,7'si medyayı "güvenilir" bulmamaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı, Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı (EARGED) tarafından yapılan çalışmada, ilköğretim öğrencilerinin yüzde 44'ü, ortaöğretim öğrencilerinin ise yüzde 66'sı medya yayınlarını 'gerçekçi' bulmamaktadır. Ortaöğretim öğrencilerinin yarısından fazlası (yüzde 56,7) geleceğini yönlendirirken medyadan yararlanma ihtiyacı hissetmemektedir. Öğrencilerin dörtte üçüne yakını (yüzde 71) 'medyayı takip etmediğinde kendini mutsuz' hissetmemektedir. Bu çalışmaya göre okullarda öğrenciler arasında yaşanan kavgalarda mafya dizileri ve şiddet içerikli filmlerin önemli etkisi bulunmaktadır. Bu çalışmada öğrenciler "tarafsız, doğru ve güvenilir; eğitime önem veren; eğlenceli, şiddet içermeyen, toplumun manevi değerlerine saygılı bir medya" istediklerini belirtmişlerdir.

Öğrencilerin yüzde 81'i gazete okuduğunu söylemekte; ancak 'her gün' cevabını veren öğrenci oranı yüzde 27'dir. Öğrenciler 'ara sıra' (yüzde 45) gazete okumakta, bazıları ise (yüzde 11) hiç gazete okumamaktadırlar. İlköğretim öğrencilerinin yüzde 64'ü, ortaöğretim öğrencilerinin ise yüzde 52'si 'medya yayınlarının eğitime olumlu katkısı olmadığını' düşünmektedir.

Ortaöğretim öğrencilerinin yüzde 65'i 'medya yayınlarının aile içi ilişkilere olumlu katkısı olmadığını' belirtmektedir. Öğrencilere göre medyanın sorumluluklarının başında, 'eğitime katkı sağlamak', 'toplumun millî ve manevi değerlerini yükseltmek', 'demokrasi anlayışını geliştirmek' ve 'toplumsal kalkınmaya katkı sağlamak' olduğu ifade edilmiştir.

Komisyondan ortaöğretim kurumlarında yaptığı çalışmada öğrencilerin yüzde 14,0'ı yazılı ve görsel basından etkilendiklerini belirtmişlerdir. Ortaöğretim kurumlarına devam eden öğrencilerin yüzde 27,3'ü basından gelen bilgiyi "güvenilir" olarak değerlendirmektedir. Öğrenciler arasında her gün televizyon seyretme yüzde 92,6'dır. Öğrencilerin en fazla seyrettikleri programlar sırasıyla diziler (yüzde 40,7), filmler (yüzde 23,3), spor programları (yüzde 14), belgesel (yüzde 11,8), yarışma programları (yüzde 8,2) ve magazin programları (yüzde 2,1) şeklindedir. Öğrencilerin yüzde 45,1'i televizyon film kahramanları gibi güçlü olma isteğinin şiddet nedeni olduğunu belirtmektedirler. Bu çalışmanın ileri analizlerinde televizyon karşısında uzun süre kalan gençlerin şiddet davranışlarını daha fazla sergiledikleri bulunmuştur.

Komisyonunun ceza infaz kurumlarında tutuklu ve hükümlü çocuklar arasında yaptığı araştırmada çocuklara ceza infaz kurumlarına girmeden önceki televizyon seyretme davranışları sorulmuştur. Çocukların yüzde 72,6'sı televizyon seyrettiklerini belirtmişlerdir.

Şiddet İçerikli Televizyon Programlarının Etkilerine İlişkin Sınıflandırılmış Niteliksel Araştırma Bulguları

Niteliksel araştırma bulguları üç ana grupta toplanmaktadır:

- ◆ Televizyondaki şiddetin doğrudan etkileri ile ilgili bulgular,
- ◆ Şiddete karşı duyarsızlaşmaya işaret eden bulgular,
- ◆ Kötü dünya sendromu veya yaşamdan korkma olgusu.

Medyadaki şiddetin yarattığı “şiddete karşı duyarsızlaşma” olgusuyla ilgili sonuçlara göre: Çocuklar, şiddet içeren filmler izledikçe gerçek dünyadaki şiddete daha az tepki vermekte, başkalarının yaşadığı acı ve sorunlara karşı ilgisiz kalmakta, kendisini karşısındaki yerine koyamamakta ve toplumda giderek artan şiddet olaylarına daha fazla hoşgörü göstermektedirler (RTÜK, 2005).

‘Kötü dünya sendromu’ yaklaşımı, dünyanın eskiye kıyasla daha tehdit edici bir yer olarak algılandığını göstermektedir (Bonds, 2002). Medyadaki şiddetten etkilenen küçük yaşlardaki çocuklar, kendilerinin de şiddet kurbanı olabileceklerini düşünmekte ve korku-kaygı geliştirmektedirler. Bu çocuklarda sık sık ağlama, kucak isteme, saldırganlık eğilimi, uyku bozuklukları, kekeleme, tuvalet alışkanlıklarında bozulma, güven sorunları, sosyal etkileşimden kopma, yeme düzensizlikleri, psikosomatik bozukluklar, benlik değerinde düşme, dikkatini odaklaştırma sorunları ve depresyon eğilimi artmaktadır (RTÜK, 2005). Bu doğrultuda, şiddete karşı kendini zayıf hissetmenin, saldırganlık davranışını bir savunma yolu olarak da olsa benimsemeyi ve göstermeyi haklı çıkardığı söylenebilir. **Sonuçta, şiddet içerikli televizyon programları, seyircilerin bir bölümünü duyarsızlaştırırken, diğer bir bölümünü aşırı duyarlı hâle getirmektedir.**

Şiddet İçerikli Televizyon Programlarının Etkilerini Artıran Diğer Değişkenler

Çocukların ilköğretim döneminden önceki yaşlarda televizyonla olan ilişkileri, keşifte bulunma amacıyla özetdir. Televizyon programlarında, özellikle parlak, canlı öğeler ve hızlı değişen, hareketli karakterler, kuvvetli ses ya da ışık onları etkiler. Okul öncesi çocukların şiddetle tanışmasında, onların şiddete hazır hâle gelmesinde, bu canlı ve parlak görüntülerin, özellikle de çizgi filmlerin payı çok büyüktür. Okul çağı, çocukların şiddet eğilimindeki ve saldırgan davranışlarındaki etkisi açısından çok daha önemli bir dönemdir. Bu dönemde, çocukların dikkatleri artarak gelişir, kavrama yetenekleri ile hikâyelerdeki devamlılıkları izlerler; üstü kapalı olarak anlatılan olaylardan sonuçlar çıkarırlar ve karakterlerin eylemlerini ya da hareketlerini onaylar ve taklit ederler. Bu dönemde çocuklardaki şiddet eğilimi, şiddet içerikli programları izleyip izlemediklerine göre değişir. Özellikle bu tür programları izleyen, oradaki şiddetin gerçek dünyayı yansıttığına inanan ve bunlardan kendine şiddet eğilimli bir kahraman seçen çocuklarda, saldırgan davranışlarda artma görülür.

Ergenlik döneminde televizyon karakterlerinden etkilenme ve kimlik oluşturma, diğer dönemlere göre daha az olmakla birlikte, bu yaşlardaki gençler, televizyondaki şiddet ya da suç davranışlarını taklit ederek, bu dönemin tipik davranışlarından olan “geleneksel olarak otoriteye meydan okuma davranışını” sergileyebilmektedirler (Josephson, 1995).

Gençlerde potansiyel riskli davranışlar; rastgele cinsel ilişki, alkol ve sigara kullanımı, uyuşturucu/uyarıcı kullanma gibi madde bağımlılıkları, dolandırıcılık, hırsızlık, ehliyetсіz

araç kullanma, düşük beden algısı, obezite, okul performansındaki düşüşler olarak tanımlanmaktadır. Yapılan araştırmalarda, bu riskli davranışlarla medya araçları arasındaki ilişkiler sorgulanmıştır. Buna göre; gençlerin, belirtilen bu risk davranışlarını sıklıkla radyoda duydukları, televizyonda izledikleri ya da videokliplerde gördükleri ve bu davranışlara sahip olmalarında, bu programları izlemelerinin yanında, aile eğitimleri, cinsiyet ve ırksal özelliklerinin de etkili olduğu bulunmuştur (Klein ve ark., 1993). Çocuk ve gençlerin izledikleri televizyon programları, onların günlük sosyal davranışlarını etkilemektedir. Bu etkinin olumlu ya da olumsuz olmasında, izlenen programın niteliği, içeriği, o programın izlenme süresinin kısa ya da uzunluğu, programın sunuşunda gerçekleştirilen yönlendirilmeler önemli rol oynamaktadır. Bu nedenle, televizyonda çocuk ve gençlere yönelik programların yapımcılarının, özellikle bu konularda daha dikkatli olmaları gerekmektedir.

RTÜK tarafından, ülkemizde 5.360 kişi ile yapılan bir araştırma, günlük televizyon izleme süresinin ortalama olarak 4 saat olduğunu ortaya koymaktadır. Toplumun yüzde 20'si günde 5 saat televizyon izlemektedir. Türkiye'de, televizyonda çocukların en çok seyrettikleri saatlerde gösterilen filmlerdeki şiddet düzeyini araştıran bir başka çalışmada, beş özel televizyon kanalında, hafta içi 16.00-21.30 ve hafta sonu 09.00-21.30 saatleri arasında yayınlanan 80 filmde, toplam 5 bin 600 saniyenin izlenmesi sonucunda, bu filmlerdeki şiddet oranının yüzde 33,1 olduğu, toplam sürenin yüzde 13,8'ini fiziksel şiddetin (vurma, yaralama, öldürme), yüzde 10,9'unu sözel şiddetin, yüzde 8,4'ünü ise psikolojik şiddetin oluşturduğu belirlenmiştir (Ayrancı ve ark., 2004).

Türkiye'de, televizyonlarda şiddet sunumuna bakıldığında, araştırma sonuçları paralelinde, şiddete aşırı derecede yer verildiğini söylemek mümkündür. Şiddet sunumu, en çok izlenen zamanda, ana haberlerden başlayarak, neredeyse izleyen tüm programlarda yapılmaktadır (Özer, 2005a). Kan davası, mafya-devlet ilişkilerini vb. konu alan ve doğrudan şiddet üzerine kurulu olduğu söylenebilecek programların yanında, aşk temalı dizilerde de şiddet unsuru yoğun olarak kullanılmaktadır. Programlarda yer verilen şiddetle ilgili bir başka yön de, devam eden bazı programlarda (örneğin diziler), şiddetin giderek yoğunlaşmasıdır. Televizyonlarda sunulan şiddetin önemli bir yönü de, "iyi"yi temsil edenlerin uyguladıkları şiddetin "meşru" olarak sunulmasıdır. Örneğin bir dizide, bir "kötü" karakterin uyguladığı şiddet "meşru" olarak sunulmazken, aynı kişiye -yasa dışı yollardan uygulanan- şiddet, bunu uygulayanlar meşru güvenlik güçleri olmasa bile, meşru olarak sunulabilmektedir. Başrollerde oynayanların uyguladıkları şiddet de genellikle benzer şekilde "meşru" olarak gösterilmektedir (Özer, 2005a). Bu durum, şiddetin bazı koşullar altında kabul edilebilir olduğu mesajını zihinlere yerleştirerek yine duyarsızlaşmaya neden olmaktadır.

Mafya dizileri, gerek içerdikleri aşırı şiddet görüntüleri gerekse verdikleri açık ve örtülü mesajlarla yasa dışılığı özendirir ve hatta meşrulaştırmaktadırlar. Ayrıca sigara, alkol ve uyuşturucu/uyarıcı madde kullanımını kabul edilebilir gösteren sahneler de bu dizilerde yer verilebilmektedir. Mesajlar, tekrarlayan şekilde ve sürekli olarak çok kuvvetli biçimde verilmektedir. Nitekim, bunların etkisiyle son yıl içinde ülkemizde bazı gençler, bu dizilerdeki karakterlere özenerek ve bunu da sonradan açıkça beyan ederek arkadaşlarını yaralamış ya da katletmişlerdir. (Altaylı, 2005).

Altun ve arkadaşları okullarda meydana gelen şiddet olaylarını gazetelerde yer alan haberler yoluyla incelemişlerdir. 2002-2004 yılları arasında Cumhuriyet, Milliyet, Zaman gazetelerinde çıkan okullardaki şiddet olaylarına ilişkin haberler taranmış ve bu haberlere içerik analizi uygulanmıştır. Bulgular, şiddete ilişkin haberlerin veriliş biçiminde, gazetelere göre değişmek üzere "yorumsuz, ya da iddia" şeklinde iki temel yaklaşım olduğunu göstermiştir (Altun S. A., ve arkadaşları).

4.4.3.4. Sigara, Alkol ve Alkol Dışı Madde Kullanımı ve Şiddet

Madde bağımlılığı sıklığı, hem gelişmiş hem de gelişmekte olan ülkelerde yaşayan gençler arasında giderek artmaktadır. Ergenlik dönemindeki gençlerde alkol, sigara ve madde kullanmayı denemeye eğilim vardır. Ergenlerin çoğu, merak, kendini daha iyi hissetme, stresi azaltma, büyüdüğünü veya grubun bir parçası olduğunu hissedebilmek amacıyla veya sadece arkadaş ısrarı nedeniyle, ailede ve arkadaşlar arasında madde kullanımını denemektedir. Ancak madde kullanmaya ilişkin deneyimlerin ileride önemli sorunlara yol açabileceğini fark etmemektedirler. Bu dönemde kendilerine hiçbir şey olmayacağı ve başkalarının karşılaştıkları problemlerin onların başına hiç gelmeyeceği duyguları hakimdir.

Son yıllarda dünyada çeşitli ülkelerde özellikle gençler arasında problem hâline gelen madde kullanımının ve bağımlılığının, Türkiye’de de giderek yaygınlaştığından söz edilmektedir.

Türkiye’de madde kullanımına ilişkin bazı araştırma sonuçları:

- ◆ Bilir ve arkadaşlarının yaptıkları çalışmada lise öğrencilerinde sigaraya başlama yaş ortalaması 14,2 yıl olarak bulunmuştur (Bilir ve ark, 1997).
- ◆ Sağlık Bakanlığı tarafından 2003 yılında 13-15 yaş grubundaki 15.957 öğrenci üzerinde gerçekleştirilen Küresel Gençlik Tütün Araştırmasına göre ergenlerin üçte biri sigarayı denemiş, yüzde 10’u hâlen sigara içmektedir. (Sağlık Bakanlığı, 2003)
- ◆ Adana, Diyarbakır, Eskişehir, Mersin, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Sivas ve Trabzon’da 11.911 lise ikinci sınıf öğrencisinden yüzde 2,5’i yaşam boyu en az bir defa ekstazi kullandığını belirtmiştir. Bu çalışmada ilk olarak ekstazi kullanma yaşı 13,4±1,9 olarak bulunmuştur (Ögel K. ve arkadaşları, 2003).
- ◆ Türkiye’nin farklı coğrafi bölgelerinden seçilen dokuz ilden (İstanbul, İzmir, Sivas, Diyarbakır, Adana, Mersin, Trabzon, Eskişehir, Kocaeli) toplam 11.989 ilköğretim, 12.270 ortaöğretim öğrencisine anket uygulanmıştır. İlköğretim öğrencileri arasında yaşamı boyunca en az bir kez tütün kullananların oranının yüzde 16,1 olduğu saptanmıştır. Bu oran alkol için yüzde 15,4, uçuşu ve uyuşturucu maddeler için yüzde 1,7’dir. Ortaöğretimde yaşamı boyunca en az bir kez tütün kullanımı yüzde 55,9, alkol kullanımı yüzde 45, esrar kullanımı yüzde 4, uçuşu madde kullanımı yüzde 5,1, eroin ve ekstazi kullanım yaygınlığı yüzde 2,5’tir. Özel okulda okuyanlarda madde kullanım riski devlet okulunda okuyanlara göre daha yüksek bulunmuştur (Ögel K. ve arkadaşları, 2004).
- ◆ Adana, Ankara, Diyarbakır, İstanbul, İzmir ve Samsun’dan oluşan altı şehirde ortaöğretim kurumlarına devam eden 15-16 yaş grubundaki 4.182 öğrencinin yaklaşık yarısı tütün ve alkol deneyimleri olduğunu ifade etmiştir. Esrar kullanımı yüzde 4, uçuşu maddeler için yüzde 4, anabolik steroidler için yüzde 3, sakinleştiriciler için yüzde 3 ve ekstazi için yüzde 2’dir. Hâlen kullanım ise tütün için yüzde 18, alkol için yüzde 20, uçuşu madde için yüzde 2 ve diğer maddeler için yüzde 1’dir (Dışişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve UNODC, 2003).
- ◆ Hacettepe Üniversitesi birinci sınıf öğrencilerinde yapılan bir çalışmada (n=1032) sigara kullanmayı en az bir defa deneme yüzde 25,1 hâlen sigara içtiğini beyan etmiştir (Özcebe H. ve arkadaşları, 2005).
- ◆ Türkiye’de sekiz üniversitenin (Adnan Menderes, Harran, Kırıkkale, Kocaeli, Mersin, Ondokuz Mayıs, Osmangazi, Yüzüncü Yıl) birinci sınıf öğrencileri arasında yapılan bir çalışmada (n=3101) en az bir defa sigara kullanma yüzde 57,8 ve hâlen kullanma yüzde 22,5; en az bir defa alkol içme yüzde 47,2 ve hâlen içme yüzde 22,9 ve madde kullanmayı deneme yüzde 3 ve hâlen kullanma yüzde 0,6’dır (Bertan M. ve arkadaşları 2005).

Madde kullanan ergenlerin aile, en yakın arkadaşlar veya öğretmenler ile ilişkilerinin bozulduğu, okulda başarısız oldukları ve riskli davranışlara eğilimlerinin arttığı bilinmektedir. Riskli davranışlar arasında şiddet içeren davranışlar da yer almaktadır (Ögel ve ark, 2003; T.C. Dışişleri Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Adalet Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve UNODC, 2003; Özcebe ve ark, 2005; Bertan ve ark 2005). Gençlerde madde kullanımı karmaşık bir yapıya sahiptir; farklı maddelerin kullanımı, kullanma şekillerinin farklı olması ve kullanım nedenlerinin farklılığı olayı çok daha kompleks bir hâle getirmektedir.

Komisyonunun ortaöğretim kurumlarında yaptığı araştırmada gençlerin hâlen sigara kullanma yüzdeleri 15,6 (Erkeklerde yüzde 21,8 ve kızlarda yüzde 7,5), son bir ayda en az bir defa alkollü içki içme yüzdesi 16,5 (erkeklerde yüzde 31,5 ve kızlarda yüzde 10,6) ve son üç ay içinde uyuşturucu/uyarıcı madde kullanma yüzdesi 2,9 (erkeklerde yüzde 4,3 ve kızlarda yüzde 1,0) olarak bulunmuştur.

Yapılan analizlerde ise sigara kullanma, alkollü içki içme ve madde kullanımının değişik türdeki şiddet davranışları göstermelerine ya da maruz kalmalarına neden olduğu bulunmuştur.

Komisyonunun ceza infaz kurumlarında yaptığı çalışmada çocukların hayatının bir döneminde sigara kullanma yüzdesi 40,2, alkollü içki içme yüzdesi 4,1, tiner/bali/uhu gibi uçucu maddeler kullanma yüzdesi 3,3, uyuşturucu/keyif verici madde kullanma yüzdesi 7,9, sigara, alkol, uçucu madde ve/veya uyuşturucu maddelerden iki veya daha fazlasını kullanma yüzdesi 32,3 ve hiç birini kullanmadığını belirtme ise yüzde 12,1'dir. Bu yüzdelerde erkek ve kızlar arasında fark bulunmaktadır. Erkeklerde sigara kullanma yüzde 40,9 (kızlarda yüzde 43,1), alkollü içki içme yüzde 3,3 (kızlarda yüzde 9,8), tiner/bali/uhu gibi uçucu maddeler kullanma yüzde 3 (kızlarda kullanımı yok), uyuşturucu/keyif verici madde kullanma yüzde 7,6 (kızlarda yüzde 3,9), sigara, alkol, uçucu/uyuşturucu maddelerden iki veya daha fazlasını kullanma yüzde 33,2 (kızlarda yüzde 21,6) ve hiçbirini kullanmadığını belirtme ise yüzde 12,1 (kızlarda yüzde 21,6)'dir. Bu araştırmada erkek ve kızlarda sigara kullanma ile şiddet davranışları; erkeklerde ise madde kullanımı ile şiddet davranışları arasında ilişki bulunmuştur.

4.4.3.5. Kumar Oynama, Çete Üyesi Olma ile Silah Taşıma ve Şiddet

Şiddet davranışlarının artmasıyla birlikte ergenlik döneminde silah taşıma davranışının arttığına ilişkin araştırma bulguları mevcuttur. Gelişmiş ülkelerde ergenlerin silah taşıma ve şiddet davranışı içinde olmalarına ilişkin araştırmalar yapılmakta; şiddetin ve silah taşımının azaltılması için müdahale programları uygulanmaktadır. Türkiye'de çocuk ve gençlerde şiddet son yıllarda sıklıkla tartışılan konulardan birisi olmakla beraber silah taşımının da önemli bir sorun olduğu gözden kaçırılmamalıdır (Boztaş G. ve arkadaşları 2007; Kaşifoğlu M., 2004).

Komisyonunun ortaöğretim kurumlarında yürüttüğü araştırmada;

- ◆ Gençlerin yüzde 9,2'sinin delici-kesici alet taşıdığı (erkeklerin yüzde 13,1 ve kızların yüzde 4,31), yüzde 5,9'unun ateşli silah taşıdığı (erkeklerde yüzde 8,5 ve kızlarda 2,6) ve yüzde 7,7'sinin çete üyesi olduğu (erkeklerde yüzde 10,6 ve kızlarda yüzde 4,1) saptanmıştır
- ◆ Gençler arasında kumar oynama yüzde 6,2 (erkeklerde yüzde 8,9 ve kızlarda yüzde 2,5) ve şans oyunu oynama yüzde 22,4 (erkeklerde yüzde 31,9 ve kızlarda yüzde 9,8) şeklinde bulunmuştur.
- ◆ Şiddet davranışları olduğunu söyleyen gençler arasında kumar oynama, ateşli/delici silah taşıma ve çete üyesi olma önemli risk etkenleri olarak bulunmuştur.

Komisyunun ceza infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlü çocuklar arasında yaptığı araştırmada:

- ♦ Ceza infaz kurumlarına gelmeden önceki yaşantılarında çocukların yüzde 8'i kumar oynadığını, yüzde 17,1'i şans oyunu oynadığını ve yüzde 3,7'si ise hem kumar hem de şans oyunu oynadığını belirtmiştir. Kızlar arasında şans oyunu veya kumar oynama yüzde 19,6 iken erkeklerde yüzde 27,1'dir.
- ♦ Ceza infaz kurumlarına gelmeden önceki yaşantılarında son üç ay içinde fiziksel şiddet gören çocukların yüzde 22,9'u arkadaşlarından şiddet gördüğünü, şiddet uygulayan çocukların yüzde 43,8'i arkadaşlarına şiddet uyguladığını belirtmiştir.
- ♦ Ceza infaz kurumlarına gelmeden önceki yaşantılarında çocukların yüzde 47,5'i delici ve kesici alet taşıdığını belirtmiştir. Bu oranlar erkeklerde yüzde 47,3 ve kızlarda yüzde 40,9'dur.
- ♦ Ceza infaz kurumlarına gelmeden önceki yaşantılarında çocukların yüzde 29,2'si ateşli silah taşıdıklarını belirtmişlerdir. Bu oranlar erkeklerde yüzde 28,2 ve kızlarda yüzde 37,8'dir.
- ♦ Çocukların delici ve kesici alet taşıma nedenleri ise "güvensiz bir ortam olduğu için taşıma" yüzde 67,5, "kendisini daha iyi hissetme" yüzde 12,8, "arkadaşlarında da bulunduğu için" yüzde 8 ve "filmlerdeki insanları örnek aldığı için taşıma" yüzde 2,6'dır.
- ♦ Çocukların şiddet davranışlarını artıran etkenler arasında kumar oynama ve silah taşıma davranışları pozitif yönde ilişkili çıkmıştır.

4.4.3.6. Göç, Kentleşme, Yoksulluk, İşsizlik ve Şiddet

Son yıllarda ülke içinde göç olgusu çarpık kentleşmeye neden olmaktadır. Ayrıca kamuoyunda, büyük kentlere göç eden yoksul, işsiz ve eğitim düzeyi düşük olan kesimlerin şiddetle daha fazla ilişkili olduğu, kentlerin kültürel dokusunu bozdukları ve kentin yerleşik nüfusunun iş, yer ve diğer olanaklara ulaşmasını engellediği görüşü vardır. Bu yoğun göçle beraber kentte yaşama bilincine kavuşmadan kentin olanaklarını kullanan kentsoylu olmayan insanların da kente uyum sorunları ortaya çıkmaktadır.

Ülkemizde çalışma çağındaki kişi sayısı hızla artmakta ancak kişilerin büyük kısmı bir meslek sahibi olamamaktadırlar. Meslek sahibi olmayan kişilerin çalışabileceği iş alanları oldukça sınırlıdır. Özellikle hizmet, turizm, tekstil, inşaat vb. sektörler bu tür kişilere iş istihdamı sağlamaktadır. Ancak, bu alanda istihdam edilen kişiler hem düşük ücret almakta hem de sosyal güvenlik sistemine girememesi riski ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Diğer iş alanlarındaki ve ekonomideki gelişme ile işsiz ya da düşük gelirle çalışan kişiler arasındaki gelir farkı daha da artmaktadır. Diğer taraftan nüfusun en zengin kesimi toplumun yaşam tarzını belirleyen pek çok sektörü yönetmektedir. Bu sektörler tarafından tanıtılan, teşvik edilen ve hatta zorlanan yaşam tarzı alışkanlıkları sosyal ve ekonomik olarak dezavantajlı kesimlerin aleyhine olmaktadır. Sonuçta şiddet içeren davranışlar bu kesimde sık olarak görülmektedir.

Kentlere göç eden ve işsiz olan kesime yönelik, devlet tarafından pek çok sosyal yardım programı yürütülmektedir. Sosyal yardım miktarı ülkenin toplam gayri safi yurt içi hasılasının toplam yüzde 1,05'ini oluşturmaktadır. Bu yardımın kişilerin o andaki yaşamlarına katkıda bulunmakla beraber onların geleceğe ilişkin bilgi ve beceri yatırımına katkısı bulunmamaktadır. Sosyal yardım kesildiği zaman bir önceki ekonomik durumlarına tekrar geri dönmektedirler.

Devletin toplumsal ve sosyal değişimleri kontrol gücü, politik ve sosyal politikaların değişimi şiddetin önlenmesinde çok önem taşımaktadır. Bütün bunların içinde pek çok sektör de şiddetin ortaya çıkmasında rol oynamaktadır. Toplumun sosyal yapısının içinde

demografik yapı ve değişimi, toplumdaki sosyoekonomik eşitsizlikler, kültürel değerler, çocuk ve aile politikaları, koruyucu sağlık hizmetlerinin varlığı ve adalet sisteminin işleyişi gibi temel konular şiddetin görölme sıklığını etkilemektedir.

4.4.3.7. Sosyal ve Kültürel Etkenler ile Şiddet

Bir toplumun sosyal ve kültürel yapısı şiddet algısını etkileyen en önemli etmenler arasındadır.

Prof.Dr. Hayati Hökekleli'nin 01.03.2007 tarihinde Komisyona verdiği bilgiler özetlendiğinde;

"Bir toplumda güven, barış, adalet, hakkaniyet, merhamet, sorumluluk gibi değerlerin sarsılması, bazı değerlerin kaybolması ve önemini yitirmesi durumunda, çocuk ve gençler sağlam bir karakter ve bütünleşmiş bir kişilik geliştiremezler. Bireylerin ve toplumun ruh sağlığı ciddi bir tehdit altına girer; toplumsal bütünleşme ve dayanışma zayıflar, kişi kişinin kurdı hâline gelir. Yaşanan hayat anlamsız ve değersiz olarak algılanmaya başlanır. Çünkü değerler, davranışlarımıza yön gösteren ilkeler ve standartlardır. Değerler, kişiye kendisini aşma, tek tek olayların üzerinde kalıcı ve tutarlı bir inanç ve tutum sahibi olma imkânı kazandırır. Değerlerin zayıflaması ya da eksik öğrenimi, yeterince içselleştirilememesi durumunda kişiliğimiz yetersiz ve etkisiz kalır; yeterince üretici ve yaratıcı olmadığımız için, yıkıcı, saldırgan ve geriletici eğilimler güç kazanır ve işbaşına geçer.

Bir toplumda değerlerin sarsılması ya da yıpranması, o toplumun bireylerini sağlıklı bir gelişmeden yoksun bırakır. Ne için, hangi amaçla yaşadığını bilemeyen ve bulamayan kişilerde "huzursuzluk", "stres", "bıkkınlık" "anlam boşluğu" ortaya çıkar. Bu durumda insanın kendinden ve doğadan "yabancılaşma"sından, "hayatın donuklaşması" ve "insanın otomatikleşmesi"nden söz edilir. Bütün ilgi ve dikkatlerin günümüzde yalnızca maddi ve bilişsel alana çevrildiği, duygu ve gönül dünyasının ihmal edildiği insanın, parçalanmış olan kendi bütünlüğünü ve anlam dünyasını yeniden ele geçirme ve kurmanın telaş ve arayışı içinde olduğunu söyleyebiliriz.

Günümüzde, insanın kendisinin unutulması ve unutturulmasına yol açan en temel olgu, insani ve ahlaki değerlerin gündemden düşmesi ya da başka bir deyişle kişilerin, toplumların ve devletlerin özel siyasi ve ideolojik tercihlerine hapsedilmesidir. Aydınlanma dönemi ile başlayan bilim ve teknoloji çılgınlığı, buna bağlı olarak ortaya çıkan acımasız rekabet ve sömürü düzeni, küreselleşme olgusuyla birlikte büyük bir hız kazanmıştır. Adalet, merhamet, dayanışma, barış, sorumluluk, hoşgörü, tahammül, sabır, dürüstlük gibi değerler önemlerini yitirmişlerdir. Bu durum, insanın kendini tanıma, anlama ve ıslah edip arındırma çabalarını, insani yaşama imkânlarını etkisiz kılmak suretiyle tek boyutlu bir hayata mahkûm etmiştir. Yaşadığımız dünyada pek çok genç insan toplumda bunalıyor, acı çekiyor, kendi tanımını ve yaşamının anlam ve amacını üretmiyor. Kendisini bir boşluk ve belirsizlik içerisinde buluyor. Her şeye sahip olsa bile gerçek tek bir amaca sahip olmadığı için, kendisini tahrip edecek, kişiliğini zaafa uğratacak işlere yöneliyor.

Dünya genelinde olduğu gibi, son yıllarda toplumumuzun da büyük bir değer kaybına uğradığı ve "ahlaki çöküntü" yaşadığı uzmanlar tarafından sık sık dile getirilmektedir. Gerçekten de asırlar boyu insanlarımızı bir arada tutan, hayatımıza anlam ve amaç katan pek çok değer kaybolmaya yüz tutmuştur. Bazı araştırmalar, bu şekilde dile getirilen değer bunalımının ulaştığı sonuçları gözler önüne sermektedir. Beş yıl arayla tekrarlanan ve pek çok dünya ülkesini içine alan Dünya Değerler Araştırmasının 1997 verilerine göre; toplumumuzda, *"hiçbir kısıtlamaya tabi olmaksızın cinsel özgürlüğe taraf olanlar"*ın oranı yüzde 29 olup bu durum İsveç toplumuyla yaklaşık aynı düzeydedir. Yine aynı araştırmaya göre *"yolsuzluk ve rüşvet, çıkarıcılık ve dürüst olmayan insani ilişkilerin yaygınlığı"*

konusundaki kanaatler pek çok ülkedeki insanların çok üzerinde seyretmektedir (yüzde 68-76). Daha da etkileyici olanı, araştırma yapılan kırk üç ülke arasında insanların birbirlerine *güven düzeyi en düşük* olan ülke (yüzde 6,5) ile Türkiye'dir. Çocukların evde öğrenmeleri gereken en önemli hususlar arasında *bencil olmama* ve *başkalarını düşünme* en alt sıralarda tercih edilmiştir. Bütün bu ahlaki bozulma göstergelerinde ise yıldan yıla bir güçlenme gözlenmektedir."

Komisyunun ortaöğretim kurumlarında yaptığı araştırmanın sonuçlarına göre:

- ◆ Ortaöğretim kurumlarına devam eden gençlerin okul dışı etkinlikleri şu şekildedir: yüzde 63,3'ü kitap okumakta, yüzde 61,8'i gazete/dergi okumakta, yüzde 58,8'i kültürel etkinliklere katılmakta, yüzde 56,4'ü İnternet kafeye gitmekte, yüzde 55,6'sı spor yapmakta, yüzde 45,6'sı sokakta arkadaşları ile oynamakta ve yüzde 17,5'i oyun salonları/bilardo/kahvehanelere gitmektedir.
- ◆ Ortaöğretim kurumlarına devam eden gençlere, şiddet içeren davranışları şiddet olarak algılama durumları sorulmuştur. Gençler arasında "şiddet" içeren davranışlar konusundaki algıları farklılık göstermektedir. Gençlerin bir kısmının şiddet içeren davranışları şiddet olarak algılamadıkları bulunmuştur. Örneğin, el şakası gençlerin yüzde 65,2'si, kaba söz ve davranışlar yüzde 70,3'ü ve eksiklerin yüze vurulması yüzde 31,2'si "şiddet" olduğu görüşündedir.
- ◆ Öğrencilerin yüzde 66,1'i yaşanan ortamın yeterli derecede güvenli olmadığını düşünmektedirler. Topluma yönelik diğer sorunlar ise öğrencilerin yüzde 60,9'u ahlaki değerlerin önemsenmemesi, yüzde 56,6'sı toplumdaki insanlardan acımasız olanlara daha çok saygı gösterildiğine inanılması, yüzde 57,3'ü dinî değerlerin ihmal edilmesi olarak sıralanmıştır.
- ◆ Öğrencilerin yüzde 61,9'u aile içi eğitimin yetersiz olmasını, yüzde 57,4'ü anne ve babaların öfkeli davranışlar sergilemesini, yüzde 57'si ailenin maddi durumunun kötü olmasını ve yüzde 45,1'i ise ailelerin çocuklarının sevmemesini şiddetin nedeni olarak belirtmişlerdir.
- ◆ Öğrencilerin yüzde 57,8'i okuldaki eğitimin yetersiz olduğunu ve yüzde 50,4'ü okulda örnek alınan kişilerin şiddet içeren davranışlarının sorun yarattığını düşünmektedir. Öğrencilerin yüzde 45,9'u televizyon film kahramanları gibi güçlü olma isteğinin şiddet nedeni olduğunu belirtmektedirler.
- ◆ Ortaöğretim kurumlarına devam eden gençlere şiddetin önlenmesi ve kontrolü konusunda bir dizi önermeler verilmiştir. Gençlerin yüzde 94,6'sı "adalet duygusunun güçlendirilmesi", yüzde 94,4'ü "şiddete maruz kalmanın engellenmesi, yüzde 94'ü "devlet büyüklerinin, yöneticilerin ve önemli kişilerin iyi örnek olması" ve yüzde 94'ü "Allah korkusu, vicdan ve insaf" gibi duyguların güçlendirilmesi" ni şiddetin önlenmesi ve kontrolü alanındaki ilk üç önerme olarak belirtmişlerdir.
- ◆ Toplumsal değerlerle ilgili konulardan "Allah korkusu, vicdan ve insaf gibi duyguların güçlendirilmesi", acıma, şevkat ve merhamet duygularının güçlendirilmesi, yardımseverlik ve fedakarlığın teşvik edilmesi, dürüstlüğü ve sözünde durmanın özendirilmesi, topluma karşı utanma duygusunun güçlendirilmesi, gençlerin yüzde 69,7-91,4'ü tarafından kabul edilen önermelerdir.
- ◆ Diğer taraftan toplumsal anlayışın yerleştirilmesine ilişkin oluşturulan önermeler ise başkalarının haklarına saygı göstermek, kısa yoldan köşe dönme anlayışından uzaklaşma, toplumsal çıkarları önemsemek, amaca ulaşmak için her yolun denenmesi anlayışından vazgeçilmesi, başkasının durumundan etkilenmemeyi öneren yaklaşımlardan vazgeçmek şeklinde sıralanmaktadır. Bu önermelere, 10 gençten yaklaşık dokuzu katılmıştır.

- ◆ Diğer taraftan gençlerin adam yerine konması önermesine, gençlerin yüzde 93,3'ü, sigara, alkol ve madde kullanımından kaçınılması yüzde 92,4 ve medyada şiddet sahnelerinin kaldırılmasına yüzde 82,1'i katılmıştır.

Sonuç olarak;

- ◆ Bilim ve teknolojiadaki hızlı gelişmeler gençlerin İnternet aracılığıyla pek çok kaynağa ulaşımını kolaylaştırmıştır. Kolay ulaşımın olumlu ve olumsuz etkileri bulunmaktadır.
- ◆ Çocuk ve gençler İnternet kafelerde çok uzun zaman geçirmekte ve bu süre zarfında yetişkinlerle aynı ortamda olumsuz etkileşim içinde bulunmaktadırlar.
- ◆ Çocuk ve gençlerin İnternet kafelerde şiddet içeren oyunları oynaması saldırgan davranışlarına neden olmaktadır.
- ◆ Küreselleşmenin toplumun sosyal, ekonomik ve kültürel yapısı üzerinde olumlu ve olumsuz etkileri ortaya çıkmaktadır.
- ◆ Medyada devamlı olarak yer alan şiddet görüntüleri çocuk ve gençleri şiddet görüntülerini kanıksamalarına ve şiddet algılarının değişmesine neden olmaktadır.
- ◆ Çocuk ve gençler televizyon karakterlerinden etkilenmektedirler ve rol model almaktadırlar.
- ◆ Çocuk ve gençler arasında sigara kullanımı, alkolü içki içme ve madde kullanımı sık görülmektedir. Bu tür alışkanlıkların şiddet davranışları ile ilişkileri bulunmaktadır. Madde kullanan ergenlerin aile, en yakın arkadaşlar veya öğretmenler ile ilişkilerinin bozulduğu, okulda başarısız oldukları ve riskli davranışlara eğilimlerinin arttığı bilinmektedir. Riskli davranışlar arasında şiddet içeren davranışlarda bulunma yer almaktadır.
- ◆ Sosyal olaylar ile çocuk ve gençler arasındaki şiddetin ilişkili olduğu da bilinmektedir. Toplumda silahın kabulü, çocuk ve gençlerin silaha ulaşabilmesi, şiddet olaylarında silah kullanımını artırmaktadır.
- ◆ Çocuk ve gençler arasında çeteleşme ve madde kullanımı da şiddeti beraberlerinde getiren riskli davranışlardır.
- ◆ Şiddet davranışlarının artmasıyla birlikte ergenlik döneminde silah taşıma ve çetelere üye olma davranışları da artmaktadır. Silah taşıma ve çeteye üye olma ile şiddet davranışları arasında ilişki bulunmaktadır.
- ◆ Çocuk ve gençler arasında kumar oynama ve şans oyunu oynama davranışı sorun teşkil etmektedir. Bu tür davranışlar da şiddet davranışlarının artmasına neden olmaktadır.
- ◆ Kentlere göç etme, kentin nüfus artışının hızlı olması, çarpık kentleşme, işsizlik ve artan yoksulluk şiddet olgularının artmasına neden olmaktadır.
- ◆ Bir toplumun sosyal ve kültürel yapısı şiddet algısını etkileyen en önemli etmenler arasındadır. Bir toplumda güven, barış, adalet, hakkaniyet, merhamet, sorumluluk gibi değerlerin sarsılması, bazı değerlerin kaybolması ve önemini yitirmesi durumunda, çocuk ve gençler sağlam bir karakter ve bütünleşmiş bir kişilik geliştiremezler.

- ♦ Orta öğretimde okuyan öğrenciler yaşanan ortamın yeterli güvenli olmadığını düşünmektedirler. Topluma yönelik diğer sorunlar ise öğrencilere göre; ahlaki değerlerin önemsenmemesi, toplumdaki insanlardan acımasız olanlara daha çok saygı gösterildiğine inanılması, dini değerlerin ihmal edilmesi aile içi eğitimin yetersiz olduğu, anne ve babaların öfkeli davranışlar sergilemesi, ailenin maddi durumunun kötü olması ve ailelerin çocuklarının sevmemesi olarak belirlenmiştir. Öğrenciler, okuldaki eğitimin yetersiz olması ve okulda örnek alınan kişilerin şiddet içeren davranışlarının sorun yarattığını düşünmektedirler. Öğrencilerin televizyon film kahramanları gibi güçlü olma isteğinin şiddet nedeni olduğu belirtilmektedir.
- ♦ Ortaöğretim kurumlarına devam eden gençler şiddetin önlenmesi ve kontrolü konusunda; “adalet duygusunun güçlendirilmesi”, “şiddete maruz kalmamın engellenmesi”, “devlet büyüklerinin, yöneticilerin ve önemli kişilerin iyi örnek olması”, “Allah korkusu, vicdan ve insaf” gibi duyguların güçlendirilmesini önermektedirler. Diğer öneriler ise “başkalarının haklarına saygı göstermek”, “kısa yoldan köye dönme anlayışından uzaklaşma”, “toplumsal çıkarları önemsemek”, “amaca ulaşmak için her yolun denenmesi anlayışından vazgeçilmesi”, “başkasının durumundan etkilenmemeyi öneren yaklaşımlardan vazgeçmek” şeklindedir. Diğer taraftan “gençlerin adam yerine konması”, “sigara, alkol ve madde kullanımından kaçınılması” ve “medyada şiddet sahnelerinin kaldırılması” önerilmektedir.

4.5. Bazı Güç Koşullardaki Çocuklar

Bu bölümde güç koşulları altında olan çocuk ve gençlere ilişkin durum irdelenmektedir. Sokakta yaşayan/çalışan çocuklar, tutuklu ve hükümlü çocuklar, koruma altına alınan çocukların yaşam koşulları ve şiddetle karşılaşma durumlarına ilişkin bulgular sunulmuştur.

4.5.1. Sokakta Yaşayan ve/veya Çalışan Çocuklar Olgusu

Sokakta yaşayan ve sokakta çalışan çocukların tanımları konusunda bazı kavram tartışmaları vardır. 1980’li yılların sonlarına doğru UNICEF büyük çapta Güney Amerika deneyiminden edinilen bilgiler doğrultusunda sokak çocuklarının, **sokaktaki çocuklar** ve **sokağın çocukları** olmak üzere iki ana başlık altında incelenmesi gerektiğini belirtmektedir.

Sokaktaki Çocuklar: Ailesinden giderek daha az destek alan ailenin geçim sorumluluğunu sokaklarda, pazarlarda çalışarak paylaşmak zorunda kalan çocuklardır. Bu çocuklar için yaşadıkları evler, oyun, kültürel faaliyet ve günlük yaşam mekânları olmaktan çıkmıştır. Sokaklar bu çocukların günlük faaliyetlerde bulundukları mekânlara dönüşmüş olsa da çoğu akşam evlerine dönmektedirler. Aile ilişkileri bir yandan bozuluyor olsa da hâlâ kesin olarak evlerine bağlıdır ve yaşamı ailelerinin bakış açısından görmeye devam etmektedirler.

Sokağın Çocukları: Günlük geçim mücadelesini ailelerinden hiçbir destek almaksızın yalnız başlarına veren bir grup olarak tanımlanabilir. Bu çocuklar, genelde terk edilmiş diye adlandırılırsalar da, güvensizlik duygusu, istenmeme ve şiddete maruz kalma gibi nedenlerle ailelerini terk etmiş, evle olan bağlantıları kopmuş ve bilfiil ailesizdirler.

UNICEF bir adım daha ileri giderek bazı yayınlarında aileleri ile hiçbir bağı kalmamış olan “terkedilmiş çocuklar” ile “sokakta yaşamayı seçen” ve ailesi ile “nadiren” temasta bulunan çocuklar arasında da ayırım yapmıştır (UNICEF, 2004).

Bu çocuklar; sokakta çalışan, sokakta yaşayan, dilenen ve madde bağımlısı olan çocuklar olarak alt gruplar oluşturmakta ve zamanla gruplar arasında geçişler görülmektedir. UNICEF’in çocukların aileleri ile ilişki düzeyine göre üç kategoride tanımladığı çocuklar ülkemizde bu alanda çalışan ve araştırma yapan kişi ve kuruluşlarca da desteklenmektedir (Sevil Atavuz 2003), (TBMM, Çocukları Sokağa Düşüren Nedenlerle Sokak Çocuklarının Sorunlarının Araştırılarak Alınması Gereken Tedbirlerin Belirlenmesi Amacıyla Oluşturulan Meclis Araştırma Komisyonu Raporu akt.: s.23-25)

İnsanlar, sokakta yaşayan çocukları çalışmaktan ya da sokaklardan kurtarmaları gerekiyormuş gibi bir duygu içinde olduklarından, meseleyi bu çocuklara bakmak ve korumak şeklinde düşünme eğilimindedirler. Dolayısıyla akla gelen ilk iş, çocuklara yiyecek ve giyecek dağıtmak ya da onların bakımının gerçekleştirileceği merkezler oluşturmak olmaktadır (UNICEF, 1994).

Sokaktaki çocuklar, çalışan çocukların bir alt kümesidir. Sokaktaki çocuklar üzerinde aşırı yoğunlaşma, o kadar göz önünde olmayan ve daha geniş bir grup olan sokakta çalışan çocuklar sorununun görülmesini engellemektedir. Oysa sokakta çalışan çocuklar sorunu diğerlerine göre daha az acil değildir.

UNICEF sokakta yaşayan/çalışan çocukları aile ilişkileri bakımından üç kategoriye ayırmıştır. (UNICEF 2004; Atavuz S., 1994)

1. **Aileleriyle sürekli ilişkisi olan çocuklar:** Bu gruptaki çocuklar “sokakta çalışıp, karşılaştıkları günlük güçlüklerle karşı aileleriyle sürekli temas hâlinde olan, aile denetimi ve korumasının sürdüğü çocuklardır”.
2. **Aileleriyle bazen ilişki kuran çocuklar:** Bu gruptaki “çocukların çok küçük bir bölümünün aileleriyle ilişkileri sürekli değildir. Çoğunluğunun aile bağları zayıf olsa da tümüyle kopmamıştır. Kendilerini hâlâ ana, baba ve kardeşleriyle özdeşleştirirler, günlerini sokakta bir şeyler satarak, bir hizmet yaparak ya da sadece dolaşarak geçiren ancak, bazen evlerine dönen çocuklardır ve sokaktaki çocuklar olarak adlandırılırlar.
3. **Aileleriyle hiç ilişkisi olmayan çocuklar:** Bu gruptaki çocuklar, “toplumun en yoksul kesimlerinden gelen ve sayıları diğer gruptaki çocuklar içerisinde daha az olan (Yüzde 5 ila yüzde 25 gibi rakamlar arasında vardır.) ailelerinden ya zorla ya da kendi istekleriyle ayrılan bu çocuklar, günün 24 saatini sokakta geçirmektedirler.” Aralarından bazıları aileleriyle sürekli ilişki içinde olsalar dahi, çoğu tamamen terk edilmiş durumdadır. Bu çocuklar sokağın çocuğu olarak tanımlanırlar”.

SHÇEK Genel Müdürlüğünün Sokakta Yaşayan/Çalıştırılan Çocuklara Yönelik Sunduğu Hizmetler

Ülkemizde, sokakta yaşayan ve/veya sokakta çalışan çocuklar aileleri tarafından ihmal ve istismar edilen çocuklar grubunda irdelenmektedir. Sokakta yaşayan/çalışan çocuklar uzun ya da kısa süreli de olsa aile, bir yetişkinin desteği ve korunmasından yoksun, her türlü tehlikeye açıktırlar.

Anayasa, yasalar ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu açıkça, “çocuk ihmal ve istismarı konusunda ivedi tedbirlerin alınmasını öngörmektedir. Bu çerçevede 2828 sayılı Yasanın 3. maddesi (e) bendine eklenen 6. maddeyi ve 1997 yılında çıkan 572 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile sokakta yaşayan ve çalışan çocuklara hizmet vermek amacıyla hizmete açılan, “Çocuk ve Gençlik Merkezleri” eşler arası

anlaşmazlık, ihmal, hastalık, kötü alışkanlık, yoksulluk, terk ve benzeri nedenlerle sokağa düşerek sosyal tehlike ile karşı karşıya kalan, sokaktaki çocuk ve gençlerin geçici süre ile rehabilitasyonlarını ve topluma yeniden kazandırılmalarını sağlamak amacıyla kurulan yatılı veya gündüzlü sosyal hizmet kuruluşları olarak tanımlanmıştır. SHÇEK Genel Müdürlüğü 1997 yılı itibarıyla bir Çocuk ve Gençlik Merkeziyle başlattığı hizmetlerini, 2007 yılı Nisan ayı itibarıyla, 44 merkez ve 8 gözlemevi ile sürdürmektedir. Çocuk ve Gençlik Merkezlerinde (ÇOGEM) yıllara göre ulaşılan çocuk sayısı aşağıdaki Tabloda verilmiştir.

Tablo:31- Açılan ÇOGEM Sayısı ve Ulaşılan Çocuk Sayıları

Yıllar	Açılan ÇOGEM Sayısı	Ulaşılan Çocuk Sayısı
1997-2000	16 Merkez, 1 Gözlemevi	7.416
2001	2 Merkez	6.350
2002	6 Merkez	5.520
2003	12 Merkez, 1 Gözlemevi	13.961
2004	4 Merkez, 1 Gözlemevi	8.735
2005	4 Merkez, 2 Gözlemevi	7.837
2006	1 Merkez, 1 Gece Barınağı, 3 Gözlemevi	9.114
Toplam	44 Merkez, 1 Gece Barınağı, 8 Gözlemevi	58.933

SHÇEK'in sokakta yaşayan/çalışan çocuklara yönelik hizmet verdiği Çocuk ve Gençlik Merkezlerinden hizmet alan çocuklara ilişkin, SHÇEK çocuk koruma sisteminin değerlendirilmesi araştırma sonuçları aşağıda verilmiştir (SHÇEK, 2005). Bu çalışmada tüm Çocuk ve Gençlik Merkezleri (ÇOGEM) anket kapsamına dâhil edilmiştir. Bu kuruluşların sayısı 35 ve bunlardan aynı tarih itibarıyla hizmet almakta olan toplam çocuk sayısı 4.493'tür. Anket için örnekleme 2.097 çocuk seçilmiştir. Bunlardan 1.910'unun kendilerine ya da yedeklerine ait referans (dosya) bilgilerine ulaşılmış, 938'i ile yüz yüze anket görüşmesi gerçekleştirilmiştir.

Meslek elemanlarının katkısıyla kuruluş kayıtlarından derlenen bilgilere göre, anket tarihi itibarıyla ÇOGEM'lerden hizmet almakta olan çocuk ve gençlerin yüzde 18,1'i kız, yüzde 81,9'u erkektir. Yaş grupları arasında en geniş dilimi, yüzde 42,5 ile 13-15 yaşlarındaki çocuklar oluşturmaktadır.

Tablo:32- ÇOGEM'lerdeki Çocukların Cinsiyete ve Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

Cinsiyet				Yaş grupları			
	Sayı	Yüzde	S.H. (yüzde)		Sayı	Yüzde	S.H. (Yüzde)
Kız	806	18,1	3,4	5-6 yaş	19	0,4	0,2
Erkek	3655	81,9	3,4	7-9 yaş	322	7,2	1,0
Toplam	4461	100		10-12 yaş	1329	29,8	1,6
				13-15 yaş	1896	42,5	1,1
				16-18 yaş	799	17,9	1,4
				19 yaş ve üstü	98	2,2	0,9
				Toplam	4461	100	

S.H: Standart Hata

S.H: Standart Hata

ÇOGEM'lerden hizmet almakta olan çocukların yüzde 34,1'i Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki illerden birinde dünyaya gelmiştir. Doğduğu ilden başka bir ildeki ÇOGEM'den hizmet alan çocukların da yüzde 32,9'u Güneydoğu Anadolu kökenlidir.

Tablo:33- ÇOGEM Fayda Sahiplerinin Doğum Yerlerinin Bölgelere Dağılımı

	Sayı	Yüzde	S.H. (Yüzde)
Güneydoğu Anadolu	1.519	34,1	9,7
Batı Anadolu	496	11,1	8,0
Ege	478	10,7	3,2
Akdeniz	423	9,5	4,1
Batı Karadeniz	408	9,1	1,8
Orta Anadolu	371	8,3	2,1
Doğu Marmara	330	7,4	2,6
Kuzeydoğu Anadolu	163	3,7	1,2
Orta Anadolu	96	2,2	1,3
İstanbul	68	1,5	0,4
Doğu Karadeniz	23	0,5	0,3
Batı Marmara	7	0,2	0,1
Yurt dışı	6	0,1	0,1
Bilgi yok	72	1,6	0,7
Toplam	4.461	100,0	

Çocukların doğdukları illerden başka bir ildeki ÇOGEM'den hizmet almakta olmalarının başlıca nedeni, bu durumdaki çocuklardan yüzde 87'si için geçerli olan "göç"tür. Bunu izleyen "evinden kaçarak başka bir il'e gelme" yalnızca yüzde 3,8 için geçerlidir. Doğum yeri bilinen çocuklardan yüzde 5,8'inin neden başka bir ildeki ÇOGEM'den hizmet aldıkları konusunda bilgi yoktur.

Tablo:34- Doğduğu İlden Başka Bir İlde ÇOGEM Hizmeti Almanın Nedenleri

	Sayı	Yüzde	S.H. (Yüzde)
Göç	1133	87,0	2,0
Evden kaçarak başka bir il'e gelme	50	3,8	1,1
Çocuk işçiliği nedeniyle il değiştirme	23	1,7	1,0
Deprem nedeniyle evsiz kalma	10	0,8	0,6
Kız çocuğun evlendirilmek üzere aile dışında kişilere verilmesi	5	0,4	0,2
Bulunduğu ilde kurum bakımı altına alınma	2	0,2	0,2
Yetiştirme yurdundan nakil edildikten sonra yurttan kaçma	2	0,2	0,1
Aileden koruma kararıyla alınma	1	0,1	0,1
Akraba yanına gönderilme	1	0,1	0,1
Bilgi yok	76	5,8	1,2
Toplam	1302	100	

Genel olarak ÇOGEM'lerden hizmet alan çocukların ailelerinin yüzde 44,7'sinin göç geçmişi olduğu bilinmektedir; yüzde 22,1'ine ilişkin olarak kurumda bu konuda herhangi bir bilgi yoktur. Göç geçmişi olduğu bilinen ailelerin yüzde 38,7'si Güneydoğu Anadolu kökenlidir. Göç geçmişi olan ailelerden, memleketleriyle ilişkilerinin sürdüğü bilinenlerin oranı yüzde 41,6'dır.

ÇOGEM'lerden hizmet almakta olan çocukların yüzde 85,1'inin hem annesi hem babası hayattadır. Bir başka açıdan ifade edildiğinde, yüzde 87,6'sının babası, yüzde 93,7'sinin annesi hayattadır. Babası hayatta olmadığı ya da aile parçalanmış olduğu için çocuğun yalnızca annesinin bulunduğu hanelerin yüzde 12,4'ünde üvey baba vardır; annesi hayatta olmadığı ya da aile parçalanmış olduğu için çocuğun yalnızca babasının bulunduğu hanelerin ise yüzde 38,9'unda üvey anne vardır.

Aynı evde kalan aile bireylerinin sayısı hakkında bilgi butunan çocukların evlerinde ortalama hane halkı büyüklüğü 6,8 kişidir.

Ayrıca, ÇOGEM'lerden hizmet almakta olan çocukların yüzde 0,1'inin babasının, yüzde 0,8'inin ebeveyn dışında bir yakınının sokakta yaşadığı bilinmektedir. Çocuklardan yüzde 0,2'sinin babası yurt dışındadır; yüzde 1,8'inin ise yurt dışında ebeveyn dışında bir yakını ya da akrabası vardır.

Öte yandan, ebeveynlerden birinin ya da ikisinin de hayatta olduğu aileler içinde, erkeğin düzenli bir işi olanların oranı yüzde 11,1, kadının düzenli bir işi olanların oranı yüzde 1,4'tür. ÇOGEM'lerden hizmet almakta olan çocukların toplam yüzde 6'sının babası, yüzde 3,4'ünün ise annesi sokakta çalışmaktadır; hem annesi hem babası sokakta çalışanların oranı yüzde 1,3'tür. Ayrıca çocukların yüzde 7,9'unun hanelerinde ebeveyn dışındaki bazı kişiler de sokakta çalışmaktadır. ÇOGEM'lerden hizmet almakta olup da hane bireyleri arasında sokakta çalışan kimsenin bulunmadığı bilinen çocukların oranı yüzde 69,7'dir. Çocukların yüzde 4,3'ü için, hane bireyleri arasında sokakta çalışan kimsenin olup olmadığı konusunda bilgi edinilememiştir.

Babaların yüzde 27'si annelerin ise yüzde 48,1'i için bu konuda bilgi bulunmadığı görülmektedir. Babaların yüzde 49,2'si ise annelerin yüzde 9,6'sı belirli bir işte çalışarak gelir elde etmektedir. Babaların yüzde 21'i, annelerin yüzde 26,3'ü Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Vakıfları (SYDV)'nin yardımlarından yararlanmaktadır.

Çocukların yüzde 14,6'sının babasının, yüzde 11,5'inin annesinin sürekli hastalığı; yüzde 3,5'inin babasının, yüzde 1,2'sinin annesinin fiziksel ya da zihinsel bir özrü; yüzde 5'inin babasının, yüzde 0,5'inin ise annesinin kötü alışkanlığı olduğu bilinmektedir. Ayrıca, yüzde 2,9'unun (S.H.=0,7) evinde anne baba dışında sürekli hastalığı olan birey olduğu bilinmektedir; yüzde 29,5'ine ilişkin olarak bu konuda herhangi bir bilgi yoktur.

Tablo:35- Hayatta Olan Babanın Hastalık, Özürlülük ve Kötü Alışkanlığı

	Sürekli hastalığı			Özürlülüğü			Kötü alışkanlığı		
	Sayı	Yüzde	S.H. (Yüzde)	Sayı	Yüzde	S.H. (Yüzde)	Sayı	Yüzde	S.H. (Yüzde)
Var	572	14,6	1,3	137	3,5	0,6	196	5,0	1,1
Yok	3.007	76,9	1,7	3.431	87,7	1,6	3.343	85,5	1,8
Bilgi yok	331	8,5	1,2	342	8,7	1,3	371	9,5	1,4
Toplam	3.910	100		3.910	100		3.910	100	

Tablo:36- Hayatta Olan Annenin Hastalık, Özürförlük ve Kötü Alışkanlığı

	Sürekli hastalığı			Özürförlüğü			Kötü alışkanlığı		
	Sayı	Yüzde	S.H. (Yüzde)	Sayı	Yüzde	S.H. (Yüzde)	Sayı	Yüzde	S.H. (Yüzde)
Var	480	11,5	1,4	50	1,2	0,3	22	0,5	0,2
Yok	3459	82,7	1,4	3880	92,8	1,1	3898	93,2	1,2
Bilgi yok	243	5,8	0,9	252	6,0	1,1	262	6,3	1,1
Toplam	4182	100		4182	100		4182	100	

Kötü alışkanlığı olan babaların yüzde 63,1'i alkol, yüzde 5,3'ü madde bağımlısıdır; yüzde 27'si aile içi şiddet uygulamaktadır. Kötü alışkanlığı olan anneler arasında alkol bağımlılarının oranı yüzde 29,4, aile içi şiddet uygulayanların oranı yüzde 25'tir.

Babaları sağ olan çocukların yüzde 1,4'ünün babasının hâlen hükümlü olduğu bilinmektedir; babalarının geçmişte bir mahkûmiyeti olduğu bilinen çocukların oranı yüzde 2,6'dır. Bunlar dışında, çocukların yüzde 2'sinin hâlen cezaevinde bulunan başka akrabalarının olduğu bilinmektedir.

Tablo:37- Hayatta Olan Ebeveynin Hükümlülük Durumu

	Baba			Anne		
	Sayı	Yüzde	S.H. (Yüzde)	Sayı	Yüzde	S.H. (Yüzde)
Hâlen hükümlü	53	1,4	0,3	1	0,02	0,02
Geçmişte mahkûmiyeti var	104	2,6	0,7	15	0,4	0,2
Hiç mahkûmiyeti yok	3 350	85,7	1,8	3 848	92,0	1,4
Bilgi yok	403	10,3	1,9	317	7,6	1,4
Toplam	3 910	100		4 182	100,0	

Kardeşi olduğu ve kardeşlerinin sayısı bilinen çocukların ortalama kardeş sayısı 4,4'tür. Bu çocukların yüzde 59,2'sinin ilgili ÇOGEM'den hizmet almakta olan bir kardeşi vardır. Bir başka deyişle, ÇOGEM'lerden hizmet almakta olan çocukların yüzde 59,2'si, birbirleriyle kardeşlik ilişkisi içinde olan çocuklardan oluşmaktadır.

ÇOGEM'lerden hizmet almakta olan çocukların kardeşleri arasında sokakta çalışanların oranı yüzde 14,9'dur. Yüzde 8,8'i formel bir iş yerinde çalışmaktadır; hiç çalışmayanların oranı yüzde 59,5'tir.

Tablo:38- ÇOGEM'lerden Hizmet Alan Çocukların Kardeşlerinin Çalışma Durumu

	Sayı	Yüzde
Çalışmıyor	10.996	59,5
Sokakta çalışıyor	2.761	14,9
Bir iş yerinde çalışıyor	1.618	8,8
Aile iş yerinde çalışıyor	32	0,2
Çalışmıyor, sokakta yaşıyor	127	0,7
Bilgi yok	2.958	15,9
Toplam	18.492	100,0

Meslek elemanlarının katkısıyla, kurum kaynaklarından derlenen bilgilere göre; bâlen ÇOGEM'lerden hizmet alan çocukların yüzde 75'ine bu hizmet gündüzlü, yüzde 5'ine yatılı olarak verilmektedir. Çocuklardan yüzde 17,4'üne yönelik hizmet, saha / sokak çalışmalarıyla götürülmektedir. ÇOGEM'den hizmet almaya başladığı yaşı hesaplanabilen çocukların ortalama hizmet almaya başlama yaşı 11,6, medyan yaşı 12'dir.

Kuruluşlara kendi isteğiyle gelerek hizmet alan çocukların oranı yüzde 14,6'dır. Fayda sahiplerine ulaşılma biçiminin bölgelere göre farklılaşmasına bakıldığında;

- ♦ Saha / sokak çalışması yoluyla ulaşılmış çocuk oranının Güneydoğu Anadolu'da yüzde 86'ya, Batı Anadolu'da yüzde 90,8'e, Batı Karadeniz'de yüzde 83,5'e yükselirken, Orta Anadolu'da yüzde 67,1'e, Akdeniz'de yüzde 63,7'ye, Ege'de yüzde 44,1'e, İstanbul'da yüzde 37,7'ye indiği,
- ♦ Kolluk kuvvetleri aracılığıyla ulaşılan çocuk oranının Akdeniz'de yüzde 17,9'a, İstanbul'a yüzde 26,1'e yükseldiği,
- ♦ Kendi isteğiyle ÇOGEM'e hizmet için başvurmuş çocuk oranının Batı Karadeniz'de yüzde 3,9'a, Batı Anadolu'da yüzde 2'ye inerken, Orta Anadolu'da yüzde 31,6'ya, Ege'de yüzde 35,6'ya ulaştığı görülmektedir.

Tablo:39- Fayda Sahibine Ulaşılma Biçimi

	Sayı	Yüzde	S.H. (Yüzde)
Saha / sokak çalışması	3.332	74,7	5,3
Çocuğun kendi isteğiyle	650	14,6	4,8
Kolluk kuvvetleri aracılığıyla	239	5,3	1,9
İhbar (hastane, okul, STK)	141	3,2	1,8
Ailenin başvurusu üzerine	32	0,7	0,3
Nakil yoluyla	6	0,1	0,1
SHU ve gönüllüler tarafından getirilerek	1	0,0	0,0
Bilgi yok	60	1,4	0,3
Toplam	4.461	100,0	

Kendi isteğiyle ÇOGEM'lerden hizmet alma başvurusunda bulunmuş çocukların bu davranışında etkili olan nedenlerin başında, yüzde 72,7'si için geçerli olan "çevre (arkadaş, okul)" faktörü gelmektedir. Temel gereksinimlerini karşılayabilme çabası, çocukların yüzde 39,3'ünün kuruluşu kendiliğinden başvurusunda etkili olmuştur. (Bazı çocuklar için birden çok neden belirtildiği için, aşağıdaki ve benzer tablolarda "kendi isteğiyle başvuranlar içinde oran" sütununun toplamı yüzde 100'ü aşmaktadır.) Arkadaşlarının etkisiyle bazı çocukların ÇOGEM'lerdeki kurs vb. faaliyetlerden yararlanmak için kuruluşlara gelmesinin, ÇOGEM'lerin hizmet kapasitesini zorlayan ve bu kuruluşların bir tür Toplum Merkezi işlevi üstlenmesine yol açan bir etken olduğu söylenebilir.

Tablo:40- Çocuğun Kendi İsteğiyle Hizmet Talep Etmesinde Etkili Olan Nedenler / Kişiler

	Sayı	Yüzde
Çevre (arkadaş, okul, vb.)	473	72,7
Temel gereksinimlerini karşılama isteği	256	39,3
Sokakta güvende olmadığını hissetme	129	19,9
Tedavi olma isteği	33	5,1
Çocuk liderleri	16	2,5
Meslek sahibi olma isteği	6	0,9
ÇOGEM görevlisiyle diyalog	2	0,4
Eğitim isteği	2	0,3
Üvey anne	1	0,2
Bilgi yok	31	4,7
Toplam	145,9	
Nüfus büyüklüğü	650	

Ekim 2005 itibariyle ÇOGEM'lerden hizmet almakta olan çocukların yüzde 89,9'unun, kendilerine erişildiği tarihte sadece sokakta çalışmakta olduğu, ayrıca yüzde 2,5'inin hem sokakta çalıştığı hem de sokakta yaşadığı belirlenmiştir. Sokakta çalışma söz konusu olmaksızın sokakta yaşamakta olanların oranı yüzde 4,1'dir. Çocukların yüzde 1'inin herhangi bir sokak geçmişi yoktur. Sokak geçmişi olan çocukların yüzde 16,9'u kız, yüzde 83,1'i erkektir.

Tablo:41- Çocuğun Sokak Deneyimi

	Sayı	Yüzde	S.H. (Yüzde)
Sokakta çalışıyordu	4012	89,9	2,4
Sokakta yaşıyordu	181	4,1	1,0
Sokakta yaşıyor ve sokakta çalışıyordu	111	2,5	1,0
Sokak geçmişi yok	46	1,0	0,4
Risk grubu	15	0,3	0,2
Cinsel istismar geçmişi olduğu için ayrıntılı bilgi verilmiyor	30	0,7	0,7
Bilgi yok	66	1,5	0,8
Toplam	4461	100,0	

Tablo:42- Çocuğa Erişildiği Tarihte Hizmet Gerektiren Durumu

	Sayı	Yüzde
Sokakta çalışma	4123	92,4
Sokakta yaşama	287	6,4
Madde bağımlılığı	218	4,9
Kurs başvurusu	68	1,5
Cinsel taciz, fiziksel şiddet	33	0,7
Suç işleme	28	0,6
İlk kez evden kaçma	24	0,5
Ekonomik yoksunluk	23	0,5
Fuhuş	17	0,4
Eğitim sorunu	15	0,3
Meslek sahibi olma isteği	8	0,2
Sürekli evden kaçma	8	0,2
Engellilik	3	0,1
Okul çağında olduğu hâlde okumama	3	0,1
Risk grubunda bulunma	2	0,1
Sokaktan kurtulma isteği	2	0,05
Aile istismarı	1	0,02
Ailenin başka bir ailenin yanında kalması	1	0,02
Aile tarafından sokağa atılma	1	0,02
Hırsızlık	1	0,02
Bilgi yok	81	1,8
Toplam	110,8	
Nüfus büyüklüğü	4461	

Sokak geçmişi olan çocukların sokakta yaşamasına ya da çalışmasına yol açan nedenlerin başında, çocukların yüzde 85,5'i için geçerli olan ailenin ekonomik yoksunluğu gelmektedir. Ailenin eğitimsizliği çocukların yüzde 32,8'i, sokakta çalışmayı kültürel nedenlerle normal karşılaması yüzde 26,2'si, çocuğu ihmal ve istismarı ise yüzde 25,7'si için geçerli nedenler olarak belirlenmiştir.

Tablo:43- Çocuğun Sokakta Çalışmasına Yaşamaya Yol Açan Nedenler

	Sayı	Yüzde
Ailenin ekonomik yoksunluğu	3.736	86,8
Ailenin eğitimsizliği	1.431	33,3
Ailenin kültürel nedenlerle sokakta çalışmayı normal karşılaması	1.151	26,7
Ailenin ihmal ve istismarı	1.118	26,0
Sosyal destek sistemlerinin zayıflığı	598	13,9
Olumsuz arkadaş ilişkisi	508	11,8
Yasaların yeterince ve etkin olarak uygulanmaması	154	3,6
Evlatlıkken öz ailesine dönmesi	1	0,03
Bilgi yok	404	9,4
Toplam	211,5	
Nüfus büyüklüğü	4.304	

ÇOGEM hizmetlerinden yararlanan çocukların yüzde 70,7'sinin herhangi bir davranışsal sorunu / kötü alışkanlığı olup olmadığı konusunda bilgi yoktur. Bilinen davranış sorunları arasında en büyük pay, çocukların yüzde 17,3'ü için geçerli olan sosyal uyum sorunlarına aittir.

Tablo:44- Hizmetten Yararlanan Çocukların Davranışsal Sorunları / Kötü Alışkanlıkları

	Sayı	Yüzde
Sosyal uyum sorunları (içe dönüklük, iletişim sorunları vb.)	770	17,3
Sigara kullanımı	411	9,2
Davranış bozukluğu (hırsızlık, şiddete başvurma, vb.)	235	5,3
Uçucu madde bağımlılığı	183	4,1
Uyuşturucu madde bağımlılığı	77	1,7
Alkol bağımlılığı	62	1,4
Fuhuş	3	0,1
Davranış sorunu/kötü alışkanlığı yok	121	2,7
Bilgi yok	3.155	70,7
Toplam	112,5	
Nüfus büyüklüğü	4.461	

Meslek elemanlarından derlenen bilgilere göre ÇOGEM'lerden hizmet alan çocuklar için, kendilerine erişilmesinden bu yana uygulanan mesleki çalışmaların başında, yüzde 70,8'ine verilen "danışma ve rehberlik" hizmeti gelmektedir. Çocukların yüzde 52,6'sının sosyal yardımdan yararlandırılması için işlem başlatılmış, yüzde 49'u böylece ANY ile desteklenerek sokakta çalışmaktan alıkoyulmuştur; ayrıca yüzde 35,8'inin ailelerine yönelik çalışmalar yapılmıştır. Çocukların yüzde 30,2'si okula başlatılmış ya da kesintiye uğramış olan öğrenimi yeniden başlatılmıştır. Yüzde 7,2'si için koruma kararı çıkarılması yönünde işlem başlatılmış, yüzde 2,8'i işe yerleştirilmiştir.

Ekim 2005 itibarıyla ÇOGEM'lerden hizmet almakta olan çocukların yüzde 86,6'sının, hizmet almaya başladıklarından bu yana yaşamlarını ailelerinin yanında sürdürdüğü bilinmektedir; yüzde 4,9'u hizmetin başlangıcından bu yana ailelerinden ayrıdır. Hizmet başladığında ailelerinden ayrı yaşıyorken daha sonra ailelerinin yanlarına döndürülenlerin oranı yüzde 2,2'dir. Hizmet başladığında ailesiyle birlikte yaşıyorken kurum tarafından yatılı kuruluşlara yerleştirilenlerin oranı ise yüzde 1,5'tir. Hâlen ailelerinden ayrı yaşayan çocukların yüzde 48,8'ine yönelik hizmet yatılı olarak sürdürülmektedir; hizmetin gündüzlü sürdürüldüğü çocuklar ya başka ailelerin yanındadır ya da – özellikle yaşça daha büyük çocuklar – kendi başlarına kalmaktadır.

ÇOGEM'lerden hizmet alan çocuklardan yüzde 26,8'inin, kuruluşların çeşitli etkinliklerine katılıp katılmadığına ilişkin olarak kurum yetkililerinden bilgi alınamamıştır. Yüzde 49,6'sının yüzme, futbol, basketbol, masa tenisi, karate gibi sportif etkinliklere; yüzde 39,6'sının piknik, gezi, sinemaya, tiyatroya gitme kültürel etkinliklere katıldığı bilinmektedir.

Tablo:45- ÇOĞEM'lerden Hizmet Alan Çocukların Katıldığı Kuruluş Etkinlikleri

	Sayı	Yüzde
Sportif etkinlikler	2 210	49,5
Kültürel etkinlikler	1.765	39,6
Atölye çalışmaları	978	21,9
Sanatsal etkinlikler (tiyatro, resim vb.)	952	21,3
Koro, halk oyunu gibi çalışmalar	807	18,1
Bilgisayar, elektronik	212	4,8
Eğitimi destekleyen çalışmalar	95	2,1
Meslek edindirme kursu	9	0,2
Satranç	6	0,1
Katılmanuş	207	4,6
Bilgi yok	1.194	26,8
Toplam		189,1
Nüfus büyüklüğü		4.461

Görüşülen çocuklar, kuruluş faaliyetleri arasında en çok sportif ve kültürel etkinliklere katılmaktadırlar. İlgili soruyu yanıtızsız bırakan yüzde 6,5 ve kuruluştta herhangi bir faaliyet bulunmadığını belirten yüzde 3,6 dışarıda tutulursa, hiçbir faaliyete katılmadığını söyleyenlerin oranı yüzde 2,2'dir.

Tablo:46- Seni İncitecek Sözler Söyleyen Görevliler Oldu mu?

	Sayı	Yüzde	S.H. (Yüzde)
Evet, oldu	466	13,6	1,7
Hayır, olmadı	2.907	84,7	1,8
Yanıtsız	61	1,8	1,1
Toplam	3.434	100,0	

ÇOĞEM'lerde görüşülen çocukların yüzde 89,7'si hâlen sokakta çalışmakta ya da yaşamakta olan çocuklara ÇOĞEM'e gelmelerini tavsiye edeceklerini söylemişlerdir.

ÇOĞEM'lerden hizmet almakta olup da hizmet öncesinde de hizmet süresince de okullarıyla ilişkileri süren çocuklarla yapılan görüşmeler toplam 2396 kişilik bir nüfusu temsil etmektedir. Bu çocukların yüzde 61,9'u hizmet süresince derstlerinin, yüzde 57,8'i öğretmenleriyle ve yüzde 50,5'i okul arkadaşlarıyla ilişkilerinin eskisine göre daha iyiye gittiğini söylemişlerdir.

Okulla ilişkileri öteden beri süren çocukların yüzde 72'si öğrenimlerini üniversite aşamasına kadar sürdürme isteği taşımaktadırlar. Öğrenimini sürdürmek yerine bir an önce iş sahibi olarak çalışmak isteyenlerin oranı yüzde 12,9'dur. Çocukların en son kaçınıcı sınıfı bitirdikleri ile öğrenimlerini sürdürmek istedikleri kademe arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir ilişki saptanmamıştır.

Çocukların yüzde 92,4'ünün ifadesine göre, aileleri öğrenimlerini sürdürmelerinden yanadır, ailelerinin okumalarını istemediğini söyleyenlerin oranı yüzde 4,6'dır.

Sokakta yaşama deneyimleri olsun olmasın ÇÖGEM'den hizmet almaya başladıktan sonra madde bağımlılığı tedavisi görmüş çocuklar arasında, bu tedavi sonucunda bağımlılıktan tamamen kurtulduklarını hissedenlerin oranı yüzde 43,7'dir; bu çocuklardan yüzde 36'sı soruyu yanıtsız bırakmış, yüzde 20,3'ü bağımlılıktan tam olarak kurtulduklarını hissetmediklerini söylemişlerdir.

SHÇEK Genel Müdürlüğü sokakta yaşayan/çalışan çocuklara yönelik çocuk ve gençlik merkezleri aracılığı ile çocuk, aile ve toplum odaklı çalışmalar yürütmektedir.

Çocuklara Yönelik Çalışmalar

- ◆ Çocukların sokaktan merkezlere getirilmeleri yönünde sosyal hizmet uzmanları, psikologlar ve çocuk gelişimciler tarafından gerçekleştirilen sokak çalışmaları haftanın belli günlerinde ve belirlenmiş saatlerde düzenli olarak gerçekleştirilmektedir. Merkez hizmetlerini reddeden çocuklarla bağlantının kopmaması ve gerek duyulan hizmetin sokakta verilmesi çalışmaları ile sokağa yeni çıkan çocukların tespit edilmesi çalışmaları gerçekleştirilmektedir.
- ◆ **Eğitimlerini destekleyici faaliyetler;** Başarısız oldukları derslerdeki başarılarını arttırmaya yönelik etüt çalışmaları ve ders desteği yapılmaktadır.
- ◆ **Eğitime yeniden kazandırma çalışmaları;** I.Kademe Eğitim Programı; Bu programda devlet okullarında uygulanmakta olan okuma yazma ve birinci sınıf eğitim çalışmaları temel alınmıştır. Amacımız okuma yazma bilmeyen çocuklara okuma yazmayı öğretmek ve okuryazar belgesi almalarını, II. Kademe Eğitim programlarına devamını sağlamaktır.

II. Kademe eğitim programı; Bu programda okuma-yazma bilen ancak, ilkokulu bitirememiş yaşı büyük olan çocuklarımızın katıldıkları kurslar sonucunda Halk Eğitim Merkezi iş birliği ile ilkokul diploması almaları sağlanmaktadır.

Açık İlköğretim Kursu; II. kademe kurslarını tamamlamış, ilkokul mezunu ve 15 yaşından gün almış çocuklarımızın Millî Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Hizmetlerine bağlı olarak Açık İlköğretime kayıtları yapılmaktadır.

Açık Lise Kursu; İlköğretim mezunu olmuş ya da liseyi yarıda bırakmış olan çocuklarımızın Millî Eğitim Bakanlığı Yaygın Eğitim Hizmetlerine bağlı olarak Açık Lise kayıtları yapılmaktadır.

Eğitim ihtiyaçlarının karşılanması; Okul materyallerinin ve örgün eğitime devamları hâlinde okul kıyafetlerinin karşılanmasına yönelik destek çalışmaları yapılmaktadır.

Meslek edindirmeye yönelik çalışmalar; Halk Eğitim Merkezi ve Çıraklık Eğitim Merkezi katkılarıyla çeşitli kurslara katılmaktadırlar.

Gelir getirici atölye çalışmaları; Boş zaman değerlendirme, el becerilerini geliştirmek ve yapılan iş aracılığı ile grup içinde sosyalleşmeyi sağlamak amaçlanmaktadır. Bu etkinlikler içerisinde mum yapımı, takı tasarımı, seramik, galoş yapımı çalışmaları vb. bulunmaktadır.

Çocukların psikososyal gelişimini destekleme çalışmaları; Merkezlerimizde bulunan sosyal hizmet uzmanları, psikolog ve çocuk gelişimciler tarafından çocuklarla kişisel çalışma, grup çalışmaları, psikolojik testler vb. mesleki çalışmalar yürütülerek onların psikososyal yönden desteklenmesi amaçlanmaktadır.

Sosyal, Kültürel ve Sportif Etkinlikler ile Hobi faaliyetleri;

- ◆ **Resim kursu;** Kuruluşlarımız bünyesinde oluşturulan resim atölyelerinde çocuklarımızın sanatsal yönlerinin geliştirilmesi hedeflenmektedir.
- ◆ **Halk oyunları kursu programı;** Merkezlerimizde kalan çocuklarımızın serbest zaman faaliyetleri için halk oyunları kursu düzenlenmektedir.
- ◆ **Müzik kursu programı;** Merkezimizde kalan çocuklarımızın serbest zaman faaliyetleri için müzik kursu düzenlenmektedir.

Eğitimin önemi konusunda bilgilendirme çalışmaları; Çocukların sokaktan çekilerek merkez hizmetlerinden yararlanmaya başladıkları süreçte ve merkezin çeşitli aktiviteleri aracılığı ile eğitime yönlendirilebilmeleri amaçlanmakta ve çocuklara bu doğrultuda çeşitli araçlarla eğitimin önemi anlatılmaya çalışılmaktadır.

Sağlık sorunlarına yönelik çalışmalar; Merkez hizmetlerinden yararlanıp yararlanmamasına bakılmaksızın ihtiyaç duyan tüm çocuklara sağlık hizmetleri sunulmakta olup bu hizmet Sağlık Bakanlığı kuruluşları aracılığı ile gerçekleştirilmektedir.

Tedavi ve rehabilite edici hizmetler; Uçucu madde kullanan çocukların tıbbi tedavisi amacıyla UMATEM'lere havale edilmesi sağlanmaktadır. Bunun yanı sıra tüm merkezlerimizde çocukların sosyal rehabilitasyonlarının gerçekleştirilebilmesi amacıyla çeşitli sosyal, kültürel etkinlikler araç olarak kullanılmaktadır.

Çocuk ve gençlik merkezlerinde meslek elemanlarının yürüttüğü bireysel ya da grup çalışmaları ile sokakta yaşayan veya çalıştırılan çocuklara yönelik olarak götürülen hizmetlerle suç işlemiş çocuklarla tanışarak sosyal etkilene sonucunda suç işleme riski bulunan çocuklara yönelik mesleki müdahalelerde bulunulmakta, suç işlemlerini önleyici mesleki çalışmalar ve rehabilitasyon hizmetleri yürütülmektedir. Sokakta yaşayan veya sokakta çalışan çocuklara yönelik hizmet vermek üzere kurulan merkezlerimiz bu iki grubun birbirinden olumsuz etkilenmesini önlemek amacıyla birbirinden uzak ve ayrı binalarda hizmet yürütmektedir.

Aileye Yönelik Çalışmalar

- ◆ Sokakta yaşayan/çalışan çocukların ulaşılabilen ailelerine yönelik psikosozal destek ve bilinçlendirme çalışmaları yürütülmektedir.
- ◆ Ailelere yönelik sosyal ve mesleki gelişimlerine yönelik çalışmalar yapılmaktadır.
- ◆ Ekonomik yoksunluk içinde olduğu belirlenen ailelerin sosyal yardım hizmetlerinden ve kurumlarından yararlanmaları sağlanmaktadır.
- ◆ Çocukların aileye dönüşlerinin mümkün olduğu durumların tespiti hâlinde aile ve çocuğun bir arada yaşamasına ilişkin uyum çalışmaları yürütülmektedir.

Toplumla Çalışma Uygulamaları

- ◆ Kuruluşlarda verilen hizmetleri tanıtan, sokakta çalışan ve/veya yaşayan çocukların özellikleri hakkında bilgilendiren, hizmetlere gönüllü katkı ve katılımların teşvik edilmesini amaçlayan el ilanları ve afişlerin basılarak dağıtımı yapılmaktadır.
- ◆ Gönüllü veya kamu kurumlarının sokakta yaşayan/çalışan çocuklar konusunda yaptığı toplantılara katılım sağlanarak bu çalışmaların tanıtımı yapılmaktadır.
- ◆ Merkezlerde gönüllü çalışmak isteyen üniversite öğrencileri aracılığı ile ihtiyacı olan çocuklara yönelik "eğitime destek" çalışmaları sürdürülmekte, sosyal ve kültürel faaliyetler yürütülmektedir.

SHÇEK Koruma Sisteminin Değerlendirilmesine yönelik yapılan araştırma sonuçlarına göre çocuk ve gençlik merkezlerinden hizmet alan çocukların sokakta yaşamasına ya da çalışmasına yol açan nedenlerin başında, çocukların yüzde 85,5'i için geçerli olan ailenin ekonomik yoksunluğu gelmektedir. Ailenin eğitimsizliği çocukların yüzde 32,8'i, sokakta çalışmayı kültürel nedenlerle normal karşılaması yüzde 26,2'si, çocuğu ihmal ve

istismarı ise yüzde 25,7'si için geçerli nedenler olarak belirlenmiştir. Şu var ki, sokakta çalışanlardan farklı olarak sokakta yaşayan çocukların sokağa itilmesinde ekonomik yoksunluğun payı yüzde 60,4'e inerken, ailenin ihmali ve istismarının payı yüzde 55,2'ye yükselmektedir.

Hizmet Modelinde Koruyucu ve Önleyici Yaklaşım

Çocuğun sokağa çıkmasındaki ilk adım, sokakta çalışma olgusu ile başlamaktadır. Yerel yönetimler tarafından açılması öngörülen yerel bürolarla, çocuk, genç ve ailelerine ulaşarak, öncelikle sokakta çalışma olgusunun önüne geçilmelidir. Sokakta çalışan çocukların yoğunlukla bulunduğu her mahallede toplum merkezi veya yerel yönetimlerce açılması beklenen, yerel bürolar bulundurulmalıdır. Aksi hâlde yapılan çalışmalar sonuçsuz kalacaktır. Toplum merkezinde görevli meslek elemanları tarafından çocuklarla, ailelerle ve öğretmenler ile toplantılar ve/veya grup çalışmaları yoluyla bilinçlendirme ve içgörü kazandırma çalışmaları yürütülecektir.

Çocukların bir merkezde toplanarak burada çeşitli etkinliklere katılımı yoluna gidilmeyecektir. Bu tarz etkinliklerin çocukların bulundukları toplumdan daha da uzaklaşmalarına ve aileleri ile bağlarını kopartmaları yönünde etkili olduğu düşünülmektedir. Ayrıca gerçek sorunun kaynağının aileler ve bulunulan çevre olduğundan hareketle, çalışmalar çocuk üzerinde olduğu kadar aile, okul ve çevre üzerinde odaklaşacaktır.

Çocuğun bulunduğu bölgeden uzaklaşarak kentin merkezinde hizmet veren çocuk ve gençlik merkezlerinde faaliyetlere katılması yerine, çocuğun kendi ailesi ve çevresi içerisindeki koşullarını iyileştirerek, aile bağlarının kopmasını engelleyici çalışmalar yürütecek şekilde yapılacaktır, bu yapılar da toplum merkezleri ile mümkün görülmektedir.

SHÇEK İş Birliği ile Yürütülen “Hedeflenmiş 13 İlde Sokakta Çalışan Çocukların Çalışma Yaşamından Çekilerek Eğitime Yönlendirmesi Projesi”

ILO Türkiye Temsilciliği ile SHÇEK Genel Müdürlüğü arasında imzalanan Protokol kapsamında, hedeflenmiş 13 ilde, (Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Çorum, Diyarbakır, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Şanlıurfa, Batman, Mersin) sokakta çalışan çocukların iş yaşamından çekilerek eğitime yönlendirilmeleri ve risk grubundakilerin de çalışmaya başlamalarının engellenmesi amacıyla, proje 2004 yılı Aralık ayında uygulamaya konulmuştur.

Proje ile 6700 erkek ve kız çocuğuna ulaşılması, bunlardan 2700'ü hâlen içinde bulundukları “çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinden” çekilirken, risk grubunda kabul edilen kardeşlerden 4000'inin de çalışma yaşamına atılmalarının önlenmesi hedeflenmiştir.

Proje ile; çocuk ve gençlik merkezleri aracılığı ile, sokakta çalışan çocukların, çalışma süreleri içerisinde bulundukları mekânlarda çalışmalar yürütülürken, toplum merkezleri ile de, sokakta çalışan ve çalışma riski taşıyan çocukların yoğun olarak bulundukları mahallelerde, çocukların sokağa gitmelerini engelleyici çalışmalar yürütülmesi planlanmıştır.

Proje devam etmekte olup; bugüne kadar çalışma riski bulunan 4.140 çocuğa ulaşarak eğitime yönlendirilmiş olup 2.270 çocuk ise çalışma hayatından çekilerek eğitime kazandırılmıştır. Toplam 6.410 çocuk eğitime kazandırılmış ve 4.000 aileye de danışmanlık ve sosyal destek hizmeti verilmiştir.

Ayrıca proje kapsamında İnternet ortamında oluşturulan gönüllü velilik kampanyası çerçevesinde 3.777 çocuğa destek sağlanmıştır. Proje Haziran 2007'de sona erecektir.

Komisyonunun Sokakta Yaşayan/Çalışan Çocuklar ve Şiddet Olgusu Hakkındaki Görüşleri:

SHÇEK tarafından yürütülen çalışmanın sonuçlarına göre sokakta yaşayan/çalışan çocuklar için belirlenen risk faktörleri aşağıda sunulmuştur:

- ◆ Büyük kentlere göç gelen aileler
- ◆ İşsizliğin olduğu aileler
- ◆ Öğrenim düzeyi düşük olan aileler
- ◆ Ekonomik düzeyi düşük olan aileler
- ◆ Daha önce kurumlarda olan çocuklar
- ◆ Ailelerinde şiddet gören çocuklar
- ◆ Sokakta şiddet gören çocuklar

Sokakta yaşayan/ çalışan çocukların sorunları şu şekilde sıralanabilir:

- ◆ Sigara, alkol ve madde kullanımı ve bağımlılığı
- ◆ Şiddet davranışları
- ◆ Fuhuş
- ◆ Sağlık sorunları

SHÇEK tarafından sunulan ÇOGEM hizmetinin çocukların gelişimine katkısı olduğu düşünülmektedir. Çocuklar, yaşam kalitelerinin arttığını ve gelecek ile beklentileri olduğunu belirtmektedirler. Çocuklar, arkadaşlarının da bu kurumlardan yararlanmalarını önerdiklerini söylemektedirler.

Sokakta yaşayan/çalışan çocuklar şiddetin nedenleri olarak tanımlanan bireysel, ailesel, sosyal ve toplumsal risk etkenlerine sahip olan özel bir grubu oluşturmaktadır. Bu gruba yönelik toplum temelli koruyucu müdahale programlarının ivedilikle oluşturulması gerekmektedir.

4.5.2. Tutuklu ve Hükümlü Çocuklar

Çocuk ve gençler arasında şiddet ve nedenleri çalışılırken, tutuklu ve hükümlü çocuklar güç koşullar altında yaşayanlar içerisinde özel bir grup olarak ele alınmış ve TBMM "Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonu" çalışmaları kapsamında, ortaöğretime devam eden öğrencilere yönelik yapılan araştırmaya paralel olarak ceza ve infaz kurumlarında bulunan çocuklara yönelik de ayrı bir araştırma yürütülmüştür.

"Ceza ve İnfaz Kurumlarında Bulunan Tutuklu ve Hükümlü Çocuklarda Şiddet ve Etkileyen Etkenlerin Saptanması" araştırması ile Türkiye'de ceza ve infaz kurumlarında bulunan çocukların; sosyodemografik bilgileri ile aile, yaşam tarzı ve sosyal çevre özelliklerinin tanımlanması, şiddet algılama durumlarının incelenmesi, şiddet ile karşılaşma ve uygulama durumları, şiddet ile ilişkili faktörlerin çalışılması hedeflenmiştir. Bu bağlamda, suça itilmiş bu grubun ceza infaz kurumlarında girmeden önceki dönemde şiddet ile olan ilişkileri ve kurumda bulundukları dönemde halen varolan, dolayısıyla, bu çocuk ve gençlerde

topluma kazandırılma sürecinde iyileştirilme/rehabilitasyona ihtiyaç duyulan şiddet risk faktörlerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Türkiye genelinde, Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Bursa, Diyarbakır, Elâzığ, Gaziantep, Hatay, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Konya, Mersin, Samsun, Şanlıurfa, Sivas ve Trabzon illerindeki 21 müstakil kapalı çocuk ve gençlik ceza ve infaz kurumları ile kapalı ceza infaz kurumlarının çocuklara ayrılan bölümlerinde ve çocuk eğitimevlerinde bulunan toplam 2.115 çocuktan, araştırmanın başladığı 15 Şubat 2007 tarihi itibarı ile en az 15 tutuklu ve hükümlü çocuk bulunan ceza ve infaz kurumlarına gidilerek, bu kurumlarda bulunan ve anket çalışmasına katılmayı kabul eden 12-18 yaş arası toplam 1.420 erkek ve 51 kız çocuk ile bir çalışma gerçekleştirilmiştir.

Çalışmada veriler, Adalet Bakanlığının illerdeki cumhuriyet başsavcılıklarına bağlı, denetimli serbestlik şube müdürlüklerinde görev yapan sosyolog, psikolog ve sosyal çalışmacılar ve il milli eğitim müdürlüklerine bağlı rehberlik araştırma merkezi müdürlüklerinin koordinasyonunda çalışan ildeki okullarda görevli rehber öğretmenlerden oluşan 330 kişilik bir ekip tarafından, standart anket formları ve yüz yüze görüşme tekniği kullanılarak toplanmıştır.

Çalışma raporu detaylı olarak Bölüm 5.3.2’de sunulmuş olup, bu bölümde cezaevi ve infaz kurumlarında bulunan çocuklara ait veriler, çocuk ve gençlerin tanık oldukları, maruz kaldıkları ve/veya bizzat uyguladıkları şiddetin önlenmesi ve azaltılmasına yönelik ileride yapılacak plan ve programlarda hangi bağlamda kullanılabilecekleri de göz önüne alınarak özetlenmektedir.

Ceza ve infaz kurumlarında bulunan tutuklu ve hükümlü çocuklarda yapılan bu çalışmanın sonuçları, suça itilmiş çocuk ve gençlerin şiddete karşı birincil korunmasına (şiddetin daha ortaya çıkmadan önlenmesine) yönelik önemli veriler sağlamıştır. Çalışmaya katılan çocuklar esas olarak ilköğretim mezunu veya daha düşük öğrenim düzeyinde yüzde 70,6), genel olarak çekirdek tipi (yüzde 72,3), beş veya daha fazla çocuklu (yüzde 53,9), orta veya daha düşük düzeyde sosyoekonomik duruma sahip (yüzde 76), anne ve baba eğitim düzeyi düşük ailelerden geldikleri, yarıya yakının doğdukları bölgeden en az bir kez göç ettikleri ve yüzde 60’ının ilk ve/veya ortaöğrenime devam ettikleri okullarını en az bir kez değiştirmiş oldukları saptanmıştır. Cezaevine girmeden önceki dönemde her beş kişiden birinin öğrenci olduğu, her iki çocuktan birinin herhangi bir işte çalıştığı ve çalışan gruptaki her üç çocuktan birinin yaptığı işi kendisi için “ağır” bulduğu saptanmıştır. Şiddet ve suça “karışma” açısından riski yüksek bu gruplara şiddete yönelik planlama ve uygulamalarda özel ilgi gösterilmesi ve müdahale programlarında bu gruplara öncelik verilmesi önemlidir. Benzer şekilde, çalışan çocuklara yönelik özel önlemlerin alınması, çocuk işçiliğinin azaltılması ve denetlenmesi ve çocukların okula devam etmelerinin desteklenerek, okula devamlarında süreklilik sağlanmalıdır.

Çalışma grubunda, suça itilmiş çocukların sosyal çevrelerinde hırsızlık benzeri suçların çok olduğu (yüzde 38,4), sarhoş oluncaya kadar içki içmenin özendirildiği (yüzde 15,7), esrar kullanımının olağan karşılandığı (yüzde 29,4) saptanmıştır. Her ne kadar suça itilmemiş çocukların sosyal çevreleri ile bir karşılaştırma yapmak bu çalışmada olası olmamış ise de, bu bulgular “bozuk” ve “kötü” sosyal çevrenin suç ile ilişkili olabileceği konusundaki bilgilerimizi destekler niteliktedir. İleride yapılacak çalışmalarda sosyal çevrenin şiddet ve suça itilmedeki etkileri detaylı olarak incelenmelidir.

Çalışmaya katılan çocuklar, gerek “cezaevine girmelerine neden olan suçlu işlemlerinin önlenmesinde”, gerekse “toplumda şiddetin önlenmesinde” devlet büyükleri,

yöneticiler, okulda ve diğer mekânlarda örnek alınan kişilerin “doğru” davranışlarının önemli olduğunu (yüzde 30,2); kızlar arasında daha belirgin olmak üzere çocuklar arkadaşlarının davranışları, televizyon/film kahramanları gibi olma isteğinin kendi davranışlarını etkilediğini (erkeklerde yüzde 17, kızlarda yüzde 30) belirtmişlerdir. Şiddet olaylarına karışanların, çoğu kez akranlarının zorbalığına uğrayan çocuklar olduğunu ve kendi uyguladıkları şiddetin de, önemli ölçüde, bu tür bir zorbalığa misilleme olarak yapıldığını vurgulayan çalışmalar literatürde de bulunmaktadır. Bu anlamda, aileler çocuklarının seçtiği arkadaşları tanımalı, çocukları ile olan ilişkilerinden haberdar olmalı, uygun görmedikleri ilişkiler konusundaki görüşlerini çocukları ile paylaşmalı, arkadaşlık kavramının sağlıklı bir şekilde tekrar yapılmasına yardım etmelidirler. Zor durumla karşılaştığında çocuk ve gençlerin bunu en sık paylaştıkları kişiler arasında “arkadaşlar” ikinci sırada yer almıştır. Bu bağlamda, ailelerin çocuklarının arkadaşlarını tanımaları, çocukların kendileri ile paylaşmaktan çekindikleri sorunlarından haberdar olmaları konusunda da yardımcı olabilir. Son olarak, devlet adamları, yöneticiler ve öğretmenler başta olmak üzere gençler için rol modeli olan kişilerin şiddet içeren davranışlardan kaçınmaları önem taşıyacaktır.

Çocukların şiddetten (olmadan önce veya olduktan sonra) korunmasında en önemli konulardan biri çocuk ve gençlerin “tanık oldukları”, “başlarına gelen” ya da “uyguladıkları” durumun “şiddet” olduğunu algılamaları gelmektedir. Çalışmaya katılanlar arasında farklı şiddet davranışlarını “şiddet” olarak algılama, özellikle duygusal şiddet davranışları için düşük bulunmuştur. Grupta, “hayvanlara acı çekirme” (yüzde 89,6), “tehdit etme” (yüzde 85,3), “kötü söz ve davranış” (yüzde 79,5), “sert davranma” (yüzde 65,9), “alay edilme” (yüzde 59,4) ve “eksiklerin yüze vurulması” (yüzde 48,9) davranışlarının “şiddet” olarak algılanması erkekler ile kızlar arasında da az çok benzer ise de özellikle “sert davranma” davranışının kızlar arasında şiddet olarak algılanması (yüzde 47,1), erkekler grubuna kıyasla yüzde 30 daha düşüktür. Toplumlarda şiddet algısının düşük olması, bireylerin olayı kabullenmesine ve kanıksamasına yol açarak, zaman içerisinde toplumlarda bu tür davranışların giderek artmasına neden olmaktadır. Bu sorunun engellenmesinde bedef gruplarda, “farkındalığın artırılması” na yönelik eğitici programların geliştirilip uygulanması, şiddet içeren ve istenmeyen davranışların kınanması ve istendik davranışların desteklenmesi, çocuk ve gençler arasındaki şiddetin azaltılmasına katkı sağlayacaktır.

Görüşülen çocuklarda, cezaevine girmeden önceki son 3 ayda hem fiziksel şiddet ile karşılaşma (erkeklerde yüzde 68,9 ve kızlarda yüzde 71,4) hem de fiziksel şiddet uygulama (erkeklerde yüzde 69,7 ve kızlarda yüzde 54,9) düzeyi yüksek bulunmuştur. Erkeklerin yüzde 36,4 ve kızların yüzde 28’i cezaevine girmeden önce hiçbir kavgaya karışmadığını belirtirken, çocuk ve gençler arasında şiddet algısının düşük olmasının bu yüzdelerin az belirtilmiş olmasına neden olabileceği unutulmamalıdır. Aynı grupta, erkek ve kızların yarısından fazlasının ilk kavgaya karışma yaşının 10 yaşından düşük olduğu saptanmış olup, erken yaşta şiddete “karışmış” olmanın ileri yaşlarda şiddet davranışları sıklığını arttıracığı ön bilgisi ile örüşmektedir.

Çocuklara fiziksel şiddeti kimden gördükleri sorulduğunda, en büyük grubun (yüzde 48,7) anne, baba, öğretmen ve arkadaşları dışındaki, “diğer” kişilerden şiddet olduğu öğrenilmiştir. Benzer şekilde, fiziksel şiddet uyguladığını belirten çocuklar da, şiddeti en sık olarak (yüzde 47,8) “diğer” kişilere uyguladıklarını belirtmişlerdir. Çalışma verileri kapalı uçlu sorular ile toplandığı için, “diğer” grubundaki kişilerin kimler olduğu bilgisi bu çalışmada saptanamamıştır. İleride yapılacak çalışmalarda bu konunun derinlemesine irdelenmesi önem taşıyacak ve şiddetin kaynağına yönelik programlarda başarıyı artıracaktır.

Erkekler fiziksel şiddet ile en sık sokakta (yüzde 55,8), kızlar ise evde (yüzde 44,4) karşılaşmaktadır. Çalışmada gençlerin yüzde 40’ına varan oranda sokakta kendilerini tehdit

altında hissettikleri, yüzde 2,5'inin ise kimsenin yanında kendilerini güvende hissetmemeleri dikkat çekici bulunmuştur. Her dört çocuk ve gençten birinin ailesinde şiddet olduğu ve şiddetin esas olarak anne-baba arasında yaşandığı saptanmıştır.

Gençler, toplumda şiddete yol açan sebepler arasında en sık olarak, ahlaki değerlerin önemsenmemesi (yüzde 56,8), ailelerin çocuklarını sevmemesi (yüzde 53) ve dini değerlerin ihmal edilmesini (yüzde 54,2) belirtmişlerdir. Millî değerlere hakaret edilmesi (yüzde 62,7), töre-namus konuları (yüzde 54,4) ve "gerekiyorsa" (yüzde 38,8) şiddet uygulanması durumunda gençlerin şiddeti onaylıyor olması dikkat çekicidir. Fiziksel şiddet uygulayan çocuklar, sık olarak, "kendilerini korumak için" şiddet uyguladıklarını belirtirken (yüzde 71), şiddet uygulayan çocuklar, şiddete başvurmalarının altında yatan sebebin "sorun çözmek için başka yol bilmemeleri" (yüzde 16,9) olduğunu belirtmişlerdir.

Öfkeyle başa çıkma, kendi duygu ve düşüncelerini ifade edebilme, "hayır" diyebilme, sorun çözme, stresle başa çıkma ve iletişim becerileri ile donanmış kişilerde şiddet ve suça karışmanın azalması beklenir. Çocukların zor bir durum ile karşılaştıklarında bunu yakınlarıyla paylaşmama, yardım almama ve diğer olası çözüm yolları dışında "şiddetle karşılık verme" yolu ile çözmeye çalışması, (1) çocukların problem çözme becerilerinin yeterli olmadığına işaret edebileceği gibi; (2) onların şiddet ile karşılaştıklarında başvuracakları veya yardım alacakları kişi ve kuruluşlar hakkında bilgili olmamaları da (3) bu kişi ve kurumlardan istedikleri düzeyde yardım alamayacaklarını düşünceleri sebebiyle olabilir. İleride, uzman desteğinde, yapılacak niteliksel araştırmalarda bu konunun incelenmesi uygun eğitim ve müdahale programları için gereklidir. Cezaevlerinde bulunan çocuklarda öfkeyle başa çıkma, kendi duygu ve düşüncelerini ifade edebilme, "hayır" diyebilme, sorun çözme, stresle başa çıkma ve iletişim becerilerinin kazandırılması ve pekiştirilmesine yönelik, uzman destekli çalışmalar yapılması çocukları hem cezaevinde bulundukları dönemde destekleyecek, rehabilitasyon çalışmalarına katkı sağlayacak hem de "topluma dönüş" hazırlıklarının tamamlanmasında başarıyı artıracaktır.

Çalışma bulguları çocuk ve gençlerde şiddetin önlenmesine yönelik programların nerelerde, hangi kaynak ve yöntemler kullanılarak yapılabileceği konusunda da önemli veriler sağlamıştır. Cezaevine girmeden önceki yaşamlarında çocukların, boş vakitlerini ağırlıklı olarak; arkadaşları ile gezerek (yüzde 83,4), daha az sık olarak da erkeklerin kahve/İnternet kafeye giderek (yüzde 67,3), kızların ise gazete/dergi okuyarak (yüzde 61,7) geçirdikleri saptanmıştır. Boş vakitlerinde "ders kitabı dışında kitap okuma" (yüzde 33,6) ya da "kültürel aktivitelere katılma" (yüzde 42,4) oranları istenenin altındadır. Çocuk ve gençlerin boş vakitlerini kendilerine olumlu yaşam becerileri kazandırabilecek, spor ve kültürel faaliyetlere ağırlık veren tarzda, değerlendirebilmeleri için gerekli ortam ve fiziksel şartların sağlanması çocuk ve gençler arasındaki şiddet davranışlarının azaltılmasına katkıda bulunacaktır. Bu faaliyetlerin içerik ve niteliklerinin belirlenmesine yönelik araştırmalar yapılarak, toplumda çocuk ve gençlere yönelik boş vakit değerlendirme olanakları artırılmalıdır.

Çocukların zamanlarını hangi ortamlarda nasıl geçirdikleri hakkındaki bu tür bilgiler çocuklarda şiddetin önlenmesine yönelik müdahale programlarında onların birarada bulunabileceği mekânlar ve aktarılmak istenen mesajların yayımlanabileceği kaynaklar hakkında yol gösterici niteliktedir ve değerlidir. Öte yandan, çalışmanın niceliksel vasfı ve cevapların kapalı uçlu olarak alınması gerekliliği, çocukların arkadaşları ile zaman geçirirken neler yaptığı, birbirlerini etkileme özellikleri; İnternet kafelerdeki etkilenimleri ve ilişkileri, İnternette hangi siteleri kullandıkları ya da okudukları gazete ve dergilerde ilgilerini çeken konular benzeri bilgilerin alınmasına olanak tanımamıştır. Bu tür detaylı bilgilerin alınmasına yönelik ileri araştırmalar yapılması değerli olacaktır.

Kişilerin, şiddetin sık olduğu ortamlara katılımını kolaylaştıran veya şiddete katılımı doğrudan etkileyebilecek "risk" özelliklerinin çalışılan gruplardaki yaygınlığının saptanması ve zaman içinde takibi, ilgili toplumların şiddete "duyarlılığını" tespit etmede önem taşır. Çalışma grubundaki çocukların yüzde 40'ının sigara içtiği; yüzde 30 kadarının kumar ve/veya şans oyunu oynadıkları; cezaevi dışında iken yüzde 40'ından fazlasının delici-kesici alet taşıdığı ve yaklaşık 3 kişiden birinin ateşli silah taşıdığı saptanmıştır. Suç işlemiş çocuklar grubundaki bu "yüksek" hızlar, tespit edilen bu özellikler ile şiddet ve suç arasındaki ilişkiler hakkındaki ön bilgilerimizi destekler özellikte olup çocukların şiddete karşı korunma programlarında bu tür "riskli" davranış alışkanlıklarının azaltılmasının önemini vurgular niteliktedir.

Çalışmada çocuklar, silah taşımalarının altında yatan ana sebebi "ortamın güvensiz olmasına" (yüzde 67,5) bağlamışlardır. Bu anlamda, çocukların yaşadıkları sosyal çevrenin (toplum bazında) iyileştirilmesi; emniyet güçleri, okul idarecileri ve ailelerin çocukların "güvenli" bir ortamda yaşamaları için çaba harcamaları, gerekli önlemleri almaları ve bir problem ile karşılaştıklarında bunu kendilerine danışarak veya yardım isteyerek çözebilecekleri güvencesini vermeleri önem taşımaktadır.

Çalışmada, çocuklar zor bir durum ile karşılaştığında ve/veya başı sıkıştığında en sık olarak bunu aileleri ile paylaştıklarını (sırasıyla yüzde 58,9 ve yüzde 54,3) belirtmektedir. Diğer çalışmaların sonuçlarını destekler bu bulgu, toplumda şiddetin önlenmesi konusunda "ailenin" önemli bir kurum olduğunu vurgulamakta; aile eğitimi yolu ile çocuklara doğru mesajların iletilmesinin mümkün olabileceğini düşündürmektedir. Ancak, ailede sık sık tekrar eden, fiziksel, sözel kavgalar ya da çözülemeyen anlaşmazlıkların yaşanması; aile üyeleri arasındaki iletişim bozuklukları; birbirlerine karşı sevgi eksikliği ya da çok çocuk sahibi olma nedeniyle her birine gereken ilgiyi gösterememe durumunda, aile kurumunun çocuklar üzerindeki olumlu etkileri istenen düzeyde olamayacaktır.

Çalışmada çocuklar, evlerinde aile içi şiddetin oldukça sık olduğunu (yüzde 38,3); aile içi şiddetin yaklaşık yarısının anne-baba arasında olduğunu belirtirken; ailelerin çocuklarını yeterince sevmemesini toplumda şiddete yol açan önemli faktörlerden biri olarak belirtmişlerdir. Bu bulgu, suça itilmiş çocuklarda "işlevsiz" aile içi ilişkilerin önemli bir sorun olduğuna işaret etmektedir. Bu noktada, aile kaynaklı müdahale programlarının geliştirilmesinden önce, ailelerin eğitimi ve aile içi ilişkileri işlevsel hâle getirmek için yapılabileceklerin aile bireylerine anlatılması önem taşıyacaktır.

Çalışma grubunda çocukların önemli kısmı hayatı yaşanmaya değer bir yer olarak görsele de yarısından çoğunun (yüzde 54,5) "zaman zaman ölsem daha iyi olur" düşüncesinde olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, çocukların ruh sağlığının desteklenmesine olan ihtiyaca işaret etmekte; depresyon, anksiyete, intihar düşüncesinin bu grupta derinlemesine incelenmesinin uygun olacağını düşündürmüştür. Çalışmada çocukların beşte biri herhangi bir dönemde psikolojik veya psikiyatrik yardım aldıklarını belirtsele de çalışma kapsamında bu tür desteklerin içerik, tür ve süresi ile hâlen tedavi alma durumları öğrenilememiştir. Çalışmanın kesitsel vasfı ruhsal durum-suç işleme arasındaki zamansal ilişkiyi çalışmaya olanak sağlamadığı için, ruhsal durumu bozuk olanlar mı suç işliyor yoksa suç işledikleri için mi ruhsal durumları bozuluyor analizinin yapılmasına imkân vermemektedir. Ailelerde de benzer oranda psikolojik ve psikiyatrik tedavi alındığı bilgisi, ruhsal sorunların aile içi etkilerine işaret edebileceği gibi ruhsal sağlık problemlerine olan yakınlık açısından da irdelenmelidir. Bu konulara açıklık getirilebilmesi için ileride, neden-sonuç ilişkisini irdelleyen izleme (kohort) tipi niceliksel ve niteliksel çalışmalar (odak grup tartışmaları, derinlemesine görüşmeler vb.) yapılması önem taşıyacaktır.

Çalışma bulguları bütün olarak incelendiğinde, suça itilmiş çocuklarda şiddet içeren davranışların ve ilgili bireysel ve çevresel risk etkenlerinin ortaöğretime devam eden yaşdaşlarından daha sık olduğu, ancak, olası müdahale programlarının benzerlik göstereceği yönündedir. Benzer şekilde, şiddete karşı koruma programlarında etkililik için aile, okul, sosyal çevre, eğitim, sağlık, adalet ve sosyal hizmetler kurumlarının eşgüdüm içinde çalışmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

4.5.3. Korunma Altına Alınan Çocuklar

Çocukluk, taşıdığı nitelikler bakımından üzerinde dikkatle durulması gereken bir dönemdir. Sosyal refah devleti olmanın da temel gerekliliklerinden birisi, çocukların korunması, sağlıklı bir fiziksel, duygusal ve bilişsel gelişimin sağlanması için gereken koşulların hazırlanması ve uygulanmasıdır.

Ancak ne var ki sağlıklı bir gelişim için her çocuk zaman zaman aynı koşulları bulamamaktadır. İşte bu noktada karşımıza “korunmaya muhtaçlık” kavramı çıkmaktadır. Hiç kuşku yok ki her çocuk doğduğu andan itibaren korunmaya muhtaç durumdadır. Ancak bazı çocuklar vardır ki anne babasının varlığından yoksun kalabilmekte, yakınları tarafından terk edilebilmekte ya da sağlıklı bir gelişim için yeterli düzeyde bir bakımı ailesinden göremeyebilmektedir. Özellikle bu durumdaki çocuklara yönelik olarak devlet tarafından bir takım hizmetler sunulmaktadır. Bu hizmetler; kurum bakımı, evlat edinme, koruyucu aile, ayni ve nakdi yardım sağlama gibi boyutları içermektedir. Bu gibi hizmetlerin sağlanması yükümlülüğü Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna aittir.

2828 sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile “korunmaya muhtaç çocuk” kavramı içine, hangi çocukların girebileceği belirlenmiş durumdadır. Buna göre; “**korunmaya muhtaç çocuk**” beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

1. Ana ve babasız veya babasız,
2. Ana veya babası veya her ikisi de belli olmayan,
3. Ana veya babası veya her ikisi tarafından terkedilen,
4. Ana veya babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkolü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuktur.

5395 sayılı Kanuna göre;

Korunma ihtiyacı olan çocuk; bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal ve istismar edilen ya da suç mağduru olan çocuğu,

Suç sürüklenen çocuk; Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu ifade etmektedir.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne bağlı 99 çocuk yuvası, 29 çocuk evi (0-12), 8 sevgi evi kompleksi (0-12) olmak üzere 136 birimde 10.406 kayıtlı çocuktan 6.440 çocuğa, 109 yetiştirme yurdu, 7 çocuk evi(13-18) 2 sevgi evi kompleksi(13-18) olmak üzere 118 birimde 9.412 kayıtlı çocuktan 6.574 çocuğa fiilen hizmet verilmektedir (Yatılı okullarda okuyanlar, koruyucu aile yanında olanlar, ayni nakdi yardımla aile yanına döndürülen çocuklar fiili kalan çocuk sayısına dâhil edilmemiştir.).

Türkiye Cumhuriyeti Başbakanlık Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışmayı Teşvik Fonu Sosyal Riski Azaltma Projesi Proje Koordinasyon Birimi Tarafından SHÇEK Çocuk Koruma Sisteminin Değerlendirilmesi Amacıyla Çocuk Yuvalarında ve Yetiştirme Yurtlarında İki Ayrı Çalışma Yürütülmüştür (SHÇEK, 2005).

1. Çocuk Yuvalarında Kalan Çocuklara İlişkin Bulgular

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu tarafından Çocuk Yuvalarında kalan çocukların 7-12 yaş grubunda yürütülen anket çalışması kapsamında, toplam 38 kuruluşta örnekleme giren 835 çocuktan 796'sıyla ilgili dosya bilgileri sosyal servis görevlilerinin katkısıyla derlenmiş, 810 çocukla yüz yüze görüşme yapılmıştır. Anket çalışmasının temsil ettiği nüfus büyüklüğü 4163'tür.

Yuvalardaki çocukların koruma altına alındığı ortalama yaş 6,7'dir. Çocuklar ortalama 3,1 yıldır kurum bakımı altında tutulmaktadır. Çocukların yüzde 71,1'i kendi ailelerinin, yüzde 12,8'i akrabalarının başvurusu üzerine koruma altına alınmıştır.

Tablo:47-Koruma kararının nedenleri

	Sayı	%	S.H. (%)
Ekonomik ve sosyal yoksunluk	2981	71,6	2,8
Terk	1066	25,6	3,0
Ölüm	1032	24,8	2,1
Ailenin fiziksel ve duygusal istismarı	312	7,5	1,2
Üvey anne ya da babanın çocuğu kabul etmemesi	283	6,8	1,3
Anne ya da babanın cezaevine girmesi	233	5,6	1,0
Buluntu	92	2,2	0,4
Babanın psikolojik rahatsızlığı	46	1,1	0,7
Annenin psikolojik rahatsızlığı	46	1,1	0,8
Ensest ilişkisi	42	1,0	0,4
Doğal afet	25	0,6	0,6
Aile dışı cinsel istismar	21	0,5	0,3
Çocuğun özürlü olması	21	0,5	0,3
Töre cinayeti riski	17	0,4	0,2
Ebeveynin özürlü olması	17	0,4	0,2
İhmal	12	0,3	0,2
Babanın istememesi	12	0,3	0,3
Evlilik dışı	12	0,3	0,3
Çocukların tehlikeye açık olması	8	0,2	0,2
Ailenin çocuğu suçla yönelmesi	4	0,1	0,1
Anne baba ayrı, çocuk babayla kalmak istemiyor	4	0,1	0,1
Anne-babanın fuhuş yapması	4	0,1	0,1
Toplam	150,9		
Nüfus büyüklüğü	4.163		

"S.H." Standart hata

Yuvalardaki çocukların koruma altına alınmasının birinci nedeni nedeni yüzde 71,6 ile "ekonomik ve sosyal yoksunluk"tur. Şu var ki diğer nedenlerden en az biri daha söz konusu olmaksızın yalnızca ailenin ekonomik ya da sosyal yoksunluğu nedeniyle koruma altına alınan çocukların oranı yüzde 38'dir. Çocukların arasında aile içi şiddet ve suç nedeninin de çok az olmadığı görülmektedir.

Tablo:48- Hayatta olan babanın hastalık, özürlülük ve kötü alışkanlığı

	Sürekli hastalığı			Özürlülüğü			Kötü alışkanlığı		
	Sayı	%	S.H. (%)	Sayı	%	S.H. (%)	Sayı	%	S.H. (%)
Var	330	11,0	1,8	231	7,7	1,4	544	18,1	2,2
Yok	2.054	68,5	3,1	2.147	71,6	4,5	1.764	58,8	3,0
Bilgi yok	615	20,5	3,4	621	20,7	3,9	690	23,0	3,5
Toplam	2.998	100		2.998	100		2.998	100	

Tablo:49- Hayatta olan annenin hastalık, özürllülük ve kötü alışkanlığı

	Sürekli hastalığı			Özürllülüğü			Kötü alışkanlığı		
	Sayı	%	S.H. (%)	Sayı	%	S.H. (%)	Sayı	%	S.H. (%)
Var	360	10,9	1,8	231	7,0	1,4	158	4,8	2,4
Yok	2.103	63,7	3,1	2.219	67,2	4,5	2.202	66,7	3,0
Bilgi yok	839	25,4	3,4	849	25,7	3,9	941	28,5	3,6
Toplam	3.302	100		3.302	100		3.302	100	

Gerek annelerin gerekse babaların kötü alışkanlıkları arasında ilk sırayı alkol bağımlılığı almaktadır. Herhangi bir kötü alışkanlığı olan babaların yüzde 83,1'i, annelerin ise yüzde 48'i alkol bağımlısıdır. Annelerin kötü alışkanlıkları arasında yüzde 32,1 ile fuhuş, babalarınkiler arasında ise yüzde 20,6 ile kumar gelmektedir. (Bazı anne ya da babalar için birden çok kötü alışkanlık türü belirtildiği için aşağıdaki tablonun yüzde sütunlarının toplamı 100'ü aşmaktadır).

Tablo:50- Kötü alışkanlık türleri

	Baba		Anne	
	Sayı	%	Sayı	%
Alkol bağımlılığı	452	83,1	76	48,0
Kumar	112	20,6		
Esrar	46	8,5	1	0,9
Suç eğilim	29	5,3		
Çocuğa yönelik fiziksel istismar	22	4,0		
Hırsızlık	14	2,6	3	2,2
Gayrimeşru ilişkiler	6	1,1	19	11,9
Topluma uyumsuzluk			6	4,0
Fuhuş			51	32,1
Bilgi yok	12	2,2	8	4,9
Toplam		127,4		104,0
Nüfus büyüklüğü	544		158	

Babaları hayatta olan çocuklardan yüzde 5,2'sinin babasının, yüzde 1,7'sinin ise annesinin hâlen hükümlü olduğu bilinmektedir. Babalarının geçmişte bir mahkûmiyeti olduğu bilinen çocukların oranı yüzde 9,1, annelerinin geçmiş mahkûmiyeti olduğu bilinenlerin oranı ise yüzde 1,2'dir.

Tablo:51- Hayatta olan ebeveynin hükümlülük durumu

Mahkûmiyeti	Babanın			Annenin		
	Sayı	%	S.H. (%)	Sayı	%	S.H. (%)
Hâlen hükümlü	156	5,2	1,0	56	1,7	0,6
Geçmişte mahkûmiyeti var	273	9,1	1,7	40	1,2	0,5
Hiç mahkûmiyeti yok	1.928	64,3	3,1	2.387	72,3	3,7
Bilgi yok	645	21,5	3,1	819	24,8	3,7
Toplam	2.998	100		3.302	100	

Yuvalarda bakım altında bulunan çocukların yüzde 1,1'inin (S.H.=0,5; nüfus büyüklüğü 4163) anne baba ve kardeşleri dışında hâlen cezaevinde bulunan bir yakını olduğu bilinmektedir; yüzde 22,9 için bu konuda herhangi bir bilgi yoktur.

Tablo:52- Yuvalarda kalan çocukların kardeşlerinin mevcut ikamet durumu

	Sayı	%
Aynı yuvada	3.004	30,9
Aynı ildeki yurtdışı/yuvada	1.483	15,2
Başka ildeki yurtdışı	570	5,9
Başka ildeki yuvada	287	3,0
Özürlü rehabilitasyon merkezinde	24	0,2
Kurum bakımı altında (ara toplam)	5.368	55,2
Koruma kararı var, ailesinin/akrabalarının yanında	308	3,1
Koruyucu aile yanında	50	0,5
Koruma kararı var, ÇOGEM'de	35	0,5
Koruma kararı var, yatılı bölge okulunda	5	0,05
Koruma kararı var, ikametine ilişkin bilgi yok	81	0,8
Koruma altında (ara toplam)	5.846	60,1
Ailesinin/akrabalarının yanında	1.689	17,4
Kendi evinde	452	4,6
ÇOGEM'de	17	0,2
Evlilik verildi	41	0,4
Cezaevinde / işleminde	7	0,1
Kadın sığınma evinde	3	0,03
İş yerinde kalıyor	5	0,1
Sokakta	3	0,04
Askerde	4	0,04
Koruma altında değil (ara toplam)	2.221	22,8
Hiç bilgi yok	1.665	17,1
Toplam kardeş nüfusu	9.734	100

Kardeşi olduğu ve kardeşlerinin sayısı bilinen çocukların kardeşlerinin hâlihazırdaki ikamet durumuyla ilgili soruya yanıt olarak hakkında herhangi bir bilgi bulunan toplam 8067 kardeşi temsil etmek üzere ortalama 2,1 kardeş için bilgi temin edilebilmiştir. Buna göre, hâlen yuvalarda kalmakta olan çocukların kardeşlerinin yüzde 55,2'si – yüzde 30,9'u aynı yuvada olmak üzere – kurum bakımı altındadır; kurum bakımında olmayanlarla birlikte haklarında koruma altında bulunanların toplamı yüzde 60,1'dir. Koruma kararı ya da ikamet durumu hakkında hiç bilgi bulunmayanların oranı ise yüzde 17,1'dir.

Tablo 53: Anne babanın çocuğu ziyaret etmesine müsaade edilmemesinin nedenleri

	Baba		Anne	
	Sayı	%	Sayı	%
Fiziksel ya da duygusal istismar geçmişi	60	34,9	45	28,1
Alkolizm ve madde bağımlılığı	40	23,2	1	0,9
Can güvenliği tehdidi	37	21,3	15	9,4
Çocuğun korkması / istememesi	29	16,7	31	19,4
Ziyaretler sonrasında çocukta gözlenen davranış sorunları	13	7,6	26	16,3
Ensest geçmişi	4	2,2	7	4,2
Cinsel sömür, fuhşa sürüklenme geçmişi	5	2,8	23	14,0
Daha önce çocuğu kaçırma girişiminde bulunması	-	-	11	6,6
Bilgi yok	24	14,2	43	26,4
Toplam		123,0		125,2
Nüfus büyüklüğü	172		162	

Anne ya da babanın çocuğu ziyarete etmelerine müsaade edilmemesinin nedenlerinin başında fiziksel ya da duygusal istismar geçmişi gelmektedir. Babalar için bunu izleyen nedenler, alkolizm ve madde bağımlılığı, çocuğun can güvenliğine yönelik tehdit ve çocuğun korkması ya da istememesidir. Anneler içinse çocuğun korkması ya da istememesi ikinci sırada gelmekte ve bunu, ziyaretler sonrasında çocukta gözlenen davranış sorunları ile cinsel sömürü ve fuhşa sürüklenme geçmişi izlemektedir. (Bazı çocukların anne ya da babaları için birden çok neden geçerli olduğundan, aşağıdaki tablonun yüzde sütunlarının toplamı 100'ü aşmaktadır).

Tablo:54- Anne babanın çocuğu izinli almasına müsaade edilmemesinin nedenleri

	Baba		Anne	
	Sayı	%	Sayı	%
Ekonomik ve sosyal yoksunluk	124	13,9	138	14,8
Fiziksel ve duygusal istismar geçmişi	113	12,6	96	10,3
Cinsel sömürü, fuhşa sürüklenme geçmişi	16	1,8	44	4,8
Ailede alkolizm ve madde bağımlılığı	71	7,9	-	-
Can güvenliği tehdidi	16	1,7	17	1,8
İzinler sonrasında çocukta gözlenen davranış sorunları	9	1,0	25	2,6
Çocuğu sokakta çalıştırma eğilimi	17	1,9	17	1,9
Bilgi yok	602	67,1	658	70,4
Toplam		108,0		106,6
Nüfus büyüklüğü	897		935	

Anne ya da babanın çocuğu izinli olarak almasına müsaade edilmemesinin nedenlerinin başında ise - babalar için yüzde 13,9 ve anneler için yüzde 14,8 ile - ekonomik ve sosyal yoksunluk gelmektedir. Ardından, sırasıyla yüzde 12,6 ve yüzde 10,3 ile fiziksel ve duygusal istismar gelmektedir.

Tablo:55- Çocuğun kardeşler ve akraba yanına izinli gitmesine müsaade edilmemesinin nedenleri

	Kardeşler		Diğer akrabalar	
	Sayı	%	Sayı	%
Ekonomik ve sosyal yoksunluk	20	24,7	16	18,6
Fiziksel ve duygusal istismar geçmişi	19	23,3	-	-
Çocuğu sokakta çalıştırma eğilimi	13	15,9	-	-
Cinsel sömürü, fuhşa sürüklenme geçmişi	5	6,1	-	-
Bilgi yok	37	45,9	70	81,4
Toplam		115,9		100,0
Nüfus büyüklüğü	80		86	

Çocukların kardeşlerinin ya da kuruluşla teması olan yakınlarının yanına izinli olarak gitmesine müsaade edilmemesinin nedenlerinin başında da ilgili kişilerin ekonomik ve sosyal yoksunluğu gelmektedir. Şu var ki anne babalar için olduğu gibi kardeşler ve diğer akrabalar için de çok yüksek oranlarda söz konusu nedenlere ilişkin bilgi derlenemediğini belirtmek gerekir.

Tablo:56- Çocukların kurum bakımındayken karşılaştığı uyum sorunları / psikolojik sorunlar

	Sayı	%	S.H. (%)
Herhangi bir psikolojik sorunu yok	2.541	61,0	4,7
İçe kapanık	845	20,3	3,9
Geçimsiz, arkadaşlarıyla uyumsuz	612	14,7	2,6
Aşırı alingan, kendine güvensiz vb.	344	8,3	2,9
Okula gitmeme isteği	290	7,0	1,8
İsyankârlık, personelle çatışma	233	5,6	1,1
Başka kişilere zarar verme	104	2,5	0,7
Eşyaya zarar verme	98	2,4	0,6
Kendine zarar verme	32	0,8	0,4
İntihar eğilimi	16	0,4	0,3
Diğer	83	2,0	
Uzmanlarca “uyum sorunu / psikolojik sorun” olarak vurgulanan diğer konular	47	1,1	
Aileye dönme isteği	17	0,4	
Cinsel merak/cinsel eğilimler	17	0,4	
Etik altında kalma	2	0,04	
İlgi isteği	4	0,1	
Zeka seviyesi düşük	7	0,2	
Toplam		127,14	
Nüfus büyüklüğü	4.163		

Sosyal servis görevlilerinden derlenen bilgilere göre, yuvalarda kalan çocukların yüzde 61’i kurum bakımı altında bulundukları dönemde herhangi bir uyum sorunuyla ya da psikolojik sorunla karşılaşmamıştır. Belirtilen sorunların başında, çocukların yüzde 20,3’ünde rastlanan “içe kapanıklık” gelmektedir.

Aşağıdaki tablonun “diğer” satırı, soru formunda yer almayan “altını ısılatma, eğitim zorluğu, dil problemi, inatçılık, paranoya, dışlanmışlık duygusu, kendini ifade etme güçlüğü, yalan söyleme, çok yaramazlık, kendi başına sorumluluk almama, iş yapmama, oyun grubuna katılmama, hırsızlık” gibi sorunları kapsamaktadır. Uzmanlarca “uyum sorunu / psikolojik sorun” olarak vurgulanan birkaç konunun sıklığı ayrıca gösterilmiştir (Birden çok uyum sorunuyla karşılaşan çocuklar nedeniyle yüzde sütununun toplamı yüzde 100’ü aşmaktadır).

Tablo:57- Yuvadaki arkadaşları arasında hiç birlikte olmak istemediği çocuklar olup olmadığı

	Sayı	%	S.H. (%)
Var	1653	39,7	3,4
Yok	2431	58,4	3,3
Yanıtız	75	1,8	
Toplam	4163	100	

Varsa: Onunla / onlarla birlikte olmak istememe nedeni	Sayı	%
Bana vuruyor, dövüyor	485	29,3
Benim sevmediğim şeyleri yapıyorlar (sataşüyor, kızdırıyor, dalga geçiyor, şımarıyor, sinir ediyor vb.)	379	22,9
Küfür ediyorlar, terbiyesizce davranıyorlar	253	15,3
Sevmiyorum, eşyamızı alıyor	71	4,3
Kötü alışkanlıkları var (kaçma, sigara içme/içirme, bally kullanma)	65	3,9
Anlaşamıyoruz	60	3,6
Onlar beni oyuna almıyorlar	58	3,5
Yalan söylüyor	50	3,0
Erkekler kötü davranıyorlar, rahatsız ediyorlar	50	3,0
Bazıları bana lakap takıyor	33	2,0
Onlarla takılmak istemiyorum, yalnız kalmak istiyorum, kimseyle yan yana gelmek istemiyorum	33	2,0
Kızları istemiyorum	18	1,1
Anneme, babama küfrediyorlar	10	0,6
Diğer (bitli, cırtlak sesli, cimri, paralı, para istiyor vb.)	28	1,7
Yanıtız	61	3,7
Toplam	1.654	100

Öte yandan, yuvalarda bakım altında olan çocukların yüzde 39,7'si yuvadaki arkadaşları arasında hiç birlikte olmak, yan yana gelmek istemedikleri birileri olduğunu söylemişlerdir. Yuvada bazı çocuklarla bir arada olmayı istemeyen çocukların yüzde 29,3'ü bunun başlıca nedeni olarak bu çocukların kendilerine vurmasını, dövmesini belirtmektedirler. Sataşma, kızdırma gibi davranışlardan rahatsız olanların oranı yüzde 22,9'dur.

Yetiştirme yurtlarında yürütülen anket çalışması kapsamında, 39'u erkek yurdu, 23'ü kız yurdu olmak üzere toplam 62 kuruluşta örnekleme seçilen 1020 çocuktan 1009'u için veri derlenebilmiştir. Bunlardan 969'uyla yüz yüze görüşme sağlanmış, 1007'si için – bazılarıyla yüz yüze görüşme sağlanamasa bile – mevcut dosya bilgileri kaydedilmiştir. Anket çalışmasının temsil ettiği nüfus büyüklüğü, 3135'i kız 6502'si erkek olmak üzere 9637'dir.

Yetiştirme Yurtlarında Çocuklara İlişkin Bulgular

Yetiştirme yurtlarında yürütülen anket çalışması kapsamında, 39'u erkek yurdu, 23'ü kız yurdu olmak üzere toplam 62 kuruluşta örnekleme seçilen 1020 çocuktan 1009'u için veri derlenebilmiştir. Bunlardan 969'uyla yüz yüze görüşme sağlanmış, 1007'si için – bazılarıyla yüz yüze görüşme sağlanamasa bile – mevcut dosya bilgileri kaydedilmiştir. Anket çalışmasının temsil ettiği nüfus büyüklüğü, 3135'i kız, 6502'si erkek olmak üzere 9637'dir.

Çocukların yüzde 98,6'sının kaç yaşında koruma altına alındığına ilişkin bilgi mevcuttur; buna göre, yurtlardaki çocukların koruma altına alındığı ortalama yaş 8,5'tir (S.H.=0,2; temsil edilen nüfus büyüklüğü 9500), medyan yaş 9'dur. Koruma altına alınma yaşlarının sıklığı, 0-18 yaşlar arasında "normal dağılım"a uygun biçimde dağılmaktadır. Bu açıdan kızlar ile erkekler arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir farklılaşma saptanmamıştır.

Tablo:58- Koruma kararlarının nedenleri

	Sayı	%	S.H. (%)
Ekonomik ya da sosyal yoksunluk	6.563	68,1	2,7
Ölüm	3.556	36,9	2,8
Terk	1.850	19,2	2,5
Ailenin fiziksel ve duygusal istismarı	752	7,8	1,2
Anne ya da babanın cezaevine girmesi	549	5,7	0,8
Anne ya da babanın yeniden evlenmesinden sonra	472	4,9	1,0
üvey anne ya da babanın çocuğu kabul etmemesi	222	2,3	0,6
Ensest ilişki	183	1,9	0,4
Aile dışı cinsel istismar	106	1,1	0,4
Buluntu	87	0,9	0,3
Anne-babanın akli dengesizliği	77	0,8	0,2
Töre cinayeti riski	39	0,4	0,2
Çocuğun özürli olması	29	0,3	0,1
Ailenin çocuğu suça yöneltmesi	29	0,3	0,2
Doğal afet	19	0,2	0,1
Terör	19	0,2	0,2
Bakacak kimse olmadığı için	19	0,2	0,1
Anne-babanın fuhuş yapması	10	0,1	0,1
Annenin bunalım geçirerek bir çocuğunu öldürmesi	10	0,1	0,1
ve babanın ekonomik yoksunluk içine düşmesi	10	0,1	0,1
Annenin ihmali sonucu çocuğun özürli kalması	10	0,1	0,1
Yaşça büyük biriyle evlendirilmeye çalışılması	10	0,1	0,0
Annenin çocuğu zorla evlendirmek istemesi, okula	10	0,1	0,3
göndermemesi	58	0,6	
Bilgi yok			
Toplam	152,0		
Nüfus büyüklüğü	9.637		

Koruma kararı nedenlerinin başında yüzde 68,1 ile "ekonomik yoksunluk" gelmektedir. Şu varken diğer nedenlerden en az biri daha söz konusu olmaksızın yalnızca ailenin ekonomik ya da sosyal yoksunluğu nedeniyle koruma altına alınan çocukların oranı yüzde 29,9'dur (Bunların içinde yüzde 0,7'nin halen her iki ebeveyni de hayatta değildir.).

Öte yandan, koruma kararının yalnızca ölüm nedeniyle alınmış gözüktüğü ama ana babadan birinin hayatta olduğu durumlarda da koruma kararının hayatta kalan anne ya da babanın ekonomik yoksunluk içine düşmesini dikkate almış olması hesaba katılmalıdır. Koruma kararının yalnızca ölüm ya da ölümün yanı sıra yalnızca ekonomik sosyal yoksunluk nedeniyle alındığı, ama en az bir ebeveyni sağ olan çocukların oranı yüzde 24,2'dir; benzer durumda olup da iki ebeveyni de ölü olan çocuk oranı ise yüzde 4,8'dir. Koruma kararlarının yüzde 41,1'inde, yukarıdaki tabloda sıralanan diğer nedenlerden en az biri daha geçerlidir. Aşağıdaki tabloda bu dağılım önce genel olarak ardından kızlar ve erkekler için karşılaştırmalı olarak gösterilmektedir.

Ebeveyninden biri ya da ikisi de hayatta olan çocukların yüzde 11,5'inin babasının, yüzde 13,5'inin annesinin sürekli hastalığı; yüzde 11,2'sinin babasının, yüzde 9,1'inin annesinin fiziksel ya da zihinsel bir özürlü; yüzde 16'sının babasının, yüzde 5,5'inin ise annesinin kötü alışkanlığı olduğu bilinmektedir.

Tablo 59: Koruma kararı nedenlerinin cinsiyete göre farklılaşması

Koruma kararı nedeni	Kız			Erkek			Pearson testi		
	Sayı	%	S.H. (%)	Sayı	%	S.H. (%)	Pearson	F (1,38)	p
Ölüm	896	28,6	4,0	2662	40,9	3,6	14,456	5,048	0,031 ²
Ailenin fiziksel ve duygusal istismarı	350	11,2	2,2	404	6,2	1,5	7,497	3,645	0,064 ³
Anne ya da babanın cezaevinde girmesi	280	8,9	1,6	271	4,2	0,9	9,260	7,830	0,008 ¹
Buhuntu	15	0,5	0,2	89	1,4	0,6	1,698	4,537	0,040 ²
Aile dışı cinsel istismar	132	4,2	0,9	47	0,7	0,4	14,738	13,409	0,001 ¹
Ensest ilişkisi	179	5,7	1,9	44	0,7	0,3	24,737	20,121	0,000 ¹
Toplam nüfus		3.135			6.502				

¹ Yüzde 99 güven düzeyinde anlamlı

² Yüzde 95 güven düzeyinde anlamlı

³ Yüzde 90 güven düzeyinde anlamlı

Tablo:60- Hayatta olan babanın hastalık, özürtlülük ve kötü alışkanlığı

	Sürekli hastalık			Özürtlülüğü			Kötü alışkanlığı		
	Sayı	%	S.H. (%)	Sayı	%	S.H. (%)	Sayı	%	S.H. (%)
Var	656	11,5	1,5	639	11,2	1,4	912	16,0	2,0
Yok	3.877	68,0	3,0	4.020	70,5	3,2	3.327	58,3	2,8
Bilgi yok	1.169	20,5	2,9	1.043	18,3	2,8	1.463	25,6	2,9
Toplam	5.702	100,0		5.702	100,0		5.702	100,0	

Tablo:61- Hayatta olan annenin hastalık, özürtlülük ve kötü alışkanlığı

	Sürekli hastalık			Özürtlülüğü			Kötü alışkanlığı		
	Sayı	%	S.H. (%)	Sayı	%	S.H. (%)	Sayı	%	S.H. (%)
Var	963	13,5	1,6	649	9,1	1,5	392	5,5	1,0
Yok	4260	59,7	2,7	4781	67,0	3,0	4802	67,3	3,3
Bilgi yok	1912	26,8	3,0	1705	23,9	2,9	1941	27,2	3,0
Toplam	7135	100,0		7135	100,0		7135	100,0	

Gerek annelerin gerekse babaların kötü alışkanlıkları arasında ilk sırayı alkol bağımlılığı almaktadır. Herhangi bir kötü alışkanlığı olan babaların yüzde 80,6'sı, annelerinse yüzde 36,9'u alkol bağımlısıdır. Annelerin kötü alışkanlıkları arasında yüzde 28 ile fuhuş, babalarınkiler arasında ise yüzde 13,1 ile kumar gelmektedir (Bazı anne ya da babalar için

birden çok kötü alışkanlık türü belirtildiği için aşağıdaki tablonun yüzde sütunlarının toplamı 100'ü aşmaktadır.).

Tablo:62- Kötü alışkanlık türleri

	Baba		Anne	
	Sayı	%	Sayı	%
Uyuşturucu/Esrar	91	10,0	23	5,9
Alkol	737	80,6	144	36,9
Madde satıcılığı	8	0,9		
Kadın pazarlama	15	1,7		
Çocukları sokak yaşantısına alıştırma	8	0,8		
Kumar	120	13,1	9	2,2
Dolandırıcılık	5	0,5		
Cinsel istismar	9	0,9		
Hırsızlık	27	2,9		
Zina	6	0,6		
Çevreyi rahatsız etme			8	2,0
Düzensiz hayat			12	3,1
Evlilik dışı ilişki			100	25,7
Fuhuş			109	28,0
Kızını fuhuşa sürükleme			9	2,2
Suç eğilimli			23	5,8
Bilgi yok	57	6,2	29	7,5
Toplam		118,3		119,3
Nüfus büyüklüğü	915		391	

Babaları hayatta olan çocuklardan yüzde 6,9'unun babasının, yüzde 1,2'sinin ise annesinin hâlen hükümlü olduğu bilinmektedir. Babalarının geçmişte bir mahkûmiyeti olduğu bilinen çocukların oranı yüzde 8,9, annelerinin geçmiş mahkûmiyeti olduğu bilinenlerin oranı ise yüzde 4,8'dir.

Tablo:63- Hayatta olan ebeveynin hükümlülük durumu

	Baba			Anne		
	Sayı	%	S.H. (%)	Sayı	%	S.H. (%)
Halen hükümlü	416	7,3	1,2	90	1,3	0,3
Geçmişte mahkûmiyeti var	496	8,7	1,3	337	4,7	0,9
Hiç mahkûmiyeti yok	3.536	62,0	3,1	4.642	65,1	3,3
Bilgi yok	1.254	22,0	3,2	2.066	29,0	3,3
Toplam	5.702	100,0		7.135	100,0	

Kardeşi olduğu ve kardeşlerinin sayısı bilinen çocukların kardeşlerinin hâlihazırda ikamet durumuyla ilgili soruya yanıt olarak hakkında herhangi bir bilgi bulunan toplam 18.752 kardeşi temsil etmek üzere ortalama 2,2 kardeş için bilgi temin edilebilmiştir. Buna göre, hâlen yurtlarda kalmakta olan çocukların kardeşlerinin toplam yüzde 35,4'ü – yüzde 13,5'i aynı yurtda olmak üzere – kurum bakımı altındadır; kurum bakımında olmayanlarla birlikte koruma altında bulunanların toplamı yüzde 38,1'dir. Koruma kararı ya da ikamet durumu hakkında hiç bilgi bulunmayanların oranı ise yüzde 23,2'dir.

Tablo 64: Yurtlarda kalan çocukların kardeşlerinin mevcut ikamet durumu

	Sayı	%
Aynı yurtda	3.284	13,5
Aynı ildeki yurtda / yuvada	3.165	13,0
Başka ildeki yuvada	937	3,8
Başka ildeki yurtda	1.247	5,1
Kurum bakımı altında (ara toplam)	8.633	35,4
Aynı-nakdi yardımıla ailesinin yanında	442	1,8
Koruyucu aile yanında	223	0,9
Koruma altında (ara toplam)	665	2,7
Ailesinin/akrabalarının yanında	5.576	22,8
Cezaevinde / İslahevinde	68	0,3
Kendi evinde	3.811	15,6
Koruma altında değil (ara toplam)	9.455	38,7
Hiç bilgi yok	5.652	23,2
Toplam kardeş nüfusu	24.404	100,0

Yurtlarda bakım altında bulunan çocukların anne babalarının ziyaret edilmesine ya da izinli alınmasına müsaade edilip edilmediği konusunda, çocukların yüzde 12 ile yüzde 19 arasında değişen oranları için bilgi derlenememiştir. Babaların yüzde 11,9'unun annelerin yüzde 14'ünün çocuklarını ziyaret etmesine, babaların gene yüzde 11,9'unun annelerin ise yüzde 21,1'inin çocuklarını izinli almasına müsaade edilmediği bilinmektedir.

Anne ya da babanın çocuğu ziyarete etmesine müsaade edilmemesinin nedenlerinin başında fiziksel ya da duygusal istismar geçmişi gelmektedir. Babalar için bunu izleyen nedenler, alkolizm ve madde bağımlılığı ile çocuğun korkması ya da istememesidir. Anneler içinse çocuğun korkması ya da istememesi ikinci sırada gelmekte ve bunu, cinsel sömürü ve fuhşa sürükleme geçmişi izlemektedir (Bazı çocukların anne ya da babaları için birden çok neden geçerli olduğundan, aşağıdaki tablonun yüzde sütunlarının toplamı 100'ü aşmaktadır.).

Tablo:65- Anne babanın çocuğu ziyaret etmesine müsaade edilmemesinin nedenleri

	Baba		Anne	
	Sayı	%	Sayı	%
Fiziksel ve duygusal istismar geçmişi	224	33,1	184	28,6
Alkolizm ve madde bağımlılığı	153	22,5	49	7,5
Çocuğun korkması / istememesi	153	22,5	156	24,2
Ensest geçmişi	86	12,6	18	2,8
Can güvenliği tehdidi	57	8,5	33	5,1
Cinsel sömürü, fuhşa sürükleme geçmişi	26	3,8	82	12,7
Ziyaretler sonrasında çocukta gözlenen	19	2,8	17	2,6
Bilgi yok	190	28,0	214	33,2
Toplam	133,9		116,8	
Nüfus büyüklüğü	678		646	

Sosyal servis görevlilerinden derlenen bilgilere göre, yurtlarda kalan çocukların yüzde 54,5'i kurum bakımı altında bulundukları dönemde herhangi bir uyum sorunuyla ya da psikolojik sorunla karşılaşmamıştır; herhangi bir uyum sorunu yaşamış olduğu yönünde bilgi temin edilebilenlerin oranı yüzde 45,3'tür. Bu oranlar, kızlar ile erkekler arasında istatistiksel bakımdan anlamlı bir farklılaşma göstermemektedir. Belirtilen sorunların başında, çocukların

yüzde 23'ünde rastlanan "içe kapanıklık" gelmektedir (Birden çok uyum sorunuyla karşılaşan çocuklar nedeniyle yüzde sütununun toplamı yüzde 100'ü aşmaktadır).

Tablo:66- Çocukların kurum bakımındayken karşılaştığı uyum sorunları / psikolojik sorunlar

	Sayı	%	S.H. (%)
Herhangi bir uyum sorunuyla/psikolojik sorunla karşılaşmadı	5.255	54,5	3,8
İçe kapanık	2.212	23,0	3,4
Okula gitmeme isteği	1.564	16,2	2,2
Aşırı alıngan, kendine güvensiz vb. ergenlik sorunları	1.328	13,8	2,5
Geçimsiz, arkadaşlarıyla uyumsuz	1.270	13,2	2,4
İsyankârlık, personelle çatışma	1.123	11,7	2,0
Başka kişilere zarar verme	532	5,5	1,8
Eşyaya zarar verme	471	4,9	1,8
Kendine zarar verme	395	4,1	1,5
İntihar eğilimi	356	3,7	1,5
Diğer	357	3,7	
Uzmanlarca "uyum sorunu / psikolojik sorun" olarak vurgulanan diğer konular	20	0,2	
İnternet alışkanlığı	10	0,1	
Anne sevgisine ihtiyaç duyma	10	0,1	
Bilgi yok	20	0,2	0,2
Toplam	154,7		
Nüfus büyüklüğü	9.637		

Yukarıdaki tablonun "diğer" satırı, soru formunda yer almayan "davranış bozukluğu", "altını ıslatma", "kişisel temizliğini yapamama", "yalan söyleme", "depresyon / umutsuzluk", "aşırı duygusallık", "düzensizlik / dağınıklık", "cinselliğe fazla eğilim / karşı cinse aşırı ilgi", "soyutlama ve algılama yetersizliği", "iletişim eksikliği", "arkadaş edinme sorunu", "madde bağımlılığı", "hırsızlık", "fili livata", "yuvadan yurda geçişte bocalama", "iletişim kurduğu kişiye aşırı bağılılık", "düzensiz beslenme", "sosyal uyum güçlüğü", "duygusal güçlük" ve "kimlik sorunu ve yurttan kaldığını gizleme" gibi sorunları kapsamaktadır. Uzmanlarca "uyum sorunu / psikolojik sorun" olarak vurgulanan iki konunun sıklığı ayrıca gösterilmiştir.

Yetiştirme yurtlarında kalan çocukların yüzde 46,9'u genel olarak aralarında bir güven ilişkisi olduğu görüşündedir; karşı görüşte olanlar da yüzde 46,1 oranındadır.

Tablo:67- Yurtlarda kalan çocuklar birbirlerine güvenip güvenmedikleri

	Sayı	%	S.H. (%)
Evet, birbirlerine güveniyorlar	4.522	46,9	2,8
Hayır, birbirlerine güvenmiyorlar	4.445	46,1	2,5
Yanıtız	670	7,0	
Toplam	9.637	100,0	

Yurtlarda kalan çocuklar arasında bir güven ortamının bulunmadığını düşünenlerin, bunun nedenine ilişkin açık uçlu soruya kendi ifadeleriyle verdikleri yanıtlar şöyle dağılmaktadır.

Tablo:68- Yurtta kalan çocukların birbirlerine güvenmeme nedenleri

	Sayı	%	S.H. (%)
Toplu yerde sır saklanmıyor	951	21,4	2,7
Hırsızlık gibi olaylar olması sonucu	445	10,0	2,0
Müdire hemen ispiyon ederler	244	5,5	1,3
Çünkü aralarında bir dayanışma yok	178	4,0	1,1
Arkadaşlık duygusu hiçbirinde oluşmamış	178	4,0	1,0
Duruma bağlı	164	3,7	1,1
Gruplaşma var, herkes kendi grubuna güveniyor	151	3,4	1,3
Her an birbirlerine kötülük yapabilirler	142	3,2	1,0
Çıkar ilişkileri var	142	3,2	1,2
Birbirlerine yalan söylüyorlar	138	3,1	0,9
Nankörlük var, birbirlerinin eşyalarını izinsiz alıyorlar	120	2,7	1,0
Dedikodu fazla	89	2,0	0,9
Kendilerine yakın hissetmedikleri için	80	1,8	0,8
Aldatılma korkusu	44	1,0	0,4
Arkadaşlarının kötü yolda olması	40	0,9	0,4
Yaş arasındaki farklar	36	0,8	0,4
Her şey gelip geçici, arkadaşlıklar da	27	0,6	0,4
Yurt yerinin değişmesi	18	0,4	0,3
Bakıcıların verdiği eğitimden dolayı	13	0,3	0,3
Yabancı çok	9	0,2	0,2
Ben özürüyüm diye beni hesaba almıyorlar, ben de kimseye güvenmiyorum	4	0,1	0,1
Yanıtız	1.231	27,7	
Toplam	4.445	100,0	

TBMM Çocuklarda ve Gençlerde Artan Şiddet Eğilimi ile Okullarda Meydana Gelen Olayların Araştırılarak Alınması Gereken Önlemlerin Belirlenmesi Amacıyla Kurulan Meclis Araştırması Komisyonunun Çocuk Yuvalar ve Yetiştirme Yurtlarında kalan Çocuklar Hakkındaki Görüşleri:

SHÇEK tarafından yürütülen çalışmaların sonuçlarına göre çocuk yuvaları ve yetiştirme yurtlarında kalan çocuklar için belirlenen risk etkenleri şu şekildedir;

- ♦ Korunma kararları arasında “şiddetle karşılaşma”, “istismar”, “ihmal” önemli bir yer tutmaktadır.
- ♦ Sosyoekonomik açıdan riskli aileleri vardır.
- ♦ Aileler içinde suç oranı yüksektir.
- ♦ Ailelerde şiddet olayları devam ettiği için görüşemeyen çocuk ve gençler bulunmaktadır.
- ♦ Çocuk ve gençler arasında şiddet olayları vardır.
- ♦ Çocuk ve gençlerin kuruma geldikten sonra uyum sorunları vardır.

4.6. Çocuk ve Gençlere Yönelik Hizmet Veren Kurumlar

Bu bölümde, çocuk ve gençlerde, okullardaki şiddet eğilimini doğrudan ilgilendiren kurum ve kuruluşların şu anda yürüttükleri faaliyetleri, etkinlikleri, kurum yapısı ve personel durumu irdelenmiş, bu konularda olması gerekenlerle ilgili tespit ve değerlendirmeler yapıldıktan sonra sorun ve çözüm önerilerine yer verilmiştir.

4.6.1. Millî Eğitim Bakanlığı

Görev Tanımı

Eğitim hizmetlerinin sunumundan Millî Eğitim Bakanlığı sorumludur, bu sorumluluğunu 3797 sayılı Kanun'a göre uygular. Bu Kanun'a göre Millî Eğitim Bakanlığının görevleri;

1. Atatürk İnkılâp ve İlkelerine ve Anayasa'da ifadesini bulan Atatürk Milliyetçiliğine bağlı, Türk milletinin millî, ahlaki, manevi, tarihi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren, ailesini, vatanını, milletini seven ve daima yüceltmeye çalışan, insan haklarına ve Anayasa'nın başlangıcındaki temel ilkelere dayanan demokratik, laik ve sosyal bir hukuk devleti olan Türkiye Cumhuriyeti'ne karşı görev ve sorumluluklarını bilen ve bunları davranış hâline getirmiş vatandaşlar olarak yetiştirmek üzere, Bakanlığa bağlı her kademedeki öğretim kurumlarının öğretmen ve öğrencilerine ait bütün eğitim ve öğretim hizmetlerini planlamak, programlamak, yürütmek, takip ve denetim altında bulundurmak,
2. Okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve her çeşit örgün ve yaygın eğitim kurumlarını açmak ve yüksek öğretim dışında kalan öğretim kurumlarının diğer bakanlık kurum ve kuruluşlarıncı açılmasına izin vermek,
3. Türk vatandaşlarının yurt dışında yapılacak eğitim ve öğretimi ile ilgili hizmetleri düzenlemek ve yürütmek,
4. Diğer bakanlık, kurum ve kuruluşlarca açılan yüksek öğretim dışında kalan örgün ve yaygın eğitim kurumlarının denklik derecelerini belirlemek, program ve yönetmeliklerini birlikte hazırlamak ve onaylamak,
5. Türk Silahlı Kuvvetlerine bağlı ortaöğretim kurumlarının programı, yönetmelik ve öğrenim denklik derecelerinin belirlenmesi konularında iş birliğinde bulunmak,
6. Yüksek öğretimin, millî eğitim politikası bütünlüğü içinde yürütülmesini sağlamak için Yükseköğretim Kanunu ile Millî Eğitim Bakanlığına verilmiş olan görev ve sorumluluklarını yerine getirmek,
7. Okullardaki beden eğitimi, spor ve izcilik eğitimi ile ilgili hizmetleri yürütmek,
8. Yükseköğrenim gençliğinin barınma, beslenme ihtiyaçlarını ve maddî yönden desteklenmelerini sağlamaktır.

Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilatı

Millî Eğitim Bakanlığı;

1. Merkez teşkilatı,
2. Taşra teşkilatı,
3. Yurt dışı teşkilatı,
4. Bağlı kuruluşlar olmak üzere dört bölümden meydana gelmektedir.

Merkez Teşkilatı

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı

Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı doğrudan Millî Eğitim Bakanına bağlı olup, onun en yakın bilimsel danışma ve karar organıdır. Eğitimle ilgili hemen her konuda Millî Eğitim Bakanına yardımcı olur ve görüş bildirir. Eğitim sistemini, eğitim plan ve programlarını, eğitim araç-gerecini araştırır, geliştirir ve uygulama kararını onaylatır. Yurt içi ve yurt dışı eğitim hareketlerini takip eder, ülkemiz ve diğer ülkeler arasında yapılacak ikili veya çok taraflı kültürel anlaşmaları bu çerçevede hazırlanacak kültürel değişim ve eğitim protokolleri ile ilgili görüş bildirir. Gençleri cumhuriyet esaslarına göre hazırlayacak ve okullarda millî terbiyeyi kuvvetlendirecek tedbirler ve öğretmenlik mesleği ile eğitim yöneticiliğinin nitelik bakımından gelişmesini sağlayıcı kararlar alır.

Talim Terbiye Kurulu Başkanlığı Kurul üyelerinin alanlara göre dağılımı,
Kurul üyeliklerine eğitim öğretim alanlarından 12, eğitim bilimleri alanlarından 3 olmak üzere toplam 15 üye atanır.

Üyelerin alanlarına göre dağılımı,

A) Eğitim-Öğretim Alanı:

- ◆ Matematik, - Fen Bilimleri (Matematik, fizik, kimya, biyoloji, fen bilgisi) 4 üye,
- ◆ Sosyal bilimler (Tarih, coğrafya, sosyal bilgiler, yabancı dil) 3 üye,
- ◆ Dil bilimleri (Türkçe, Türk dili ve edebiyatı, yabancı dil) 3 üye,
- ◆ Mesleki ve teknik eğitim, 2 üye
- ◆ Güzel sanatlar, beden eğitimi ve spor, 1 üye

B) Eğitim Bilimleri Alanı:

- ◆ Rehberlik ve psikolojik danışmanlık, 1 üye
- ◆ Program geliştirme, 1 üye
- ◆ Eğitim yönetimi ve denetimi, 1 üye

Kurul Üyeliklerine Atanma Şartı,

- a) 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu'nun değişik 48. maddesi ile 68. maddesinin (B) bendindeki şartları taşımak,
- b) En az lisans öğrenimi görmüş olmak,
- c) Genel eğitim, mesleki ve teknik öğretim veya genel kültür alanlarında araştırma yapma ve bilimsel senteze varma niteliğini taşımak,
- d) Öğretmen menşeli olup çeşitli öğretim ve yönetim kademelerinde görev yapmış olmak,

C) Tercih Nedenleri:

- a) Eğitim öğretim alanında yayımlanmış eseri bulunmak.
- b) En az bir yabancı dil bilmek.

Bu şartlara sahip kurul üyesi adayları; bakan teklifi, başbakan ve cumhurbaşkanlığı makamının onayı ve üçlü kararname ile atanır. Kararnameleri süresizdir.

Millî Eğitim Bakanlığı Ana Hizmet Birimleri

Merkez teşkilatının eğitim-öğretim için yönetsel kararlar üreten birimleridir. On beşi genel müdürlük, biri de daire başkanlığı olarak belirlenen ana hizmet birimleri şunlardır:

1. Okul Öncesi Eğitimi Genel Müdürlüğü
2. İlköğretim Genel Müdürlüğü
3. Ortaöğretim Genel Müdürlüğü
4. Erkek Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü

5. Kız Teknik Öğretim Genel Müdürlüğü
6. Ticaret ve Turizm Öğretimi Genel Müdürlüğü
7. Öğretmen Yetiştirme ve Eğitimi Genel Müdürlüğü
8. Din Öğretimi Genel Müdürlüğü
9. Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü
10. Yüksek Öğretim Genel Müdürlüğü
11. Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü
12. Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğü
13. Özel Öğretim Kurumları Genel Müdürlüğü
14. Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü
15. Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü
16. Okul içi Beden Eğitimi, Spor ve İzcilik Dairesi Başkanlığı

Millî Eğitim Bakanlığı Danışma ve Denetim Birimleri

Danışma ve denetim birimleri, Millî Eğitim Bakanı'na gerekli konularda yardımcı bilgi üreten birimlerdir. Bunlar, yönetsel konularda araştırma, planlama yapar. Ayrıca, Teftiş Kurulu Başkanlığı, Millî Eğitim Bakanı'ndan alacağı emir veya onay üzerine Millî Eğitim Bakanı' adına Millî Eğitim Bakanlığı teşkilatı ile Millî Eğitim Bakanlığı kuruluşlarının her türlü faaliyet ve işlemleri ile ilgili olarak teftiş, inceleme ve soruşturma işlerini yürütür.

1. Teftiş Kurulu Başkanlığı
2. Strateji Geliştirme Başkanlığı
3. Hukuk Müşavirliği
4. Millî Eğitim Bakanlığı Müşavirliği
5. Basın ve Halkla İlişkiler Müşavirliği

Millî Eğitim Bakanlığı Yardımcı Birimler

Millî Eğitim Bakanlığı merkez teşkilatında on dört yardımcı hizmet birimi kurulmuştur. Bunların biri genel müdürlük, biri sekreterlik, biri müdürlük ve diğer on biri ise daire başkanlığı düzeyindedir.

1. Personel Genel Müdürlüğü
2. Yayınlar Dairesi Başkanlığı
3. Hizmet İçi Eğitim Dairesi Başkanlığı
4. İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı
5. Öğretmene Hizmet ve Sosyal İşler Dairesi Başkanlığı
6. İşletmeler Dairesi Başkanlığı
7. Yatırımlar ve Tesisler Dairesi Başkanlığı
8. Eğitim Araçları ve Donatım Dairesi Başkanlığı
9. Sağlık İşleri Dairesi Başkanlığı
10. Ortaöğrenim Burs ve Yurtlar Dairesi Başkanlığı
11. Eğitimi Araştırma ve Geliştirme Dairesi Başkanlığı
12. Çıraklık, Mesleki ve Teknik Eğitimi Geliştirme ve Yay. Dairesi Başkanlığı
13. Savunma Sekreterliği
14. Özel Kalem Müdürlüğü

Millî Eğitim Bakanlığı Sürekli Kurullar

Kuruluş ve çalışma yöntemleri, ayrı yönetmeliklerle düzenlenen bu kurullar şunlardır:

1. Millî Eğitim Şûrası
2. Müdürler Kurulu
3. Meslekî Eğitim Kurulu
4. Öğrenci Disiplin Kurulları
5. Özel İhtisas Komisyonları

Millî Eğitim Bakanlığı Taşra Teşkilatı

Millî Eğitim Bakanlığı taşrada 81 il ve 850 ilçe olmak üzere toplam 931 millî eğitim müdürlüğü olarak teşkilatlanmıştır.

Her il ve ilçede millî eğitim müdürlüğü bulunmaktadır. İlçe millî eğitim müdürlükleri görev ve hizmetleri açısından, il millî eğitim müdürlüklerine karşı sorumludur. Millî eğitim müdürlükleri, il ve ilçe bazında eğitim hizmetlerini yürütürler.

İl ve ilçe millî eğitim müdürlükleri; hizmetin özelliklerine göre şubeler, bürolar ile sürekli kurul ve komisyonlardan oluşur.

Bölümler, il veya ilçenin millî eğitim şube müdürü kadro sayısına göre tek tek veya hizmet benzerliğine göre birleştirilerek veya ayrılarak şubeler şeklinde oluşturulmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı Yurt Dışı Teşkilatı

Türk Millî kültürünün dış ülkelerde korunması, tanıtılması ve yaygınlaştırılması ile ilgili eğitim ve öğretim hizmetlerini düzenlemek üzere, Millî Eğitim Bakanlığınca yurt dışı teşkilatları oluşturulmuştur.

Dış ülkelerin genel, meslekî ve teknik öğretim alanlarında eğitim ve öğretimdeki gelişmelerini takip etmek ve ülkemize aktarımını sağlamak ve ülkemizin eğitim ve bilim faaliyetlerini yurt dışında tanıtmak üzere; 20 Eğitim Müşavirliği; 18 Eğitim Ataşeliği yurt dışında ülkemiz adına faaliyet göstermektedir.

Millî Eğitim Bakanlığına Bağlı Kuruluşlar

Millî Eğitim Akademisi

Millî Eğitim Bakanlığı Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun'a bağlı kuruluş olarak yer alan "Millî Eğitim Akademisi"nin kuruluş çalışmalarını gerçekleştirmek için 15.07.2005 tarih ve 1327 sayılı Makam Onayı ile Millî Eğitim Bakanına bağlı "Millî Eğitim Akademisi Başkanlığı" kurulmuştur. Akademinin faaliyete geçmesiyle Millî Eğitim Bakanlığının merkez ve taşra teşkilatında ihtiyaç duyduğu eğitim-öğretim, yönetim, teftiş ve çeşitli uzmanlık alanlarına meslek içinde eleman yetiştirilmesi ile kariyerlerinin geliştirilmesi, kalite ve verimliliğin artırılması gerçekleştirilmiş olacaktır.

Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü

Yükseköğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Genel Müdürlüğü (YURTKUR), Millî Eğitim Bakanlığına bağlı, tüzel kişiliğe haiz özel hukuk hükümlerine tâbi sosyal amaçlı hizmet veren, merkez teşkilatı ile 20 bölge müdürlüğü ve bu bölgelere bağlı 218 yurt müdürlüğünü ihtiva eden taşra teşkilatından meydana gelmektedir.

Tablo:69- Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Öğretim Faaliyetleri Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları (2006-2007 Öğretim Yılı)

Eğitim Kademesi	Okul Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	Erkek	Kız	
OKUL ÖNCESİ EĞİTİMİ	3.222	640.849	334.252	306.597	10.016
OKUL ÖNCESİ (Resmî)	1.267	580.336	302.224	278.112	4.580
Bağımsız Anaokulu	786	80.767	42.572	38.195	3.217
Ana sınıfı	(**)16.792	482.212	250.696	231.516	(*)13.018
657 S.K.191.Mad.Göre Açılan	481	17.357	8.956	8.401	1.363
OKULÖNCESİ (Özel)	1.742	60.513	32.028	28.485	4.270
Anaokulu	583	19.401	10.185	9.216	1.888
Ana sınıfı	(**) 661	16.999	9.052	7.947	(*) 1.741
SHÇEK	1.372	24.113	12.791	11.322	3.548
İLKÖĞRETİM	34.656	10.846.930	5.684.609	5.162.321	402.829
İLKÖĞRETİM (Resmî)	33.898	10.346.509	5.408.525	4.937.984	381.354
İLKÖĞRETİM (Özel)	757	213.071	116.099	96.972	21.475
AÇIK İLKÖĞRETİM	1	287.350	159.985	127.365	0
ORTAÖĞRETİM	7.934	3.386.717	1.917.189	1.469.528	187.665
ORTAÖĞRETİM (Resmî)	7.216	2.946.363	1.663.955	1.282.408	174.748
ORTAÖĞRETİM (Özel)	717	86.458	47.180	39.278	12.917
AÇIKÖĞRETİM LİSESİ	1	353.896	206.054	147.842	0
GENEL ORTAÖĞRETİM	3.690	2.142.218	1.156.418	985.800	103.389
GENEL ORTAÖĞRETİM (Resmî)	2.993	1.775.244	942.561	832.683	90.716
GENEL ORTAÖĞRETİM (Özel)	696	85.547	46.509	39.038	12.673
AÇIKÖĞRETİM LİSESİ	1	281.427	167.348	114.079	0
MESLEKİ ve TEKNİK ORTAÖĞRETİM	4.244	1.244.499	760.771	483.728	84.276
MESLEKİ ve TEKNİK LİSE (Resmî)	4.223	1.171.119	721.394	449.725	84.032
MESLEKİ ve TEKNİK LİSE (Özel)	21	911	671	240	244
AÇIKÖĞRETİM LİSESİ	0	72.469	38.706	33.763	0
ÖRGÜN EĞİTİM TOPLAMI	45.812	14.874.496	7.936.050	6.938.446	600.510
YAYGIN EĞİTİM	10.576	4.508.564	2.545.004	1.963.560	79.370
RESMÎ	1.833	2.141.389	1.043.308	1.098.081	10.190
ÖZEL	8.743	2.367.175	1.501.696	865.479	69.180
ÖRG.VE YAY.EĞT.TOPLAMI	56.388	19.383.060	10.481.054	8.902.006	679.880

(*) 14.759 okul öncesi öğretmeni kadrosunun bulunduğu kurumların öğretmen sayısında gösterilmiştir.

Toplama dahil edilmemiştir.

(**) 17.453 resmî ve özel ana sınıfı okul sayısına dahil edilmemiştir.

Not: Yaygın Eğitim Kurumlarına ait öğrenci sayısı 2005-2006 yılı sonu itibarıyladır.

Eğitim-Öğretim Hizmetleri

Tablo:70- Eğitim Kademelerine Göre Okullaşma Oranları ve Hedefleri

	2006/2007 (2)	2012/2013
- Okullaşma Oranları (%)		
Okul öncesi (3)	25,0	50,0
İlköğretim	96,34	100,0
Ortaöğretim	86,64	100,0
Yükseköğretim (4)		
Toplam	38,4	48,0
Örgün	24,8	33,0
- Derslik Başına Düşen Öğrenci Sayısı		
İlköğretim (5)	43,5	30,0
Genel Ortaöğretim	37,9	30,0

Kaynak: TÜİK, MEB, DPT.

(1) Bütün kademeler için veriler brüt okullaşma oranıdır.

(2) Yükseköğretim verileri 2004-2005 dönemine aittir.

(3) 4-5 yaş grubu için hesaplanmıştır.

(4) Üniversiteler ve diğer yükseköğretim kurumları dâhil, lisansüstü öğrencileri hariç tutulmuştur. 17-20 yaş grubu için hesaplanmıştır.

(5) Kentsel alanlar için hesaplanmıştır.

Okul Öncesi

Okul öncesi eğitim; isteğe bağlı olarak, ilköğretim çağına gelmemiş 0-5 yaş çocukların eğitimini kapsar. Ancak ülkemizde kaynak kısıtlılığı sebebiyle 3-5 yaş grubu çocuklara verilmektedir.

Okul öncesi eğitimin amacı; çocukların beden, zihin, duygu gelişimini ve iyi alışkanlıklar kazanmasını, onların ilköğretime hazırlanmasını, şartları elverişsiz çevrelerden gelen çocuklar için ortak bir yetişme zemini temin edilmesini, Türkçe'nin doğru ve güzel konuşulmasını sağlamaktır.

Bu gelişim çocukların ileriki dönemlerde davranışlarını geliştiren, şiddet ve yaralanmalara karşı önlem alınmasını sağlayan önemli bir etkidir.

2006-2007 eğitim-öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığınca 20.675 okul öncesi eğitim kurumunda 24.775 öğretmenle 640.849 çocuğa eğitim verilmektedir. Ayrıca 13.465 kadrosuz usta öğretici ile 250.000 çocuğa daha okul öncesi eğitim imkânı sağlanmıştır.

Tablo:71- Okul Öncesi Eğitime Devam Eden Öğrenci sayısı

Eğitim Kademesi	Okul Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	Erkek	Kız	
OKULÖNCESİ EĞİTİMİ	3.222	640.849	334.252	306.597	10.016
OKUL ÖNCESİ (Resmî)	1.267	580.336	302.224	278.112	4.580
<i>Bağımsız Anaokulu</i>	786	80.767	42.572	38.195	3.217
<i>Ana sınıfı</i>	16.792	482.212	250.696	231.516	13.018
<i>657 S.K.191. Mad. Göre Açılan</i>	481	17.357	8.956	8.401	1.363
OKUL ÖNCESİ (Özel)	1.742	60.513	32.028	28.485	4.270
<i>Ana okulu</i>	583	19.401	10.185	9.216	1.888
<i>Ana sınıfı</i>	661	16.999	9.052	7.947	1.741
SHÇEK	1.372	24.113	12.791	11.322	3.548
	20.675	640.849	334.252	306.597	24.775

Bazı Ülkelerde Okul Öncesi Eğitim

Almanya

Okul öncesi eğitim zorunlu olmayıp isteğe bağlı olarak 3-6 yaş çocuklarına verilir. Pek çok Länder'de okul öncesi eğitim sorumluluğu sosyal bakanlıklarca üstlenilmiştir. 3 ila 6 yaş arasındaki çocuklar çoğunlukla özel kuruluşlar (esas olarak kiliseler ve sosyal yardım dernekleri) tarafından idare edilen ana okullarına (Kindergärten) gidebilirler. Bu okullar büyük kamu sübvansiyonlarından gelen ödeneklere ve diğer fonlara dayanmalarına rağmen ailelerden okula yardımda bulunmaları talep edilmektedir.

Avusturya

3 yaşına kadar olan çocuklar eğer mevcut ise bir kreşe (*Krippe*) 3-6 yaşları arasında anaokuluna gidebilirler. Bu olanakların sağlanması ve ücretler konusundaki kararlar Länder'in ya da özel kuruluşların (tedarikçiler) sorumluluğu altındadır. 2003/ 2004 yılında, bütün 3 yaş çocuklarının % 65.6'sı, bütün 4 yaş çocuklarının % 90.4'ü ve bütün 5 yaş çocuklarının % 94.9'u zorunlu eğitim öncesi eğitime katılmaktadır.

Portekiz

Okul öncesi eğitim, 3 yaşından 5 yaşına kadardır, zorunlu değildir ve hem devlet tarafından idare edilen hem de özel ana okullarda sağlanmaktadır. Devlet tarafından idare edilen anaokulları ücretsizdir, özel anaokullarında ise ücret ödenmektedir.

Finlandiya

Doğumlarından 6 yaşına kadar olan süre boyunca çocuklar kreşlere (kindersartenler) ya da her biri ailenin gelirine göre makul fiyatlar talep eden özel yuvalarda bulunan daha küçük boyuttaki aile kreş gruplarına gidebilmektedirler. 2001 yılından bu yana 6 yaşındaki tüm çocuklar ücretsiz okul öncesi eğitim alma hakkına sahiptirler. Her yerel idare okul öncesi eğitimi okullarda, kreşlerde ya da Çocukların Gündüz Bakımına ilişkin (36/1973) sayılı kanununda belirtilmiş olan aile kreşlerine ya da diğer uygun başka yerlerde vermeye karar verebilir. 2002 yılında 6 yaşındaki çocukların %98'i okul öncesi eğitime katılmıştır.

Yunanistan

İsteğe bağlı okul öncesi eğitim 3,5-5,5 yaşlarında verilir. Okul öncesi eğitim 3 yaşından 4 yaşına ya da 5 yaşından 6 yaşına kadar olmak üzere 2 sene sürer ve anaokullarında sağlanır, bunlar ya bağımsız okullardır ya da bir ilkokula bağlıdır. Eyalet anaokulları ücretsizdir; özel anaokulları ise ücretlidir.

Tablo:72- Okul Öncesi Okullaşma Oranları

ÜLKE	2002	2003	2006	2007
ALMANYA	-	%89 (5 YAŞ)	-	-
AVUSTURYA		%94,9 (5 YAŞ)		-
PORTEKİZ	%91,3 (5 YAŞ)			
YUNANİSTAN	-	%78 (5 YAŞ)	-	-
FINLANDİYA	%98 (6 YAŞ)	-	-	-
TÜRKİYE	%11,4	%12,5	%19,9 (4-5 YAŞ)	%25 (5 YAŞ)

İlköğretim

İlköğretim, 6-14 yaş grubundaki çocukların eğitim-öğretimini kapsar.

İlköğretim, kız ve erkek bütün vatandaşlar için zorunludur ve devlet okullarında parasızdır. İlköğretim kurumları sekiz yıllık okullardan oluşur. Bu okullarda kesintisiz eğitim yapılır ve bitirenlere ilköğretim diploması verilir.

İlköğretim okullarında 2006-2007 eğitim-öğretim yılında 34.656 okulda, 402.829 öğretmenle 10.846.930 öğrenci öğrenim görmektedir.

Tablo:73- İlköğretim Okullarında 2006-2007 Eğitim-Öğretim Yılında Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Eğitim Kademesi	Okul Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	Erkek	Kız	
İLKÖĞRETİM	34.656	10.846.930	5.684.609	5.162.321	402.829
<i>İLKÖĞRETİM (Resmî)</i>	<i>33.898</i>	<i>10.346.509</i>	<i>5.408.525</i>	<i>4.937.984</i>	<i>381.354</i>
<i>İLKÖĞRETİM (Özel)</i>	<i>757</i>	<i>213.071</i>	<i>116.099</i>	<i>96.972</i>	<i>21.475</i>
<i>AÇIK İLKÖĞRETİM</i>	<i>1</i>	<i>287.350</i>	<i>159.985</i>	<i>127.365</i>	<i>0</i>
TOPLAM	34.656	10.846.930	5.684.609	5.162.321	402.829

Yatılı İlköğretim Bölge Okulları (YİBO)

YİBO'lar çeşitli sebeplerle henüz bir ilkokul açılmamış olup; birbirine yakın birkaç köyün bulunduğu yerlerde veya evleri ve ev grupları dağınık olan köylerde gündüzlü, yatılı, pansiyonlu bölge okullarıdır.

Genelde az gelişmiş ve kırsal kesimde okulu bulunmayan köy ve köy altı yerleşim

birimlerinde bulunan ilköğretim çağ nüfusu ile yoksul ailelerin çocuklarının ilköğretim hizmetlerine kavuşturulmasını sağlamak amacıyla yatılı ilköğretim okulları açılmıştır.

2005-2006 eğitim-öğretim yılında 603 YİBO'da toplam 166.794 yatılı öğrenciye hizmet verilmektedir.

Yatılı ilköğretim bölge okullarında öğrenim gören öğrencilerin her türlü giderleri devlet tarafından karşılanmaktadır.

Milli Eğitim Bakanlığınca, YİBO'lardan mezun olan öğrencilere, ortaöğretimde yatılılık imkânı sağlanmaktadır.

Taşınmalı İlköğretim

Okulu bulunmayan nüfusu az ve dağınık yerleşim birimlerinde bulunan ilköğretim çağındaki çocuklar ile birleştirilmiş sınıf uygulaması yapan okullarda bulunan öğrencilerin daha kaliteli eğitim-öğretim imkânına kavuşturulması, eğitimde fırsat ve imkân eşitliğinin sağlanması amacıyla Milli Eğitim Bakanlığınca "Taşınmalı İlköğretim Uygulaması" yapılmaktadır.

2006-2007 öğretim yılında 81 ilde, 27.818 okuldan 694.329 öğrenci, 6.410 merkez okula gününbirlik taşınmaktadır.

Ortaöğretim

Ortaöğretim, ilköğretime dayalı, en az dört yıllık genel, meslekî ve teknik öğretim kurumlarıncı yapılan eğitimin tümünü kapsar. Zorunlu bir eğitim olmayıp zorunlu eğitim içine alınması için çalışmalar yapılmaktadır.

Ortaöğretim, çeşitli programlar uygulayan liselerden meydana gelir. İlköğretimini tamamlayan ve ortaöğretime girmeye hak kazanmış olan her öğrenci ortaöğretime devam etmek ve ortaöğretim imkânlarından ilgi, istidat ve kabiliyetleri ölçüsünde yararlanmak hakkına sahiptir.

2006-2007 eğitim-öğretim yılında ortaöğretimde 7.934 okulda, 187.665 öğretmenle 3.386.218 öğrenci öğrenim görmektedir.

Eğitim Kademesi	Okul Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	Erkek	Kız	
ORTAÖĞRETİM	7.934	3.386.717	1.917.189	1.469.528	187.665
ORTAÖĞRETİM (Resmî)	7.216	2.946.363	1.663.955	1.282.408	174.748
ORTAÖĞRETİM (Özel)	717	86.458	47.180	39.278	12.917
AÇIK ÖĞRETİM LİSESİ	1	353.896	206.054	147.842	0
TOPLAM	7.934	3.386.717	1.917.189	1.469.528	187.665

Genel Ortaöğretim

Genel ortaöğretim kurumları; genel liseler, Anadolu liseleri, fen liseleri, sosyal

bilimler liseleri, Anadolu öğretmen liseleri, Anadolu güzel sanatlar liseleri ve spor liselerinden oluşmaktadır.

2006-2007 öğretim yılında 3.690 okulda 103.389 öğretmenle 2.142.218 öğrenci öğrenim görmektedir.

Tablo:75- Genel Ortaöğretimde 2006-2007 Eğitim-Öğretim Yılında Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Eğitim Kademesi	Okul Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	Erkek	Kız	
GENEL ORTAÖĞRETİM	3.690	2.142.218	1.156.418	985.800	103.389
GENEL ORTAÖĞRETİM (Resmî)	2.993	1.775.244	942.561	832.683	90.716
GENEL ORTAÖĞRETİM (Özel)	696	85.547	46.509	39.038	12.673
AÇIK ÖĞRETİM LİSESİ	1	281.427	167.348	114.079	0
TOPLAM	3.690	2.142.218	1.156.418	985.800	103.389

Mesleki ve Teknik Ortaöğretim

Bu okullar genel lise ve meslek lisesi programlarının bir yönetim altında uygulandığı okullardır. İlköğretim üzerine öğrenim süresi 4 yıl olan ve öğrencilere; ortaöğretim seviyesinde asgari genel kültür kazandırılması ve çeşitli meslek alanlarında endüstrinin ve hizmet sektörlerinin ihtiyaç duyduğu mesleki formasyon verilmesi suretiyle öğrencileri iş alanlarına ve yükseköğretime hazırlayan programlar uygulanmaktadır.

2006-2007 eğitim-öğretim yılında 4.244 okulda 84.276 öğretmenle 1.244.499 öğrenci öğrenim görmektedir.

Tablo:76- Mesleki ve Teknik Ortaöğretimde 2006-2007 Eğitim-Öğretim Yılında Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

Eğitim Kademesi	Okul Kurum Sayısı	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı
		Toplam	Erkek	Kız	
MESLEKİ ve TEKNİK ORTAÖĞRETİM	4.244	1.244.499	760.771	483.728	84.276
MESLEKİ ve TEKNİK LİSE (Resmî)	4.223	1.171.119	721.394	449.725	84.032
MESLEKİ ve TEKNİK LİSE (Özel)	21	911	671	240	244
AÇIK ÖĞRETİM LİSESİ	0	72.469	38.706	33.763	0
TOPLAM	4.244	1.244.499	760.771	483.728	84.276

Avrupa Birliği Ülkelerinde Sınıf Büyüklüğü/ Öğrencilerin Gruplandırılması

Avusturya'da ilk okulda minimum sınıf büyüklüğü 10, genel ortaokulda (Hauptschule) ve ön mesleki eğitimde 20 kişi iken, maksimum sınıf büyüklüğü 30 kişidir. Öğrenciler yaşlarına göre gruplandırılmaktadır ancak ortaöğretim düzeyinde (genel ortaokul ve ön mesleki eğitim) Almanca, matematik ve modern yabancı dillerdeki yetenek seviyesine göre bazı gruplandırmalar da vardır.

Danimarka'da azami sınıf boyutu 28 öğrencidir. Öğrenciler yaşlarına göre gruplandırılmaktadır. Folkeskole genelinde, farklı konular farklı öğretmenler tarafından öğretilmektedir.

Fransa'da sınıflar için önceden tavsiye edilen bir büyüklük mevcut değildir; sınıf büyüklüğü, izlenilen politikalara göre çeşitlilik gösterebilir; sorumlu kişiler, yerel şartları göz önünde bulundurmamak durumundadır (dezavantajlı ya da kırsal alanlar gibi). Ulusal ortalama, sınıf başına ilkokullarda 25 öğrenci, kolejlerde 24, genel ve teknolojik liselerde 28 ve meslek liselerinde ise 20'dir.

Yunanistan'da ilkokul sınıflarının 15 ila 30 öğrenci arası olması zorunludur. Öğrenciler yaşları itibarıyla gruplandırılmıştır. Ortaokul seviyesinde ise sınıflar 30 öğrenci almak zorundadır.

Macaristan'da mevzuata göre bir sınıftaki azami öğrenci sayısı sınıf başına 26 (sınıf 1-4), 30(5-8) ve 35 (sınıf 9-13) olabilir. Sınıflar karma ve aynı yaştaki öğrencilerden oluşmaktadır.

İtalya'da ilkokul düzeyinde, her bir sınıf genel olarak en fazla 25, en az 10 öğrenciden oluşur. Genel olarak her bir sınıfın birden fazla öğretmeni vardır (normal olarak iki veya üç öğretmen). Eğitimin ilk aşamasıyla ilgili hazırlanan reform paketinin uygulanması için çıkarılan 19 Şubat 2004 tarih ve 59 sayılı Kanun Hükmünde Kararname, özel öğretmen kavramını getirmektedir. Özel öğretmen, diğer sınıf öğretmenleri gibi, öğretimle ilgili kendi olağan görevlerini yürütür ve eğitim ve öğretim faaliyetlerinin koordinasyonunu sağlama, öğrencilere danışmanlık ve rehberlik hizmeti verme ve de öğrencilerin eğitim hayatlarıyla ilgili belgelerin tutulmasıyla ilgilenme işlevlerini yerine getirir.

Portekiz'de ilk derece için belirlenen sınıf büyüklüğü 24'tür. Sadece bir öğretmeni olan sınıflar için bu sayı 18 öğrencidir. İkinci ve üçüncü devreler için minimum sınıf büyüklüğü 25 maksimum ise 28 kişidir.

İspanya'da maksimum sınıf büyüklüğü ilköğretim düzeyinde 25, ortaöğretim düzeyinde ise 30 kişidir. Öğrenciler yaşlarına göre gruplandırılmaktadır. Sınıfların küçük olduğu bazı kırsal kesim bölgelerinde karma yaş grupları mevcuttur.

Türkiye'de sınıf büyüklüğü 2005-2006 yıllarında ilköğretimde ortalama 43, ortaöğretimde 37 kişidir.

Tablo:77- Seçilmiş Bazı Avrupa Ülkelerinde ve Türkiye'de Sınıf Mevcudu Sayıları

ÜLKE	Sınıf Mevcudu (En Fazla)
Avusturya	30
Danimarka	28
Fransa	25-28
Yunanistan	15-30
Macaristan	26-35
İtalya	25
Portekiz	24-28
İspanya	25-30
Türkiye	37-43

Özel Eğitim

Özel eğitim: çeşitli nedenlerle bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyde anlamlı farklılık gösteren özel eğitime ihtiyacı olan çocukların zorunlu öğretim çağı; okul öncesi dönemini de içine alan 3-14 yaş grubundaki bireylerin eğitim-öğretim süresini kapsamaktadır.

36-72 ay arasındaki özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin okul öncesi eğitimi zorunludur. Ayrıca, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimlerini öncelikle yetersizliği olmayan akranları ile birlikte resmî ve özel, okul öncesi, ilköğretim, ortaöğretim ve yaygın eğitim kurumlarında kaynaştırma yoluyla sürdürmeleri esastır.

Ülkemizde hâlen; görme, işitme, ortopedik engelliler ile zihinsel (eğitilebilir, öğretilebilir) engelli, uyum güçlüğü olan, üstün yetenekli öğrencilere özel eğitim okul ve kurumlarında eğitim hizmetleri verilmektedir.

Özel eğitim veren 517 okulda toplam 25.238 öğrenci eğitim-öğretim görmektedir ve 4.680 öğretmen görev yapmaktadır.

Tablo:78- Özel Eğitim Okul ve Kurumları (2006-2007 Öğretim Yılı)

OKUL / KURUM TÜRÜ	OKUL KURUM SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI	TOPLAM YÖNETİCİ ÖĞRT. SAYISI	TOPLAM YÖNET. SAYISI	OKUL ÖNC. ÖĞRT.	SINIF ÖĞRT.	BRANŞ ÖĞRT.	ÖZEL EĞİTİM T. ÖĞRT.	REHBER ÖĞRT.
İşitme Engelliler İlköğretim Okulu	49	5.738	1.492	194	8	144	327	392	35
İşitme Engelliler Meslek Liseleri	15	1.178	179	40			134		3
Görme Engelliler İlköğretim Okulları	16	1.387	376	68	8	33	127	124	22
Ortopedik Engelliler İlköğretim Okulları	5	292	47	9	1	22	13		2
Ortopedik Engelliler Meslek Liseleri	1	55	23	3			19		1
(Eğitilebilir Zihinsel Engelliler) İlköğretim Okulları (34+2)	46	2.707	(713+241)=954	110	12	180	135	284	20
(Eğitilebilir Zihinsel Engelliler) İş Okulları	60	2.104				47	148	3	15
(Öğretilebilir Zihinsel Engelliler) Eğitim Uygulama Okulları	111	4.884	(1277+44)=1.321	159	17	332	131	425	57
(Öğretilebilir Zihinsel Engelliler) İş Eğitim Merkezleri (11+4)	115	1.920							
Bilim Ve Sanat Merkezleri	33	3.370	352	45	1	28	260		18
Hastane İlköğretim Okulları	46	731	65	5	3	53	3	1	
Östük Çocuklar Eğitim Merkezleri	18	468	189	17	7	44	49	66	6
Vakıfbank Umumi Çocukları İlköğretim Okulu(Sok. Çocukları)	1	24	12	4		1	6		1
Görme Engelliler Basmevi ve Akşam Sanat Okulu	1 kurum		13	3		2	6		2
Özel Eğil Ok. Bünyesinde Ana sınıfı (5Okul 74 şubede)		488	57		57				
GENEL TOPLAM	517 okul 1 kurum	25.238	4.480	641	57	686	1.358	1.494	184

Bununla birlikte özel eğitim sınıflarında 9.201, diğer okullar bünyesinde 55.096 olmak üzere toplam 64.297 engelli kaynaştırma eğitimi almaktadır.

Tablo:79- Özel Eğitim Sınıfları ve Kaynaştırma Eğitimi (2006-2007)

Eğitim Türü	Okul Sayısı	Sınıf Sayısı	Öğrenci Sayısı	Öğretmen Sayısı
Özel Eğitim Sınıfı		1.164	9.201	964 (Öz. Eğ. öğt)
Kaynaştırma Eğitimi	8.669	32.254		55.096
TOPLAM	8.669	33.418		64.297

53 özel eğitim okulu bünyesinde bulunan ana sınıflarında da 488 öğrenci bulunmaktadır.

Tablo:80- Ana Sınıflarında Sınıf, Öğretmen ve Öğrenci Sayıları

Özel Eğitim Gerekli Gruplar	Okul sayısı	Sınıf sayısı	Öğretmen sayısı	Öğrenci sayısı
Zihin Engelliler	31	32	27	155
Görme Engelliler	3	10	8	74
İşitme Engelliler	9	16	8	132
Ortopedik Engelliler	1	1	1	4
Oristik Çocuklar	5	10	7	37
Uzun S. Hasta ve Hast. Yat. Çocuklar	5	10	3	8
TOPLAM	53	79	70	488

Yaygın Eğitim

Yaygın eğitim, yetişkinlere okuma-yazma öğretmek, temel bilgiler vermek, en son devam ettikleri öğrenim kademesinde edindikleri bilgi ve kabiliyetlerini geliştirmek ve hayatını kazanmasını sağlayacak yeni imkânlar kazandırmak amacıyla verilen okul dışı eğitimidir.

Yaygın eğitim kurumları; halk eğitim merkezleri, mesleki eğitim merkezleri, pratik kız sanat okulları, olgunlaşma enstitüleri, mesleki ve teknik eğitim merkezleri, yetişkinler teknik eğitim merkezleri, eğitim ve uygulama okulları, özel dersane, özel kurs, endüstri pratik sanat okulları, bilim ve sanat merkezleri, açık ilköğretim, açık lise ve mesleki ve teknik açık öğretim okullarında her yaş grubundaki insanlara değişik tür ve nitelikte hizmet verilmektedir.

2006 yılında 10.576 yaygın eğitim kurumunda 4.508.564 kursiyer öğrenim görmüş ve 79.370 öğretmen görev yapmıştır.

Yaygın eğitim; halk eğitimi, çıraklık eğitimi ve uzaktan eğitim yoluyla gerçekleştirilmektedir.

Tablo:81- Yaygın Eğitimde Okul, Öğrenci ve Öğretmen Sayıları

EĞİTİM KADEMESİ	OKUL KURUM SAYISI	ÖĞRENCİ SAYISI			ÖĞRETMEN SAYISI
		TOPLAM	ERKEK	KIZ	
YAYGIN EĞİTİM	10.576	4.508.564	2.545.004	1.963.560	79.370
<i>RESMİ</i>	<i>1.833</i>	<i>2.141.389</i>	<i>1.043.308</i>	<i>1.098.081</i>	<i>10.190</i>
<i>ÖZEL</i>	<i>8.743</i>	<i>2.367.175</i>	<i>1.501.696</i>	<i>865.479</i>	<i>69.180</i>
TOPLAM	10.576	4.508.564	2.545.004	1.963.560	79.370

Açık İlköğretim Okulu

Sekiz yıllık kesintisiz zorunlu ilköğretim uygulamasını müteakip açık ilköğretim okulu uygulaması başlatılmıştır. Açık İlköğretim Okulu; daha önce ilkokullardan mezun olan ancak herhangi bir nedenle ortaokula devam edememiş yurt içindeki ve daha sonra da yurt dışındaki vatandaşlarımıza uzaktan eğitim yöntemi ile sekiz yıllık ilköğrenimlerini tamamlama imkânı sağlamak amacıyla kurulmuştur.

2006-2007 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören öğrenci sayısı 287.350'ye ulaşmıştır.

Açık Öğretim Lisesi

Açık Öğretim Lisesi, ilköğretimini tamamlayan ancak çeşitli sebeplerle örgün ortaöğretim kurumlarına devam edemeyen; örgün eğitim dışında kalan ve liseye dışarıdan devam ederken Açık Öğretim Lisesine geçmek isteyen öğrencilere hizmet vermektedir. Açık Öğretim Lisesinde yaş sınırı yoktur. İlköğretimini tamamlayan herkes Açık Öğretim Lisesine başvurabilir.

Açık Öğretim Lisesinde; ders seçme ve kredili sistem uygulanmaktadır.

2006-2007 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören öğrenci sayısı 281.427'dir.

Mesleki Açık Öğretim Lisesi

Mesleki Açık Öğretim Lisesi, ilköğretimini tamamlayan, ancak ortaöğretime devam edemeyenler ile ortaöğretimden ayrılanlara farklı alanlarda öğrenim görme fırsatı ve eğitim-öğretim imkânı sağlayarak hizmet vermektedir. Mesleki Açık Öğretim Lisesinde yaş sınırı yoktur.

Mesleki Açık Öğretim Lisesinde endüstri meslek, kız meslek, ticaret meslek ve imam hatip lisesi programları uygulanmaktadır. Mesleki Açık Öğretim Lisesinde ders geçme ve kredili sistem uygulanmaktadır. Mesleki Açık Öğretim Lisesinin de öğrenim süresi kademeli olarak 4 yıla çıkarılmıştır.

2006-2007 eğitim-öğretim yılında öğrenim gören öğrenci sayısı 72.469'dur.

Mesleki ve Teknik Açık Öğretim Okulu

Bu uygulamanın amacı; ilköğretimini tamamlayan, bir meslek edinmek isteyen veya mesleğinde ilerlemek isteyen bireylere uzaktan öğretim meslek kursları ve sertifika programları açmak, eğitim sonunda sınavlarını yaparak başarılı olanlara belge/sertifika vermektir.

Rehberlik ve Araştırma Merkezleri (RAM)

İllerde bulunan rehberlik ve araştırma merkezi müdürlükleri ile eğitim kurumlarındaki rehberlik ve psikolojik danışma servislerince rehberlik ve psikolojik danışma hizmetleri verilmektedir.

Rehberlik ve araştırma merkezleri; tüm öğrencilere mesleki rehberlik, özel eğitim gerektiren çocukların tespiti, yerleştirilecekleri eğitim kurumları, bu çocuklar için gerekli rehberlik çalışmalarının yapılması, okullardaki rehberlik ve psikolojik danışma hizmetlerinin planlanması, koordinasyonu, okullardan gönderilen vakaların incelenmesi gibi hizmetleri yerine getirmektedir.

176 rehberlik ve araştırma merkezi ile ilköğretim ve ortaöğretimdeki okul rehberlik ve psikolojik danışma servislerinde toplam 12.661 rehber öğretmen görev yapmaktadır.

Tablo:82- Araştırma Merkezi İle İlköğretim ve Ortaöğretimde Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servislerinde Rehber Bürosu ve Rehber Öğretmen Sayıları

	Reh.Arş. Mer. ve Reh. Bürosu Sy.	Toplam Rehber Öğrt. Sayısı	Diğer	Toplam
Rehberlik ve Araştırma Mrk.	176	654	129	783+176 yön. = 959
Okul Rehberlik ve Psk. Danş. Serv.				11.702
Toplam	176			12.661 (Reh.Öğ.)

Milli Eğitim Bakanlığı Eğitimde Araştırma Geliştirme

Öğrenci Başarısının Ulusal ve Uluslararası Boyutta Ölçülmesi

Örgün eğitimde verilen eğitim-öğretim sonunda öğrencilerin kazanması gereken bilgi ve becerilerin ne oranda kazandırıldığının tespiti amacıyla değişik sınıf seviyelerinde ve farklı alanlarda öğrenci başarıları hem ulusal hem de uluslararası boyutta Milli Eğitim Bakanlığınca ölçülmektedir. Bu ölçmelerle eğitimde durum tespiti yapılmakta, dolayısıyla gelişme ve verimlilik dâhil birçok alan sürekli izlenerek, yapılacak reformlar ile geliştirilecek öğretim programları, öğretim teknikleri ve materyalleri için ilgililere önemli veriler sunulmaktadır.

Öğrenci Başarılarının Ölçüldüğü Ulusal ve Uluslararası Çalışmalar

- ♦ ÖBBS (Öğrenci Başarısını Belirleme Snavı) her yıl ilköğretim okullarının 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflarında Türkçe, matematik, sosyal bilgiler ile fen ve teknoloji alanlarını kapsamaktadır.
- ♦ PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) projesine 2003 yılında Türkiye dahil 41 ülke katılmıştır. Bu ülkelerden 30'u OECD üyesi olan, 11'i ise OECD üyesi olmayan ülkelerdir. PISA 2003'e katılan ülkeler arasında 15 (lise 1) yaş grubunda matematik, okuma, fen bilimleri ve problem çözme başarıları yönünden 28. sırada bulunmaktadır. Türkiye projesine katılan ülkeler içinde Yunanistan, Sırbistan, Uruguay, Tayland gibi ülkelerle aynı sayılabilecek bir performans göstermiştir. Türkiye'nin matematik ortalaması Meksika, Endonezya, Tunus ve Brezilya gibi ülkelere yüksek görünmektedir (www.earged.meb.gov.tr)
- ♦ PIRLS (Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi) İlköğretim 4.Sınıf (9 yaş grubu) öğrencilerin okuma becerileri, okuma alışkanlıkları, öğrencilere okuma becerisini kazandırmak için öğretmenlerin uyguladıkları öğretim yöntemleri, öğretim materyallerinin yeterli olup olmadığı, öğrencilerin okuma becerilerini

kazanmalarında ailelerin katkıları standart test ve anketlerle belirlenen bir çalışmadır. 2001 yılında Türkiye 35 katılımcı ülke arasında 28. sırada yer almıştır.

- ♦ TIMSS (Üçüncü Uluslararası Matematik ve Fen Bilgisi Araştırması) Projesi ile amaçlanan, üye ülkelerdeki 13 yaş grubu (8.sınıf) öğrencilerinin matematik ve fen bilgisi alanındaki bilgi ve becerilerinin uluslararası boyutta karşılaştırmalı olarak ölçülmesidir. TIMSS-R - Üçüncü Uluslararası Matematik ve Fen Bilgisi Araştırmasının Tekrarı Projesi ülkemiz 1999 yılında 38 ülkeyle birlikte katılmıştır. TIMSS Projesinde ülkemiz, projeye katılan 38 ülke arasında matematikte 31. sırada, fen bilgisi alanı da ise 33. sırada yer almıştır.

ÖBBS, PISA, PIRLS ve TIMSS sonuçları, ülkemizde olduğu kadar, Dünya Bankası, OECD, UNESCO, UNICEF gibi uluslararası kurum ve kuruluşların dünya üzerinde yapacakları uygulamalarda bu sınavlar dikkate alınmaktadır.

Tablo:83- PISA Da Başarılı Olan İlk Üç Ülke

Ülke	Nüfus	Kişi başına millî gelir (ABD \$)	Öğrenci sayıları	15 yıl Deneyimli ilkokul öğretmeni maaşı (yıllık-ABD \$)	Tüm eğitim kurumlarına yapılan harcamaların GSYİH' ye oranı
Finlandiya	5.400.000	21.500	800.000	32.541	6,1
Kore	43.000.000	20.400	4.770.000	48.875	7,5
Hollanda	16.200.000	25.000	3.578.000	40.588	5,0
Türkiye (28.)	73.000.000	8.500	15.000.000	18.416	3,7

İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumlarında Ödüllendirme

"Millî Eğitim Bakanlığı Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği" üçüncü kısım, birinci bölüm (öğrencilerin ödüllendirilmesi) madde 9'da (onur belgesi ile ödüllendirme) okul öğrenci ödül ve disiplin kurulu not şartına bağlı kalmadan aşağıda belirtilen durumlarda öğrencilere **onur belgesi** verebilmektedir.

- a) Türkçeyi doğru, güzel ve etkili kullanarak örnek olmak,
- b) Bilimsel projeler ile sosyal etkinliklere katılmak, bu çalışmalarda liderlik yapmak, yapılan etkinliklerde eğitime katkıda bulunmak ve üstün başarı göstermek,
- c) Okul araç-gereç ve donanımları ile çevreyi koruma ve gözetmede davranışlarıyla örnek olmak,
- ç) Görgü kurallarına uymada ve insan ilişkilerinde örnek olmak,
- d) Trafik kurallarına uymada örnek davranışlar sergilemek,
- e) Bilişim araçlarını kullanmada iyi örnek olacak davranışlar sergilemek,
- f) Okula ve derslere düzenli olarak gelmek, bu yönde arkadaşlarına iyi örnek olmak,
- g) Yaşlı, yetim, öksüz, güçsüz, engelli ve benzeri durumda olanlara yardım amacıyla yürütülen toplum hizmetlerinde görev almak gibi davranışlarından en az birini gösterenler, öğretmenler ve onur kurulunun görüşü de alınarak takdir ve teşekkür belgesiyle ödüllendirilip ödüllendirilmediğine bakılmaksızın onur belgesi ile ödüllendirilir.

Ayrıca öğretmenler kurulu, ders yılı başında yukarıda belirtilen davranışların dışında da onur belgesiyle ödüllendirilebilecek davranışları belirler. Belirlenen davranışlar okul yönetimince onur kurulu ile okul öğrenci ödül ve disiplin kuruluna bildirilir.

Aynı zamanda Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği, Sekizinci kısım, birinci bölüm (Öğrenci davranışlarını izleme, değerlendirme ve geliştirme) madde 107

de “ilköğretim okullarının 4, 5, 6, 7 ve 8’inci sınıflarında almış olduğu notlarla istenilen başarıyı gösterememesine rağmen ulusal ve uluslararası yarışmalara katılarak ilk beş dereceye giren, çeşitli sosyal, kültürel ve sanatsal etkinliklerde üstün başarı gösteren öğrenciler, öğretmen ve okul yönetiminin önerisi üzerine “Onur Belgesi” ile ödüllendirilmektedirler.

Program Geliştirme

Dünyada ve ülkemizde son yıllarda çeşitli alanlarda hızlı bir değişim yaşanmaktadır. Ülkemizde demografik yapıda, ailenin niteliğinde, toplumsal dokuda, tüketim anlayışında, insan haklarında, siyasal alanda, bilim ve teknolojiye önemli hareketlilikler gözlenmektedir. Doğal olarak, bu hareketliliklerin eğitim sistemine yansıtılması ve geleceğin dünyasının ihtiyaçlarının algılanabilmesi gerekmektedir. Bu durum program geliştirme çalışmalarının dünyada yaşanan tüm değişimleri ve gelişmeleri karşılayacak nitelikte yapılması gereksinimini ortaya çıkarmaktadır.

Son dönemlerde müfredatta yapılan değişikliklerle ilköğretim okulu haftalık ders çizelgelerinde;

- ◆ 1940’lardan beri ilk kez uluslararası mukayeseli, bütünsel bir değişim,
- ◆ Katı davranış programından bilişsel ve yapılandırıcı bir yaklaşıma,
- ◆ Sadece öğretim değil, eğitiminde vurgulandığı,
- ◆ Sekiz yıllık kesintisiz eğitime uygun,
- ◆ AB ve uluslararası eğitim normları dikkate alınarak,
- ◆ Çocuklarımıza kazandırılması gereken ortak becerilerin saptandığı,
- ◆ Derslerin kavram analizlerinin yapıldığı,
- ◆ Spor kültürü, sağlık, rehberlik, kariyer, girişimcilik, afet bilinci, disiplinler arası bir yaklaşımın programın omurgasına yerleştirildiği,
- ◆ Yüzeysel davranış ifadesi yerine bilgi, beceri, anlayış ve tutumlar konulduğu,
- ◆ Baskın doğrusal düşünce yerine, karşılıklı nedensellik ilkesinin öne çıkarıldığı,
- ◆ Fikri hür, vicdanı hür, irfanı hür nesiller geliştirmek için yeni programlar uygulamaya konulmuştur.

İlköğretim programlarında olduğu gibi Bakanlıkça ortaöğretim düzeyinde 9-12. sınıflara ait programlar MEGEP kapsamında çağın gereklerine göre teknolojiye meydana gelen değişimlerin yapılabildiği modüler esasa göre geliştirilmiştir. Hâlen tüm genel ve mesleki liselerde geliştirilen bu programlar uygulanmaktadır.

2006 yılına kadar her kurum ve kuruluşun bünyesinde bulunan okulların eğitim-öğretimde birliğin sağlanması amacıyla 5450 sayılı “Kamu Kurum ve Kuruluşlarına Bağlı Okulların Millî Eğitim Bakanlığına Devredilmesi ile Bazı Kanunlarda ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun” çıkarılmış ve öğretim birliği sağlanmıştır. Bu okullarda okutulan meslek dersleri ile ilgili programlar genel ve meslek liselerinde modüler sisteme göre uyarlanmalıdır.

Avrupa Ülkeleri ve Ülkemizdeki Sınıflara Göre Ders Saatlerinin Karşılaştırılması
Tablo:84- Bazı AB Ülkelerinde Okutulan Temel Ders Yükleri (Ana Dil)

ÜLKELER	Sınıflar (Saat/Yıl)									
	1.s	2.s	3.s	4.s	5.s	6.s	7.s	8.s	9.s	10.s
Almanya	197	169	169	169	113	113	113	113	113	113
İngiltere	190	190	190	190	190	190	114	114	114	D
Macaristan	222	222	222	194	111	111	111	111	111	111
Fransa	324	324	270	270	270	216	144	144	162	162
İtalya	D	D	D	D	D	218	218	187	D	D
Finlandiya	152	152	152	152	152	152	76	76	76	-
Türkiye	456	456	456	228	228	190	190	190	152	76

D: Değişken

Tablo:85- Bazı AB Ülkelerinde Okutulan Temel Ders Yükleri (Yabancı Dil)

ÜLKELER	Sınıflar (Saat/Yıl)									
	1.s	2.s	3.s	4.s	5.s	6.s	7.s	8.s	9.s	10.s
Almanya Gymnasium	ZD	ZD	56	56	169	169	169	169	169	169
Almanya RealSchule Hauptschule	ZD	ZD	56	56	113	113	113	113	113	113
İngiltere	ZD	ZD	ZD	ZD	ZD	ZD	D	D	D	D
Macaristan	ZD	ZD	ZD	83	83	83	83	83	166	166
Finlandiya	38	38	38	38	38	38	133	133	133	-
İtalya	D	100	100	100	100	93	93	93	D	D
Fransa	ZD	ZD	ZD	ZD	54	144	108	108	108	90
Türkiye	-	-	-	76	76	152	152	152	152	D

D: Değişken

ZD: Zorunlu Değil

Tablo:86- Bazı AB Ülkelerinde Okutulan Temel Ders Yükleri (Sosyal Bilgiler)

ÜLKELER	Sınıflar (Saat/Yıl)									
	1.s	1.S	3.s	4.s	5.s	6.s	7.s	8.s	9.s	10.s
Almanya	28	28	56	56	85	85	85	85	85	85
İngiltere	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
Macaristan	ZD	ZD	ZD	ZD	56	56	56	56	56	56
Finlandiya	50	50	50	50	50	50	90	90	90	D
İtalya	D	D	D	D	D	124	124	156	D	D
Fransa	72	72	72	72	72	108	108	108	126	144
Türkiye	190	190	190	114	114	114	114	76	152	D

D: Değişken
ZD: Zorunlu Değil

Tablo:87- Bazı AB Ülkelerinde Okutulan Temel Ders Yükleri (Fen Bilgisi)

ÜLKELER	Sınıflar (Saat/Yıl)									
	1.s	2.s	3.s	4.s	5.s	6.s	7.s	8.s	9.s	10.s
Almanya	28	56	56	56	85	85	85	85	85	85
İngiltere	D	D	D	D	D	D	D	D	D	D
Macaristan	56	56	83	83	83	83	208	194	153	222
Finlandiya	36	36	36	36	36	36	90	90	90	90
İtalya	D	D	D	D	D	93	93	93	D	D
Fransa	72	72	72	72	72	54	108	108	126	198
Türkiye	Hayat Bilgisi Dersi içinde	Hayat Bilgisi Dersi içinde	Hayat Bilgisi Dersi içinde	114	114	114	114	114	228	D

D: Değişken

Tablo:88- Almanya'da 4 Yıllık Grundschule Beden Eğitimi Ve Resim/Müzik Haftalık Ders Saati Çizelgeleri

Çizelge 1: İlkokul Ders Çizelgesi

DERSLER	SINIFLAR			
	1	2	3	4
Resim/Müzik Eğitimi	3	4	4	4
Beden Eğitimi	3	3	3	3

Almanya'da 6 Yıllık Grundschule Ders Çizelgesi

Çizelge 2: Berlin'de bir İlkokulun Ders Çizelgesi

DERSLER	SINIFLAR						
	1	2	3	4	5	6	
Sanat	4	(2)	4	(2)	2	2	2
Müzik		(2)		(2)	2	2	2
Spor	3	3	3	3	3	3	

Parantez içerisindeki figürler önerilerdir.

İtalya İlköğretim Okulları Örneği

DERSLER	SINIFLAR				
	1	2	3	4	5
Sanat Eğitimi	2	2	2	2	2
Müzik	2	2	2	2	2
Beden Eğitimi	2	2	2	2	2

Macaristan'da İlköğretim Okulları

DERSLER	SINIFLAR							
	1	2	3	4	5	6	7	8
Müzik	1	1	2	1.5	1	1	1	1
Resim	1.5	1.5	2	1.5	1.5	1.5	1	1
El Sanatları ve Yaşam Biçimi	1	1	1	1	1	1	1	1
Beden Eğitimi ve Spor	2.5	2.5	2.5	2.5	2.5	2.5	2	2
Dans ve Drama	-	-	-	-	0.5	1	-	-
Ulusal Gelenekler ve Folklor Çalışmaları	-	-	-	-	0.5	0.5	-	-
İnsani ve Sosyal Çalışmalar	-	-	-	-	-	-	1	-

Tablo:89- Türkiye İlköğretim Okulları Haftalık Ders Çizelgesi

(Talin ve Terbiye Kurulunun 14.07.2005 tarih ve 192 sayılı kararıyla kabul edilmiştir.)

	DERSLER	SINIFLAR							
		1	2	3	4	5	6	7	8
	Görsel Sanatlar	2	2	2	1	1	1	1	1
	Müzik	2	2	2	1	1	1	1	1
	Beden Eğitimi	2	2	2	1	1	1	1	1
	Teknoloji ve Tasarım						2	2	2
	Trafik ve İlk Yardım				1	1			
	Rehberlik/Sosyal Etkinlikler	1	1	1	1	1	1	1	1
	Yabancı Dil				2	2	2	2	2
SEÇMELİ DERSLER	Sanat Etkinlikleri (Drama, Tiyatro, Halk Oyunları, Enstrüman, Resim, Fotoğrafçılık, Heykel vb.)	1	1	1	2	2	2	2	2
	Spor Etkinlikleri (Güreş, Futbol, Basketbol, Voleybol, Masa Tenisi vb.)	1	1	1	2	2	2	2	2
	Bilgisayar	1	1	1	1	1	1	1	1
	Satranç	1	1	1	1	1	1	1	1
	Düşünme Eğitimi						1	1	1
	Halk Kültürü						1	1	1
	Tarım/Hayvancılık Uygulamaları						1	1	1
	Takviye ve Etüt Çalışmaları	1	1	1					
	SEÇMELİ DERS SAATİ TOPLAMI	2	2	2	4	4	2	2	2

Milli Eğitim Bakanlığı İnsan Kaynakları
Milli Eğitim Bakanlığı Öğretmen Göstergeleri

Tablo:90- Son On Yılda Ataması Yapılan Öğretmenlerin Atama Biçimleri

YIL	ATAMA BİÇİMLERİ				TOPLAM
	İLK ATAMA	AÇIKTAN ATAMA	KURUMLAR-ARASI ATAMA	EMEKLİ DÖNÜŞÜ ATAMA	
1997	27.772	İlk atama sayısına dahil edilmiştir.			27.772
1998	37.184	İlk atama sayısına dahil edilmiştir.			37.184
1999	37.084	İlk atama sayısına dahil edilmiştir.			37.084
2000	29.921	731	486	111	31.249
2001	36.059	1.680	275	276	38.290
2002	33.859	2.003	414	243	36.519
2003	18.473	2.027	2.312	-	22.814
2004	17.900	536	593	-	19.029
2005	20.000	183	594	-	20.777
2006	30.456	494	50	-	31.000
TOPLAM	288.708	7.654	4.726	-	301.718

1. İlk atama biçimiyle; 1997, 1998, 1999 yıllarında yapılan atamalarda herhangi bir sınav sonucu kullanılmamıştır. Bu dönemde atanalar; eğitim fakültesi ve fen-edebiyat fakültesi mezunları, diğer fakülte mezunları da üçüncü öncelikli olarak kurayla belirlenmiştir.
2. 2000 yılından itibaren DMS, KMS ya da KPSS puan sonuçlarıyla atınmışlardır.
3. Açıktan atama biçimiyle atanalarda, öğretmenlikte geçirilen hizmet süreleri öncelikli olmak üzere devlet memurluğunda geçirilen hizmet süreleri dikkate alınmıştır.

4. Kurumlararası biçimiyle atanarlarda, öğretmenlikte geçirilen hizmet süreleri öncelikli olmak üzere devlet memurluğunda geçirilen hizmet süreleri dikkate alınmıştır.
5. Emekli dönüşü atanarlarda, öğretmenlikte geçirilen hizmet süreleri esas alınmıştır.
6. Sınıf öğretmenliği alanında Maliye Bakanlığınca tahsis edilen ölçü sınırlılığında 1997-1998 eğitim öğretim yılında 1.930, 1998-1999 eğitim öğretim yılında 1.733, 2004-2005 eğitim ve öğretim yılında 4.995 olmak üzere toplam 8.658 vekil öğretmen istihdam edilmiştir. Söz konusu görevlendirmeler eğitim kurumlarının bağlı bulunduğu il ya da ilçe milli eğitim müdürlüklerince, bakanlıkça gönderilen genelgeler (Ek-2) doğrultusunda gerçekleştirilmiştir.
- 7.

Tablo:91- Yoğun Öğretmen İhtiyacı Bulunan Alanlar (21/03/2007 Tarihi İtibariyle)

SIRA NO	ALAN ADI	YASAL İHTİYAÇ
1	Okul Öncesi Öğretmenliği\Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Öğrt.	1.764
2	İngilizce	1.292
3	Teknoloji ve Tasarım	1.036
4	Sınıf Öğretmenliği	1.143
5	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	1.033
6	Bilgisayar	981
7	Rehber Öğretmen	975
8	Beden Eğitimi	751
9	Müzik	743
10	İlköğretim Matematik Öğretmenliği	589
11	Türkçe	529
12	Zihinsel Engelliler Sınıf Öğretmenliği	470
13	Fen Bilgisi\Fen ve Teknoloji	385
14	Sosyal Bilgiler	317
15	Coğrafya	308
16	Resim İş\Resim\Görsel Sanatlar	301
17	Türk Dili ve Edebiyatı\Dil ve Anlatım\Türk Edebiyatı	254
	TOPLAM	12.872

Tablo:92- Sözleşmeli Öğretmenlerin (657-4/B) Alanlara Dağılımı (17/04/2007)

SIRA NU:	ALAN KODU	ALAN ADI	Toplam
1	2265	Beden Eğitimi	829
2	1119	Bilgisayar	355
3	1123	Biyoloji	56
4	1963	Büro Yönetimi ve Sekreterlik Grubu	8
5	1207	Coğrafya	38
6	1245	Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi	624
7	1314	Elektrik	18
8	1333	Elektronik/Telekomünikasyon	7
9	1371	Felsefe	17
10	1386	Fen ve Teknoloji/Fen Bilgisi	810
11	1390	Fizik	16

12	1455	Giyim/Hazır Giyim/Moda Tasarımı	27
13	2647	Görme Engelliler Sınıfı Öğretmenliği	2
14	1230	İHL Meslek Dersleri	2
15	4897	İHL Meslek Dersleri Arapça	18
16	1715	İlköğretim Matematik Öğretmenliği	1.027
17	1524	İngilizce	1.890
18	2651	İşitme Engelliler Sınıfı Öğretmenliği	15
19	1627	Kimya	17
20	1631	Kuaförlük/Cilt Bakımı	5
21	2353	Matematik	187
22	1772	Mobilya ve Dekorasyon	20
23	1818	Muhasebe Grubu	74
24	1822	Müzik	71
25	4439	Okul Öncesi Öğretmenliği/ Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Öğretmenliği	841
26	1894	Rehber Öğretmen	36
27	1925	Resim İş/Resim/Görsel Sanatlar	148
28	1959	Sanat Tarihi	15
29	2403	Sınıf Öğretmenliği	9.797
30	2510	Sosyal Bilgiler	668
31	2036	Tarih	61
32	4900	Teknoloji ve Tasarım	417
33	1283	Türk Dili ve Edebiyatı/Dil ve Anlatım/Türk Edebiyatı	113
34	2143	Türkçe	1.770
35	2632	Zihin Engelliler Sınıfı Öğretmenliği	1
Genel Toplam			20.000

Tablo:93- Kısmi Zamanlı Geçici Öğreticiler (657-4/C)

SIRA NU:	ALAN ADI	TOPLAM
1	Bilgisayar Öğreticisi	2.200
2	İngilizce Dil Öğreticisi	1.300
3	Okul Öncesi Eğitimi Usta Öğreticisi	14.794
Genel Toplam		18.294

Öğretmenler İçin Performans Değerlendirme

Millî Eğitim Bakanlığı, Hükümetimiz ile Avrupa Birliği arasında imzalanarak yürürlüğe giren Temel Eğitime Destek Projesinin; “Öğretmen Eğitimi Bileşeni” kapsamında;

- ◆ “Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri”nin,
- ◆ İlköğretim kademesindeki öğretmenlere yönelik “Özel Alan Yeterlikleri”nin,
- ◆ “Öğretmen Yeterliklerini Geliştirmek İçin Okul Temelli Mesleki Gelişim Kılavuzu”nun hazırlanması çalışmalarını projelendirilerek bu konu ile ilgili olarak aşağıdaki çalışmaları gerçekleştirmiştir:

- ♦ Tüm öğretmenlerde bulunması gereken bilgi, beceri ve tutum özelliklerini kapsayan, 6 ana yeterlik, 31 alt yeterlik ve 233 performans göstergesinden oluşan "**Öğretmenlik Mesleği Genel Yeterlikleri**" çalışmasını tamamlamıştır. Böylece Millî Eğitim Bakanlığı öğretmen yetiştirme politikalarının belirlenmesinde, öğretmenlerin; hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerinde, seçiminde, iş başarımlarının ve performanslarının değerlendirilmesinde, kendilerini tanıma ve kariyer gelişimlerinde bu yeterliliklerden yararlanabilecektir.

Değerlendirmenin amacı, uygulamalardan elde edilen geri bildirimler aracılığıyla öğretmen uygulamalarının başarı derecelerinin nesnel olarak değerlendirilmesidir.

Etkili bir performans değerlendirme sistemi, öğretmenin geliştirilmesi sürecinin bütünleştirici bir ögesidir. Etkili bir değerlendirme sisteminde, öğretmenler birer profesyonel olarak görülür. Değerlendirme, öğretimin geliştirilmesinde ve etkili uygulamaların desteklenmesinde başarılı bir biçimde kullanılır. Değerlendirme sürecinin iki temel amacı vardır.

- 1- Tüm öğrenciler için belirli bir düzeyde nitelikli öğretimin sağlanması.
- 2- Öğretmenlerin mesleki ve bireysel gelişiminde, geliştirmeye açık alanların belirlenmesi ve öğretimin etkililiğinin geliştirilmesinde bu alanlar üzerinde odaklanmayı sağlamaktır.

Öğretmenlerin performans değerlendirmesinde;

- ♦ Öğrenci (1-5. sınıf öğrenci görüşleri %10, 6-11. Sınıf öğrenci görüşleri %15)
- ♦ Veli (1-5. sınıf veli görüşleri %15, 6-11. Sınıf veli görüşleri %10)
- ♦ Öz değerlendirme (kendisi), (%15)
- ♦ Zümre öğretmenleri (meslektaşları) (%10),
- ♦ Okul yöneticisi (%50)'nin görüşleri alınmak kaydıyla değerlendirme yapılır.

Denetim Hizmetleri

Millî Eğitim Bakanlığı denetim sistemi;

Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı bünyesindeki Millî Eğitim Bakanlığı müfettişlerince, Millî Eğitim Bakanlığı merkez birimleri, yurt dışı teşkilatı ve taşra teşkilatı il ve ilçe Millî eğitim müdürlükleri ile Millî Eğitim Bakanlığına bağlı her türlü resmî ve özel örgün ve yaygın eğitim kurum ve kademelerinde; illerde millî eğitim müdürlükleri bünyesindeki ilköğretim müfettişlerince özellikle ilköğretim kurumlarında yürütülmektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinin Görev ve Yetkileri

Özetle;

- ♦ Okullarınızda, inceleme ve araştırmalar yapmak,
- ♦ Millî Eğitim Bakanlığının her türlü faaliyet ve işlemlerinin teftiş, inceleme ve gerektiğinde soruşturmasını yapmak,
- ♦ Denetimler sırasında tespit edilen yanlışlıkların, eksikliklerin ve metot aksaklıklarının giderilmesi için gerekli gördüğü tedbirleri yerinde olmak,
- ♦ Grevlilerin iş basında yetişmelerine katkıda bulunmak,
- ♦ Öğretim programlarının bütünlük içerisinde işlenmesi ve seviye farklılıklarına sebep olabilecek değişik uygulamalara yer verilmemesi için ilgili öğretmenler arasında gerekli koordinasyonun sağlanma düzeyini kontrol etmek ve rehberlikte bulunarak, alınacak önlemleri belirlemek ve Millî Eğitim Bakanlığına bilgi sunmak,

- ♦ Öğrencilere, millî değerlerimizin kavratılması, örf, adet ve geleneklerimizin benimsenmesi ve okulun, bulunduğu yörenin bir kültür merkezi konumuna getirilmesi için çalışmaların geliştirilmesi yönünde rehberlik yapmak, öğretmen ve yöneticilerce gerekli planlama ve uygulamaların yapılıp yapılmadığını araştırmak,
- ♦ Okul ve kurumlardaki görevlilerin, yeterlik, çalışma ve davranışlarını değerlendirmek suretiyle başarılarını ve moral güçlerini artırıcı yardımlarda bulunmak, üst görevlere layık olanları belirlemektir.

Millî Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinin Sayıları

Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığı'nın başmüfettiş, müfettiş ve müfettiş yardımcısı olara toplam 501 kadrosu mevcut olup, kadrosunda fiilen 121 başmüfettiş, 35 müfettiş ve 121 müfettiş yardımcısı olmak üzere 277 müfettiş görev yapmaktadır. Büyük çoğunluğu Ankara'da olmak üzere İstanbul ve İzmir'de görev yaparlar.

	Başmüfettiş	Müfettiş	Müfettiş Yardımcısı
Bakanlık Müfettişleri	121	35	121

Millî Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinin 81 İlde Yapmış Olduğu Son Üç Yıldaki Soruşturma Konuları ve Soruşturma Sayıları

Millî Eğitim Bakanlığı müfettişlerince çeşitli konularda;

- ♦ 01.03.2004-01.03.2005 tarihleri arasında 569,
- ♦ 01.03.2005-01.03.2006 tarihleri arasında 499 ve
- ♦ 01.03.2006-01.03.2007 tarihleri arasında 633 adet olmak üzere son üç yıl içinde toplam 1.702 adet soruşturma yapılmıştır.

Millî Eğitim Bakanlığı Müfettişlerinin Ortaöğretim Kurumlarını Denetleme Biçimleri, Süreleri ve Sayıları (Kaç Yılda Bir Denetlendiği)

Ortaöğretim kurumlarında, Millî Eğitim Bakanının Onayı'ndan geçen Yıllık Denetim Programı kapsamında mutad ve makul süreler dikkate alınarak denetim faaliyetleri yürütülmektedir. Yıllık Denetim Programı hazırlanması öncesinde Millî Eğitim Bakanlığı merkez birimlerinin denetime alınmasını istedikleri kendilerine bağlı okul ve kurumların sorulduğu, Yıllık Denetim Programı, gelen talepler de dikkate alınarak hazırlanmaktadır. Ayrıca, Yıllık Denetim Programı dışında da Millî Eğitim Bakanlığı merkez birimlerince acil denetim ihtiyacı olduğu belirlenen okul ve kurumlar için Millî Eğitim Bakanı Onayı'na dayalı olarak okul ve kurumların denetimleri de geciktirilmeksizin yapılmaktadır. Yıllık Denetim Programı kapsamında ortaöğretim kurumlarının denetime alınmasında, mevcut kaynaklarla denetimde etkinliğin ve verimliliğin sağlanabilmesi için mutad ve makul süreler ile birlikte denetimlerden sonraki geçen süreçte kurum bazındaki gelişmeler de dikkate alınmaktadır. Ortaöğretim kurumlarındaki normal genel denetimler, farklı branşlardan ez az 3 veya 4 müfettişin katılımı ile grup hâlinde, okulun büyüklüğü çerçevesinde ortalama bir hafta sürebilmektedir.

Mevzuatta, ortaöğretim kurumlarının (lise ve dengi okullar) yıllık denetim periyotlarına ilişkin bir süre yer almamakla birlikte, Teftiş Kurulu Başkanlığınca ortalama üç yılda bir (bütün okulların üç yılda bir denetlendiği anlamına gelmemektedir.) mutad denetim yapılabilmektedir.

İlköğretim Müfettişlerinin Görev ve Yetkileri:

İl Millî Eğitim Müdürlükleri bünyesinde İlköğretim Müfettişleri Başkanlığı oluşturulur. İlköğretim müfettişleri en az dört yıl süreli yüksek öğrenimli öğretmenler arasından yarışma sınavı ile yardımcı olarak mesleğe alınırlar. Bu görevde üç yıllık yetiştirme dönemini takiben yapılacak yeterlik sınavını başaranlar ilköğretim müfettişi kadrolarına atanırlar.

Müfettiş ve müfettiş yardımcılarının;

- ◆ Okul Öncesi eğitim kurumları,
- ◆ İlköğretim kurumları,
- ◆ Özel eğitim gerektiren çocuklar için açılmış ilköğretim seviyesindeki okullar ve sınıflar,
- ◆ Yetiştirici ve tamamlayıcı sınıflar ve kurslar,
- ◆ İlköğretim seviyesinde açılan öğrencileri yetiştirme kursları,
- ◆ Özel öğretim kurumlarına bağlı, ilköğretim seviyesindeki dersane, kurs, etüt eğitim merkezleri ve okulları,
- ◆ Valilikçe uygun görülen Millî Eğitim Bakanlığının gözetim ve denetimine tâbi diğer okul/kurumlarda inceleme ve soruşturma işleri, görev alanlarını oluşturur.

Denetimler, aşağıdaki başlıklar göz önünde bulundurularak yapılır.

- a) Rehberlik ve iş başında yetiştirme
- b) Teftiş ve Değerlendirme
- c) İnceleme
- d) Soruşturma
- e) Araştırma

Tablo:94- İlköğretim Müfettişleri Sayıları ve Okul Sayıları
(İlköğretim müfettişleri il millî eğitim müdürlükleri bünyesinde çalışırlar.)

İl Kodu	İl Adı	Müfettiş	Müfettiş Yardımcısı	Toplam	Okul Sayısı
1	ADANA	78		78	718
2	ADIYAMAN	37	2	39	740
3	AFYONKARAHİSAR	32		32	486
4	AĞRI	8	2	10	674
5	AMASYA	26		26	210
6	ANKARA	164		164	991
7	ANTALYA	62		62	674
8	ARTVİN	10	3	13	159
9	AYDIN	45		45	491
10	BALIKESİR	48		48	568
11	BİLECEK	9		9	80
12	BİNGÖL	8	4	12	345
13	BİTLİS	7	4	11	401
14	BOLU	18		18	90
15	BURDUR	16		16	180
16	BURSA	82		82	613
17	ÇANAKKALE	18		18	199
18	ÇANKIRI	9		9	131

19	ÇORUM	37		37	555
20	DENİZLİ	38		38	373
21	DIYARBAKIR	41	9	50	1.088
22	EDİRNE	18		18	160
23	ELÂZİĞ	33	5	38	412
24	ERZINCAN	14		14	193
25	ERZURUM	40	6	46	1.032
26	ESKİŞEHİR	29		29	247
27	GAZİANTEP	54		54	625
28	GİRESUN	24		24	301
29	GÜMÜŞHANE	7	2	9	172
30	HAKKARİ	6	3	9	262
31	HATAY	59		59	637
32	ISPARTA	22		22	234
33	MERSİN	73		73	561
34	İSTANBUL	295		295	1.529
35	İZMİR	138		138	966
36	KARS	10	3	13	424
37	KASTAMONU	24		24	359
38	KAYSERİ	44		44	559
39	KIRKLARELİ	15		15	149
40	KİRŞEHİR	16		16	130
41	KOCAELİ	48		48	362
42	KONYA	82		82	971
43	KÜTAHYA	25		25	343
44	MALATYA	51		51	597
45	MANİSA	51		51	705
46	KAHRAMANMARAŞ	55	3	58	816
47	MARDİN	20	4	24	639
48	MUĞLA	33		33	401
49	MUŞ	10	4	14	448
50	NEVŞEHİR	16		16	171
51	NİĞDE	21		21	217
52	ORDU	38		38	563
53	RİZE	21		21	136
54	SAKARYA	30		30	378
55	SAMSUN	67		67	1.080
56	SİİRT	6	3	9	343
57	SİNOP	16	1	17	229
58	SİVAS	44		44	625
59	TEKİRDAĞ	20		20	190
60	TOKAT	43		43	536
61	TRABZON	46		46	450
62	TUNCELİ	2	2	4	49
63	ŞANLIURFA	43	6	49	1.338
64	UŞAK	16		16	180
65	VAN	14	6	20	823
66	YOZGAT	32		32	513

67	ZONGULDAK	28		28	312
68	AKSARAY	21		21	278
69	BAYBURT	6		6	121
70	KARAMAN	12		12	176
71	KIRIKKALE	13		13	127
72	BATMAN	19	4	23	392
73	ŞIRNAK	3	1	4	256
74	BARTIN	11		11	111
75	ARDAHAN	6	3	9	205
76	IGDIR	10	2	12	164
77	YALOVA	9		9	64
78	KARABÜK	14		14	83
79	KİLİS	5		5	113
80	OSMANIYE	26		26	229
81	DÜZCE	15		15	204
	TOPLAM	2.762	82	2.844	34.656

Hizmet İçi Eğitim

Hayat boyu eğitimin bir gereği olarak hizmet içi eğitim, çalışanlara mesleklerinde daha başarılı, üretici ve mutlu olmasını sağlayacak bilgi, beceri ve tutumlar kazandırmayı amaçlamaktadır.

Hizmet içi eğitim; personelin hizmet içi eğitim ihtiyaçlarını belirleme, bu ihtiyaçlara uygun programlar geliştirme, bu programları planlama, uygulama ve değerlendirme gibi kapsamlı bir çalışmayı içermektedir.

Millî Eğitim Bakanlığı hizmet içi eğitim etkinlikleriyle; öğretmen ve diğer personele adaylık, uyum, bilgi yenileme, geliştirme ve üst görevlere hazırlama eğitimleri verilmektedir.

2007 yılında 665 faaliyete 38.659 öğretmen/personel, valiliklerce mahallinde planlanıp düzenlenecek 12.233 faaliyete 250.000 öğretmen/personel ile birlikte toplam 12.898 faaliyete 288.659 personelin katılması planlanmıştır.

Tablo:95- 1999-2006 Yılları Arasında Düzenlenen Merkezi Ve Mahalli Hizmet İçi Eğitim Faaliyetleri İstatistik Bilgileri

1999-2006 Yılları Arasında Düzenlenen Merkezi Ve Mahalli Hizmet İçi Eğitim Faaliyetleri İstatistik Bilgileri						
YILLAR	MERKEZİ		MAHALLİ		GENEL TOPLAM	
	Faaliyet Sayısı	Katılan Sayı	Faaliyet Sayısı	Katılan Sayı	Faaliyet Sayısı	Katılan Sayı
1999	413	24.171	3.765	177.862	4.178	202.033
2000	445	23.583	6.126	288.426	6.571	312.009
2001	419	20.080	7.526	321.411	7.945	341.491

2002	313	22.072	11.772	495.643	12.085	517.715
2003	453	19.727	7.120	253.135	7.573	272.862
2004	526	34.154	11.422	587.402	11.948	621.556
2005	543	33.156	9.050	478.168	9.593	511.324
2006	634	44.006	13.460	472.533	14.094	516.539
GENEL TOPLAM	3.746	220.949	56781	3.074.580	73.987	3.295.529

Öğrenci-Veli-Okul Sözleşmesi

Bireyin kendini gerçekleştirmesi, okulda demokrasi kültürünün yerleştirilmesi, okulun tüm imkânları ile çevreye açılması, veli ve öğrencinin beklentilerinin sisteme dâhil edilmesi, hizmet üretenler ile alanlar arasındaki ilişkilerin belirlenmesi için sistematik bir düzenlemeye gerek duyulmaktadır.

Bu amaçla hazırlanan Öğrenci-Veli-Okul Sözleşmesi; öğrenci ve velinin okulun işleyişine etkin katılımlarını sağlamak, velileri, öğrencilerin neyi nasıl öğrenecekleri konusunda bilgilendirerek çocuklarının okul dışındaki zamanlarını en etkili şekilde değerlendirmelerine yardımcı olmak, öğrencileri ve velileri okul kuralları ve genel eğitim politikaları konusunda bilgilendirmek, okulun hizmet ve imkânları konusunda tarafları bilgilendirerek faydalanma imkânlarını artırmak, okul içinde ve dışında fiziksel ve psikolojik şiddete karşı iş birliği yapmak, taraflar arasındaki iletişim kanallarını açık tutmak, tarafların birbirlerinden beklentilerini sağlam bir zemine oturtmak, tarafların bireysel potansiyellerini üst düzeye çıkarabilecekleri şartları oluşturmak, öğrencilerin ve velilerin okulun performans değerlendirilmesi sürecine etkin katılımını sağlamak konularında taraflar için bir yol haritası niteliği taşıyacaktır.

Sözleşme; okulun, öğrencinin ve velinin hak ve sorumluluklarını ihtiva eden üç bölümden meydana gelmektedir. Her bölümün sonunda yer alan Okula Özgü Sorumluluklar, okulun içinde bulunduğu çevrenin imkânları dikkate alınarak Okul Gelişim Yönetim Ekibi (OGYE) olup tarafından belirlenmiş, Öğrenci-Veli-Okul Sözleşmesinin Türkiye genelinde uygulanmasına devam edilmektedir.

Öğrenci –Okul-Veli Sözleşmesinde velilerin hakları;

- ♦ Okul yönetimine katılma hakkı,
- ♦ Çocuğun okuldaki gelişim süreciyle ilgili olarak düzenli olarak bilgilendirilme hakkıdır,

Velilerin sorumlulukları;

- ♦ Okulun öğrenciler için düzenleyeceği ders dışı etkinliklerden en az iki tanesinde görev almak,
- ♦ Okulun düzenleyeceği aile eğitim seminerlerine katılmak,
- ♦ Okul yönetiminin okul-aile ile ilişkilerini geliştirmek amacıyla yapacakları ev ziyaretlerini kabul etmek,
- ♦ Aile ortamında fiziksel ve psikolojik şiddete izin vermemek,

- ♦ Çocuğun ruhsal ve fiziksel durumundaki değişimler hakkında okulu zamanında bilgilendirmek,
- ♦ Okul kütüphanesine her yıl en az iki kitap ya da kaynakla (CD, film, asetat vb.) katkıda bulunmak

Millî Eğitim Bakanlığı Okul Aile Birliği Yönetmeliği

Birliğin Organları

Birliğin organları şunlardır:

- a) Genel Kurul
- b) Yönetim Kurulu
- c) Denetim Kurulu

Genel kurul, birliğin üyelerinden meydana gelir.

Yönetim kurulu;

- a) Okul müdürü,
- b) Müdür yardımcıları ve öğretmenler arasından seçilen birer üye,
- c) Veliler arasından seçilen dört üye olmak üzere yedi üyeden oluşur.

Öğrenci mevcudu yüzün altında olan okullarda ise müdür, müdür yardımcısı/öğretmen ve veliler arasından seçilen üç üye olmak üzere yönetim kurulu 5 üyeden oluşur. Yönetim kurulunun görev süresi bir yıldır.

Denetim kurulu;

Denetim kurulu, genel kurulca seçilen ikisi veli olmak üzere üç asil ve üç yedek üyeden oluşur.

Birliğin Görev ve Yetkileri

Madde 6 - Birliğin görev ve yetkileri şunlardır:

- a) Öğrencileri, Türk Millî Eğitiminin Genel Amaçları ve Temel İlkeleri ile Atatürk İnkılâp ve İlkeleri doğrultusunda yetiştirmek üzere okul yönetimi, öğretmenler, veliler ve ailelerle iş birliği yapmak.
- b) Okulun amaçlarının gerçekleştirilmesine, stratejik gelişimine, fırsat eşitliğine imkân vermek ve öğretmenler kurulunca alınan kararların uygulanmasını desteklemek amacıyla velilerle iş birliği yapmak.
- c) Kurs ve sınavlar, seminer, müzik, tiyatro, spor, sanat, gezi, kermes ve benzeri etkinliklerde okul yönetimi ile iş birliği yapmak.
- d) Özel eğitim gerektiren öğrenciler için ek eğitim faaliyetlerinin düzenlenmesini ve desteklenmesini sağlamak.
- e) Okulun bina, tesis, derslik, laboratuvar, atölye, teknoloji sınıfı, salon ve odaları ile bahçe ve eklentilerinin bakım ve onarımlarının yapılmasına, teknolojik donanımlarının yenilenmesine, geliştirilmesine, ilave tesis yaptırılmasına, eğitim-öğretime destek sağlayacak araç-gereç ve yayınların alımına katkıda bulunmak.
- f) Eğitim-öğretim faaliyetleri dışındaki zamanlarda okulun derslik, spor salonu, kütüphane, laboratuvar ve atölyeleri gibi eğitim ortamlarının, kamu yararı doğrultusunda kullanılmasını sağlamak.
- g) Okulun ihtiyaçlarını karşılamak için mal ve hizmet satın almak.
- h) Okulda uyulması gereken kurallar hakkında velileri bilgilendirmek ve onlarla iş birliği yaparak zararlı alışkanlık ve eğilimlerin önlenmesi için okul yönetimine yardımcı olmak.

ı) Millî bayramlar, anma, kutlama günleri, belirli gün ve haftalar ile düzenlenecek tören ve toplantıların giderlerine katkıda bulunmak.

i) Öğrencilere sağlık ve temizlik alışkanlıkları kazandırmada alınacak ortak tedbirler için katkı sağlamak.

j) Ailede, okulda ve çevrede, öğrencilerle diğer çocukların iyi alışkanlıklar kazanmalarını, iyi birer vatandaş olmalarını sağlayıcı tedbirler alınmasında okul yönetimine yardımcı olmak.

k) Okula yapılan aynı ve nakdî bağışları kabul ederek kayıtlarını tutmak; sosyal, kültürel etkinlikler ve kampanyalar düzenlemek; kantin, açık alan, salon ve benzeri yerleri işletmek veya işletmek.

l) Okul yönetimi ile iş birliği yaparak okula ve imkânları yeterli olmayan öğrencilere maddi-manevi destek sağlamak. Belirlenen kardeş okullara katkıda bulunmak.

m) 14/6/2003 tarihli ve 25138 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanan Okul Servis Araçları Hizmet Yönetmeliğinde belirtilen yükümlülükleri yerine getirmek.

n) Eğitim-öğretimle ilgili kurumlar ve sivil toplum kuruluşlarıyla iş birliği yapmak.

o) Eğitim-öğretimi geliştirmek amacıyla çalışma komisyonları oluşturmak.

p) Eğitim-öğretimi geliştirici diğer etkinliklere katkı sağlamak.

2007 Yılı Millî Eğitim Bakanlığı Bütçesi

Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı hazırlık çalışmalarını yönlendirmek üzere Bakanlar Kurulunca kabul edilen Orta Vadeli Program, Yüksek Planlama Kurulunca kabul edilen Orta Vadeli Mali Plan ile Maliye Bakanlığı tarafından hazırlanan Bütçe Hazırlama Rehberi ile Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığınca hazırlanan Yatırım Genelgesi ve eki Yatırım Programı Hazırlama Rehberi doğrultusunda hazırlanan Millî Eğitim Bakanlığının bütçesi aşağıdaki gibidir.

Tablo:96- Gayri Safı Millî Hasıla ile Konsolide Bütçenin, Millî Eğitim Bakanlığı Bütçe Tasarısına Oranları (YTL)

YILLAR	GSMH	Konsolide Bütçe	MEB Bütçesi	Millî Eğitim Bakanlığı Bütçesinin	
				GSMH'ye Oran %	Konsolide Bütçeye Oran %
1997	29.393.262.100	6.361.685.500	512.234.445	1,74	8,05
1998	53.012.780.600	14.789.475.000	1.243.108.000	2,34	8,41
1999	78.282.967.000	27.143.467.196	2.131.808.500	2,72	7,85
2000	125.970.544.000	46.713.341.000	3.350.330.000	2,66	7,17
2001	184.766.666.000	48.359.962.500	4.046.305.625	2,19	8,37
2002	280.550.667.000	98.071.000.000	7.460.991.000	2,66	7,61
2003	356.681.000.000	147.230.170.000	10.179.997.000	2,85	6,91
2004	428.932.000.000	150.658.129.000	12.854.642.000	3,00	8,53
2005	486.401.000.000	156.088.874.910	14.882.259.500	3,07	9,53
2006	561.988.000.000	174.339.990.202*	16.568.145.500	2,95	9,50
2007	628.443.000.000	204.902.262.572	21.355.534.000	3,40	10,40

*Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı

Tablo:97- Konsolide Bütçe Yatırımlarından Millî Eğitim Bakanlığı Yatırımlarına Ayrılan Pay

(YTL)

Yıllar	Konsolide Bütçe Yatırım Ödenegi	MEB Yatırım Ödenegi	Konsolide Bütçe Yatırımlarından MEB Yatırımına Ayrılan Pay (%)
1995	89.275.215	14.391.921	16,12
1996	251.053.771	38.153.000	15,20
1997	524.600.000	76.884.950	14,66
1998	999.975.000	373.262.000	37,33
1999	1.410.000.000	408.341.000	28,96
2000	2.352.000.000	666.782.000	28,35
2001	3.500.000.000	779.855.000	22,28
2002	5.736.000.000	1.281.690.000	22,34
2003	8.998.500.000	1.479.050.000	16,44
2004	7.368.361.000	1.244.150.000	16,88
2005	10.143.886.000	1.230.306.000	12,13
2006	9.639.582.000	1.238.498.000	12,85
2007	9.341.637.000	1.490.000.000	15,95

Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu Tasarısı (Genel Kamu Kurumları)

Millî Eğitim Bakanlığının başlıca finans kaynakları;

- ◆ Merkezi yönetim bütçesinden,
- ◆ İl özel idareleri bütçesinden ayrılan kaynaklar,
- ◆ Eğitime katkı payı gelirleri (bütçeleştirilen gelirler),
- ◆ Dış ülke ve kuruluşlardan sağlanan dış krediler, burslar ve bağışlar,
- ◆ Halk; kişi ve kuruluşlar olarak eğitime katkıları, bağışları,
- ◆ Okul aile birliği gelirleridir.

Millî Eğitim Bakanlığınca Yapılan Proje Çalışmaları

Millî Eğitim Bakanlığınca yapılan proje çalışmalarının genel olarak hedef kitleleri;

- ◆ Okul öncesi eğitim çağındaki çocuklar,
- ◆ Anne-babalar,
- ◆ Ergenlik dönemindeki gençler,
- ◆ Okul kantin işletmecisi ve çalışanları ile okul servis şoförleri,
- ◆ Resmi ve özel ilköğretim ve ortaöğretim kurumları
- ◆ Öğretmenler,
- ◆ Çalışan çocuklar,
- ◆ Yasalarla ilişki hâlindeki çocuklar,
- ◆ Ceza ve infaz kurumları ve tutukevlerinde bulunan yetişkin ve çocuklardır,

Kampanyalar

Eğitime % 100 Destek Kampanyası

Ülkemizin, sayısal olarak da eğitimde gerçekleştirmesi zorunlu olan hedefleri vardır. Okul öncesi eğitimin yaygınlaştırılması, ilköğretimin hiçbir kayıp vermeksizin tüm çağ

nüfusunu kapsamayı, ortaöğretimde okullaşma oranının % 100'e çıkarılması, özellikle bütün kız çocuklarımızın okutulması, üniversitede okullaşma oranının % 60'lara yükseltilmesi gerekmektedir.

Tüm bunların gerçekleşmesi ise eğitime ayrılan kaynakların etkili ve verimli olarak kullanılmasının yanında, yeni kaynaklar bulunmasına bağlıdır.

Bu kampanya; devlet, özel sektör ve sivil toplum kuruluşlarının oluşturduğu üç sektörün, eğitim için el ele vermesini sağlamaya ve eğitimi farklı boyutları ile toplumun gündemine taşıyarak bir sinerji oluşturmaya yöneliktir.

Bu kampanya ile;

- ◆ 17.866 derslikli 1.118 okul,
- ◆ 375 mevcut okula 2.849 dersliğin yapımı tamamlanarak toplam 20.715 derslik,
- ◆ 171 derslik dışı ek bina
- ◆ 34 METEM'in yapımı, (Mesleki Teknik Eğitim Merkezleri)
- ◆ 654.684,57 m² arsa bağışı,
- ◆ 8.998 okulda onarım/donanım çalışması yapılmıştır.

Kız Çocuklarının Okullaşmasına Destek Kampanyası

Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti - UNICEF 2001-2005 Ana Uygulama Planı kapsamında Milli Eğitim Bakanlığı ile UNICEF arasında imzalanan bir protokol gereği 17 Haziran 2003 tarihinde okullaşma oranlarının en düşük olduğu 10 ilde (Ağrı, Batman, Bitlis, Diyarbakır, Hakkari, Muş, Siirt, Şanlıurfa, Şırnak, Van) Millî Eğitim Bakanımız ile UNICEF Genel Direktörü tarafından "Kız Çocuklarının Okullaşmasına Destek Kampanyası" (Haydi Kızlar Okula) başlatılmıştır.

Kampanyanın amacı; ilgili kamu kurum ve sivil toplum kuruluşları, yerel yönetimlerin katılım ve katkısı ile ilköğrenim çağındaki (6-14 yaş) kız çocuklarının okullaşma oranlarının artırılması, eğitim sistemi dışında kalan, okulu terk eden ya da devamsızlık yapan öğrencilerin ilköğretime kazandırılmasıdır.

Bu kampanya kapsamında;

- ◆ 2003 yılında 10 ilde 40.000,
- ◆ 2004 yılında 33 ilde 73.200,
- ◆ 2005 yılında 53 ilde 62.251,
- ◆ 2006 yılında 81 ilde 47.349,

olmak üzere toplam 222.800 kız öğrenci eğitim sistemine kazandırılmıştır. 2007 yılında çalışmalara devam edilmekte olup eğitim dışında kalan 50.647 kız öğrencimizin kampanya dahilinde eğitim sistemimize kazandırılması çalışmalarına devam edilmektedir.

IV. SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Temel eğitimin ve daha üst düzeyde eğitimin verildiği ilk ve ortaöğretim kurumlarını, çocuklara sorunlarla baş edebilme becerisi ve olumlu yaşam tarzı alışkanlıklarını ve şiddet içeren davranışlardan uzak durmasını sağlamalıdır. Bina, öğretmen, öğrenci, veli, müfredat ve çevre koşulları eğitim öğretim ortamları şiddet içeren davranışları önleyecek nitelikte yapılandırılmalıdır. Bu nedenle aşağıdaki öneriler eğitim kurumlarının iyileştirilmesine yönelik olarak önerilmiştir.

Okul Öncesi Eğitim ile İlgili Sorun ve Öneriler

SORUN 1:

Okul öncesi eğitimde okullaşma oranı diğer Avrupa ülkeleri ile kıyaslandığında oldukça düşüktür. Çocuğun yedi yaşına kadar olgunlaştığı ve kişilik özelliklerini kazandığı göz önüne alındığında okul öncesi eğitim hayatidir ve ertelenemez. Beş yaşında çocuk beyni erişkin beyninin yüzde 90 büyüklüğüne ulaşır, gelişimin büyük bölümü beş yaşına gelmeden tamamlanmış olur. Beyin gelişimi bireyin kendine güven, güvenli bağlanma, çevresiyle uyumlu ilişkiler kurma gibi yeteneklerinin gelişimini doğrudan etkileyerek bireyin ruhsal ve sosyal sağlığında belirleyici bir rol oynamaktadır. Kişinin yaşadığı birçok ruhsal sorunun da erken çocukluk dönemi ile ilişkili olduğu komisyonda dinlenen uzmanların görüşleri ve incelenen bilimsel çalışmalar sonucunda gözlemlenmiştir.

Okul öncesi eğitim öncelendiği zaman ileriki yaşlarda önümüze çıkabilecek; şiddet ve yaralanmaların nedeni olabilecek zihinsel, davranışsal ve eğitsel pek çok sorun erken müdahale ile engellenebilmektedir. İleriki yaşlarda karşımıza çıkabilecek sorunların çözümünde katlanılacak olan maliyet düşünüldüğünde okul öncesi eğitimin hayatiyeti öne çıkmaktadır.

Ülkemizde okul öncesi eğitimin gerçekleşme oranı %25 civarındadır.

ÇÖZÜM 1a:

Okul öncesi eğitimde (5 yaş) bugün itibariyle 33.213 derslik mevcuttur. 2013 yılına kadar önerilen derslik sayısı 51.907'dir. Bugün itibariyle okul öncesi eğitimde %100 okullaşma, tekli öğretim ve bir dersliğin en fazla 20 öğrenciden oluşması durumunda 18.694 dersliğe ve 26.984 öğretmene ihtiyaç duyulmaktadır. Bu dersliklerin yapımı ve donatımı için yaklaşık 529.491.461 YTL'ye ihtiyaç duyulmaktadır. Günümüzdeki şiddet eğitiminin artısını dikkate aldığımızda hedef ve oranlar acilen günlük ihtiyacı yerine getirebilecek hâle getirilmelidir.

ÇÖZÜM 1b:

17. Millî Eğitim Şurasında önerilen "60-72 ay (5 yaş) çocukluk çağını kapsayan okul öncesi eğitim döneminin zorunlu hâle getirilmesi için çalışmalara başlanmalı" önerisi en kısa sürede hayata geçirilmelidir.

ÇÖZÜM 1c:

İl özel idareleri, yerel yönetimler; okul öncesi eğitimin yaygınlaşması ve farkındalığın artması için sivil toplum örgütleri ile iş birliği yaparak kampanyalar düzenlemeli ve sürece katkıda bulunulmalıdır.

SORUN 2:

Okul öncesi eğitimin maliyetinin yüksek olması ailelerin bu eğitimden vazgeçmelerine sebep olmaktadır.

ÇÖZÜM 2a:

Üniversiteler, okul öncesi eğitimde dünya standartlarını yakalayabilecek şekilde maliyeti düşük, var olan materyallerin değerlendirilmesi ve etkin kullanılmasına uygun olabilecek çalışmalar yapmalı, modeller sunmalıdır. (Kolay bulunabilecek ve yörenin özelliklerine uygun kâğıt, makas, boncuk, vb.)

ÇÖZÜM 2b:

Okul öncesi eğitimde, aileler üzerindeki yükü azaltmak için özel sektöre ait özel eğitim kurumlarına giden öğrencilere sağlanan destek gibi okul öncesi eğitime de destek verilmelidir.

ÇÖZÜM 2c:

Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Fonundan yapılan yardımların bir kısmı okul öncesi eğitime ayrılarak burada ihtiyaç duyulan kaynağa katkıda bulunulabilir.

ÇÖZÜM 2d:

Bu ihtiyacın karşılanabilmesi için şans oyunlarından elde edilen gelirden okul öncesi eğitime katkı payı ayrılmalıdır.

ÇÖZÜM 2e:

Sivil toplum örgütleri, aynı ve nakdi yardımlarının bir kısmını durumun önemini göz önünde bulundurarak okul öncesi eğitime materyal desteği olarak sunmalıdır.

ÇÖZÜM 2f:

Eğitim destekleri genellikle zorunlu eğitime verildiğinden dolayı okul öncesi eğitime bu desteğin verilebilmesi için bu dönemde destek kapsamına alınmalıdır. Okul öncesi eğitimde 2007 yılında beş yaş dönemi çağ nüfusu 1.333.000'dir.

ÇÖZÜM 2g:

Çocukların oyun alanlarında, park ve bahçelerde sanat ve kültür faaliyetlerine katılabileceği mekânlar oluşturulmalı ve bu aktiviteleri sağlamaları için sivil toplum örgütlerine fırsat tanınmalıdır.

İlköğretim ile İlgili Sorunlar ve Öneriler

SORUN 3:

Ülkemizde okul çağı nüfusunun çok olması ve ilköğretimde 10.846.930 öğrenci olması okulların kalabalık ve sınıf mevcutlarının normlara göre fazla olmasına neden olmaktadır. Bu yüzden okulların büyük bir çoğunluğunda ikili eğitim yapılmaktadır. Bu durum çocuklar için büyük bir olumsuzluk oluşturmaktadır. Çocuklar ve öğretmenler ikili eğitimden dolayı sosyal aktivite, birlikte çalışma ve grup çalışmaları yapamamaktadırlar. Gelişim çağında bulunan çocuk ve gençlerin sosyal ve kültürel etkinlikler ile var olan enerjilerini boşaltabilmeleri için gerekli fırsatlar sunulmadığında, şiddet davranışları ortaya çıkabilmektedir. Bunun yanında ikili öğretim yapan okullarda çocuklar yarım gün okula gitmekte ve yarım gün serbest vakitleri olmaktadır. Bu öğrencileri okullar bünyesinde sosyal ve kültürel etkinliklere yönlendirmede eksiklikler bulunmaktadır.

Okulların çoğunda öğrencilerin serbest vakitlerini değerlendireceği, çeşitli sosyal ve kültürel aktivitelerle katılabileceği sanat atölyeleri, tiyatro salonları ve beden eğitimi dersinde yararlanabilecekleri spor salonu bulunmamaktadır.

ÇÖZÜM 3a:

İlköğretimde 190.857 derslik mevcuttur. 2013 yılında olması gereken derslik sayısı 270.857'dir. Bugün itibariyle ilköğretimde %100 okullaşma, tekli öğretim ve bir dersliğin en fazla 30 öğrenciden oluşması durumunda 60.000 dersliğe ihtiyaç duyulmaktadır. Bu dersliklerin yapımı için yaklaşık 6.000.000.000 YTL gerekmektedir. 2013'te ilköğretimde 270.857 derslik olması gerekmektedir. Bunun için mevcut dersliklerin dışında 80.000 dersliğin daha hazır hâle getirilmesi gerekmektedir. Bu 80.000 derslik için yaklaşık 8.000.000.000 YTL'ye ihtiyaç duyulacaktır (yaklaşık 3.000.000.000 YTL'de ayrıca donatım için gerekli olacaktır). Bir planlama yapılarak ihtiyaç duyulan derslikler tamamlanmalıdır.

ÇÖZÜM 3b:

Fiziki durumları elverişli okullara spor salonları, tiyatro salonları ve sanat atölyeleri yapılmalıdır. Yerel yönetimler, sivil toplum örgütleri okullara destek sağlamalı, iş birliği içerisinde bulunmalıdır. Okullara yakın bölgelerde bulunan özel kuruluşların spor salonları okullar ile iş birliği kurularak kullanıma açılmalıdır. Büyükşehir belediyesi kapsamındaki illerde yerel yönetimler, gençlik spor müdürlüklerine spor salonları yapma şartı getirmelidir.

ÇÖZÜM 3c:

İl gençlik spor müdürlüğünce il'e ve uygun yeri olan okullara spor salonları yapılmalı ve çocukların serbest zamanlarını geçireceği mekânlar oluşturulmalıdır.

ÇÖZÜM 3d:

Kültür turizm il müdürlükleri okullardaki sosyal ve kültürel faaliyetlere aktif olarak katılmalı ve destek sağlamalıdır.

SORUN 4:

İlköğretim sonrası okumak istedikleri hâlde özellikle kırsalda yaşayan kız çocuklarının bir kısmı kalabilecekleri yerler olmadığı için ailelerince okullara gönderilmemekte ve eğitim dışında kalmaktadırlar.

ÇÖZÜM 4a:

Özellikle il ve ilçe merkezlerinde kız çocuklarının eğitimlerine devam edebilmeleri için güvenli ve nitelikli yatılı pansiyonlar yapılmalıdır. Böylece imkânsızlık nedeni ile okula gönderilemeyen kız çocuklarının okula gönderilmesi sağlanabilir. STK'lar ve hayırsever iş adamları yönlendirilmeli, destekleri alınmalıdır.

SORUN 5:

Yeni program (aktif öğrenme ve yapılanmaya dayalı eğitim) uygulamalarına karşı öğretmenlerin sistem değişikliklerinin sık değişmesi nedeniyle alıştıkları sistemden vazgeçmekte zorlandıkları, çocuğu korumak adına eski sistemde anlatım ve aktarımın zaman zaman tercih edildiği gözlenmiştir. Benzer bir direncin veliler tarafından da gösterildiği ve sınava dayalı bir hazırlık içinde çocuklarına bilgi yüklemeye dayalı eğitimler sunan öğretmenleri tercih ettikleri gözlenmiştir. (Bilgi ağırlıklı sistem çocuğa boş zaman bırakmadığı ve çocuğun analitik düşünme becerisini desteklemediğinden, çocuğun sosyalleşmesine ve problem çözme, karar verme ve iletişim becerilerini kazanmasında yetersizliğe neden olmaktadır. Bu durum çocukta şiddet davranışlarını artırabilmektedir.)

ÇÖZÜM 5a: Öğretmenlere yeni uygulanan programlara ilişkin hizmet içi eğitimler; bilgi, tutum ve davranış değişikliği gerçekleşecek şekilde sunulmalı, öğretmenlere bu programların uygulanmasında kullanılabilecek öğretim yöntem ve teknikleri, sınıf yönetimi konusunda bilgiler verilmelidir. Bu yöntemler de aktif öğrenmeyi temel alarak ve uygulama fırsatları sunulurken öğretilmelidir. Aynı şekilde veliler de yeni programlar, özellikleri ve katkıları konusunda bilgilendirilmelidir.

SORUN 6:

İlköğretimde kesintisiz 8 yıllık eğitim uygulaması kapsamında, 1 den 8. sınıfa kadar tüm öğrenciler beraber aynı ortamda eğitim görmektedirler. Bu durumda ilköğretim 1. sınıf öğrencisi ile ilköğretim 8. sınıf öğrencileri aynı ortak mekânı kullanmaktadırlar. Aradaki yaş farkı nedeni ile küçük sınıflardaki çocuklar genellikle mağdur olmaktadır. Özellikle büyük kentlerdeki okullarda, okula geliş ve gidişlerde ortak kullanılan servislerde de aynı durum söz konusu olmaktadır.

ÇÖZÜM 6a:

Kesintisiz 8 yıllık eğitimde birinci kademe ve ikinci kademe öğrencileri farklı binalarda eğitime devam etmelidir. Bu mümkün olmadığı takdirde ilköğretim 2. kademe (6,7,8) için ayrı giriş ve çıkış saati uygulamasına geçilmeli ya da yeni yapılan okul projeleri iki ayrı bina şeklinde tasarlanmalıdır.

ÇÖZÜM 6b:

Okula geliş ve gidişlerde birinci kademe (1-5) ve ikinci kademe (6-8) öğrencileri mümkünse ayrı ayrı servisleri kullanılmalıdır.

ÇÖZÜM 6c:

Okul servis araçları sürücülere MEB tarafından eğitilmeli ve sertifika verilmelidir. Bu eğitimden geçerek sertifika alanların çalışmalarına müsaade edilmelidir. (Şoförün davranışları, konuşması, dinlediği müzik, trafikte gösterdiği tutum ve davranışlar dikkate alınmalıdır.)

SORUN 7:

Bilgiyi ölçmeye dayalı yapılan sınavlar çocuğu başarı ve başarısızlıkla tek odaklı değerlendirmektedir. Sınav sistemi değışse sınav içeriğı bilgiye dayalı olduğı sürece çocuğun sınav stresi ile derşhane bağımlılığı devam edecektir (Sadece bilgi ölçmeye dayalı sınavlar birçok çocuğun başarısızlık duygusunu yaşamasına ve öz güven sorunlarına, okul devamsızlıklarına, aynı zamanda öğrencilerin analitik düşünme biçimleri geliştirilemediğı için ilerideki sorun çözme ve iletişim becerilerinde eksikliklere neden olmakta ve bütün bunlar şiddetin nedenleri olabilmektedir.)

ÇÖZÜM 7a:

Öğrencilerin sahip oldukları bilgi ve becerileri gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri durumlarda kullanabilme yetenekleri, düşüncelerini analiz etme, akıl yürütme becerilerine dayalı bir sınav sistemi getirilmelidir.

ÇÖZÜM 7b:

İlköğretim 8. sınıflarına yönelik verilen mesleki yönlendirme ve rehberlik çalışmalarına ağırlık verilmelidir.

Bireylerin ilgileri ve yetenekleri doğrultusunda eğitim programlarını almaları, çocuk ve gençlerin akademik başarıları, ilgileri, kişilik özellikleri doğrultusunda çeşitli programlara yönlendirilerek yetiştirilmesi gerekmektedir. Bu süreçte bireyin kendisini tanıması, yetenek, ilgi ve istekleri doğrultusunda başarıya ulaşmasına yardımcı olmak için **eğitimsel yönlendirmenin**, meslek seçimi, mesleğe hazırlanma ve mesleğe uyum gibi süreçleri içeren **meslekî yönlendirmenin** en etkili şekilde gerçekleştirilmesi gerekir.

Eğitsel ve mesleki yönlendirme çalışmaları Almanya, Fransa ve diğer Avrupa Birliğine üye pek çok ülkede olduğu gibi eğitimin ilk yıllarından itibaren başlamalı ve süreklilik teşkil etmelidir. Öğrenciler ilköğretim yıllarından itibaren öğretmen gözlemleri, çeşitli etkinliklerde gösterdikleri performanslar, derslerdeki başarıları ve başarısızlıklarına göre ayrıntılı biçimlerde değerlendirilmeli, bu süreçte aileler düzenli olarak bilgilendirilmeli, öğrenci ve ailelere geribildirimler sunulmalıdır.

Yapılacak olan yönlendirmelerde öğrencilerin akademik başarıları, öğretmen gözlemlerinin yanında testler ve envanterlerden edinilen bilgilerden de (yetenek testleri, zekâ testler vb.) yararlanılmalıdır.

Yönlendirme sisteminin etkili olabilmesi için ilköğretimin ilk yıllarından itibaren öğrencilere ilgi ve yeteneklerini keşfetmelerini sağlayacak fırsatlar sunulmalı, seçmeli derslerin sayıları artırılarak okullarda bu derslerin ve ders dışı faaliyetlerin (öğrenci klüpleri gibi) etkili bir şekilde yürütülmesi ve tüm ders ve klüplerin okullarda sunulabilmesinin sağlanması gerekmektedir (Arslan ve Kılıç, 2000).

SORUN 8:

Ülkemizde yoğun müfredat programı uygulandığı hâlde yapılan uluslararası PIRLS (Uluslararası Okuma Becerilerinde Gelişim Projesi), PISA (Uluslararası Öğrenci Değerlendirme Programı) ve TIMMS (Üçüncü Uluslararası Matematik ve Fen Bilgisi Araştırması) gibi sınavlarda istenilen başarının sağlanamadığı görülmüştür. Analiz etmeye ve akıl yürütmeye dayalı bu ölçümlerdeki puanların düşüklüğü öğrencilerin sorun çözme, muhakeme etme, var olan durumları betimleme ve farklı çözüm yollarını ortaya koyabilme gibi konularda eksiklerine de işaret etmektedir. Bu durum eğitim ortamlarında şiddet

davranışlarının ortaya çıkmasının nedenlerinden birisi olabilir.

ÇÖZÜM 8a:

Öğrencilerin sahip oldukları bilgi ve becerileri gerçek hayatta karşılaşılabilecekleri durumlarda kullanabilmeye yetenekleri, düşüncelerini analiz etme, akıl yürütme becerileri geliştirilmeli, öğrenme ortamları bu becerileri geliştirmeye uygun biçimlerde düzenlenmelidir. Öğretmenler, eğitim-öğretim etkinliklerinde akıl yürütme ve analiz etme becerilerini geliştirebilecek yöntemler kullanmalıdır.

ÇÖZÜM 8b:

Öğrencilerin Türkçeyi daha akıcı, zengin bir biçimde kullanmaları, sözlü olarak kendilerini ifade etme, var olan durumları betimleme ve ortaya koyma becerileri geliştirilmelidir. Öğrenciler mümkün olduğunca yazılı anlatım çalışması (kompozisyon) yapmalı, yazma, münazara, tartışma, beyin fırtınası gibi etkinliklere katılmalı; mümkün olduğu durumlarda çoktan seçmeli sınav (test) biçimleri yerine, kelime kullanımı ve anlatım becerilerini destekleyen açık uçlu soruların olduğu sınavları tercih etmelidir.

SORUN 9:

İlköğretim müfredatları Avrupa ülkeleriyle karşılaştırıldığında ders yüklerinin ülkemizde daha ağır olduğu gözlenmektedir. Ders yükü ağırlığı, çocuklarda kişisel gelişim için yeterli süre bırakmamakta ve diğer alanlardaki gelişimlerini olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Yoğun müfredat içerisinde sadece ders çalışma ve akademik başarıya odaklanan çocuklar; sanat, spor gibi sosyal ve kültürel alanlarda kendilerini ifade edemeyen çocuklar, şiddet davranışlarıyla var olan enerjilerini dışarıya aktarmaktadırlar.

ÇÖZÜM 9a:

İlköğretim programları;

- ◆ Her çocuğun öğrenebileceği, birey olarak kendine özgü olduğu ve öğrenmenin bireyin gelecekteki yaşamına ışık tutacağı anlayışı,
- ◆ Bilgi, beceri, değer ve tutumların gelişmesi yoluyla "öğrenmeyi öğrenmenin" gerçekleşmesinin ön plana çıkarılması,
- ◆ Öğrencilerin; düşünmeye, soru sormaya ve görüş alış veriş yapmaya özendirilmesi,
- ◆ Öğrencilerin; örf ve âdetlerimiz çerçevesinde ruhsal, ahlaki, sosyal ve kültürel yönden gelişmesinin sağlanması,
- ◆ Öğrencilerin, haklarını bilen ve kullanan, sorumluluklarını yerine getiren demokratik bireyler olarak yetişmeleri,
- ◆ Toplumsal sorunlara karşı duyarlılıklarının ön plana çıkarılması,
- ◆ Öğrencinin, öğrenme sürecinde deneyimlerini kullanmasına ve çevreyle etkileşim kurmasına fırsat verilmesi,
- ◆ Öğrenme-öğretme yöntem ve tekniklerinde çeşitliliklere yer verilmesi anlayış ve ilkeleri esas alınarak Millî Eğitim Bakanlığınca yenilenmiştir. Ancak ders yükü ağırlığı değişmemiştir. Bu kapsamda yıllık ders yükü ağırlıkları yeniden ayarlanmalıdır.

ÇÖZÜM 9b:

Düşüncelerin yaşama geçirilmesi, öğrencilere öğrenme fırsatlarının sunulabilmesi için gereken uygun öğretim yöntem ve teknikleri konusunda (örneğin; araştırma yoluyla öğretim, problem çözüme yoluyla öğretim, rol oynama, örnek olay incelemesi, beyin fırtınası, münazara, iş birliğine dayalı öğrenme, usta-çırak ilişkisi bilişsel çıraklık) öğretmenlere eğitimler verilmeli, kendilerini bu alanlarda geliştirmeleri sağlanmalıdır.

ÇÖZÜM 9c:

Eğitim öğretim ortamları yeni programlara ve öğrenme tekniklerine uygun olarak düzenlenmeli ve öğrencilerin ihtiyaç duyabileceği materyaller ile desteklenmelidir. Fiziki koşulları uygun olan okullarda ilköğretim ikinci kademe (6,7,8) ve ortaöğretimde okulların

sınıfları her bir ders için bir laboratuvar sınıf gibi düzenlenerek her dersin öğretmeni için bir sınıf oluşturulmalı. Böylece ders öğretmenleri kendi branşlarına uygun olarak sınıf düzenlemelerini yapabilir, görsel materyaller ile sınıfı donatabilir. Bu sistemde öğrenciler gireceği dersin sınıfına gidebilir. Sistem, uygun olan okullarda başlatılabilir, yeni yapılacak okullarda ise bu modele uygun planlar çizilebilir.

ÇÖZÜM 9d:

Öğrencilere bilgilerini kullanma fırsatları tanınmalı ve bilgilerini hayat ile ilişkilendirmeleri sağlanmalıdır. Kullanılmayan bilgilerin zamanla unutulduğu bir gerçektir. Çeşitli öğretim yöntemleriyle desteklenerek (Örneğin, öğrenme malzemesini başka bir anlatım biçimine dönüştürme, proje hazırlama, düşünceyi kanıtlama) öğrencinin bilgiyi içselleştirmesi ve anlamlandırması sağlanmalıdır.

SORUN 10:

İlköğretim kurumlarımızda beden eğitimi, resim, müzik gibi sosyal ve kültürel içerikli dersler diğer Avrupa ülkelerine göre çok farklılık göstermemektedir. Ortaöğretim kurumlarımızda ise beden eğitimi dersi 9. sınıfta zorunlu 2 saat, diğer sınıflarda ise seçmeli 2 saatlik ders olarak programda yer almaktadır. Resim, müzik gibi dersler ise tüm sınıflara seçmeli olarak yerleştirilmiştir. Okullar bu seçmeli dersleri imkânları ölçüsünde koymakta, seçenek olarak hepsini sunamamaktadır (Sanat, kültür gibi alanların yeterince önemsenmemesi çocukların farklı alanlarda başarı duygusu yaşamamasını zorlaştırmaktadır. Öz güven ve yeterlilik duygusu yaşayamayan çocuklar şiddet davranışlarına yönelebilmektedirler.).

ÇÖZÜM 10:

İlköğretimde var olan ders saatleri etkili bir şekilde kullanılmalı, öğrenciler sadece ders saatlerinde değil ders saatleri dışında da sosyal ve kültürel faaliyetlere yönlendirilmeli, spor yapmaları sağlanmalıdır. Öğrenciler, yaşamlarında serbest kaldıkları zamanlarda hobi olarak resim, spor gibi alanlarla uğraşmayı bir yaşam tarzı hâline dönüştürmeleri konusunda desteklenmelidir. Okullarda riskli gruplarda bulunan öğrencilerin spor yapmaları ve sosyal kültürel faaliyetlere katılmaları desteklenmeli ve teşvik edilmelidir.

Ortaöğretim kurumlarında ise öğrencilerin, sanat ve spor etkinlikleri gibi seçmeli dersleri alabilmeleri için okulların bu konudaki kaynak yükü hafifletilmelidir.

Kültür ve sanat faaliyetlerinde Kültür ve Turizm Bakanlığı kendi içindeki hizmet yapılanmasını çocuk ve gençlerin yaş gruplarını göz önünde bulundurarak okul çatısı altındaki çocuklarla faaliyetlerini buluşturacak düzenlemeler yapmalıdır. Kültür faaliyetleri Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın sorumluluğu alanındadır (müzik, resim, drama, heykel, tiyatro vb.). Bu konulardaki projeler Kültür Bakanlığı tarafından bilfiil hayata geçirilmelidir. Çünkü Kültür ve Turizm Bakanlığının hizmet verdiği nüfusun yaklaşık 17 milyona yakınının en etkin bulunduğu yer okul çatısı altında yer almaktadır.

Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü'nün görev tanımı içinde "gençlerin boş zamanlarını değerlendirilmesi hususunda diğer kuruluşlarla iş birliği yapmak ve sporun kitlelere yayılmasını teşvik etmek" yer almaktadır. Bundan dolayı genç nüfusun okul çatısı altında olduğunu düşündüğümüzde faaliyetlerini öğrencilerle buluşturmak için daha etkin bir yapılandırmaya geçmelidir. Gençlik merkezlerinin faaliyetleri içinde halk oyunları, müzik, tiyatro, satranç gibi etkinliklerin olduğu düşünüldüğünde oradaki etkin yapılanma MEB'deki personel ve mekân sıkıntısını çözecektir.

Vali ve kaymakamlar bölgelerindeki bu üç kurumu mekân ve personel açısından daha etkin kılmak için gerekirse dışardan bu etkinlikleri gerçekleştirecek belge sahibi sporcu ve

sanatçıların ücret karşılığı çalıştırılmasını sağlamalıdır.

Sosyal sorumluluk içinde kamuoyunca sevilen sanatçı ve sporcu kimliklerin genç nesillerce buluşturulup sanat ve sportif faaliyetlerin yapılması sağlanabilir. Bununla ilgili olarak Kültür Bakanlığı ve Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, Milli Eğitim Bakanlığı birlikte çalışmalı ve ortak etkinlik düzenlemelidirler.

Ortaöğretim İle İlgili Sorun ve Öneriler

SORUN 11:

Günümüzde çocuklar ve veliler üniversiteleri iş garantisi olarak algılamakta ve genel liseleri bitirdikten sonra üniversiteyi de kazanamayan gençler ortaöğretimde de kendilerini meslek hayatına hazırlayan bir eğitim almadıklarından dolayı boşlukta kalmaktadırlar.

İş müracaatlarında yapacakları işi ve kendilerini tanımlayamamaktadırlar.

Avrupa ülkelerinde genel eğitim oranı yüzde 35, mesleki eğitim oranı yüzde 65 iken ülkemizde bu durum tam tersidir. Gençlerin gelecek ile ilgili kaygı duyması onları saldırganlaştırmakta ve şiddete yöneltmektedir. Komisyon çalışmaları sırasında ve il gezilerinde meslek liselerinde şiddet esnasında kullanılabilecek malzeme bulunduğu hâlde bu okullardaki şiddet oranı genel liselere göre daha az görülmektedir.

ÇÖZÜM 11a:

Mesleki eğitime ağırlık verilmeli ve mesleki eğitimin payı Avrupa ülkeleri standardına yükseltilmelidir.

ÇÖZÜM 11b:

Sanayi ve Ticaret Odaları iş alanlarında ara eleman oluşturacak ve stajını aynı zamanda o iş yerinde yapacak ortaöğretim kurumları açmaya teşvik edilmelidir.

ÇÖZÜM 11c:

İlköğretimden itibaren yönlendirme hizmetleri düzenli ve sürekli bir şekilde sürdürülmeli, öğrencilere eğitsel ve mesleki yönlendirme yapılmalıdır. Bu süreçte anne babalar eğitilmeli, çeşitli seminerler ve görüşmelerle yönlendirme süreci anlatılmalıdır. Meslekler hakkında bilgi verebilmek amacıyla veliler ve öğrenciler için seminerler, meslek gezileri gibi etkinlikler düzenlenmelidir. Meslek liselerine yönlendirilen öğrenciler için mesleki seçiminin uygun olup olmadığı, yönelindikleri mesleki eğitime uygunluğu çeşitli kaynaklardan edinilen bilgiler sonucunda (öğretmen gözlemleri, ders notları, yetenek ve zekâ testleri vb.) değerlendirilmeli ve bu sürecin sonunda öğrenciler meslek liseleri ya da genel liselere yönlendirilmelidir (Arslan ve Kılıç, 2000).

SORUN 12:

Okullarda sigara, uyuşturucu ve madde kullanımı oranlarında artış görülmektedir.

ÇÖZÜM 12a:

Gençlere sigara, uyuşturucu ve madde kullanımının verdiği zararlar ve etkilerini anlatmak için yapılan seminer ve paneller belli bir program doğrultusunda sürekli olarak yapılmadığı ve sonuçları izlenmediği için faydalı olamamaktadır. Bu nedenle yasaklar ve fiyat artışları gibi mevzuat değişikliklerini de içerecek kapsamlı çalışmalar yapılmalıdır (Örneğin; Tüm oku kampüslerinde sigara kullanımının engellenmesi gibi.).

ÇÖZÜM 12b:

Ailelere bu konuda koruyucu ve çocuğunda meydana gelen davranış değişikliklerin anlayabilecek ve doğru müdahale edebileceği bilgilendirici seminerler verilmeli.

ÇÖZÜM 12c:

Medyanın gizli veya açık olarak bu tür maddelerin özendirici reklamlarını yapmasını önleyici tedbirler alınmalı.

SORUN 13:

Okullarda gençlerin serbest vakitlerini geçirecek sosyal mekânların (kültürel etkinlikler için ortamlar, kütüphane, sanat atölyesi, bilgisayar sınıfı, spor salonu, kafeterya vb.) bulunmaması nedeniyle gençlerin vakit geçirmek için kahve, İnternet kafe gibi kendileri için zararı olabilecek yerlere giderek buralarda ayrıca zararlı maddelere alışmakta ve kötü amaçlı kişilerle arkadaşlık kurmaktadır.

ÇÖZÜM 13a:

Öğrencilerin serbest zamanlarını değerlendirebilmesi için okul yönetimince gençlere okul dışında da spor, kültür ve sanat faaliyetlerini yapabilecekleri özel ya da kamu kurumları ile aktif bir iş birliği sağlayarak çocukları doğru ve güvenilir bir şekilde yönlendirmesi yapılmalıdır. Bu amaçla kamu ya da özel kurumlarca gençlere sunulan hizmetler konusunda onlar birebir bilgilendirilmelidir.

ÇÖZÜM 13b:

Üniversite tesisleri, amatör ve profesyonel spor klüpleri tesisleri, kamu kurum ve kuruluşlarına ait tesislerin kullanımı haftanın belirli gün ve saatlerinde gençlerin hizmetine açılmalıdır.

SORUN 14:

Gençler okula ateşli silah ve kesici alet getirmekte ve kavga esnasında bu aletleri kullanarak ölüm ve yaralamalara sebep olmaktadır.

ÇÖZÜM 14a:

Ateşli ve kesici silahların çocuklar ve gençler tarafından kolayca ulaşılabilmesinin önüne geçmek için gerekli önlemler alınmalı ve gençlerin aileleriyle de iş birliği yapılmalıdır. Şiddetin önlenmesi ve maliyeti bakımından bu tür aletlerin ulaşılabilirlik ve engellenmesine yönelik müdahalenin 79 avruluk bir getirisi olduğu bilinmektedir.

ÇÖZÜM 14b:

Okul etrafındaki güvenlik için kamera sistemi oldukça etkilidir. Yaygınlaştırılması için desteklenmeli, (İstanbul'da kullanılan MOBESE benzeri) emniyet birimleri ile iş birliği yapılmalıdır.

Öğretmenlerle ilgili Sorun ve Öneriler

SORUN 15:

Ülkemizde 2000 yılından itibaren DMS, KMS ya da KPSS sınavları puan sonuçları ile üniversitelerin ilgili bölümünden mezun olanların öğretmen olarak istihdam edilmelerine devam edilmektedir. Sınavda yüksek puan alanların sıralamaya konulması ve sıralamaya giren adayların yaptıkları tercihler neticesinde atanmaları bilgisayar ortamında gerçekleştirilmektedir. Ancak sınavda başarılı olan adaylar atandıkları illeri beğenmedikleri takdirde görev yerlerine gitmemekte ve gitmedikleri bölgeyi mağdur etmektedirler, aynı zamanda görev yapacak başka bir kişiyi de engellemektedirler.

ÇÖZÜM 15:

Atandıkları hâlde herhangi bir mazereti bulunmadan atandıkları ilde göreve başlamayan öğretmen adaylarının mevcut 1 yıl yeni görev talep edememe durumu 3 yıla çıkartılmalıdır.

SORUN 16:

Sınavda yüksek puan alan ve sıralamaya girerek herhangi bir ilde atanmış öğretmen adaylarının sağlık muayeneleri kapsamlı bir inceleme ile yapılmamaktadır.

ÇÖZÜM 16:

Öğretmenlerin atamalarında mevcut sınav sistemi yanında kişisel davranışları, iletişim ve problem çözme becerilerini de irdelleyen ek elemelerin yapılması şarttır (Örneğin; İspanya’da öğretmen olmak için birkaç aşamalı eleme sınavları yapılmaktadır).

Sağlık muayenelerinde özellikle psikolojik rahatsızlıklar, kişilik bozuklukları göz ardı edilmemelidir.

SORUN 17:

Görev yerinde ilk defa çalışmaya başlayan ya da şehir değiştiren eğitimcilerin o il’e ait sosyokültürel yapıyı tanıma süreci çoğunlukla uzun sürmekte, bu da öğretmenin sınıftaki başarısına, öğretmen-veli iletişiminde olumsuz yansımakta ya da öğretmenin oradan başka yere tayinini istemesine neden olmaktadır.

ÇÖZÜM 17:

Görev yeri değişikliklerinde ve ilk atamalarda öğretmenler atandığı ilin özellikleri konusunda uyum seminerleri olarak göreve başlatılmalıdır. Bu konu ile ilgili olarak il millî eğitim müdürlükleri hizmet içi ve öncesi eğitim seminerleri düzenlemeli, il müdürlükleri, ilgili kişiler ve birimler bir haftalık süreye yayılmış bir programla bilgilendirme seminerleri, kültür gezileri ve eğitimleri sunmalıdır.

SORUN 18:

Bazı bölgelerimiz ve illerde öğretmen açıkları sözleşmeli öğretmen görevlendirilmesi yapılarak çözülmeye çalışılmaktadır. 2006-2007 öğretim yılı itibariyle Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul ve kurumlarında 20.000 sözleşmeli öğretmen istihdam edilmiştir.

Kurum çatısı altında sözleşmeli öğretmenler kadrolu meslektaşları ve veliler tarafından geçici olarak düşünülmektedir. Bu da sözleşmeli öğretmenin kendini sistemin bir parçası olarak görmemesine ve başarısına yansımaktadır. Oysa öğretmenlerin tamamı sistemin bir parçasıdır. Hatta sözleşmeli öğretmen sözleşmesinin devamı endişesi ile daha da verimli olabilir.

ÇÖZÜM 18:

Sözleşmeli öğretmenlerin iş akdinin kişisel kriterlerden ziyade başarıya endeksli olması ve kendini güvenli hissetmesi sağlanmalıdır. Sözleşmeli sürelerinde başarılı olan öğretmenlerin öğretmen atamalarında öncelikli olarak tercihi hem öğretmenin başarısını artırır hem de sisteme tecrübeli ve denenmiş öğretmen kazandırılmış olur.

SORUN 19:

Her meslek grubunda olabileceği gibi psikoz, ağır kişilik bozuklukları vb. psikolojik ve ruhsal bozukluk yaşayan ve çocukla birebir ilişkisi olan tüm öğretmenler ve personel, mevzuattaki eksiklikler ve okul yöneticilerinin kişisel iyi niyetlerine ya da bu kişilerin daha fazla mağdur olmamaları amacıyla görevlerine devam etmektedirler.

Bu tür rahatsızlıkların şikâyetine bağlı olarak araştırılması ve işlem yapılması genelde problemin gizli kalmasına neden olmaktadır. Rahatsızlığın tespiti hâlinde sorunun çözümüne 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu engel olmaktadır.

ÇÖZÜM 19:

Çocuklarla doğrudan ilişkisi olan öğretmenler çocukların davranış biçimlerini etkilediği için öğretmenlerin ruh sağlıklarının ve davranışlarının çocuk ve gençler üzerinde olumsuz etkiler oluşturmayacak şekilde 657 sayılı Devlet Memurları Kanunu’nda gerekli düzenlemeler yapılarak bu türde olup da görev yapanların uzman görüşü alınarak tedavisinin de olumlu bir şekilde devam edebilmesi için başka bir kamu hizmetine aktarılması ya da geri hizmete alınması sağlanması hem çocukların hem öğretmenin sağlığını kazanması açısından gereklidir.

SORUN 20:

Sınıf ortamında öğretmenlerin, sınıfa hakim olması ve öğrencilerle olumlu iletişim kurması için sınıf yönetimi, öğretim yöntem ve teknikleri konusunda yeterli bilgi donanımına sahip olmaları gereklidir.

ÇÖZÜM 20:

Öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri ile yeterliklerinin ve donanımlarının artırılması ve her öğretmenin belirli dönemler sonunda (örneğin; beş yılda bir) Millî Eğitim Akademisi tarafından eğitimden geçmeleri sağlanmalıdır. Bu eğitimler akademik ve yetişkin eğitime uygun olmalıdır.

SORUN 21:

Öğretmenlerle yapılan görüşmelerde, eğitim fakültelerinden mezun olduklarında öğretmenlerin sahayla ilgili uygulama ve alan çalışmalarında sıkıntı yaşadıkları, sorunlarla baş etme gibi becerilerinde ve veli iletişimlerinde eksiklikleri olduğunu belirtmişlerdir.

ÇÖZÜM 21a:

Üniversitelerin öğretmen yetiştirilen bölümlerinden mezun olan öğretmen adaylarının sahayla ilgili uygulama ve alan çalışmaları artırılmalı, öğretmen adaylarına muhtemel çalışma alanlarının zorlukları, karşılaşılabilecekleri sorunlar ve çözüm yolları ve baş etme becerileri, veliler ile iletişim kurma ve geliştirme becerilerinde, eğitimler sunulmalıdır. Staj uygulamalarında veli-öğrenci-öğretmen iletişimlerine dayalı uygulama fırsatları sunulmalıdır.

ÇÖZÜM 21b:

Öğretmenlik mesleğinin hassasiyetine dayanarak ve daha önceki iyi örnekler göz önüne alındığında öğretmen liselerinin sayıları hızla artırılmalı ve yaygınlaştırılmalıdır.

Yöneticiler ile İlgili Sorun ve Öneriler

SORUN 22:

Yönetici kadroları, mevcut öğretmenler arasından seçilmekte ve onların arasından başarılı olanlar yönetici olarak atanmaktadır. Bu durumda öğretmenlik yapacak kişilerin yönetici olarak görev yapması ve derslere 6 saat girmesi öğretmen açığına sebep olmaktadır. (Hâlihazırda 45.812 örgün eğitim kurumlarında aynı sayıda yönetici görev yapmaktadır. Öğretmen açığımız ise sözleşmeli 20.000 kişiden hariç 12.872'dir.) Yönetici atama yönetmeliğinde değişikliklere gidilerek müdür atanma şartlarının yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir. Bu sistemde bilgiye dayalı başarı sınavları yapılmakta, yeterlilikleri ve yönetebilme becerileri göz ardı edilmektedir (Yapılan inceleme gezilerinde başarılı, bilgili ve deneyimli okul yöneticileri ve idarecilerinin şiddetli önleme konularında başarılı çalışmalar yaptıkları ve okul ortamlarını güvenli hâle getirdikleri görülmüştür.).

ÇÖZÜM 22:

Yönetici yetiştirilmesiyle ilgili olarak TODAİE (Türkiye Ortadoğu Amme İdaresi, yüksek lisans düzeyindeki yönetici yetiştirme programı ve kurum ve kuruluşların gereksinime duydukları yönetim alanlarına yönelik çok sayıda kısa süreli kurs, seminer ve benzeri eğitim etkinlikleriyle, uzun dönemde kazanmış olduğu birikim ve deneyimlerini de sürece katarak yönetimde verimliliği ve hizmetin niteliğini artırma çabalarına destek olmayı amaçlayan bir kurumdur.) usulü bir sistem geliştirilmeli, yapılacak olan sınavla başarılı olan kişilerin yeni oluşturulacak birimde yöneticilikle ilgili eğitimini tamamladıktan sonra yapılacak olan sınav sonucunda aldığı puana göre A, B ve C tipi okullara yönetici olarak atanması. Var olan mevcut yöneticilerin de bu sisteme dâhil edilmesi ve eğitimden geçirilmesi gerekmektedir.

SORUN 23:

Okulda verilen eğitim dışı hizmetlerin koordinasyonu, takibi, finansmanı, okul yöneticileri tarafından yapıldığından (temizlik, kantin, onarım, ulaşım vb.) yöneticilerin okul içi, öğrenci ve veli ilişkisi halkası zayıflamakta ve yöneticiyi eğitimci kimliğinden uzaklaştırmaktadır. Okul ve öğrenci sorunlarıyla yeterince ilgilenememelerine sebep olmaktadır.

ÇÖZÜM 23:

Bu tür hizmetlerin yerel yönetimcilerle sağlanması, okul idarecilerinin eğitim işlerine ağırlık vermelerini sağlayacaktır.

SORUN 24:

Şiddet olaylarının artması, şiddet biçimlerinin değişmesi ve şiddete karşı alınacak psikososyal önlemlerin, önemi sebebiyle yöneticiler ve öğretmenler şiddetin önlenmesi, şiddet olaylarına müdahale etme ve acil durum yönetimi, iletişim becerileri gibi konularda yeterli bilgi birikimine sahip değildirler.

ÇÖZÜM 24:

Yöneticiler ve öğretmenler ile okuldaki diğer personellere; şiddetin önlenmesi, şiddet olaylarına müdahale etme, acil durum yönetimi, iletişim becerileri gibi konularda bilgilendirme seminerleri düzenlenmelidir. Şiddet ve zorbalık gibi kavramlar, şiddet olayları karşısında yapılacak davranışlar, başvurulacak birimler öğretilmeli ve okullarda "Şiddeti Önlemeye Yönelik Eylem Planları" okuldaki yöneticiler, öğretmenler, öğrenciler ve veliler tarafından bilinmeli ve desteklenmelidir. Yöneticiler ve öğretmenlere öfke kontrolü, sorunlarla baş edebilme, iletişim teknikleri, çatışma çözme, risk faktörleri vb. konularında hizmet içi eğitim verilmeli bu eğitimler drama ve yetişkin eğitimine uygun olmalıdır. Eğitim için illerde bulunan rehberlik ve araştırma merkezlerinden ve üniversitelerden, sivil toplum örgütlerinin iş birliğinde yararlanılabilir.

Müfettişler ile İlgili Sorun ve Öneriler

SORUN 25:

Yapılan il gezilerinde ve görüşmelerde eğitimde teftiş sisteminde eksikliklerin olduğu göze çarpmıştır. İlköğretim kurumlarının ilköğretim müfettişleri tarafından, ortaöğretim kurumlarının bakanlık müfettişleri tarafından teftiş edildiği bu sistemde, ilköğretim ve bakanlık müfettişlerinin sayısal anlamda da dengeli bir dağılıma sahip olmadığı bu nedenle ortaöğretim kurumlarının teftiş ve denetiminde sıkıntılar olduğu görülmüştür.

İlköğretim müfettiş ve müfettiş yardımcıları her ilde bulunmaktadır ve toplam 2.762 müfettiş ve 82 müfettiş yardımcısı görev yapmaktadır.

Millî Eğitim Bakanlığı Teftiş Kurulu Başkanlığının başmüfettiş, müfettiş ve müfettiş yardımcısı olarak toplam 501 kadrosu mevcut olup kadroda fiilen 121 başmüfettiş, 35 müfettiş ve 121 müfettiş yardımcısı görev yapmaktadır. Ortaöğretim kurumlarındaki ortalama üç yılda bir denetim yapılabilmektedir. Ancak üç yılda bir her okulda denetim yapılamamaktadır.

ÇÖZÜM 25:

Teftiş sistemi yeniden gözden geçirilmeli daha önce Millî Eğitim Şurasında alınan kararda olduğu gibi bakanlık teftiş sistemi ile ilköğretim teftiş sistemi kademeli olarak birleştirilerek etkin kaynak ve zaman kullanımını sağlayacak şekilde yeniden düzenlenmelidir.

SORUN 26: Teftiş ve denetim hizmetlerinde tespit edilen diğer bir husus ise rehberlik ve iş başında yetiştirme konusunda sıkıntılar yaşanmasıdır. Yapılan teftişlerde zaman zaman alan

dışından müfettişlerin farklı branşları teftiş etmesi, denetim görevlerini ön planda tutması, rehberlik ve iş başında yetiştirme görevleri yeterince yerine getirememektedir.

ÇÖZÜM 26:

Özellikle ortaöğretimde yetişkinlerle öğrenci iletişiminin daha etkin kılınabilmesi açısından müfettişlerin de kendi içinde sorun çözücülüğüne ilişkin eğitim alması gerekmektedir. Aynı zamanda rehberlik ve yönlendirme hizmetlerini de müfettişlerin etkili bir biçimde yerine getirebilmesi ve yeni getirilen tüm düzenlemeler ve programlar konusunda müfettişlere bilgilendirme seminerlerinin yapılması sağlanmalıdır.

**Rehberlik ve Psikolojik Danışma Alanına İlişkin Sorun ve Öneriler
Okul Rehberlik Servisleri**

SORUN 27:

Okul rehberlik servisleri için 6-8. sınıfları bulunan ilköğretim kurumları ile ortaöğretim ve özel eğitim kurumlarından öğrenci sayısı 150 ve daha fazla olanların (ilköğretim kurumlarında okul öncesi ile 1-5. sınıf öğrenci sayıları hariç) her birine 1 rehber öğretmen norm kadrosu verilir. Buna, öğrenci sayısının 500 ve 500'ün katlarına ulaşması hâlinde her defasında 1 rehber öğretmen norm kadrosu eklenir. Bir eğitim bölgesinde her okulda en az bir rehber öğretmen norm kadrosu doldurulmadan 2. ve müteakip norm kadrolar atamalarda kullanılmaz (Norm Kadro Yönetmeliği). Yönetmeliğe göre rehber öğretmenler ikinci kademeye göre atanmakta ancak birinci kademe olan 1-5. sınıflardan da sorumlu olmaktadır. Bu yüzden rehber öğretmen daha fazla öğrenciden sorumlu olmaktadır. Rehberlik servisleri yeteri kadar çalışmamakta ve öğrencilerin sorunları ile ilgilenememekte, önleyici rehberlik çalışmalarına yeterince yer verememektedirler. Bu durum okullarda şiddet olaylarının önlenmesi ve var olan şiddet olaylarına müdahale etme noktasında yetersizliklere sebep olmaktadır.

Yapılan incelemelerde okullarda yürütülen rehberlik hizmetlerinin okul müdür ve öğretmenlerinin desteği ile daha verimli bir şekilde sağlanabildiği görülmüştür. Ancak bu desteğin sunulmadığı okullarda rehber öğretmenlerin çalışmalarının yetersiz kaldığı ve rehber öğretmenlerin motivasyonlarının azaldığı tespit edilmiştir. Aynı zamanda rehberlik servislerine okul yönetiminin farklı yönetsel ve eğitsel işlerin yüklenmesi de bu servislerin öncelikli işlerini yapmasını engellemektedir.

ÇÖZÜM 27a:

Rehber öğretmen norm kadro yönetmeliğinin yeniden gözden geçirilmeli, yukarıdaki husus göz önünde bulundurularak değiştirilmelidir ve rehber öğretmen atamaları ilköğretimde tüm düzeylerdeki öğrenciler dikkate alınarak yapılmalıdır.

ÇÖZÜM 27b:

Okulların risk haritaları ve riskli bölgeleri tespit edilerek bu bölge ve okullara atanacak rehber öğretmenlerin sayılarının artırılması sağlanmalıdır (Norm Kadro Yönetmeliği değişikliği).

ÇÖZÜM 27c:

Okul yönetici ve öğretmenlerinin rehberlik hizmetleri konusunda daha duyarlı ve bilgili hâle getirilmesi ve rehberlik servislerine bu servisin görev kapsamında bulunmayan işlerin verilmemesinin sağlanmasıdır.

ÇÖZÜM 27d:

17. Millî Eğitim Şurası kararları içerisinde yer alan "Rehberlik hizmetlerine okul öncesi eğitimden başlanmalıdır." Kararı uygulamaya geçirilmelidir.

SORUN 28:

Rehber öğretmeni olmayan okullara, bölgede bulunan rehber öğretmenlerin görevlendirilmesi

nedeniyle rehber öğretmenler haftanın belirli günlerinde farklı okullarda görev yapmaktadır ve okul ortamında öğrenci takibi, veli görüşmeleri ve grup rehberlik çalışmalarını istenilen düzeyde ve verimlilikle yerine getirememektedirler.

ÇÖZÜM 28:

Her okula ihtiyaca kadar rehber öğretmen atanmalıdır. Yüksek Öğretim Kurulu ile görüşülerek ilgili fakültelerin uzman açığının giderilmesi sağlanmalıdır. Ancak rehber öğretmen ihtiyaçları giderilirken alan dışı atamalara yer verilmemelidir.

Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ile İlgili Sorun ve Öneriler

SORUN 29:

Okullardan rehberlik ve araştırma merkezlerine gerekli durumlarda öğrenci yönlendirilmektedir. Hâlihazırdaki Rehberlik ve Araştırma Merkezleri personel ve araç gereç yönünden büyük sıkıntılar yaşamaktadırlar.

Rehberlik ve Araştırma Merkezleri ;

- ◆ Özel eğitim alması gereken öğrencilerin eğitsel tanılama işlemleri, (Özel eğitim kurumlarına gönderilecek çocukların eğitsel tanılama işlemleri Sağlık Bakanlığından alınarak Millî Eğitim Bakanlığına verilmiştir. Bu durum bu merkezlerin iş yoğunluğunu artırmaktadır.)
- ◆ Öğrencilere rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetleri, vermektedir. Özel eğitime ağırlık vermesi sebebiyle rehberlik ve psikolojik danışmanlık hizmetlerini yerine getirememektedir.

ÇÖZÜM 29a:

Rehberlik ve araştırma merkezleri her konuda (personel ve araç gereç) desteklenmelidir. Gerekli takdirde dışarıdan hizmet alınmasına gidebilmelidir.

ÇÖZÜM 29b:

Rehberlik ve araştırma merkezleri Norm Kadro Yönetmeliği esaslarından çıkartılmalı ve bölgenin özelliklerine göre eleman sayısı belirlenmelidir.

ÇÖZÜM 29c:

Rehberlik ve araştırma merkezlerinde çalışan uzmanlar her yıl düzenli olarak hizmet içi eğitimlerden geçirilmeli ve kendilerini yenilemeleri sağlanmalıdır.

ÇÖZÜM 29d:

Ülkemizde artan şiddet olaylarının önüne geçebilecek ve etkin müdahalede bulunabilecek ülkemizin her ilinde ve büyük ilçelerde bulunan (176 Adet) rehberlik ve araştırma merkezlerinde;

- ◆ Özel Eğitimci,
- ◆ Psikolojik Danışma ve Rehberlik,
- ◆ Psikolog,
- ◆ Sosyal Hizmetler Uzmanı,
- ◆ Ölçme ve Değerlendirme ve Eğitim Programcısı da istihdam edilmelidir.

Bu merkezlere yönlendirilen öğrenciler sorunlarına göre ilgili uzmanlar tarafından değerlendirilmeli ve gerekli olduğu hâllerde sağlık kuruluşlarına yönlendirilmelidirler. Bu merkezlerde görevlendirilen uzmanların, alanında tecrübeli olması ya da lisansüstü eğitim almış olması tercih sebebi olmalıdır.

ÇÖZÜM 29e:

Rehberlik ve araştırma merkezlerinin bağlı bulundukları bölge ya da en yakın bölgedeki belirli sağlık birimleri ve ilgili diğer birimler ile doğrudan bağlantısı ve hizmetlerin koordinasyonu sağlanmalıdır. Bu merkezlerde hizmet alan kişilerin bir

sonraki aşamada gidebilecekleri birimlerin önceden belirlenmesi sağlanmalıdır.

SORUN 30:

Okullarda ve RAM'larda görev yapan rehber öğretmenlerin çalışma saatleri ve vaka yükleri karşılaştırıldığında rehberlik ve araştırma merkezlerinde görev yapan yönetici ve öğretmenlerin dezavantajlı konumda oldukları görülmüştür. Bu durum RAM'larda görev yapma isteğini zayıflatmaktadır. Okuldaki rehber öğretmen tarafından RAM'a yönlendirilen öğrenciler ile ilgilenilerek çözüm üretilmesinde personel eksikliği nedeni ile sorun yaşanmaktadır.

ÇÖZÜM 30:

RAM'larda görev yapan yönetici ve öğretmenlerin çalışma şartlarının ve özlük haklarının teşvik edici olarak yeniden gözden geçirilmesi gerekmektedir.

Eğitim Sistemine İlişkin Diğer Alanlardaki Sorunlar

SORUN 31:

Ortaöğretimde öğrenim gören öğrencilere okula devam ettikleri halde başarısızlıkları bulunan öğrencilere başarısız oldukları derslerden, devamsızlık yapan öğrencilere ise en az bir dönem notu almaları hâlinde bütün derslerden sınav hakkı tanınmıştır.

2001-2005 öğretim yılları arasında okula devam ettikleri hâlde derslerden başarısızlıkları nedeniyle ya da devamsızlıktan başarısız olan öğrencilere toplam dört kez sınav hakkı verilmiştir.

Kamuoyunda af olarak algılanan bu tarz sınav haklarının verilmesi öğrencilerin derslere devamsızlık yapmasına, okul içinde ve dışında disiplin olaylarına karışmalarına, okula devam eden ve başarılı olanların adalet duygusunun zedelenmesine, öğrencilerin kendilerine amaçlar belirlememelerine ve eğitim kalitesinin düşmesine neden olmaktadır. Bu tür bir eğitim ortamı içerisinde öğretmenler de olumsuz etkilenmektedir. Araştırmalarda adalet duygusunun zedelenmesi ve okula devamsızlık şiddet davranışlarında etken olarak ortaya çıkmıştır.

ÇÖZÜM 31:

Ortaöğretim kurumlarında devam ettikleri hâlde başarısızlıkları bulunan öğrencilere başarısız oldukları derslerden, devamsızlık yapan öğrencilere ise en az bir dönem notu almaları hâlinde bütün derslerden sınav hakkı tanımak yerine öğrenciyi başarıyla buluşturacak farklı önlemler alınmalıdır ve öğrencilerde bu tür beklentiler oluşturulmamalıdır. Her affın, eğitimin ve neslin geleceğine gölge düşürdüğü unutulmamalıdır. Bugün okullarda yaşanan birçok şiddet olayının temelinde aflatın olduğu da kamuoyunca paylaşılmaktadır. Ancak çocukların eğitimle de ilişkisinin kesilmemesi için bu tür çocukların yaz okullarıyla desteklenmesi ve akranlarının seviyesine getirilmesi sağlanmalıdır.

SORUN 32:

Okullarda öğrenciler yanlarında kesici ve ateşli silahlar taşıyabilmektedirler.

ÇÖZÜM 32:

Öğrencilere okulda kesici ve ateşli silahlar taşımamanın yasak olduğu, disiplin yönetmeliğince cezalandırılacağı, bu konularda hoşgörülü davranılmayacağı açık bir şekilde ifade edilmeli, rehberlik servisleri ve öğretmenler belirli aralıklarla bu tür bilgilendirmeleri yapmalı, okul içerisinde uyulması gereken kurallar değişik yerlere asılmalı ve veliler de bu konuda bilgilendirilmelidir. Öğrenci-veli-okul sözleşmesi etkili şekilde kullanılmalıdır. Okula ilk kayıt dönemlerinde de veli ve öğrencilere bu tür bilgilerin yer aldığı broşürler verilmelidir.

SORUN 33:

Özellikle ders başarıları düşük ve riskli gruptaki öğrencilerin derse devamsızlıkları diğer öğrencilere göre daha fazla olmakta ve sınıf tekrarı yapan öğrenciler şiddete yönelik davranışları daha fazla göstermektedirler.

ÇÖZÜM 33a:

Okulda sistemli ve iş birliği içerisinde yürüten çalışmalar yapılmalıdır. Öğrenci devamsızlıkları velilere doğrudan ve hemen o gün içerisinde cep telefonu mesajları, posta ya da mail yolu ile bildirilmelidir.

ÇÖZÜM 33b:

Okula devam etmede sorun yaşayan ve disiplin yönetmeliği gereğince eğitim öğretim dışına çıkarılan öğrencilerin açık öğretim lise/meslek lisesine devam etmeleri konusunda öğrenciler ve aileleri bilgilendirilmelidir.

SORUN 34:

Öğrencilerin sorun çözme, etkili karar verme, amaç belirleme, öfke kontrolü, hayır diyebilme, çatışma çözme, iletişim ve hoşgörü gibi yaşam becerilerini de içeren konularda eksiklikleri göze çarpmaktadır.

ÇÖZÜM 34a:

Yaşam becerilerinin geliştirilmesi bir bütün olarak ele alınmalı; öğrenci, öğretmen, okul yöneticileri ve okuldaki diğer personeller ile veliler ve okul çevresinde öğrenciyle iletişim içerisinde olan tüm kesimlerde çalışanların katılımı ve iş birliği ile eş güdümlü kavramlar yaşanabilir kılınmalıdır (servis şoförü, kantin işletmecisi, okula en yakın bakkal, kırtasiye, İnternet kafe vb.). Bu iletişim okul aile birliklerince sağlanabilir.

ÇÖZÜM 34b:

İlköğretim ve ortaöğretim kurumlarında 1-12. sınıflarda 2006-2007 eğitim öğretim döneminde uygulanmaya başlanılan “İlköğretim ve Ortaöğretim Kurumları Sınıf Rehberlik Programı” öğrencilerin eğitsel, mesleki ve kişisel- sosyal yönden gelişimlerini destekleyen ve yaşam becerilerini geliştirebilmeyi amaçlayan bir programdır. Bu programın etkili bir biçimde uygulanması 1. sınıftan 12. sınıfa kadar öğrencilerin pek çok yaşam becerisini kazanmasında destekleyici rol oynayacaktır. Bu becerilerin eğitimi sadece öğrencilere yönelik olmamalı, çeşitli etkinlikler, seminerler ve bireysel görüşmelerle velilere de sorun çözme, karar verme, çocukları ile iletişim kurma, çocuk ve ergenlik dönemlerinin özellikleri, şiddete başvurmadan sorunları çözme ve çocukları eğitime gibi konularda eğitimler verilmelidir. Bu eğitimler okul rehberlik servisi, öğretmenler, yerel yönetimler, sağlık birimleri ve sivil toplum örgütlerinin destekleri ile sağlanabilir.

ÇÖZÜM 34c:

Okullarda hoşgörü ve barış kültürüne dayalı bir ortam oluşturulmalı bunun sağlanabilmesi için öğretmenler ve okul aile birlikleri; hoşgörü, barış, sevgi, demokrasi kültürü gibi konuları destekleyen etkinlikler düzenlemeli, sportif ve kültürel etkinlikler, çocuk oyunları ve “okul demokrasi meclisleri” gibi ortamlar içerisinde bu kavramlar desteklenmelidir. Aynı zamanda öğretmenler de kendi sınıflarında hoşgörü ve barış kültürüne dayalı bir ortam oluşturmaktadır.

ÇÖZÜM 34d:

Öğretmenlere sözü edilen becerileri öğrencilere kazandırabilmeleri için yetişkin eğitimine uygun ve dramaya dayalı hizmet içi eğitimlerle destek sunulmalıdır. Dramaya dayalı eğitimler Milli Eğitim Akademisi tarafından ya da Hizmet İçi Eğitim dairesi tarafından üniversitelerin de destekleri alınarak sunulmalıdır.

ÇÖZÜM 34e:

Çeşitli becerilerin kazandırılmasında velilerle iş birliği yapılmalı, desteği alınmalı ve bu eğitimler okuldaki öğretmen ve yöneticilerin desteği ve katılımı ile sağlanmalıdır. Velilere

verilen seminer ve eğitimlerde geri bildirimler alınmalı, velilerin kendi aralarında paylaşımlar yapmaları sağlanmalıdır. Veli eğitimleri, istekli ve eğitimler sonunda kazanılan bilgi ve becerileri paylaşabilmek için veliden veliye eğitim modeline dönüştürülebilir.

ÇÖZÜM 34f:

Öğretmenler öğrencilerini aile durumları, kültürel özellikleri, ekonomik özellikleri, yaşadıkları çevre vb. alanlarda tanımalıdır.

SORUN 35:

Yetenek ve olumlu davranışların ödüllendirilmesinde aktif olunmaması ve disiplin yönetmeliklerinde bulunan ödül bölümlerinin yeterince uygulanmaması.

ÇÖZÜM 35a:

Sadece derslerinde başarılı olan öğrenciler değil, davranışlarıyla örnek olan ve sorumluluk sahibi olan öğrenciler de takdir ve teşekkürle desteklenmelidir.

Aynı zamanda öğrenciler yıl içerisinde çeşitli alanlarda (spor, sanat vb.) başarılı olduklarında, örnek davranışlar gösterdiklerinde de takdir ve teşekkürle ödüllendirilmeli, okul içerisindeki olumlu ve istendik davranışlar pekiştirilerek şiddet eğilimli davranışlardan uzaklaştırılması sağlanmalıdır.

ÇÖZÜM 35b:

Millî Eğitim Bakanlığı İlköğretim Kurumları Yönetmeliği ve Ortaöğretim Kurumları Ödül ve Disiplin Yönetmeliği'nde bulunan onur belgesi ile ödüllendirme bölümü daha etkili bir şekilde işletilerek, öğrencilerin olumlu davranışları pekiştirilmelidir. Bu davranışların pekiştirilmesi sırasında ders başarısı şartı aranmamalı, öğrencilerin akademik başarı dışında örnek ve olumlu yanları da ön plana çıkarılarak akademik alanda zayıf ancak örnek davranışlara sahip olan öğrencilere de ödüller verilmelidir.

Aynı zamanda ilköğretim düzeyinde olan öğrencilerin not şartı aranmaksızın okula ve derslere düzenli olarak gelmek, bu yönde arkadaşlarına iyi örnek olma, okul araç-gereç ve donanımları ile çevreyi koruma ve gözetmede davranışlarıyla örnek olma, görgü kurallarına uyma ve insan ilişkilerinde örnek olma gibi davranışları da gösteren öğrencilerin ödüllendirilebilmesi için ilköğretim yönetmeliğine ilave yapılmalıdır.

Aynı ya da haftanın öğrencileri seçilerek, seçilmelerine neden olan örnek davranışlarının da yazılı olduğu fotoğrafları ve isimleri okulda seçilen bir köşeye asılabilir. Ödüllendirmede farklı kurumların sunduğu hizmetlerden (öğrenci kampları, öğrenci değişim programları vb.) bu öğrencileri yararlanmaları sağlanmalıdır.

SORUN 36:

Yönetmelik ve genelgelerde bulunmasına rağmen sorumlu kişilerin bunları alanda etkin uygulamadıkları görülmüştür. Örneğin, öğrenci-veli-okul sözleşmesi ve okul aile birliği yönetmeliği aslında öğrenci, okul, veli iş birliği ile okul içerisindeki sorunları çözebilir görünmektedir.

ÇÖZÜM 36:

Öğrenci veli sözleşmesi uygulamasının etkili bir şekilde devam etmesi sağlanmalı velilerin okula katılımı için özendirici uygulamalar yapılmalıdır. Özellikle okul aile birliği yönetmeliği çerçevesinde velilerin okullarda pek çok çalışmayı organize edebileceği, destek sağlayabileceği görülmektedir. Velileri bu yönetmelik çerçevesinde sorumluluklarını yeniden gözden geçirerek okul ile veli işbirliğini güçlendirecek modeller oluşturulmalıdır.

SORUN 37:

Okullar eğitim öğretim faaliyetleri dışında yeterince ve etkin bir şekilde kullanılmamaktadır.

ÇÖZÜM 37:

Okul aile birliği yönetmeliği madde 6 f bendinde velilerin “Eğitim-öğretim faaliyetleri dışındaki zamanlarda okulun derslik, spor salonu, kütüphane, laboratuvar ve atölyeleri gibi eğitim ortamlarının, kamu yararı doğrultusunda kullanılmasını sağlamak.” görevi bulunmaktadır. Okul aile birliklerinin etkin bir şekilde işletilmesi sağlanmalı ve bu madde doğrultusunda okulların eğitim öğretim faaliyetleri dışında açık olmaları ve çeşitli kurslar, etkinlikler uygulamak amacıyla kullanılmalıdır. Çocuklar okuldan gün boyu yararlanabilmelidir.

Başta Kültür Bakanlığı ve Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğünün yürüttüğü faaliyetlerde kullanılmak amacıyla okulların hafta sonları ve tatil günlerinde de (sömestir ve yaz tatilleri dahil) açık olarak kurslar, sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlenmesi sağlanmalıdır. Buradaki çalışmalarda okul aile birlikleri sivil toplum kuruluşları ve yerel yönetimler ile iş birliği içinde gönüllük esasına dayalı eğitim, seminer ve diğer etkinliklerin de yapılması sağlanmalıdır.

Bu tür bir uygulama aynı zamanda okulun bulunduğu bölgenin halkı tarafından bizim okul olarak benimsenmesini ve gözetilmesini de sağlayacaktır.

Bazı şehirlerde üniversite öğrencilerinin hafta sonlarında ilk ve ortaöğretim öğrencilerine ders destek programlarını başarılı bir şekilde sürdürdükleri gözlenmiştir. Üniversite bulunan diğer şehirlerde de benzer uygulamaların yapılması ilköğretim ve ortaöğretim öğrencilerinin okul başarısını artırırken diğer yandan üniversite öğrencilerinin sosyal becerilerinin ve sorumluluk bilincinin gelişmesine katkıda bulunacaktır (Abi-abla okul projesi).

SORUN 38:

Okullarda meydana gelen şiddet olaylarının bir kısmı okulların isimlerinin olumsuz biçimlerde anılmaması ya da okula gelebilecek eleştiriler, teftiş ve denetimlerden çekinilmesi nedeniyle gizlenebilmektedir.

ÇÖZÜM 38a:

Okullarda şiddet olaylarını görmezden gelmek, gizlemek, yokmuş gibi kabul etmek bu olayları azaltılmayacak aksine daha da artmasına sebep olacaktır. Bu nedenle okullar şiddete karşı tolerans göstermemeli (sıfır tolerans), şiddet olaylarını gizlememeli ve gerekli müdahaleleri yapmalıdır. Bunu bir okul politikası hâline getirmeli, tüm öğrenci ve velilerini bunlardan haberdar etmelidir. Yapılan çalışmalar bir süreklilik göstermeli ve tutarlı olmalıdır. Okullarda meydana gelen şiddet içerikli olaylar ve disiplin olayları ayrıntılı bir şekilde kaydedilmeli ve MEB web sitesinde yer alan ve tüm ülke genelindeki ilk ve orta dereceli okulların kayıtlarını girebildikleri “Okul Vaka Analiz Formları” doldurulmalıdır.

ÇÖZÜM 38b:

Millî Eğitim Bakanlığı Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi ve Azaltılması Eylem Planı (2006-2011+) kapsamında yer alan bu çalışmalar titizlikle yürütülmeli ve bu okullar takip edilerek gerekli olduğu durumlarda destek sunulmalıdır. Bu tür okullara emniyet güçleri, valilikler, belediyeler ve sivil toplum kuruluşları tarafından da destek verilmeli, okulun mevcut durum analizleri, risk haritaları belirlenerek gerekli düzenlemeler yapılmalıdır. Velilerden ve okul çevresindeki halktan mutlaka destek alınmalıdır.

SORUN 39:

İlköğretim okullarında kaynaştırma eğitimi yapılan sınıflarda bulunan özel gereksinimli çocuklar sınıftaki diğer akranları dışında özel eğitim stratejileri ve programlarla desteklenmeye ihtiyaç duymaktadırlar. Bu çocuklar sınıfta diğer akranları ile kaynaştırılmadığı ve başarı duygusunu tadamadıkları zaman olumsuz davranışlarda ve şiddet davranışlarında bulunabilmekte, şiddetin sebebi ya da şiddetin mağduru olabilmektedirler.

ÇÖZÜM 39:

17. Milli Eğitim Şurası kararları içerisinde de yer aldığı gibi ilköğretim okullarında görev yapan öğretmenler, özel gereksinimli çocuklar ve özel eğitim stratejileri konusunda bilgilendirici hizmet içi eğitimlerden geçirilmeli ve öğretmenin yükünü hafifletmek amacıyla kaynaştırma eğitimi yapılan sınıflara destek personel verilmelidir.

4.6.2. Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu

Görev Tanımı

Türkiye’de korunmaya muhtaç çocukları himaye eden ilk kurum “Himaye-i Etfal Cemiyeti”dir. 30 Haziran 1921 tarihinde, Ankara’da Atatürk’ün talimatlarıyla Ulusal Kurtuluş Savaşı’nda şehit düşen askerlerin çocuklarına bakmak için kurulmuştur. 27.05.1983 tarihinde 2828 sayılı Yasa ile Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu kurulmuştur. Kurum, genel bütçeli ve kamu tüzel kişiliğine sahip taşra ve merkez teşkilatı bulunan bir Genel Müdürlüktür.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumunun Görevleri (SHÇEK)

Sosyal ve ekonomik yoksunluk sebebiyle korunmaya, bakıma, yardıma, desteğe ihtiyaç duyan çocuk, genç, özürlü, yaşlı, kadın ve ailelere hizmet vermektedir. (Ağustos - 2006 itibarıyla, 28.227’si yatılı, 82.230’u gündüzlü olmak üzere, toplam 110.457 kişiye hizmet verilmektedir.)

Sıfır yaşından başlayarak bir ömür boyunca uzanan süreçte; bir aile, çocukları, yaşlıları, özürlüleri için ne yapıyorsa onu yapma çabasında ve sorumluluğundadır. Aile ve okuldan kopan ya da ailesi tarafından her türlü sosyal tehlikeye karşı savunmasız bırakılan veya itilen çocuk, her tür tehlikeye ve riske açıktır. Bu tehlikenin çocuğun yanı sıra, süreç içinde toplumu da tehdit edeceği (sokak çocukları, madde bağımlılığı gibi) gözden kaçırılmamalıdır.

SHÇEK, Çocuk Haklarına Dair Sözleşmenin Türkiye’de uygulanmasından ve izlenmesinden sorumlu koordinatör Genel Müdürlüktür.

Aynı zamanda Başbakanlık Genelgesi çerçevesinde Çocuğa Yönelik Şiddet konusunda yapılacak çalışmaların genel koordinasyonu da Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne verilmiştir.

Korunmaya Muhtaç Çocuklar ve Yapılan İşlemler

SHÇEK korunmaya muhtaç çocukların tespiti, koruma altına alınması, çocuğa uygun alternatif hizmet modellerini uygulamakla yükümlüdür.

2828 Sayılı Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu ile “korunmaya muhtaç çocuk” kavramı içine, hangi çocukların girebileceği belirlenmiştir. Buna göre; “korunmaya muhtaç çocuk” beden, ruh ve ahlak gelişimleri veya şahsi güvenlikleri tehlikede olup;

- ♦ Ana - babasız, ana ve babasız
- ♦ Ana - babası veya her ikisi de belli olmayan,
- ♦ Ana - babası veya her ikisi tarafından terkedilen,
- ♦ Ana - babası tarafından ihmal edilip; fuhuş, dilencilik, alkollü içkileri veya uyuşturucu maddeleri kullanma gibi her türlü sosyal tehlikelere ve kötü alışkanlıklara karşı savunmasız bırakılan ve başıboşluğa sürüklenen çocuktur.

Ayrıca sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumuna 5395 sayılı Kanun ile aşağıda tanımlanan çocuklar hakkında verilen barınma, bakım ve danışmalık tedbirleri ve beraberinde verilen denetim tedbiri ile 12 yaşın altındaki çocukların, denetim tedbirlerinin uygulanmasından da sorumludur.

Korunma İhtiyacı Olan Çocuk; Bedensel, zihinsel, ahlaki, sosyal ve duygusal gelişimi ile kişisel güvenliği tehlikede olan, ihmal ve istismar edilen ya da suç mağduru çocuğu,

Suç Sürüklenen Çocuk; Kanunlarda suç olarak tanımlanan bir fiili işlediği iddiası ile hakkında soruşturma veya kovuşturma yapılan ya da işlediği fiilden dolayı hakkında güvenlik tedbirine karar verilen çocuğu ifade etmektedir.

Genel Müdürlük adına illerde, İl Sosyal Hizmetler Müdürlüğü tarafından gerekli işlemler yerine getirilmektedir. Bu işlemler “*Korunmaya Muhtaç Çocukların Tespiti, İnceleme – Korunma Kararının Alınması ve Kaldırılmasına İlişkin Yönetmelik*” hükümlerine göre yapılmaktadır.

Bu yönetmeliğe göre;

- ♦ Mahalli mülki amirler,
- ♦ Sağlık kurum ve kuruluşları,
- ♦ Köy muhtarları,
- ♦ Genel kolluk kuvvetleri,
- ♦ Belediye zabıta memurları korunmaya muhtaç çocukların duyurulmasından görevlidir.
- ♦ Ayrıca il müdürlükleri korunmaya muhtaç çocuklar hakkında basın ve yayın organlarında çıkan haberleri ihbar kabul ederek bunları araştırmakla yükümlüdür.

Korunmaya muhtaç çocuk hakkında il sosyal hizmet müdürlüklerinde görevli sosyal çalışmacı, çocuğun;

- ♦ Öz geçmişini, anne – babasının, olup olmadığını,
- ♦ Ailenin ve çevresinin sosyoekonomik durumunu,
- ♦ O ana kadar yaşadığı yeri,
- ♦ Yakın akrabalık ve komşuluk ilişkileri gibi konuları açıklığa kavuşturacak şekilde derinlemesine inceleme yapar.
- ♦ Çocuk buluntu ise; karakol zabıt varakasını,
- ♦ Anne ve baba ayrılmış ise; ilgili mahkeme kararını,
- ♦ Terkedilmiş ise; bunlarla ilgili tutanağı,
- ♦ Korunmaya muhtaç olduğu ihbar edilmiş ise; bu durumun tespit edildiği tutanağı
- ♦ Bunlara ek olarak tapu, vergi ve nüfus dairelerinden; mal, mülk, gelir durumu, “velayet – veraset” gibi konuları içeren belgeleri alarak bunları, sosyal inceleme raporuna ekleyip dosyayı oluşturur. Dosya, korunma kararı alınmak üzere görevli il müdürü ve valinin imzasıyla yetkili mahkemeye gönderilir.
- ♦ Çocuğun durumu açılan korunma altına alınmayı gerektiriyorsa “acil valilik olur”u alınarak işlemler yapılır. Mahkeme kararı için en geç bir ay içinde ilgili mahkemeye başvurulur.

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu gereği Koruma altına alınan çocuklar hakkındaki işlemler "Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu Ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkındaki Yönetmelik" hükümlerine göre yapılmaktadır.

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğünün sorumluluğu altındaki korunmaya muhtaç çocuk hizmetleri, il sosyal hizmetler müdürlüklerinin takibi altında;

- ◆ Çocuk yuvaları,
- ◆ Yetiştirme yurtları,
- ◆ Koruyucu aileler ve aynı nakdi yardım hizmetleri ile yürütülmektedir.

Koruyucu Önleyici Hizmetler

Kurumsal bakım hizmetlerinin ortaya çıkardığı, ortadan kaldırılması güç sorunlar tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de **koruyucu önleyici hizmetlerin** oluşturulması ve güçlendirilmesi sonucunu oluşturmıştır. Bu gelişmelerin sonucu olarak Kurum Kanunu'nda 1991 yılında gerçekleştirilen değişiklik ile;

- ◆ Ailenin bütünlüğünü korumak,
- ◆ Parçalanmış ailelerin korunmaya, yardıma ve bakıma muhtaç fertleriyle çocuklarına her türlü maddi, manevi ve sosyal destek sağlamak,
- ◆ Bu amaçla gerekli plânlamaları yapmak,
- ◆ Eğitim faaliyetlerinde bulunmak, görevleri ile 1997 yılında gerçekleştirilen düzenleme ile "öncelikle çocuğun aile içinde yetiştirilmesi ve desteklenmesi için aileyi eğitim, danışmanlık ve sosyal yardımlarla güçlendirmek, bu hizmetler için sosyal hizmet kuruluşlarını kurmak ve işletmek" Kurumun görevleri arasında yer almıştır.

SHÇEK Genel Müdürlüğü çocuk ve aileye yönelik kurumsal faaliyetlerini 3 Daire Başkanlığı çatısı altında vermektedir. Bunlar;

1. Çocuk Hizmetleri Dairesi Başkanlığı,
2. Gençlik Hizmetleri Dairesi Başkanlığı,
3. Aile, Kadın ve Toplum Hizmetleri Dairesi Başkanlığıdır.

A. Çocuk Hizmetleri Daire Başkanlığı

1-Çocuk Yuvaları Şube Müdürlüğü

Bir çocuğun en iyi bakılıp korunacağı yer kuşkusuz sağlıklı bir aile ortamıdır. Mevcut yasalar ve imzalamış olduğumuz uluslararası anlaşmalar çerçevesinde SHÇEK'in politikası öncelikle çocukların aile ortamında yaşamasını sağlayıcı tedbirler almaktır. Bu amaçla ilk etapta alternatif hizmet modelleri (aynı nakdi yardım, koruyucu aile, evlat edinme) değerlendirilmekte, kurum bakımı ise son çözüm olarak ele alınmaktadır. Kurum bakımı hizmetlerinden yararlandırılması benimsenen çocuklar SHÇEK tarafından yaş ve cinsiyet durumlarına uygun kuruluşlara yerleştirilmektedir.

Çocuk Hizmetleri Daire Başkanlığına Bağlı 0-12 yaş çocuklara hizmet veren kuruluşlar;

- ◆ Çocuk yuvaları,
- ◆ Sevgi evleri,
- ◆ Çocuk evleridir.

Çocuk Yuvaları: 0-12 yaş arası korunmaya muhtaç çocukların, bedensel, eğitsel, psikososyal gelişimlerini, sağlıklı bir kişilik ve iyi alışkanlıklar kazanmalarını sağlamakla

görevli ve yükümlü yatılı sosyal hizmet kuruluşlarıdır. Gerekli durumlarda 12 yaşını bitirmiş korunmaya muhtaç kız çocukları da yuvalarda bakılabilmektedir.

Tablo:98- Çocuk Hizmetleri Dairesi Başkanlığı 2007 Ocak Ayı Çocuk Durum İstatistiği

SIRA NO	KURULUŞ	KURULUŞ SAYISI	KAPASİTE	KAYITLI ÇOCUK	FİLEN BAKILAN ÇOCUK SAYISI					
					(0-6)	(7-12)	(13+)	KIZ	ERKEK	TOPLAM
1	0-6 YAŞ Ç.Y.	17	988	853	496	28	1	29	296	525
2	7-12 YAŞ Ç.Y.	61	4.323	4.626	100	2.659	388	272	1.875	3.147
3	0-12 YAŞ Ç.Y.	29	4.115	3933	949	1517	403	186	1.683	2.869
	TOPLAM	107	9.426	9.412	1.545	4.204	792	687	3.854	6.541

Ülkemiz genelinde 107 çocuk yuvasında 0-12 yaş grubu çocuklara ve gerekli hâllerde 13 yaş üstü kız çocuklara hizmet verilmektedir.

Çocuk yuvalarının toplam kapasitesi 9426'dır.Hâlen SHÇEK'e bağlı hizmet veren çocuk yuvalarında 9412 korunmaya muhtaç çocuğa hizmet verilmektedir.

9412 çocuğun kuruluşlarda kayıtlı olmasına rağmen, 6541 çocuk fiilen kuruluşlarda kalmaktadır.

3230 çocuk ise,

- ♦ 2005 yılı içerisinde uygulamaya konan Ayni Nakdi Yardımla Aile Yanına Dönüş Projesi doğrultusunda ailelerine döndürülen,
- ♦ Koruyucu aile yanına yerleştirilen,
- ♦ Yatılı okula devam eden, ailesi yanına kısa süreli izinli verilen çocukları kapsamaktadır.

Sevgi Evleri: En çok 10-12 çocuğun barınıp yaşamlarını sürdürebileceği, temel gereksinimlerinin karşılanabileceği, toplu yaşamın getirdiği olumsuzlukları yaşamadan yetiştirilebilecekleri, aile ortamına benzer **müstakil yapıya** sahip kuruluşlardır.

Aile ortamı şeklinde düzenlenmiş sevgi evleri, az sayıda personel tarafından sürekli ve değişmeyen hizmetin sağlanması ile çocuklarda temel güven duygusunu kazandırmakta, sağlam ve tutarlı davranış özelliği ile olası kişilik ve davranış bozukluklarını en aza indirmektedir.

Sevgi evlerinin yapımında; sosyal sorumluluk kapsamında, kamu kurum ve kuruluşları, yerel yönetimler, sivil toplum kuruluşlarından destek alınmaktadır.

- ♦ Hizmet verilen sevgi evleri: İzmir (Barbaros), Kocaeli(Gölcük), Tekirdağ, Muğla, İstanbul (Bolluca), Yalova, Karabük (Safranbolu), Çanakkale (Küçükkuşu) Kocaeli (Yahyakaptan), Manisa illerindeki sevgi evlerinde 830 çocuğa hizmet verilmektedir.
- ♦ İnşaatı devam eden sevgi evleri: Niğde 23 ev, (açılışa hazır) İstanbul Bahçelievler 8 ev, Ankara Saray 60 ev, Malatya 17 ev olup yaklaşık 1080 çocuğumuza hizmet verilecektir.

- ♦ Protokolü yapıp ihale aşamasında olan sevgi evleri: Adana 21 ev, Karaman 5 ev, Kütahya 10 ev, Kırşehir 8 ev, Bursa 11 ev, Kocaeli (Çayırova) 9 ev, Karabük (Bulak) 5 ev, Sivas 14 ev, İstanbul (Esenyurt) 7 ev, Bilecik 5 ev, Bilecik (Bozöyük) 8 ev, Van (Erciş) 8 ev, Bingöl 8 ev olup yaklaşık 1190 çocuğa hizmet verilecektir.
- ♦ Protokol aşamasında olup proje ve fizibilite çalışmaları devam eden sevgi evleri: Ağrı 4 ev, Kastamonu 10 ev, Denizli 21 ev, Kayseri 22 ev, İstanbul (Samandıra) 20 ev.

Çocuk Evleri: En çok 6-8 çocuğun barınıp yaşamlarını sürdürebileceği, temel gereksinimlerinin karşılanabileceği, toplu yaşamın getirdiği olumsuzlukları yaşamadan çocukların kendine ve geleceğe güvenle bakabilen, kendisini buna azami düzeyde hazırlayan, gelecek kaygısını en aza indirmiş, arkadaşlık, komşuluk ve mahalle gibi kavramları öğrenebilecek, toplumla iç içe bulunan **apartman dairesi** şeklinde düzenlenmiş kuruluşlardır. 31 çocuk evinde 180 çocuğa hizmet verilmektedir.

Tablo:99- 0-12 Yaş Arası Koruma Altında Bulunan Çocukların Korunma Altına Alınış Nedenleri

	Sayı	%	S.H. (%)
Ekonomik ve sosyal yoksunluk	2981	71,6	2,8
Terk	1066	25,6	3,0
Ölüm	1032	24,8	2,1
Ailenin fiziksel ve duygusal istismarı	312	7,5	1,2
Üvey anne ya da babanın çocuğu kabul etmemesi	283	6,8	1,3
Anne ya da babanın cezaevine girmesi	233	5,6	1,0
Buluntu	92	2,2	0,4
Babanın psikolojik rahatsızlığı	46	1,1	0,7
Annenin psikolojik rahatsızlığı	46	1,1	0,8
Enstest ilişki	42	1,0	0,4
Doğal afet	25	0,6	0,6
Aile dışı cinsel istismar	21	0,5	0,3
Çocuğun özürü olması	21	0,5	0,3
Töre cinayeti riski	17	0,4	0,2
Ebeveynin özürü olması	17	0,4	0,2
İhmal	12	0,3	0,2
Babanın istememesi	12	0,3	0,3
Evlilik dışı	12	0,3	0,3
Çocukların tehlikeye açık olması	8	0,2	0,2
Ailenin çocuğu suça yöneltmesi	4	0,1	0,1
Anne baba ayrı çocuk babayla kalmak istemiyor	4	0,1	0,1
Anne-babanın fuhuş yapması	4	0,1	0,1
Toplam	150,9		
Nüfus büyüklüğü	4163		

Bir çocuğun korunma altına alınmasında **birden fazla neden** rol oynadığı için oran **%150,9'a** yükselmiştir.

Diğer nedenlerden en az biri daha söz konusu olmaksızın yalnızca ailenin ekonomik ya da sosyal yoksunluğu nedeniyle koruma altına alınan çocukların oranı yüzde 38'dir.

Koruma kararının yalnızca ölüm nedeniyle alınmış gözüktüğü ama ana babadan birinin hayatta olduğu durumlarda da koruma kararının hayatta kalan anne ya da babanın

ekonomik yoksunluk içine düşmesini dikkate almış olabileceği hesaba katılmalıdır.

Koruma kararının yalnızca ölüm ya da ölümün yanı sıra yalnızca ekonomik sosyal yoksunluk nedeniyle alındığı, ama en az bir ebeveyni sağ olan çocukların oranı yüzde 21,6;

Benzer durumda olup da iki ebeveyni de ölü olan çocuk oranı ise yüzde 3,2'dir. Koruma kararlarının yüzde 37,2'sinde, yukarıdaki tabloda sıralanan diğer nedenlerden en az biri daha geçerlidir.

Tabloda yer alan nedenlerden;

- ◆ Ailenin fiziksel ve duygusal istismarı,
- ◆ Üvey anne ya da babanın çocuğu kabul etmemesi,
- ◆ Encest ilişkisi,
- ◆ Aile dışı cinsel istismar,
- ◆ Anne-babanın akli dengesizliği,
- ◆ Töre cinayeti riski,
- ◆ İhmal,
- ◆ Çocukların tehlikeye açık olması,
- ◆ Ailenin çocuğu suça yöneltmesi,

Şiddet kapsamında alındığında çocukların %19,1'inin şiddet nedeniyle korunma altına alındığı söylenebilir.

Koruma altına alınmış aşaması, çocuğa şiddet uygulandıktan sonra gerçekleşmektedir. Yukarıda ifade edilen şiddet içeren nedenler meydana gelmiş, tespit edilmiş ve daha sonra yapılan inceleme ve mahkeme kararı ile çocuk koruma altına alınmıştır.

2.Çocuk Hakları İzleme ve Koordinasyon Şube Müdürlüğü

Sokakta Yaşayan /Çalışan Çocuklara Yönelik Çalışmalar: Anayasamız, yasalar ve Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu açıkça, "çocuk ihmal ve istismarı" konusunda ivedi tedbirlerin alınmasını öngörmektedir. Bu çerçevede 2828 sayılı Yasanın 3. maddesi (e) bendine eklenen 6. maddeyi ve 1997 yılında çıkan 572 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile sokakta yaşayan ve çalışan çocuklara hizmet vermek amacıyla hizmete açılan "**Çocuk ve Gençlik Merkezleri**" :

Eşler arası anlaşmazlık, ihmal, hastalık, kötü alışkanlık, yoksulluk, terk ve benzeri nedenlerle sokağa düşerek sosyal tehlike ile karşı karşıya kalan ve sokaktaki çocuk ve gençlerin geçici süre ile rehabilitasyonlarını ve topluma yeniden kazandırılmalarını sağlamak amacıyla kurulan yatılı veya gündüzlü sosyal hizmet kuruluşları olarak tanımlanmıştır.

SHÇEK Genel Müdürlüğü 1997 yılı itibariyle 1 Çocuk ve Gençlik Merkeziyle başlattığı hizmetlerini, 2006 sonu itibariyle, 44 Merkez, 8 Gözlemevi ile sürdürmektedir. 11.07.2006 tarihi itibariyle Çocuk ve Gençlik Merkezlerinde yıllara göre ulaşılan çocuk sayısı aşağıdaki gibidir.

Tablo-100- Sokakta Yaşayan ve Çalıştırılan Çocuklara Yönelik Çocuk ve Gençlik Merkezleri'nin İllerde Yürüttükleri Çalışmaların Toplamı

YILLAR	ÇÖGEM SAYISI	ULAŞILAN ÇOCUK SAYISI
1997	1 Merkez	
1998	1 Merkez 1 Gözlemevi	
1999	7 Merkez	
2000	7 Merkez	7.416
2001	2 Merkez	6.350
2002	6 Merkez	5.520
2003	12 Merkez 1 Gözlemevi	13.961
2004	4 Merkez 1 Gözlemevi	8.735
2005	4 Merkez 2 Gözlemevi	7.837
2006	1 Merkez 1 Gece Barınağı 3 Gözlemevi	9.114
TOPLAM	44 Merkez 1 Gece Barınağı 8 Gözlemevi	58.933

Sokakta yaşayan ve çalışan çocuklara yönelik “Yeni Hizmet Modeli”nde;

Her merkez, ihtiyaç gruplarından birisine hizmet verecek şekilde, bir sonraki hizmet ayağı belirlenmek suretiyle yapılandırılmıştır.

Öncelikle; sokaktaki çocuklar, mobil ekipler aracılığı ile veya sokak ofisleri tarafından tespit edilmektedir. Tespit edilen bu çocuklar, ilk uyumlandırımayı gerçekleştirmek üzere ilk adım istasyonuna yönlendirilmektedir.

Sokakta yaşayan/çalışan ve madde kötüye kullanımı sorunları olan çocuklara ilişki olarak tespit edilen ve ikna çalışmaları tamamlanan çocukların İstanbul, Ankara, İzmir’de AMATEM’lere, diğer şehirlerde ise devlet/üniversite hastanelerinin psikiyatri kliniklerine yönlendirilmeleri sağlanmaktadır. Detoks sonrası rehabilitasyonuna devam edilecek çocuklar için yeniden yapılandırılmış “Merkezlere” ihtiyaç duyulmaktadır.

Sokakta yaşayan/çalıştırılan çocukların, örgün eğitim veya mesleki eğitime dâhil edilmeleri için İstanbul, İzmir, Ankara, Antalya, Diyarbakır, Adana, Mersin, Bursa, Gaziantep ve Erzurum illerinde uygulamaya başlanmıştır.

Çalışmaların takibi ve değerlendirmesi için illerde değerlendirme toplantıları tüm sektörlerin katılımı ile yapılmaktadır. Bakanlardan oluşan komite, çalışmalarını devam ettirmektedir. Modelin ihtiyaç duyulan diğer illere de yaygınlaştırılması hedeflenmektedir. Bu hizmet modeli ile hizmetler standartlaştırılmış ve kurumların sorumluluk alanları belirlenerek eş güdüm sağlanmıştır.

Hizmeti reddederek, madde kullanımından vazgeçmek istemeyen çocuklar ise

korunmaları ve bu esnada da ikna edilmelerine yönelik çalışmaların gerçekleştirilmesi amacıyla kurulmuş “gece barınağı” na yönlendirilmektedir.

İlk adım istasyonunda, uyum süreci tamamlandığı kanaati oluşan madde bağımlısı çocuklar, Sağlık Bakanlığı bünyesinde bulunan Tıbbi Tedavi Merkezine, tıbbi tedavisi tamamlandıktan sonra yine Sağlık Bakanlığı bünyesinde bulunan Tıbbi Rehabilitasyon Merkezine sevk edilmektedir. Tıbbi rehabilitasyonu gerçekleştiren çocuklar sosyal rehabilitasyon merkezine teslim edilmektedir.

İlk adım İstasyonunda uyum sürecini tamamlayan, sokakta yaşayan fakat madde kullanmayan çocuklar, doğrudan sosyal rehabilitasyon merkezlerine havale edilmektedir.

Sosyal Rehabilitasyon Merkezinde, çocuklar, sorumluluk alma alışkanlığını kazanacak etkinlikler aracılığı ile, örgün eğitim veya mesleki eğitime dâhil edilmektedir.

Bu süreçleri tamamlayan çocukların, öncelikle aile yanına, bunun mümkün olmaması hâlinde, SHÇEK kurumlarına veya Milli Eğitim Bakanlığına bağlı YİBO ve PİO'lara yönlendirilmesi yapılmaktadır. Bu süreçlerden sonra meslek edinerek işe yerleştirilen ve aile yanına dönmesi mümkün olmayan ya da kurum bakımı hizmetlerinden yararlanmak üzere yaşı uygun olmayan çocuklar ise gençlik evlerinden yararlandırılmaktadır.

ILO-SHÇEK işbirliği ile yürütülen “Hedeflenmiş 13 İlde Sokakta Çalışan Çocukların Çalışma Yaşamından Çekilerek Eğitime Yönlendirmesi Projesi”:İLO Türkiye Temsilciliği ile SHÇEK Genel Müdürlüğü arasında imzalanan protokol kapsamında, hedeflenmiş 13 ilde, (Adana, Ankara, Antalya, Bursa, Çorum, Diyarbakır, Gaziantep, İstanbul, İzmir, Kocaeli, Şanlıurfa, Batman, Mersin) sokakta çalışan çocukların iş yaşamından çekilerek eğitime yönlendirilmeleri ve risk grubundakilerin de çalışmaya başlamalarının engellenmesi amacıyla proje 2004 yılı Aralık ayında uygulamaya konulmuştur.

Projenin ulaşmayı hedeflediği toplam çocuk sayısı 6700'dür. Bunlardan 2700'ü halen içinde bulundukları Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinden çekilirken, risk grubunda kabul edilen kardeşlerden 4000'inin de çalışma yaşamına atılmalarının önlenmesi hedeflenmiştir.

Proje ile çocuk ve gençlik merkezleri aracılığı ile, sokakta çalışan çocukların, çalışma süreleri içerisinde bulundukları mekânlarda çalışmalar yürütülürken, toplum merkezleri ile de, sokakta çalışan ve çalışma riski taşıyan çocukların yoğun olarak bulundukları mahallelerde, çocukların sokağa gitmelerini engelleyici çalışmalar yürütülmesi planlanmıştır.

Proje devam etmekte olup; bugüne kadar çalışma riski bulunan 3680 çocuğa ulaşılarak eğitime yönlendirilmiş, 1991 çocuk ise çalışma hayatından çekilerek eğitime kazandırılmıştır. Toplam 5671 çocuk eğitime kazandırılmış ve 3000 aileye de danışmanlık ve sosyal destek hizmeti verilmiştir. Projenin hedefine ulaşması beklenmektedir.

Türkiye’de Çocuklar İçin İyi Bir Yönetişim Koruma Ve Adaletle Doğru Projesi

Türkiye’de çocukların korunmasıyla ilgili ilerleme kaydedilmiş olmasına karşın, daha ileri kazanımlar sağlamak ve çocuklar için koruyucu-önleyici ortamları daha da geliştirmek üzere, İçişleri Bakanlığı, SHÇEK, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Sivil Toplum Kuruluşları ve Uluslararası Kuruluşlar ile birlikte daha eş güdümlü adımlar atması gerektiği kabul edilmiştir.

Bu doğrultuda, bugüne kadar küçük ölçekli iş birlikleri ile yürütülen sektörlerarası çalışmaların ülke geneline yayılmasını sağlamak ve çocuk koruma hizmetini sektörlerarası iş birliği ile hayata geçirebilmek için, AB 2004 yılı mali programı çerçevesinde değerlendirilmek üzere proje hazırlanmıştır.

Projenin esas faydalanıcıları; İçişleri Bakanlığı, Jandarma Genel Komutanlığı, İçişleri Bakanlığı Emniyet Genel Müdürlüğü, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu, Adalet Bakanlığı, Sağlık Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı ve Türkiye Barolar Birliğidir. Hedef grupları ve diğer faydalanıcılar projenin uygulanacağı illerdeki çocukları ve ailelerini de kapsamaktadır.

Projenin genel amacı; temel verilerin ve ampirik kanıtların oluşturulması ve ilgili çocukların korunması ve toplumla yeniden bütünleştirilmesine yönelik ortak stratejilerin ve iş birliği temelindeki uygulamaların geliştirilmesini içerecek şekilde, ilgili kurumların yasalarla ilişki hâlinde olan çocuklar için daha koruyucu bir ortam geliştirme kapasitelerini güçlendirmektir. Proje ilgili tüm sektörlerle iş birliği içinde yürütülmektedir.

Çocuk Haklarına Yönelik Çalışmalar: Çocuk Hakları Tanıtım Kampanyasının açılışı TBMM’de gerçekleştirilmiştir. SHÇEK-UNICEF, 2006-2010 Ana Uygulama Planı çerçevesinde 20 Kasım 2006 tarihinde Çocuk Hakları Tanıtım Kampanyası başlatılmıştır. Çocuk haklarına dair sözleşmenin tanıtımı çalışmaları kapsamında belirlenen illerde değişik faaliyetler yürütülmüştür. Başlıca faaliyetler aşağıda sıralanmıştır:

- ◆ UNICEF’ in katkılarıyla kampanya süresince kampanya ile ilgili çalışmaların yer aldığı “Önce Çocuklar” adlı dergi yayınlanmıştır.
- ◆ “Çocuk Hakları Sözleşmesi’nin Çocukça Versiyonu” hazırlanarak yayınlanmıştır.
- ◆ Kampanyada aktif rol almak üzere belirlenen, 25 ilde 50’ye yakın çocuk, 31 Mayıs-02 Haziran tarihlerinde İstanbul’da bir araya gelmiş ve Çocuk Hakları Tanıtım Kampanyasının hazırlık çalışmaları konusunda ve kampanya yönetimi üzerine çocuklara bilgi verilmiştir.
- ◆ 25 ilin sosyal hizmetlerden sorumlu vali yardımcıları ve il müdürleri toplantısı gerçekleştirilmiştir.
- ◆ VII. Ulusal Çocuk Forumu 18-21 Kasım 2006 tarihlerinde Ankara Başkent Öğretmenevinde gerçekleştirilmiştir. VII. Ulusal Çocuk Forumuna 81 il’den bir erkek ve bir kız olmak üzere toplam 162 çocuk katılmıştır.
- ◆ 20 Kasımın Dünya Çocuk Hakları Günü kapsamında 20 Kasım 2006 tarihinde Çocuk Hakları Tanıtım Kampanyasının açılışı TBMM’nde gerçekleştirilmiştir.

3.Aile Hizmetleri Şube Müdürlüğü

Koruyucu Aile Hizmeti

Çeşitli nedenlerle öz ailesi yanında bakılamayan çocukların kısa veya uzun süreli olarak devlet denetiminde bakımlarını üstlenen, çocuğun aile ortamında bakımını sağlayan, öz anne-baba yerini tutabilecek aileler veya kişilere “koruyucu aile” denir.

Bazı aileler; zihinsel, bedensel ya da psikolojik sorunları veya ekonomik yetersizlikleri, boşanma, ölüm, hükümlülük gibi sosyal sorunları nedeniyle bütünlüklerini devam ettiremez ve çocuklarının gereksinimlerini karşılayamaz hâle gelmektedir. Böyle durumlarda çocuklara yardım etmenin en iyi yolu öz ailesinin koşulları iyileşinceye kadar başka bir ailenin yanında bakımlarının sağlanması amacıyla koruyucu aile hizmetinden yararlandırılmasıdır.

Koruyucu aile hizmetinde amaç;

Çocuk için karmaşık ve sorunlu olan bir dönemde özenli davranılarak çocuğun bu dönemi ırselenmeden geçirmesini ve normal hayatını devam ettirmesini sağlamaktır.

Koruyucu aile bakımının, çocuğa sağladığı aile ortamı çocuğun psikososyal gelişiminin sağlıklı bir şekilde gerçekleştirilmesi açısından önem taşımaktadır. Kurum bakımının çocuk üzerindeki etkilerine yönelik yapılan araştırmalar incelendiğinde de bu bakım türünün sadece pahalı olmadığı, çocuğun gelişimini bazı yönlerden eksik tamamlamasına da yol açtığı ortaya çıkmıştır. Bu nedenle tüm dünyada korunmaya muhtaç çocuklar için en çok tercih edilen bakım şekli koruyucu aile bakımudur.

02 Eylül 1990 Çocuk Hakları Sözleşmesinde; çocuğun öncelikle ailesi yanında, bu mümkün olmadığında ise uygun bir aile ortamı içinde yaşamını sürdürmesi ve gelişmesi hakkına özel bir yer verilmektedir. Ülkemizin de imzalamış olduğu bu sözleşme ile koruyucu aile hizmeti daha da önem kazanmaktadır.

Koruyucu aile; çocuklara, öz ailesi, okulu ve çevresiyle ilişkilerini sağlayarak yardımcı olur. Böylece koruyucu aileler sadece çocuğa yardım etmekle kalmayıp desteğe gereksinimi olan güç durumdaki aileye de yardım etmiş olmaktadır.

Koruyucu aile olmak üzere;

Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olup Türkiye’de sürekli ikamet eden en az ilkökul mezunu, 25-50 yaş, arasındaki kişiler il sosyal hizmetler müdürlüklerine başvurabilirler. Bu kişiler, korunmaya alınan çocuğa kanunen bakmakla yükümlü olan öz anne- baba ya da vasi dışında herkes olabilmektedir. Özellikle çocuğun yakın çevresinde olan akrabalar, komşular ya da aile dostları tercih edilmektedir.

Koruyucu aile olmak isteyen kişi bekâr ise yerleştirilecek çocuğa diğer ebeveynin yoksunluğunu hissettirmeyecek akraba ilişkilerine sahip olması konusu değerlendirilir.

Koruyucu ailenin yükümlülükleri;

- ◆ Yanına yerleştirilen çocuğun öncelikle fiziksel ve psikososyal gelişiminin sağlıklı olabilmesi için gerekli koşulları sağlamak,
- ◆ Çocuğun yeteneklerinin ve becerilerinin elverdiği ölçüde öncelikle eğitim ve öğretimi ya da meslek sahibi edindirilmesi için gerekli çabayı göstermek,
- ◆ Çocuğun varsa öz ailesi ve akrabaları ile uygun görülen şekil ve zamanda görüşmesini sağlamakla,
- ◆ Koruyucu aileye ve yerleştirilen çocuklara ilişkin olarak mesleki çalışmaları yürüten sosyal çalışmacılara gerekli koşulları hazırlamak,
- ◆ Adres ve ikametgâh değişikliklerini, bu değişiklik gerçekleşmeden önce il müdürlüğüne bildirmektir. (Koruyucu Aile Yönetmeliği Madde 13).

Koruyucu aile ve yanına yerleştirilen çocuk, görevli sosyal çalışmacı tarafından, vakanın özelliklerine göre belirlenen aralıklarla, düzenli olarak izlenir. Ortaya çıkan sorunların çözümüne yönelik gerekli mesleki çalışmalar yapılır. (Koruyucu Aile Yönetmeliği Madde 14).

Hâlen uygulamada olan Koruyucu Aile Yönetmeliğinde başta Koruyucu Ailelere

ödenen ücret olmak üzere müracaatçıların eğitim ve yaş durumları ile ilgili olarak yapılan değişiklikler 30.12.2006 tarih ve 26392 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Buna göre ailelere ödenecek miktarlarda % 100 varan bir artış sağlanmıştır. Aileler ödenen aylık ödemeler yaş grubuna bağlı olarak 200 YTL ile 360 YTL arasında olup ayrıca şubat ve ağustos ayında 2 kat giyim parası, eylül ayında 3 kat eğitim parası verilmektedir. Bunların dışında tedavi, servis, kurs bedelleri de SHÇEK tarafından karşılanmaktadır.Bu da koruyucu aile uygulamasının yaygınlaştırılması için atılan önemli bir adımdır.

Tablo:101- 1993-2006 yılları arasında koruyucu aile sayıları tabloda verilmiştir.

1993'e kadar	2.771
1993	38
1994	149
1995	72
1996	47
1997	45
1998	66
1999	195
2000	133
2001	86
2002	71
2003	78
2004	113
2005	127
2006	196
Genel Toplam	4.187
Halen Koruyucu Aile Yanında Bulunan Çocuk Sayısı	811
Ücret Ödenen Çocuk Sayısı	704

Koruyucu aileler çocuğa karşı uygulanan şiddetin son aşamasında devreye girmektedirler. Ailesi tarafından şiddet gören ya da şiddete açık bırakılan çocuğun, eski sağlığına kavuşması için, en iyi ortam, sağlıklı bir koruyucu aile ortamıdır.

Evlat Edinme Hizmeti

Evlat edinme hizmeti alternatif bakım modellerinden biridir. Evlat edinme, yalnız bir söyleyişle evlat edinen ile evlat edinilen arasında yapılan hukuksal bir sözleşmedir. Ancak hukuksal boyutun yanı sıra göz ardı edilmemesi gereken en önemli unsur ise evlat edinmenin sosyal boyutudur.

Ülkemizde evlat edinme hizmeti Türk Medeni Kanunu’nun (01.01.2002 tarihinde yürürlüğe giren) 305-320 maddeleri ile SHÇEK’in aynı kapsamda hazırlanan 01.08.2002 tarih ve 145 sayılı Evlat Edinme Yönergesi çerçevesinde yürütülmektedir.Yönerge gereği evlat edineceklerin;

- ♦ Ruhsal ve biyolojik olarak sağlıklı, tutarlı, dengeli,
- ♦ Çocuğa sevgi, şefkat verebilecek yapıda ,
- ♦ Çocuğa iyi bir gelecek sağlayacak düzenli bir gelirinin ve sosyal güvencesinin olması gerekmektedir.

Ayrıca çocuğun toplum içindeki konumunu olumsuz etkileyecek herhangi bir suçtan ve yüz kızartıcı suçlardan (hırsızlık, gayriahlaki davranışlar, alkol, uyuşturucu kullanımı vb.) hüküm giymemiş olması zorunludur. Buna ilişkin olarak ilgili sosyal hizmet uzmanınca gerekli mülakat ve incelemeler yapılarak evlat edinme sosyal inceleme raporu hazırlanır. Hazırlanan rapor sonucu evlat edinmesi uygun bulunmayan ailelere durum yazılı olarak bildirilir. Uygun görülenler ise müracaat tarihi esas alınarak sıraya alınır.

Yasanın 306. maddesine göre, bir kimsenin evlat edinebilmesi için, en az 5 yıldan beri evli olmaları veya otuz yaşını doldurmuş bulunmaları gerekir. Evlat edinebilmek için kişilerin medeni durumlarına bakılmaz; ancak eşler, birlikte evlat edinebilir, evli olmayanlar birlikte evlat edinemezler. Eşlerden biri, en az iki yıldan beri evli olmaları veya kendisinin otuz yaşını doldurmuş bulunması koşulu ile diğerinin çocuğunu evlat edinebilir. Evlat edinecek kişilerin evlat edinecekleri çocuktan en az 18 yaş büyük olması gerekmektedir. Bunun yanında, Yasanın 305. maddesi gereğince, bir küçüğün evlat edinilmesi, evlat edinen tarafından bir yıl süreyle bakılmış ve eğitilmiş olması koşuluna bağlıdır.

SHÇEK her yıl ortalama 500-550 çocuk evlat edindirilmek üzere aile yanına yerleştirilmektedir. Evlat edinmek üzere 2600 civarında aile sırada beklemekte ve sıralarının gelmesi 4-5 yılı bulmaktadır. Başvuran ailelerin talepleri genelde 0-1 yaş gurubunda ve özellikle de kız çocuk istemeleri bekleme süresini artırmaktadır.

Koruma altına alınarak küçük yaşta iken evlat edindirilebilme şansına sahip olacak bir çocuk, ailenin rızası olmadığı için uzun yıllar kuruluş bakımında kalabilmektedir. Üstelik bu aileler, çocukları ile hiçbir şekilde iletişim kurmamakta, izinli dâhi almamaktadırlar. SHÇEK koruma sisteminin değerlendirilmesine yönelik yapılan araştırmaya göre çocuklarını ziyaret edilmesine izin verilen annelerin %30.6'sı, babaların ise %25.4'ü çocuklarını hiç ziyaret etmemektedirler. Kendileri sorumluluklarını yerine getirmedikleri gibi, bu sorumluluğu taşıyabilecek ailelerin evlat edinmelerini engelleyerek çocuğun aile içinde yetişme hakkına müdahale edilmektedir. Çocuğun aile ortamında yetişme hakkına müdahale etmek çocuğa karşı işlenmiş bir şiddettir.

Tablo:102- Yıllar İtibariyle Evlat Edindirilme Hizmetinden Yararlandırılan Çocuk Sayısı (26.12.2006)

YILLAR	KIZ	ERKEK	TOPLAM
1994'e kadar	1489	1530	3019
1994	250	261	511
1995	248	308	556
1996	190	222	412
1997	201	238	439
1998	177	209	386
1999	221	265	486
Toplam	2776	3033	5809
2000	202	265	467
2001	244	271	515
2002	91	94	185

2003	195	230	425
2004	218	242	460
2005	302	312	615
2006 (26.12.2006'ya kadar)	160	173	333
Genel Toplam	4263	4720	8983

4.Kreş ve Gündüz Bakımevleri ve Çocuk Kulüpleri Şube Müdürlüğü

2828 sayılı Kanuna dayanılarak çıkartılan "Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ile Özel Çocuk Kulüpleri Kuruluş ve İşleyiş Esasları Hakkında Yönetmelik" ile özel ve tüzel kişilerce 0-12 yaş grubu çocuklara hizmet vermek üzere açılacak kuruluşların açılış, işleyiş ve denetimleri Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu sorumluluğunda yürütülmektedir. Söz konusu kuruluşlarda çocukların eğitim, bakım ve beslenmelerini sağlamak, fiziksel, zihinsel, duygusal ve sosyal gelişimlerine yardımcı olmak amacıyla hizmet verilmektedir.

Türkiye Geneline bulunan Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ve Özel Çocuk Kulüpleri 2006 Aralık ayına ait istatistiksel bilgileri aşağıdaki tabloda belirtilmektedir.

Tablo:103- Özel Kreş ve Gündüz Bakımevleri ve Özel Çocuk Kulüpleri Sayıları, Kapasiteleri ve Bakılan Çocuk Sayıları (2006 Aralık)

KURULUŞ SAYILARI				TOPLAM KAPASİTE	ÜCRETSİZ BAKILAN	ÜCRETLİ BAKILAN	TOPLAM BAKILAN
0- 6 Yaş	7- 12 yaş	3- 12/0- 12 yaş	Toplam				
1251	66	169	1486	74188	877	33036	33913

Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğü Çocuk Hizmetleri Dairesi Başkanlığı bünyesindeki Kreş ve Gündüz Bakımevleri ve Çocuk Kulüpleri Şubesi Koordinatörlüğünde Ücretsiz Bakım Hizmeti, Sevgi Zinciri ve Uçurtmayı Vurmasınlar Projeleri yürütülmektedir.

B.Gençlik Hizmetleri Daire Başkanlığı

Gençlik hizmetleri Daire Başkanlığının görevleri;

- ♦ 13-18 yaş grubunda olup haklarında 2828 sayılı Kanun gereği korunma kararı alınan çocuklarla, ilgili mahkemelerce haklarında tedbir kararı alınmış çocukların korunması, bakım, eğitim, bir iş ve meslek sahibi yapılarak topluma yararlı bireyler hâline getirilmeleri ile ilgili her türlü faaliyeti düzenlemek, izlemek ve koordine etmek,
- ♦ Korunma altına alınan çocukların ve ailelerinin sürekli izlenerek, korunmayı gerektiren koşulların devam edip etmediğinin belirlenmesi ile ilgili çalışmalarını koordine etmek,

- ◆ Öğrenime devam eden çocukların istek ve yetenekleri doğrultusunda uygun öğrenim kurumlarına devamlarını sağlamak, izlemek koordine etmek ve denetlemek,
- ◆ Sanata yönelen çocukların yeteneklerine uygun beceriler kazanmalarının ve bu becerilerin geliştirilmesini sağlayıcı tedbirleri almak izlemek koordine etmek ve denetlemek,
- ◆ Kurum bakımındaki çocukların boş zamanlarının değerlendirilmesi, toplumla bütünleşmelerinin sağlanması amacıyla sosyal, kültürel ve sportif faaliyetleri organize etmek,
- ◆ Yetiştirme yurtlarında korunan çocukların demokratik değerlere sahip bireyler olarak hayata atılabilmeleri yönünde, yurt yönetimine katılmaları ile ilgili çalışmaları planlamak ve rehberlik yapmak,
- ◆ Çocukların eğitim-öğretim, sağlık, sosyokültürel gereksinimleri dikkate alınarak yetiştirme yurtlarının, ülke düzeyinde dengeli bir biçimde açılmasını planlamak ve gerekli çalışmaları yürütmek,
- ◆ Özel durumları ve gereksinimleri olan çocuklar için yeni hizmet modelleri (grup evleri, sosyal rehabilitasyon merkezleri vb.) planlamak ve geliştirmek,
- ◆ Haklarında korunma kararı alınmış çocukların uygun kuruluşlara yerleştirilmesini sağlamaktır,
- ◆ Çocukların aile, kardeş, öğrenim ve sağlık durumları dikkate alınarak uygun kuruluşlara nakilleri ile ilgili çalışmaları yürütmek,
- ◆ Korunma kararı kalkan çocukların yaşamlarını en iyi bir biçimde sürdürmeleri amacıyla toplum içinde izlemek, denetlemek ve 3413 sayılı Kanun gereği kamu kurum ve kuruluşlarında işe yerleştirilmelerini sağlamaktır.

Bu görevleri;

- ◆ Okullu Yetiştirme Yurtları Şube Müdürlüğü
- ◆ Sanata Yönelik Yetiştirme Yurtları Şube Müdürlüğü
- ◆ Çocuğu Toplum İçinde Destekleme Şubesi Müdürlüğü olmak üzere üç şube müdürlüğü ile yürütmektedir.

1.Okullu ve Sanata Yönelik Yetiştirme Yurtları Şube Müdürlükleri

Yetiştirme yurtları;

13-18 yaş arası korunmaya muhtaç çocukları korumak, bakmak ve bir iş veya meslek sahibi edilmelerini topluma yararlı kişiler olarak yetişmelerini sağlamakla görevli ve yükümlü olan yatılı sosyal hizmet kuruluşları olarak tanımlanmıştır.

Kuruluşlarda çocukların 2828 sayılı SHÇEK Kanunun 4. maddesi (k) bendine uygun yetiştirilmesi amacı ile;

- ◆ Çocuğun psikososyal gelişimleri, kuruluş, okul ve diğer sosyal ortamda yer alan çocuk ve kişilerle ilişkileri izlenmekte ve desteklenmekte,
- ◆ Gereksinim duyduğu hizmetlerden yararlanması sağlanmakta,
- ◆ Okul başarılarının yükseltilmesi ve devamlarının artırılması,
- ◆ Reşit olan çocukların işe yerleştirilmesi ve toplum içinde desteklenmeleri amacı ile mesleki çalışmalar gerçekleştirilmektedir.

Tablo:104- 2000-2005 Yılları Arası Yetiştirme Yurtlarındaki Çocukların Yaş Gruplarına Göre Dağılımı

YILLAR	Y.YURDU SAYISI	YAŞ GRUBU	KIZ	ERKEK	TOPLAM
2000	100	11-12	265	414	679
		13-15	1.233	2241	3.474
		16-18	1601	2311	3.912
		18 +	372	650	1.022
		GENEL TOPLAM	3.471	5.616	9.087
2001	103	11-12	226	539	765
		13-15	1.228	2638	3.866
		16-18	1.205	2314	3.519
		18 +	612	505	1.117
		GENEL TOPLAM	3.271	5.996	9267
2002	108	11-12	202	435	637
		13-15	1.296	2935	4.231
		16-18	1.148	2609	3.757
		18 +	327	602	929
		GENEL TOPLAM	2.973	6.581	9.554
2003	107	11-12	189	432	621
		13-15	1.273	3022	4.295
		16-18	1.332	2768	4.100
		18 +	349	623	972
		GENEL TOPLAM	3.143	6845	9.988
2004	109	11-12	164	432	596
		13-15	1.424	3.109	4.533
		16-18	1.358	2.716	4.074
		18 +	361	689	1.050
		GENEL TOPLAM	3.307	6.946	10.253
2005	110	11-12	150	341	491
		13-15	1.536	3.062	4.598
		16-18	1.436	2.843	4.279
		18 +	412	737	1.149
		GENEL TOPLAM	3.534	6.983	10.517

Yıllara göre yetiştirme yurtlarının sayısı ve bakılan çocuk sayısı yukarıdaki gibidir. 5 yıllık süreç içerisinde yetiştirme yurdu ve bakılan çocuk sayısında sürekli bir artış olmuştur.

Gençlik hizmetleri daire başkanlığına bağlı;

109 yetiştirme yurdu,

7 çocuk evi(13-18),

2 sevgi evi kompleksi(13-18), olmak üzere 118 birimde 9.412 kayıtlı çocuktan 6.574 çocuğa fiilen hizmet verilmektedir. (Yatılı okullarda okuyanlar, koruyucu aile yanında olanlar, aynı nakdi yardımla aile yanına döndürülen çocuklar fiili kalan çocuk sayısına dâhil edilmemiştir.)

Tablo:105- Çocuğun Koruma Kararlarının Nedenleri

	Sayı	%	S.H. (%)
Ekonomik ya da sosyal yoksunluk	6563	68,1	2,7
Ölüm	3556	36,9	2,8
Terk	1850	19,2	2,5
Ailenin fiziksel ve duygusal istismarı	752	7,8	1,2
Anne ya da babanın cezaevine girmesi	549	5,7	0,8
Anne ya da babanın yeniden evlenmesinden sonra üvey anne ya da babanın çocuğu kabul etmemesi	472	4,9	1,0
Ensest ilişki	222	2,3	0,6
Aile dışı cinsel istismar	183	1,9	0,4
Buluntu	106	1,1	0,4
Anne-babanın akli dengesizliği	87	0,9	0,3
Töre cinayeti riski	77	0,8	0,2
Çocuğun özürü olması	39	0,4	0,2
Ailenin çocuğu suça yöneltmesi	29	0,3	0,1
Doğal afet	29	0,3	0,2
Terör	19	0,2	0,1
Bakacak kimse olmadığı için	19	0,2	0,2
Anne-babanın fuhuş yapması	19	0,2	0,1
Annenin bunalım geçirerek bir çocuğunu öldürmesi ve babanın ekonomik yoksunluk içine düşmesi	10	0,1	0,1
Annenin ihmali sonucu çocuğun özürü kalması	10	0,1	0,1
Yaşça büyük biriyle evlendirilmeye çalışılması	10	0,1	0,1
Annenin çocuğu zorla evlendirmek istemesi, okula göndermemesi	10	0,1	0,0
Bilgi yok	58	0,6	0,3
Toplam	152,0		
Nüfus büyüklüğü	9637		

Bir çocuğun korunma altına alınmasında birden fazla neden rol oynadığı için oran %152,0'a yükselmiştir.

Diğer nedenlerden en az biri daha söz konusu olmaksızın yalnızca ailenin ekonomik ya da sosyal yoksunluğu nedeniyle koruma altına alınan çocukların oranı yüzde 29,9'dur (Bunların içinde yüzde 0,7'sinin hâlen her iki ebeveyni de hayatta değildir).

Öte yandan, koruma kararının yalnızca ölüm nedeniyle alınmış gözüktüğü ama ana babadan birinin hayatta olduğu durumlarda da koruma kararının hayatta kalan anne ya da babanın ekonomik yoksunluk içine düşmesini dikkate almış olması hesaba katılmalıdır. Koruma kararının yalnızca ölüm ya da ölümün yanı sıra yalnızca ekonomik sosyal yoksunluk nedeniyle alındığı, ama en az bir ebeveyni sağ olan çocukların oranı yüzde 24,2'dir; benzer durumda olup da iki ebeveyni de ölü olan çocuk oranı ise yüzde 4,8'dir. Koruma kararlarının yüzde 41,1'inde, yukarıdaki tabloda sıralanan diğer nedenlerden en az biri daha geçerlidir.

Yukarıdaki nedenlerden;

- ◆ Ailenin fiziksel ve duygusal istismarı,

- ◆ Anne ya da babanın yeniden evlenmesinden sonra üvey anne ya da babanın çocuğu kabul etmemesi,
- ◆ Ensest ilişki, aile dışı cinsel istismar,
- ◆ Anne-babanın akli dengesizliği,
- ◆ Töre cinayeti riski,
- ◆ Ailenin çocuğu suça yöneltmesi,
- ◆ Anne-babanın fuhuş yapması,
- ◆ Annenin bunalım geçirerek bir çocuğunu öldürmesi ve babanın ekonomik yoksunluk içine düşmesi,
- ◆ Annenin ihmali sonucu çocuğun özürli kalması,
- ◆ Yaşça büyük biriyle evlendirilmeye çalışılması,
- ◆ Annenin çocuğu zorla evlendirmek istemesi, okula göndermemesi şiddet kapsamında alınırsa %18,5'inin şiddet nedeniyle korunma altına alındığı söylenebilir.

Koruma altına alınış aşaması, çocuğa şiddet uygulandıktan sonra gerçekleşmektedir. Yukarıda ifade edilen nedenler meydana gelmiş, tespit edilmişse ve daha sonra çocuk yapılan inceleme ve mahkeme kararı ile koruma altına alınmıştır.

Koruma altına alınarak kurumlara gelen çocuk ve gençler akrantarı ile karşılaştırıldığında dezavantajlı bir grup oluşturmaktadırlar. Tabloda görüldüğü gibi geldikleri aile ortamı veya sosyal ortamda fiziksel, psikolojik ve cinsel şiddete uğramakta, ihmal ve istismar edilmektedirler. Bu durumun tespit edilmesiyle öncelikli olarak yapılan çocuğu şiddete uğradığı ortamdan almaktır. Bu ortamdan alınan çocuk, kurumun vermiş olduğu hizmet modellerinden ona uygun olanından yararlandırılmaktadır. İster istismar ve ihmal, isterse yoğun bir yoksulluk ve yoksunluk ortamından geliyor olsun, bu çocuk ve gençlerin aile bireyleri ve bakım veren diğer kişilerle olan ilişkilerinde sorunlar yaşamaları olasıdır. Özellikle bebeklik döneminden beri kurum bakımı alan bireylerde, yeterli bağlanma ilişkisinin kurulamaması ve yeterli bilişsel uyarımın sağlanamaması, bu bireylerin gelecekte birçok psikolojik, zihinsel ve bilişsel sorunlar yaşamalarına neden olabilir.

Yetiştirme yurdu çağı olan 13-18 yaş dönemi, ergenlik dönemidir ve kendine has birçok özellik barındırmaktadır. Bu dönemde gençlerin aile bireyleri ya da bakım veren diğer kişilerle olan ilişkileri yerine arkadaş ilişkileri ön plana çıkmaya başlar. Ergenlik dönemi hem bedensel hem de psikolojik bakımdan bir değişim ve gelişim dönemidir. Bu dönemde ergenlerle ilişki kuranların, ergenlerle çocuktan daha çok yetişkinlere yakın bir şekilde, onların fikirlerine önem veren, açık bir şekilde diyalog olasılığı yaratan bir ilişki kurmaları gerekir. Yetiştirme yurtlarında çalışan meslek elemanları, ergenlerin sorunları ile ilgili mesleki çalışmalar yapmaktadır. Bu noktada kurumdaki diğer personelin gerekli görülen durumlarda hizmet içi eğitimleri gerekebilir.

Hizmet Kalitesini Yükseltmeye Yönelik Faaliyetler

1) Mevcut kuruluşlardaki çocukların, "Aileye Dönüş ve Aile Yanında Destek Projesi" kapsamında aynı nakdi yardım hizmetleri ile desteklenerek aileleri yanında bakımları sağlanmaktadır.

2005 yılında 1.839, 2006 yılında 1.487 olmak üzere toplam 3.326 korunma kararlı çocuk aynı-nakdi yardımla desteklenmek suretiyle kurum bakımından aile veya yakınları yanına döndürülmüştür. 2005 yılında 5.995, 2006 yılında da 10.225 çocuk korunma kararı alınmadan nakdi yardımla aile veya yakınları yanında desteklenmiştir. 2006 yılına kadar ailesi yanında desteklenen toplam çocuk sayısı 16920'dir.

Aileye bir çocuk için ödenen miktar en yüksek devlet memuru aylığının %40'ı olup Nisan 2007 itibarıyla 178.54 TL'dir, ayrıca yardım miktarı tutarınca yılda 2 kez kırtasiye ,2 kez de giyim yardımı yapılmaktadır. Çocukların öğrenim durumlarına göre değişmekle birlikte harçlıklarını ve okula araç ile gidilmesi hâlinde yol yardımı da bu rakama yansıtıldığında 325 YTL gibi ortalama bir rakam ortaya çıkmaktadır. SHÇEK çatısı altında bakılan bir çocuğun ortalama maliyetinin 850,00 YTL olduğunu düşündüğümüzde aileye dönüş uygulaması çocuklar kadar devlet bütçesine de fayda sağlamaktadır.

2) Kuruluşların fiziksel yapılarında değişimler gerçekleştirilerek,

- ◆ Yüksek kapasiteli, kışla tipi kuruluşların kapasiteleri düşürülerek, özellikle çocukların yaşam alanlarında ev ortamına yakın düzenlemelere gidilmekte ve 15-20 kişilik koğuşlardan 3-5 kişilik oda sistemine dönüşüm sağlanmaktadır.
- ◆ Kuruluş içindeki oturma salonlarının sayıları artırılmakta ve çocukların her saat yararlanabileceği uygulama mutfakları oluşturulmaktadır.
- ◆ Kuruluşlarda Sosyal Riski Azaltma Projesi kapsamında internet odaları oluşturularak çocukların kontrolsüz bir şekilde İnternet kafelerde, İnternette yararlanmaları, şiddet içeren materyallere ulaşmaları önlenmeye çalışılmaktadır.

3) Kurumca yeni model arayışına gidilerek, "sevgi evleri ve çocuk evleri projeleri" hayata geçirilmiştir.

Bu kapsamda 2007 mali yılı yatırım programı, SHÇEK Genel Müdürlüğü ile TOKİ arasında gerçekleştirilen iş birliği protokolleri ve yerel kaynaklar aracılığıyla, 2008 yılına kadar tamamlanmak üzere 17 ilde sevgi evleri(13-18 yaş) inşaatları devam etmektedir.Bu gibi kuruluşların sayısı artırılarak kurum bakımı sadece bu kuruluşlarda verilmeli, toplu bakım tamamen sonlandırılmalıdır.

5395 sayılı Kanunun Kuruma Yüklendiği Görevler Gereği Yürütülen Faaliyetler:

5395 Sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile, koruma ihtiyacı olan çocuklar ile suça sürüklenen çocuklardan hapis cezası uygulanmayanların, Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Genel Müdürlüğüne bağlı yatılı bakım kuruluşlarına yerleştirilerek bakım ve rehabilitasyon hizmetlerinin verilmesi düzenlenmiştir. Kanunun getirdiği yükümlülükleri yerine getirmek üzere yürütülen faaliyetler, Gençlik Hizmetleri Daire Başkanlığının koordinesinde sürdürülmektedir.

5395 Sayılı Kanunla, kanun gereği bakım tedbiri verilen çocukların SHÇEK çatısı altındaki kuruluşlarda barındırılması söz konusu olmuştur. Ancak tedbir kararlı çocukların yurttaki kalan diğer çocuklarla bir arada tutulmasından kaynaklanan sorunlar ortaya çıkmıştır. SHÇEK Koruma Sistemini Değerlendirilmesine yönelik yapılan araştırmada, kanunla itilafa düşmüş çocuklarla birlikte kalan ancak çocukların %50,7'si bu durumdaki çocuklarla aynı yurdu paylaşmanın kendilerini etkilediği kanısındadır. Aynı çocukların %47,6'sına göre yurtlara yerleştirilmeden önce kanunla ihtilaf öyküsü olan çocuklar bu tür deneyimlerini diğer çocuklarla da paylaşmaktadırlar.

Suçla sürüklenen ve suç mağduru çocukların, psikososyal durumları göz önünde bulundurularak;

- ◆ Suçlu davranışlarını sürdürmeleri ile başa çıkmaları,
- ◆ Sosyal uyumları,
- ◆ Rehabilit edilebilmeleri,

- ◆ Toplumla yeniden bütünleşebilmeleri için çocuk yuvası ve yetiştirme yurtlarından farklı, bakım ve barınma birimlerinin oluşturulması gerekliliği ortaya çıkmıştır.

Bununla ilgili olarak SHÇEK 2006 yılı yatırım programı için koruma bakım ve rehabilitasyon ile bakım ve sosyal rehabilitasyon merkezleri yapılabilmesi amacıyla yatırıma konulması teklif edilmiştir. Bütçe imkânları çerçevesinde DPT, Adana İlinde Sosyal Rehabilitasyon Merkezinin yapılması için izin vermiştir. Ödenek tahsisi ise bütçe imkânları içinde yapılmaktadır. Kurumsal olarak mevcut binalarımızdan uygun olanlarının bu hizmete dönüştürülmesi ve yerel imkânlarla çözüm bulma yoluna gidilmektedir. Ayrıca 2007 mali yılı yatırım programına Kocaeli, Urfa Adana, Diyarbakır, Bursa ve Ankara illerinde Çocuk Sosyal Rehabilitasyon Merkezlerinin yapımı dâhil edilmiştir.

5395 sayılı Kanun gereğince suça yönelen çocukların rehabilitasyonu için açılacak ünitelerin çalışma usul ve esaslarının belirlendiği Çocuk Koruma ve Rehabilitasyon Ünitesi Yönergesi 27.11.2006 tarih ve 122 sayılı Bakanlık Makam Oluruna istinaden yürürlüğe girmiştir. Yönergenin yönetmeliğe dönüştürme çalışmaları SHÇEK tarafından sürdürülmektedir. Bu amaçla açılış onayları alınan İzmir, Mardin, Kocaeli, Şanlıurfa ve İstanbul illerindeki ara istasyonların yönerge çerçevesinde yapılandırılması çalışmaları devam etmektedir.

Bu merkezlerde mesleki çalışma gerçekleştirilmekte ve üniversite veya devlet hastanelerinin psikiyatri servislerinden destek alınarak çocukların rehabilitasyonu amaçlanmaktadır. Tedbir kararı ile kuruluş bakımına alınan çocuklar için "çocuk koruma ve rehabilitasyon üniteleri'nin" istismara uğramış çocuklara yönelik "bakım ve sosyal rehabilitasyon merkezi" açılması planlanmaktadır.

Ayrıca bu merkezlerin yoğun göç alan ve çocuk suçluluğunun yoğun olduğu, üniversite hastanesinin bulunduğu illerde açılması planlanmaktadır. Cinsel, duygusal, fiziksel istismara maruz kalmış çocukların, söz konusu kuruluşlarda rehabilitasyonlarının sağlanarak ailesine(ailesi tarafından istismar edilmemişse) veya diğer sosyal hizmet kuruluşlarına yerleştirilmesi öngörülmektedir.

Söz konusu kuruluşlarda çocukların belirli bir zaman aralığında yoğun rehabilitasyon hizmetine tabi tutulması, rehabilitasyon süreci sonrası ihtiyaç duyduğu diğer hizmetlerden yararlandırılması ilgili yönerge çerçevesinde planlanmıştır.

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun kuruma (SHÇEK) yüklediği faaliyetleri yerine getirmek üzere Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu Kanunu'nda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi hazırlanmıştır. Türkiye Büyük Millet Meclisinde 01.02.2007 tarihinde kabul edilen 5579 kanun numarası ile kanun değişikliği kabul edilmiştir. Yapılan kanun değişikliği ile 2828 sayılı Kanunun 3'üncü maddesinin (f) bendine 11'nci alt bendinden sonra gelmek üzere diğer değişiklikler ile birlikte çocukların rehabilitasyonuna yönelik açılacak kuruluşların tanımlandığı aşağıdaki alt bentler eklenmiştir:

13. Koruma Bakım ve Rehabilitasyon Merkezi: Suça yöneledikleri tespit edilen çocukların davranış bozukluklarını gidermek amacıyla rehabilitasyon süreci tamamlanincaya kadar geçici süre bakım ve korunmalarının sağlandığı bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ile ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü, 7-18 yaş kız ve erkek çocuklara yönelik ayrı ayrı yapılandırılan yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını,

14. Bakım ve Sosyal Rehabilitasyon Merkezi: Duygusal, cinsel ve/veya fiziksel istismara uğramış çocukların olumsuz yaşam deneyimlerinden kaynaklanan travma ve/veya

davranış bozukluklarını giderme amacıyla rehabilitasyon süreci tamamlanıncaya kadar geçici süre bakım ve korunmalarının sağlandığı bu süre içerisinde aile, yakın çevre ve toplum ile ilişkilerinin düzenlenmesine yönelik çalışmaların yürütüldüğü kız ve erkek çocuklara yönelik ayrı ayrı yapılandırılacak yatılı sosyal hizmet kuruluşlarını ifade etmektedir.”

Ayrıca SHÇEK çatısında görev yapan sosyal çalışmacıların 5395 sayılı Kanunun çocuk koruma sitemine getirdiği yeniliklere uyum sağlayabilmesi için, Çocuk Adalet Sisteminde Koruma Mekanizması hakkında eğitim programı oluşturulmuştur, söz konusu program Nisan 2007’de uygulanmaya başlanmıştır.

2.Çocuğu Toplum İçinde Destekleme Şubesi Müdürlüğü

2828 Sayılı Kanunun 24.maddesine göre korunma kararı çocuk reşit olana kadar devam etmektedir. Ancak korunmayı gerektiren şartların ortadan kalkması halinde korunma kararı 18 yaşından önce kaldırılabilmekte, muhtaçlığın devamında ise korunma kararı;

- ◆ Orta öğretimde 20,
- ◆ Yüksek Öğrenimde 25,
- ◆ Öğrenime devam etmeyenlerin iş ve meslek sahibi olabilmesi için 20 yaşına kadar uzatılabilir. Yaşamını tek başına sürdüremeyen kız çocuklarının kuruluşlarda himayesi sağlanmaktadır.

Reşit olana kadar kurum bakımında kalan ve reşit olduktan sonra kurumdan ayrılan çocuklar, Korunmaya Muhtaç Çocukların İşe Yerleştirilmesine İlişkin Tüzük ile Kamu Kurum ve Kuruluşlarına işe yerleştirilmekte ve SHÇEK tarafından toplum içinde desteklenmektedirler.Buna göre: 2000 yılında 1825, 2001 yılında 2265, 2002 yılında 1662, 2003 yılında 2083, 2004 yılında 718, 2005 yılında 1461, 2006 yılında 1105 genç, 1988 yılından bugüne kadar da toplam 26.669 genç işe yerleştirilmiştir.İşe yerleştirme korunmaya muhtaç çocuklar arasında yapılan bir sınavla gerçekleştirilmektedir.Sınavı kazanamayan çocuklar işe yerleştirilmemektedir.Reşit olan çocuklardan, 2006 itibariyle %17’si işe girmek için sırada beklemektedir.

SHÇEK Koruma Sisteminin değerlendirilmesine yönelik yapılan araştırma bulgularına göre öğrenimine üniversite düzeyinde devam etmeyi düşünemeyen çocukların (%14) buna gerekçe olarak kendi ifadeleri ile belirttikleri nedenlerin başında, **başarılı olamayacakları** düşüncesi gelirken %7’si ise 3413 sayılı Yasa ile kendilerine devlet memurluğu güvencesi verilmesini bir neden olarak görmektedirler.

Personel

Şu anda koruma altında bulunan toplam 20175 çocuğa 307 sosyal çalışmacı, 104 psikolog,105 çocuk gelişimcisi, 809 öğretmen olmak üzere toplam 1325 kişi hizmet vermektedir. Ayrıca, il sosyal hizmetler müdürlüklerinde hizmetler 380 sosyal çalışmacı tarafından yürütülmekte; ihtiyaç duyulması hâlinde kuruluş çalışmalarını desteklemek üzere de ayrıca görevlendirmeler yapılabilmektedir. Ancak bu çabaların yetersiz kaldığı çocuklarla birebir çalışma yapması gereken meslek elemanlarının sayısı çocuk sayısı ile mukayese edildiğinde düşük kaldığı görülmektedir.

C.Aile Kadın ve Toplum Hizmetleri Dairesi Başkanlığı

1.Aile Hizmetleri Şube Müdürlüğü

Aile Hizmetleri Şube Müdürlüğü taşradaki hizmetlerini Aile Danışma Merkezleri ile yürütmektedir. Aile Danışma Merkezlerinde: aile hayatının geliştirilmesi ve güçlendirilmesi yoluyla ailenin refahı, mutluluğu ve bütünlüğünün sağlanması, uyumlu aile ilişkilerine katkıda bulunulması,

aileyi bir arada tutan bağların kuvvetlendirilmesi, aile üyelerinin kişiliklerinin sağlıklı biçimde gelişmesi, birey olma potansiyellerinin güçlendirilmesi ve toplumsal yaşama uyumlarının sağlanması, sağlıklı çocuk yetiştirme bilgi ve becerilerinin geliştirilmesi ile aile sisteminde özgürlük, sorumluluk ve toplumsal değerler arasında bir denge sağlanması amaçlanmaktadır. Bu nedenle aileye, aile içi ilişkilere ve aile bireylerine zarar verecek olan aile içi şiddet, töre cinayetleri, zararlı alışkanlıkların önlenmesi amacıyla halkın bilgi ve bilinç düzeylerini yükseltmeye yönelik çalışmalara ağırlık verilmektedir.

Hâlen 34 ilde 38 aile danışma merkezi hizmet vermektedir.

2. Toplum Hizmetleri – Proje Geliştirme ve Değerlendirme Şube Müdürlüğü

Toplum Hizmetleri Şube Müdürlüğü taşradaki hizmetlerini Toplum Merkezleri ile yürütmektedir.

Toplum Merkezleri Ve Yürütülen Faaliyetler

**Tablo:106- SHÇEK Toplum Merkezlerinden Yararlanan Kişi Sayısı
(Yıllara Göre)**

YIL	TOPLUM MERKEZİ SAYISI	TOPLUM MERKEZLERİNDEKİ HİZMETLERDEN YARARLAN MAK İÇİN BAŞVURAN KİŞİ SAYISI	TOPLUM MERKEZLERİNDE UYGULANAN PROGRAM VE PROJELERDEN YARARLANAN KİŞİ SAYISI	TOPLAM
1994-1995-1996	9	4.531		4531
1997	11	3.225	3.371	6.596
1998	20	10.062	7.348	17.410
1999	28	12.209	8.919	21.128
2000	38	7.514	16.607	24.121
2001	51	18.663	32.352	51.015
2002	58	25.635	29.834	55.469
2003	57	21.753	39.205	60.958
2004	59	28.561	37.029	65.590
2005	63	32.479	45.008	75.751
2006	66	37.864	40.028	77.892
TOPLAM	66	202.496	259.701	460.461

Personel Sayısı:

PERSONEL	Kadrolu Çalışan Personel	162
	Geçici Görevli Personel	112
TOPLAM		274

SHÇEK Genel Müdürlüğü olarak; korunmaya muhtaç konuma düşmüş çocuk, genç ve kadınlara sunulan bakım hizmetlerinin yanı sıra; çocuk, genç ve kadınların korunmaya

muhtaç koruma düşmesini engellemek üzere, koruyucu-önleyici çalışmaları bünyesinde barındıran “toplum merkezleriyle” hizmet sunulmaktadır.

Bu merkezler birey, grup, ailelerin ve toplumun sorunlarla baş edebilmeleri amacıyla; koruyucu-önleyici, eğitici-geliştirici, rehberlik edici hizmetlerin yapıldığı merkezlerdir. Toplum merkezleri yoğun göç alan bölgelerde, gecekondü bölgelerinde, kalkınmada öncelikli bölgelerde ve talep üzerine istenilen bölgelerde hizmete açılmaktadır.

Şiddetin faili ya da mağduru olma, ihmal, istismar, sokakta yaşayan veya çalıştırılan çocuk sorunu, madde bağımlılığı sorunu ortaya çıktıktan sonra müdahalesinde yetersiz kalınan ve tedavisinde sonuç alınma olasılığı daha düşük olan risklerdir. Sosyal sorunlar ortaya çıktıktan sonra değil çıkmadan önce alınacak tedbirlerle önlenilmekte ve daha az maliyet gerektirmektedir. Toplum Merkezleri aracılığı ile sunulan, koruyucu ve önleyici hizmetler; hem maliyet olarak daha ucuz hem de sosyal soruna müdahale anlamında daha gerçekçi tedbir anlamına gelmektedir.

2006 Aralık verilerine göre hâlen 34 ilde 66 toplum merkezi hizmet vermektedir.

Toplum merkezlerinde çocukların şiddetin mağduru olma durumunu ortadan kaldırmak üzere ailelerine yönelik, bilgi bilinç artırma, aile çocuk ilişkisini güçlendirmeye yönelik olarak aile içi etkileşimi güçlendirmek ve dolayısıyla çocuğun aile içerisinde yaşam olasılı bulunan şiddet ihmal ve istismar sorununu önlemek amacıyla ailelere eğitim programları uygulanmaktadır. Böylece anne ve babaların çocuklarının yaş ve cinsiyetlerine uygun olarak davranış ve tutum geliştirmeleri böylece çocukların olumlu iletişimi öğrenerek iyi birer vatandaş ve ebeveyn olma hazırlığı yapılmaktadır. Bu programlar çocukları dolaylı olarak etkilemektedir.

Ayrıca, Toplum Merkezlerinde alt sosyoekonomik düzeydekilerin oturduğu gecekondularda bulunan, olumsuz fiziksel ve çevre şartlarında yetişen ve her yönden gelişimlerinin risk altında olduğu bilinen çocuk ve gençler, içinde bulundukları sosyal ve ekonomik yoksunluk nedeniyle, yaşlarına uygun etkinliklere katılmakta güçlük yaşamakta ve olumsuz alışkanlıklara kolaylıkla yönelerek çeşitli suç gruplarına karışabilmektedirler.

Bundan hareketle, çocukları olumsuz tutum ve davranışlardan uzak tutmak amacıyla, sosyal, kültürel, sportif, sanatsal etkinlikler düzenlenmektedir. (1 yıl içerisinde tüm toplum merkezlerinde sosyal, kültürel ve sportif etkinliklerden 5230 çocuk ve genç yararlanmıştır. Bu sayısal durum çocukların sosyal kültürel etkinliklere ihtiyacını ve katılımını göstermektedir.) Bunun yanı sıra çocukların okul dışında kaldığı süreler içerisinde karşılaşılabileceği riskleri ortadan kaldırmak amacıyla okul devamsızlığını azaltarak, ders başarılarını yükselterek çocuğun okulu sevmesini sağlamak ve aile, okul, çocuk ilişkilerini güçlendirmek amacıyla çeşitli etkinlikler düzenlenmektedir. Bu hizmetler doğrudan çocuğa yönelik olarak organize edilmektedir.

Çocuklara Doğrudan Sunulan Hizmetler (çocukların şiddet eğiliminden uzak kalmasını, olumsuz alışkanlıklara yönelmesini engellemek amacıyla çocuklara uygulanan programlar)

1- Her Yaş İçin Eğitimi Destekleme Programları

- ◆ Okul öncesi eğitim programları
- ◆ Okul başarısını yükseltmeye yönelik kurslar
- ◆ Kütüphane ve Etüt çalışmaları

2-Sosyal-Kültürel ve Sportif Etkinlikler

- ◆ Tiyatro, sinema, drama, halk oyunları, gezi programlar
- ◆ Sportif etkinlikler
- ◆ Müzik etkinlikleri
- ◆ Gösteri, özel gün kutlamaları vb. etkinlikler
- ◆ Satranç, dama, tavla, vb. kurslar ve turnuvalar
- ◆ İzcilik çalışmaları
- ◆ Şiddet, öfke kontrolü, iletişim konularında grup çalışmaları ve eğitim seminerleri
- ◆ Çocuk ve gençlere yönelik rehberlik ve danışmanlık hizmetleri

Çocukları Dolaylı Olarak Sunulan Hizmetler ve Programlar (Çocukları şiddet, ihmal ve istismardan korumak amacıyla ebeveynlere uygulanan eğitim programları)

- ◆ Anne Çocuk Eğitim Programı (AÇEP)
- ◆ Kadının İnsan Hakları Programı (KİHEP)
- ◆ Benim Ailem (0-6 Yaş Aile ve Çocuk Eğitim Programı)
- ◆ Yurttaşlık ve Çocuk Hakları Eğitim Programı
- ◆ Ana Baba Okulu
- ◆ Baba Destek Eğitimi Programı (BADEP)
- ◆ Aile İçi Etkileşimi Güçlendirme Projesi
- ◆ Çeşitli Seminer, Konferans, Panel, Söyleşi, Eğitim Toplantıları (Şiddet konusunda dezavantajlı bölgelerde geniş kitleler bilgilendirilmekte, şiddetin önlenmesi için duyarlılık oluşturulmaktadır.)
- ◆ Ailelere Yönelik Rehberlik ve Danışmanlık Hizmetleri

Tablo:107- 2006 yılı içerisinde bazı faaliyetlerden yararlanan kişi sayıları aşağıdaki tabloda belirtilmiştir:

Anne-Çocuk Eğitim Programı (AÇEP)	655
Benim Ailem (0-6 Yaş)	541
Baba Destek Programı (BADEP)	74
Yurttaşlık ve Çocuk Hakları Eğitimi	466
ILO-IPEC sokakta çalışan çocukların eğitime yönlendirilmesi	596
Erken Çocukluk Gelişimini Destekleme Programı (3-6 yaş grubu çocuk eğitimi)	2.837
Eğitim Gören Çocuk ve Gençlerin Okul başarılarının Desteklenmesine Yönelik Programlar veya Kurslar	5.736
Aile Sistemini Güçlendirmeye Yönelik Eğitim Programları	718
Sosyal, Kültürel, Sanatsal, Sportif Faaliyetler ve Kurslar	5.296
Eğitim ve Sosyal Kültürel Etkinlikler (Seminer, konferans, sempozyum, inceleme gezileri, özel gün kutlamaları)	12.720

AİLE İÇİ SORUNLAR	
Eşler arası anlaşmazlık	142
Boşanmak	23
Aile bireylerinden birinin evi terk etmesi	14
Aile içi şiddet	62
Ailede uyuşturucu, alkol vb. bağımlılığı	6
Çocuk istismarı	3
Ebeveyn çocuk anlaşmazlığı	140
Ücretsiz kurum bakımı talebi	127
Rehberlik-Danışmanlık	56
Toplam	1.173

3.Kadın Hizmetleri Şube Müdürlüğü

Kadın Hizmetleri Şube Müdürlüğü taşradaki hizmetlerini Konukevleri ile yürütmektedir.

Kadın Konukevleri:

Fiziksel, cinsel, duygusal ve ekonomik istismara uğrayan kadınların psiko-sosyal ve ekonomik sorunlarının çözülmesi sırasında varsa çocuklarıyla birlikte ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla geçici bir süre kalabilecekleri yatılı sosyal hizmet kuruluşları olan kadın konukevlerinde: kadınlar, çocukları ile birlikte kabul edilmekte olup, çocukların yaş durumları incelendiğinde en yüksek oranı (%71) 0-6 yaş gurubundakiler oluşturmaktadır. Buna paralel olarak çocukların çoğunluğu (%71) öğrenim çağında değildir. Kadınların, söz konusu kuruluşlarımıza çocukları ile birlikte kabul edilmeleri nedeniyle, çocukların anne sevgisi ve şefkatinden mahrum edilmeden ve korunmaya muhtaç konuma gelmeden yetişmelerine olanak sağlanmaktadır.

Kapasite ve kabul sayıları:

SHÇEK'e bağlı olarak hizmetlerini sürdüren ve 2003 yılına kadar sayıları 8 olan kadın konukevi sayısı, bu tarihten sonra açılan 11 kadın konukevi ile 19'a, kapasite toplamı ise 170'ten, 385'e ulaşmıştır.

Kadın konukevlerinin açılışlarında belirlenen kapasiteleri, artan taleplerin karşılanmasında engel olarak görülmemekte, birçok kuruluşumuz gerekirse yatak ilavesi yaparak kapasitelerinin üstünde hizmet verebilmektedirler. Ayrıca, kadın konukevlerine kabul edilen kadınların kalma sürelerinin değişkenliği nedeniyle doğan sirkülasyonla yıl içinde barınan kadın sayısı toplam kapasitenin üzerinde olmaktadır.

Buna göre, 1990 yılından itibaren yararlanan kadın sayısı 6044'e, çocuk sayısı ise 4596'ya ulaşmıştır.

En son yapılan değerlendirmelere göre kadın konukevlerine kabulü yapılan kadınların gelme nedenleri incelendiğinde; büyük bir oranla (% 63), fiziksel, duygusal, cinsel ve/veya ekonomik olarak istismar edilmeleri sonucu, kuruluşlarımıza geldikleri saptanmıştır. Kadınların yanlarında bulunan çocuklarının da annelerinin yaşadıkları şiddet türlerinden fazlasıyla etkilenmiş oldukları bilinmektedir.

D. Basın Ve Halkla İlişkiler Müşavirliği

1. Alo 183 Aile, Kadın, Çocuk Ve Özürlü Sosyal Hizmet Danışma Hattı

Alo 183 hattı SHÇEK Basın ve Halkla İlişkiler müşavirliğine bağlı olarak hizmetlerini yürütmektedir. İstismara uğrayan veya uğrama riski taşıyan ve desteğe gereksinimi olan kadınlara ve çocuklara yönelik psikolojik, hukuki ve ekonomik alanda danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunmak, yararlanabilecekleri sosyal hizmet kuruluşları hakkında bilgilendirilerek gereksinim duydukları hizmet türüne en kısa zamanda ulaşmalarını sağlamak amacının gerçekleştirilmesi, kadın ve çocuğa yönelik istismarın önlenmesi, kadınların toplumdaki statülerinin yükseltilmesi, çocukların yüksek yararının gözetilmesi hedefine ulaşılabilmesi için hizmet veren Alo 183 Aile, Kadın, Çocuk ve Özürlü Sosyal Hizmet Danışma Hattı Ankara'da 7 sosyal çalışmacı ve 2 psikolog ile 7 gün 24 saat kesintisiz hizmet vermektedir.

Hat arandığı zaman önce başvuru sahibi dinlenilmekte, ihtiyaç duyduğu hizmet türü tespit edilmekte, kurumun hizmetleriyle ilgili danışmanlık ve rehberlik hizmetleri sunulmakta, mevcut veri kayıtları, İnternet vb. taranarak kurum dışında bu hizmetleri alabileceği birimlerin iletişim bilgileri verilmekte, daha sonra, sesli kayda alınan başvurular ayrıca hizmet türüne göre ayrıştırılarak yazılı olarak bilgisayara kaydedilmektedir.

- ◆ Tüm Türkiye'den gelen şikâyetler Ankara'da değerlendirilmektedir
- ◆ Alo 183 hattı şikâyetleri ilde kurum içerisinde belirlenen bir cep telefonuna yönlendirmekte,
- ◆ Müdahale il içerisinde sorumlu kişi tarafından yapılmaktadır.
- ◆ Sorunun çözümüne ilişkin bilgi Ankara'ya bildirilmektedir.
- ◆ Alo 183 hattına günlük olarak ortalama 600 çağrı gelmektedir.
- ◆ 25.01.2007-29.03.2007 tarihleri arasında yaklaşık 30.000 çağrı alınmıştır.

Bu çağrılardan hattın amacına uygun olan 1175 başvuru içerisinde ihmal, istismar ve şiddet konusunda toplam 400 başvuru yapılmış olup bu başvurulardan 320'si kadın (kadın konukevi, hukuki danışma ve şiddet), 80'i çocuklarla (korunma altına alınma, sokakta yaşayan/çalışan çocuk ve şiddet) ilgilidir.

SORUN VE ÖNERİLER

SORUN 1:

Kuruluş bakımı, çok sayıda çocuğun bir çatı altında toplandığı toplu bakım modelidir. Personelin çocukla teke tek duygusal ilişki kurmasını engellemekte, özellikle küçük yaştaki çocukların anne yoksunluğu yaşamasına neden olmaktadır. Anne yerine geçen personelle yeterli özdeşim kuramayan çocukların fiziksel, zihinsel ve psikolojik gelişimleri istedik düzeyde sağlanamaz. Her ne kadar kuruluşlar ev ortamına yakın tefriş edilmeye başlanmış ise de yeterli olamamaktadır.

ÇÖZÜM 1:

Bu sorunu gidermek amacıyla Kurumca farklı hizmet modelleri devreye sokulmuş ve bu yönde yeni planlamalar yapılmıştır. Bu kapsamda sevgi evleri ve çocuk evleri projeleri hayata geçirilmiştir. Bu kuruluşlarla toplu yaşamın getirdiği olumsuzluklar ortadan kalkmakta ve aile ortamına çok yakın bir özelliği sahip olmaktadır. Kurum bakımı bu tür kuruluşlarda yapılmalı ve ülke genelinde yaygınlaştırılmalıdır.

SORUN 2:

Teknoloji, iletişim ve küreselleşmenin etkileriyle toplumsal yapıdaki değişiklikler var olan sorunların şekil değiştirmesine, yeni sorun ve görev alanlarının ortaya çıkmasına neden olmakta, birey ve aile üzerinde muhtemel olumsuz etkiler rehberlik ve danışma hizmetlerini, psikolog hizmetlerini mutlak kılmaktadır. Kurum yapısının bu değişime uyum sağlaması konusunda personel sayısı ve nitelikleri ile kurum bütçesi yetersiz kalmaktadır.

ÇÖZÜM 2a:

5395 sayılı Kanun çerçevesinde, çocuğa yönelik koruyucu ve önleyici hizmetlerin bir merkezden verilmesi için Çocuk Koruma Kurulların oluşturulmalı, erken uyarı sisteminin kurulmalıdır.

ÇÖZÜM 2b:

Türkiye Orta Doğu Anne İdaresi Enstitüsünce yapılmış olan SHÇEK yeniden yapılaşma ve norm kadro çalışması ile 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunun Kuruma yüklediği yeni sorumlulukların yerine getirilebilmesi için toplam 6.258 kadro ihdasına ihtiyaç duyulmaktadır. Konuyla ilgili Başbakanlığa gerekli başvurular yapılmıştır. Sorunların ortadan kalkabilmesi için gerekli kadroların ihtiyaç oranında atamasının yapılmasına özen gösterilmelidir.

ÇÖZÜM 2c:

Kurumda çalışan nitelikli personelin sosyal hizmet yönetimi konusunda kapasitelerinin artırılması, yeni sorun alanlarına etkin çözümler geliştirebilmeleri ve hizmet kalitesinin yükseltilmesi için başta Türkiye Orta Doğu Anne İdaresi Enstitüsü olmak üzere diğer üniversitelerde “Sosyal Hizmet Yönetimi” yüksek lisans programları oluşturulmalıdır.

ÇÖZÜM 2d:

Üniversite öğrencilerinin sosyal sorumluluk projelerinde yer almaları sağlanmalıdır. Koruyucu ve önleyici sosyal hizmetler alanında ihtiyaç duyulan desteğin verilebileceği ve üniversite öğrencilerinin de yaşadıkları topluma duyarlı ve sorumluluk sahibi bireyler(şiddeti önleyen faktörlerden biri) olarak yetişmelerine katkı sağlayacaktır.

ÇÖZÜM 2e:

Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık hizmetleri, sosyal hizmetler, aile danışmanlığı ve psikolog hizmetlerinin verilebilmesi için bu alanlarda nitelikli personel açığı giderilmeli, ilgili bölümlerden mezun veren fakültelerin yeterli sayıda uzman yetiştirmeleri yönünde değişiklikler yapılması gerekmektedir. Ülke genelinde aile danışmanlığı gibi hizmetler bir standarda oturtulmalı ve ilgili kurumlar, üniversiteler, Millî Eğitim Bakanlığı ve diğer sivil toplum örgütleriyle iş birliği içerisinde, sertifika programları hazırlanmalı ve bu alanda çalışan meslek gruplarına sertifika zorunluluğunun getirilmelidir.

SORUN 3:

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nda öngörülen bakım tedbirinin uygulanması için gereken birimlerin (koruma bakım ve rehabilitasyon merkezleri, bakım ve sosyal rehabilitasyon merkezlerinin) yeterli sayı nitelik ve yaygınlıkta açılmaması nedeniyle tedbir kararlı çocuklar yuva ve yurtlara yerleştirilmektedir. Tedbir kararlı çocukların suçla ilgili geçmişlerini özendirici bir şekilde diğer çocuklarla paylaşmaları olumsuz sonuçlar doğurmaktadır.

ÇÖZÜM 3:

5395 sayılı Kanun gereğince, suça sürüklenen ve suç mağduru olmaları nedeniyle haklarında tedbir kararı verilen çocukların, tekrar topluma kazandırılması için öncelikle bu amaçla kurulan kuruluşlarda tedavi edilerek bir rehabilitasyon hizmetine tabi tutulmaları sağlanmalıdır. Bu tür kurumların yeterli sayı, nitelik ve yaygınlıkta açılması gerekmektedir.

SORUN 4:

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’nda öngörülen koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde merkez ve taşra teşkilatı boyutunda kurumlar arası koordinasyonun sağlanmasında sorunlarla karşılaşmaktadır.

ÇÖZÜM 4:

Çocuk Koruma Kanun’una Göre Verilen Koruyucu Ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkındaki Yönetmeliğin 19,20,21. maddelerinde illerde ve merkezde koordinasyonun nasıl sağlayacağı belirlenmiştir.

Bu maddeleri hayata geçirmek, çocuğun korunması alanında kurumlararası iş birliği ve koordinasyonun geliştirilerek çocuğun daha etkin korunmasını sağlamak ve bu alanda ulusal bir strateji oluşturulmasını desteklemek amacıyla “Çocuk Koruma Sisteminde Kurumlararası İşbirliği ve Koordinasyonun Geliştirilmesi Projesi” SHÇEK ve British Council’ün 02.06.2006 tarihinde imzalamış olduğu protokolle, İzmir ve Kocaeli illerinde pilot uygulama gerçekleştirilmiştir.

Proje süreci konusunda Millî Eğitim, Sağlık, İçişleri, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Adalet, Bakanlıklarının müsteşar yardımcılarıyla “merkezi koordinasyon üyelerini” bilgilendirmek amacıyla ilgili Bakanlık temsilcilerinden oluşan bir komisyon oluşturulmuştur. Söz konusu komisyon üyeleri yürütülen çalışmalar konusunda bilgilendirilmiş ve çalışma gruplarının toplantılarına katılmışlardır. Mayıs 2008’de proje süresince elde edilen deneyimleri paylaşmak ve kurumlararası iş birliği ve koordinasyonun sağlanması konusunda pratik bir rehber oluşturmak amacıyla pilot illerdeki paydaşların katkılarıyla proje danışmanları tarafından bir el kitabı hazırlanıp Merkezi Koordinasyon Kurulunun görüşüne sunulacaktır.

Ayrıca 16–18 Haziran 2008 tarihleri arasında proje çıktılarını paylaşmak ve ortaya çıkan kurumlar arası işbirliği ve koordinasyon modelinin ulusal bir stratejiye dönüştürülmesi için yapılması gerekenleri ortaya koymak amacıyla bir seminer düzenlenecektir. Söz konusu projenin uygulanması ve koordinasyon konusunda diğer iller de projedeki pilot illerin seviyesine getirilmelidir.

SORUN 5:

Aile danışma merkezi ve toplum merkezi ülke genelinde nitelik ve nicelik açısından ihtiyacı karşılayacak düzeyde yeterli değildir. Bu merkezlerin hizmet sunduğu grupların sorunları, nitelik ve nicelik olarak artmakta, fakat hizmet götüren özellikle nitelikli personel sayısındaki azalma, bunun yanı sıra, gerekli olan teçhizat ve materyal yetersizliği en önemli güçlük olarak karşımıza çıkmaktadır.

ÇÖZÜM 5:

Sosyal hizmetlerin ulaşamadığı küçük ilçelerde yerel yönetimler, dezavantajlı mahalle ve semtlerde kuracağı mahalle evleri veya toplum merkezlerinde (gerekli meslek elemanları yer alacak şekilde) aile odaklı hizmetler verilmeli ve bu hizmetler illerdeki il sosyal hizmetler müdürlükleri aracılığı ile ortak bir program çerçevesinde koordineli bir şekilde yürütülmelidir.

SORUN 6:

Yatılı sosyal hizmet kuruluşlarında sosyal çalışmacı, psikolog, çocuk gelişimci, öğretmen, doktor, fizyoterapist, diyetisyen, hemşire gibi nitelikli personel nöbet hizmetini yerine getirmektedir. Nöbet hizmeti sonrası nöbet izni kullanan personel kuruluştaki bulunamamakta, çalışma alanı ile ilgili hizmetlerde sıkıntılar yaşanmaktadır.

ÇÖZÜM 6:

Söz konusu sıkıntıların çözülmesi amacıyla ile yalnızca nöbet hizmetlerinin yürütülmesinden sorumlu olacak yurt yönetim memuru kadrosu ihdas edilmiştir. (Mevcut yatılı 360 kuruluş için 260 kadro ihdas edilmiştir). İhtiyacı karşılayacak düzeyde acilen yurt yönetim memuru kadrosu ihdas edilerek doldurulmalı ve hizmetlerin niteliği artırılmalıdır.

152

SORUN 7:

SHÇEK kuruluşlarında çocukların kuruluşa kabûlünde, her çocuk için dosya açılması ve

her çocuğun şahsi dosyasında çocukla ilgili yapılan bireysel görüşmeler, psikolojik testler, sağlık durumları, aile durumları, kuruluştaki davranışları, eğitim takipleri, faaliyetleri vb. her türlü mesleki çalışmalar gizlilik ilkesi ile ilgili genelge doğrultusunda saklanması gerekmektedir. İllerde yapılan kuruluş ziyaretlerinde her çocuk için dosya açıldığı, ilgili evrakların bulunduğu fakat düzenli olarak doldurulmadığı saptanmıştır.

ÇÖZÜM 7:

Başta il müdürleri olmak üzere yeterli aralıklarla yapılan teftişlerle bu evrakların doldurulması sağlanmalıdır.

SORUN 8:

Ülkemizde çocuğun gelişimi için son derece önemli olan aile ortamını, ailesinden yoksun olan çocuklar için sağlayan, koruyucu aile hizmeti yeterince yaygın değildir.

ÇÖZÜM 8:

Koruyucu aile hizmetinin önemi ile ilgili toplumdaki farkındalığı artırmak ve koruyucu aile sayısının istenilen düzeye gelmesini sağlamak gerekmektedir. Koruyucu aile sayısını artırmak tek başına soruna katkı sağlamayacaktır. Bu artış karşısında koruyucu ailelik hizmetini yürütecek, denetleyecek ve çıkabilecek sorunlara çözecek olan SHÇEK personel ve donanım açısından desteklenmelidir. Ayrıca koruyucu aileliğin gelişmiş ülkelerdeki gibi eğitimden geçirilmiş profesyonel ailelerce verilmesi için üniversitelerinde katkısı ile koruyucu aile eğitimi paket programı oluşturulmalıdır.

SORUN 9:

Aileler, çocuklarını kuruma bırakıp ziyaretlerine dâhi gelmeyerek hem kendi sevgilerinden mahrum bırakmakta, hem de çocuğun sağlıklı bir aile ortamında yetişmesine engel olarak evlat edindirilmelerine izin vermemektedirler.

ÇÖZÜM 9:

Bu durumdaki ailelerin velayetlerinin kaldırılarak, çocuklarının kamu vesayeti kapsamına alınması, işlemleri çocuğun yararına hızlandıracaktır. Ancak Medeni Kanun'un vesayet hukukuna ilişkin hükümleri kamu vesayeti kurumuna olanak vermemektedir. Bu nedenle kurumda kalan çocuk ve özürlülere kamu vesayeti kurumunun düzenlenmesi gereği duyulmaktadır.

SORUN 10:

SHÇEK Çocuk Koruma Sisteminin araştırmasına göre çocukların %48.4'ü yurtlar konusunda medyada çıkan olumsuz yayınlar karşısında kendileri haksızlığa uğradığı için öfke duymakta, %38.8'i küçük düştüğü duygusuna kapılmakta, %32.5'i ise utanç duymaktadır. Bu durum, yurtdışı kalan çocuk ve gençlerle ilgili toplumdaki olumsuz ve yanlış düşüncelerin haksız bir şekilde pekişmesine ve çocukların damgalanmasına neden olmakta ve bu durum şiddet tamımı içinde duygusal şiddet olarak yerini bulmaktadır. Aynı zamanda itham altında kalan kurum personelinin verimliliği düşmektedir. Bu tür haberlerle medya, basın kanununa, meslek etik ve ilkelerine aykırı davranmaktadır.

ÇÖZÜM 10:

Yayın ve medya grupları bu tür haberleri hazırlarken, çocukların ruhsal sağlığını tehlikeye düşürmemeye ve damgalanmalarına neden olmamaya özen göstermelidir. Devletin resmi kurumları, RTÜK, Basın Yayın Enformasyonu, Basın Konseyi ve yayın kuruluşları işbirliği yapmalı ve kuruluş kanunlarında yer alan çocuk ve gençlerin medyada korunmasına yönelik maddelerin işlerliğini sağlamalıdır.

4.6.3. İçişleri Bakanlığı

Emniyet Genel Müdürlüğü

Görev Tanımı

Başta Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme olmak üzere yürürlükteki mevzuat esas alınarak Emniyet Teşkilatının çocuklara yönelik hizmetlerinin iyileştirilmesi amacıyla hazırlanan “Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği” 13.04.2001 gün ve 24372 sayılı Resmî Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Yeni yapılanma ile küçükleri koruma şube müdürlüğü, çocuk şube müdürlüğü olarak düzenlenmiştir. Bugüne değin küçükleri koruma şube müdürlükleri tarafından yürütülen korunmaya ve yardıma muhtaç, buluntu, kimliği tespit edilemeyen, sokakta yaşayan, başıboş, terkedilmiş, mülteci, refakatsiz ve benzeri çocuklara yönelik hizmetlerin yanı sıra, suç işlediği şüphesi altında bulunan çocukların adli-idari tüm suç soruşturmaları da çocuk şube müdürlükleri/büro amirlikleri tarafından yürütülmektedir.

Çocuk polisi: Polisin çocuklara yönelik olarak yürüteceği hizmetler konusunda, 0-18 yaş grubu gelişim özellikleri, davranış bilimleri, mülakat teknikleri, iletişim becerisi gibi konularda hizmet içi eğitim almış, sivil istihkak alan emniyet hizmetleri sınıfı personelini ve hizmet branşını ifade eder.

Kurumsal Faaliyet ve Tespitler

01.01.2002 tarihinden itibaren çocuk polisi çalışmaları;

1. 81 ilimizde çocuk şube müdürlükleri/büro amirlikleri kurularak ülke çapında çocuk polisi uygulaması başlatılmıştır.

2. Çocukların ilgili kuruma tesliminde, bu kurumların yeterli düzeyde yapılanamaması nedeniyle, zarureten dolayı 43 ilimizin çocuk şube müdürlüğünde çocuk bakım üniteleri hizmet vermektedir.

3. 13.04.2001 tarihinden itibaren çocuk polisi hizmet içi eğitimler düzenlenmeye başlanmış ve bugüne değin Türkiye genelinde 3484 çocuk polisi personelinin, toplam 2410 personel eğitim almıştır. Eğitim faaliyetleri ve şube müdürlüklerinin yeniden yapılandırılması ülke genelinde devam etmektedir.

Gerçekleştirilen eğitimlerde; 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanununun Kolluğun Çocuk Birimi Başlıklı 31 inci maddesinin 4 üncü fıkrasında yer alan “çocuk hukuku, çocuk suçluluğunun önlenmesi, çocuk gelişimi ve psikolojisi ve sosyal hizmet” konularında ilgili uzmanların desteği ile ihtiyaç duyulan bilgiler verilmektedir.

4. 27 ilde Devlet İstatistik Enstitüsü, Jandarma Genel Komutanlığı ve Emniyet Genel Müdürlüğünün iş birliği çerçevesinde hazırlanan “Güvenlik Birimlerine Gelen-Getirilen Çocuklar İstatistik Formu” 2000 yılından itibaren uygulanmaktadır.

5. Çocuk polisi hizmet içi eğitimlerinde kullanılmak üzere “Çocuk Polisi Hizmet İçi, Küçükleri Koruma Hizmet İçi Eğitimcilerin Eğitimi El Kitabı” ile INTERPOL Genel Sekreterliği iş birliği içerisinde “Çocuklara Karşı İşlenen Suçlarla İlgili Uzman Görevliler İçin Interpol İyi Uygulamalar El Kitabı” hazırlanmış ve ilgili yerlere dağıtımı yapılmıştır.

6. Uluslararası platformlarda düzenlenen kampanya ve projelere katılımlar sağlanmıştır.

7. Türk polis teşkilatının web sitesinde “ÇOCUK POLİSİ SAYFASI” açılmış, burada çocuklara ve ailelerine yönelik bu konularla ilgili tavsiyelere yer verilmektedir. Ayrıntılı bilgilere www.egm.gov.tr/asayis - www.cocukpolisi.gov.tr adreslerinden ulaşılabilir.

8. Çocuk polisi hizmet içi eğitim çalışmaları; 1996 yılından bu yana üniversiteler, sivil toplum örgütleri, barolar, SHÇEK, ILO, The British Council, UNICEF Türkiye temsilciliği

ve INTERPOL gibi ulusal ve uluslararası kurumlar ile iş birliği içerisinde gerçekleştirilmektedir.

9. İçişleri Bakanlığınca Çocuk Polisi Yönetmeliği ile birlikte “Çocukların Korunması”, “Uçucu Maddeler Genelgesi”, “Çocuklara Kelepçe Takılmaması”, “Çocuk Polisi” ve “Ailenin Korunmasına Dair Kanunun Uygulanmasına Yönelik Genelge” vb. genelgeler yayımlanarak Teşkilatın çalışmalarına kolaylık sağlayıcı etkinlikler gerçekleştirilmiştir.

2003 Yılında Yapılan Etkinlikler

1. Yönetmelik doğrultusunda hazırlanan ve çocuk polisi branşlı personelin sahip olacağı nitelikleri, sınav ve branş kurslarına/egitim faaliyetlerine ilişkin esasları, branş komisyenlerinin işleyişini, branşlaşma işlemlerinin ne şekilde ve nasıl yapılacağına dair ilkeleri tespit etmek ve belirlenen esaslar dahilinde yürütülmesini sağlamak amacıyla hazırlanan “Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü / Büro Amirliği Çocuk Polisi Branş Yönergesi” 03.03.2003 tarihli makam oluru ile yürürlüğe girmiştir. Ancak 2004 yılında söz konusu yönerge Emniyet Genel Müdürlüğü tarafından iptal edilmiştir.

2. Söz konusu yönergenin yürürlükte olduğu süre içerisinde 761 çocuk polisi personeli bu branşa aktarılmış olup 141 personelin atama planlaması yapılmıştır.

3. 2004 Yılında Yapılan Etkinlikler; “Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/Büro Amirliği Kuruluş, Görev ve Çalışma Yönetmeliği” kapsamında 81 il emniyet müdürlerini bilgilendirme toplantısı yapılmıştır.

4. 2005 Yılında Yapılan Etkinlikler; Mevcut eğitim programları, projeler ve diğer çalışmalar devam ettirilmiştir.

Alanda Çalışması Devam Eden ve Desteklenen Projeler

Avrupa Birliği destekli “Türkiye’de Çocuklar İçin İyi Bir Yönetim, Koruma ve Adaletin Güçlendirilmesi Projesi”

Projenin amacı; ülke genelinde adalet ve kolluk personelinin çocuklara yönelik çalışmalarında çocuğun yüksek yararını gözeterek hareket etmelerini sağlamak amacıyla hazırlanan proje kapsamında, kolluğun çocuk birimlerinin analizlerinin yapılarak mevcut potansiyellerinin tespiti amacıyla 81 il emniyet müdürlüğüne proje koordinatörlüğü tarafından hazırlanan anket formları gönderilmiş olup alınan cevapların sayısal değerlendirilmesinin yapılabilmesi için Birleşmiş Milletler Çocuk Fonu Temsilciğine gönderilmesi sağlanmıştır.

Projenin paydaşları; Jandarma Genel Komutanlığı koordinasyonunda Adalet Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve ilgili diğer kurumlardır.

Projenin bütçesi; söz konusu proje bir eşleştirme projesi olmayıp 6 milyon avroluk özerk bir proje olarak hayata geçirilmiştir. (www.egm.gov.tr)

Projenin süresi; 2004-2007 yılları arasında, gerçekleştirilen proje kasım 2007 yılında sonuçlandırılması planlanmıştır.

Gerçekleştirilen sayısal veriler; bahse konu proje kapsamında çocuk adalet sisteminin güçlendirilmesi başlığı altında 20 personel ile İstanbul, 3 personel ile Antalya, 5 personel ile Nevşehir ve 3 personel ile Kızılcahamam toplantılarına katılım sağlanmış olup toplam 31 personel gerçekleştirilen etkinliklere iştirak etmiştir.

AB Destekli ILO-IPEC Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı çalışan bölümü koordinesinde yürütülen “Türkiye’de Çocuk İşçiliğinin En Kötü Biçimlerinin Ortadan

Kaldırılması Projesi”nin politika ve program çerçevesinin hazırlanmasında iş birliği yapılan kuruluşlar arasında iş birliği ve katkı sağlayıcı olarak katılım sağlanmaktadır.

Projenin amacı; Türkiye’de çocuk işçiliğinin en kötü biçimlerinin ortadan kaldırılmasıdır.

Projenin paydaşları; Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, İçişleri Bakanlığı, Millî Eğitim Bakanlığı ve ilgili diğer kurumlar.

Projenin bütçesi; projenin maliyeti İLO-Çalışma Bakanlığı koordinasyonun da zamana yayılan uygulamalar çerçevesinde finanse edileceğinden tahmini başlangıç bütçesinin 3 milyon avro olduğu düşünülmektedir.

Projenin süresi; Projenin 2005-2015 arası toplam 10 yıllık bir zaman periyodu içerisinde gerçekleştirilmesi hedeflenmektedir.

Gerçekleştirilen sayısal veriler; pilot uygulama olarak seçilen 7 ilde gerçekleştirilen eğitim ve etkinliklere emniyet müdürlükleri personelinden günümüze kadar ortalama 300 personel katılım sağlamıştır.

Uygulamaya Geçmek Üzere Hazırlanan Projeler

1. Risk Altındaki Çocuklar Ulusal Bilgi Sisteminin Oluşturulması, Bilimsel Analizlerinin Yapılması ve Politika Önerilerinin Geliştirilmesi Projesi”

“TÜBİTAK Kamu Kurumları Araştırma ve Geliştirme Projeleri Destekleme Programı” kapsamında Emniyet Genel Müdürlüğü’nün talebi ile Türkiye İstatistik Kurumu, Hacettepe Üniversitesi Çocuk Gelişimi ve Eğitimi Bölümü ve aynı üniversitenin Biyoistatistik Bölümü ile birlikte “Risk Altındaki Çocuklar Ulusal Bilgi Sisteminin Oluşturulması, Bilimsel Analizlerinin Yapılması ve Politika Önerilerinin Geliştirilmesi Projesi” hazırlanmıştır.

Projenin amacı; Türkiye’de yaşayan risk altındaki çocuklara ait ulusal bilgi sisteminin hazırlanması ve elde edilen veriler üzerinden bilimsel analizler yapılarak risk altındaki çocuklar için çözüm önerileri geliştirilmesidir.

Projenin kapsamı; ülkemizin nüfusu 72.357.300 olarak sayılmıştır. Bu nüfusun % 33’lük kısmı 18 yaş altı genç nüfustur ve 24.261.832 kişidir. Oldukça genç nüfusa sahip ülkemizde risk altında yaşayan ve korunmaya muhtaç çocuklar içinden özellikle aşağıdaki başlıklarla ilgili veri toplanacaktır;

- ◆ Suça sürüklenen çocuklar,
- ◆ Suç mağduru çocuklar,
- ◆ Sokak çocukları,
- ◆ Sokakta çalıştırılan ve istismar edilen çocuklar,
- ◆ Uyuşturucu/uçucu madde bağımlısı çocuklar,
- ◆ Zorunlu eğitime devam etmeyen çocuklar.

Projenin Yürütücü Kuruluşları

- ◆ Emniyet Genel Müdürlüğü
- ◆ Türkiye İstatistik Kurumu
- ◆ Hacettepe Üniversitesi

Projenin Yürütülmesinde İş Birliği Yapılacak Kuruluşlar

- ◆ Emniyet Genel Müdürlüğü
- ◆ Jandarma Genel Komutanlığı
- ◆ Sağlık Bakanlığı
- ◆ Sosyal Hizmetler ve Çocuk Esirgeme Kurumu
- ◆ Milli Eğitim Bakanlığı
- ◆ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
- ◆ Adalet Bakanlığı

Projenin bütçesi; 4.434.208 YTL proje maliyeti olarak belirlenmiş olup söz konusu proje Tübitak başkanlığına Hacettepe Üniversitesi yürütücülüğünde ve Türkiye İstatistik Kurumu –Emniyet Genel Müdürlüğü-Hacettepe Üniversitesi paydaşlığında sunulmuş, Tübitak tarafından yapılan incelemelerin ardından hazırlanan projenin hayata geçirilmesine yönelik kurum savunuları 27 Nisan 2007 tarihinde gerçekleştirilmiştir.

web sayfası: www.egm.gov.tr / www.tubitak.gov.tr

2. Okullarda Güvenli Ortamın Sağlanmasına Yönelik Bilimsel Analizlerin Yapılması ve Koruyucu/Önleyici Güvenlik Faktörlerinin Güçlendirilmesi Projesi:

Projenin amacı; ülkemizin 14 milyon ilköğretim ve ortaöğretim çağı çocuklarının ve gençlerinin sağlıklı yaşam şartları içinde gelişimlerini tamamlamaları, ülkemize ve topluma yararlı bireyler olarak yetişmeleri sosyal devlet anlayışının vazgeçilmez gereğidir. Ülkemizin gelişmiş çağdaş ve demokratik ülkeler arasında yerini alması, çağın gereklerine uygun gelişim ve değişimini sağlaması, ülkemizdeki çocuk ve gençlerinin güvenli eğitim ortamında yetiştirilmesi ve eğitilmesi ile doğru orantılıdır.

Tüm bu gerçekler ışığında; ülkemizde yaşayan eğitim çağı çocuk ve gençlerimizin güvenli ortamda yetiştirilmesi, şiddet olaylarına karşı korunması ve muhtemel şiddet olaylarının önlenmesine yönelik; **Emniyet Genel Müdürlüğü**, **Millî Eğitim Bakanlığı** ve **Üniversite birlikteliğinde** mevcut güvenlik durumunun bilimsel analizlerin yapılması ve elde edilen sonuçlar doğrultusunda koruyucu / önleyici güvenlik faktörlerinin güçlendirilmesi sonucu, okullarımızda güvenli ortamın iyileştirilmesi amaçlanmaktadır.

Projenin kapsamı; Emniyet Genel Müdürlüğü – Millî Eğitim Bakanlığı, üniversite iş birliğinde;

- ◆ Halen okullarımızda alınan güvenlik önlemlerinin yeterliliğinin tespiti ve bilimsel analizi,
- ◆ Okullarda güvenli ortamı olumsuz etkileyen şiddet, şiddet içerikli olayların potansiyel boyutunun belirlenmesine yönelik ulusal veri tabanının hazırlanması ve sorunun tespitine yönelik bilimsel analizlerin yapılması,
- ◆ Okullarda güvenliği olumsuz etkileyen iç ve dış faktörlerin tespiti ve bilimsel analizlerinin yapılması,
- ◆ Şiddete karşı korunma ve şiddet olaylarının önlenmesine yönelik alınması gereken koruyucu/önleyici güvenlik önlemlerinde, tüm tarafların (polis, okul yönetimi, okul aile birliği, veli, sivil toplum kuruluşları) sorumluluklarının ve rollerinin belirlenmesi,
- ◆ Konu ile ilgili kamu oyunun duyarlılığının artırılması ve bilinçlendirilmesine yönelik etkinliklerin (seminer, panel, sempozyum, vb.) yapılması,
- ◆ “Okullarda güvenli ortamın sağlanmasında polisin rolünü güçlendirmeye yönelik eğitim ve diğer hizmet ihtiyaçlarının sağlanmasında desteğin artırılması,

- ◆ Eğitim ortamlarının güvenliğinin sağlanmasına yönelik, alınması gereken ideal önlemleri standartları ve ilgili tüm tarafların sorumluluklarını kapsayan, **“Eğitim Ortamlarının Güvenliğinin Sağlanmasına Yönelik Ulusal Uygulama Rehberi”**nin hazırlanması,

Proje paydaşları; İçişleri Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü ile Milli Eğitim Bakanlığı Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü iş birliğinde gerçekleştirilmesi planlanmaktadır. **web sayfası;** www.egm.gov.tr

Proje bütçesi; Avrupa Birliği projeleri kapsamında Birleşmiş Milletler Çocuk Fonunun teknik desteğinde gerçekleştirilmesi planlanan projenin bütçelendirme çalışmaları devam etmektedir.

Söz konusu projenin hayata geçirilmesine yönelik Emniyet Genel Müdürlüğü Asayiş Daire Başkanlığı ve Özel Eğitim Rehberlik ve Danışma Hizmetleri Genel Müdürlüğü iş birliğinde 16-20 Nisan 2007 tarihleri arasında örnek olarak seçilen illerden millî eğitim temsilcileri ile emniyet müdürlükleri çocuk şube müdürleri davet edilerek ön hazırlık kapsamında; eğitim ortamlarında şiddetin önlenmesine yönelik çalıştay düzenlenmiştir.

3. Kayıp Çocuklar Ulusal Bilgi Sisteminin Oluşturulması (Geliştirilmesi) ve İlgili Kurum ve Kuruluşlar Arası İş Birliği ve Koordinasyonun Sağlanarak Kayıp Çocukların Bulunmasında Etkinlik Sağlamak (Kayıp Çocuk Annelerinin Gözyaşını Dindirmek İçin!)

Projenin amacı; Ülkemizde kaybolan çocukların bulunması için ulusal bilgi sistem alt yapısını (geliştirmek) oluşturmak, kayıp çocukların bulunmasına yönelik kamu ve sivil toplum kuruluşları arasında iş birliği ve koordinasyonu sağlamak, konu ile ilgili toplumsal duyarlılığı artırmak ve kayıp çocukların bulunmasında, mümkün olan tüm imkânların kullanımını sağlayarak bu konuda etkinliği artırmaktır.

Projenin seçilme gerekçesi;

- ◆ Ülkemizde her geçen gün kayıp çocuklar sayısının artuş göstermesi ve kayıp çocukların taşıdığı hayati risklerin yüksekliği,
- ◆ Ülkemizde kayıp çocukların tespitine yönelik var olan bilgi sistemleri ve alt yapılarının yetersiz olması,
- ◆ Kayıp çocukların bulunması için yapılan kurumsal hizmet /çalışmaların yeterli ve etkin olmaması,
- ◆ Kayıp çocuklarla ilgili kamu ve sivil toplum kuruluşları arasında yeterli düzeyde iş birliği ve koordinasyonun sağlanamaması,
- ◆ Çocukların kaybolmasına etki eden faktörel nedenlerin yeterli düzeyde bilinmemesi,
- ◆ Çocukların kaybolmasını önleyecek toplumsal bilincin yeterli düzeyde olmamasıdır.

Proje çalışma kapsamı;

- ◆ Ülke geneli kayıp çocuklar

Çocukların kaybolmasına neden olan faktörel nedenler;

- ◆ Yanlış arkadaşlık ve özentî,
- ◆ Ekonomik ve sosyal nedenler,
- ◆ Aile içi iletişim eksikliği,
- ◆ Boşanma, ölüm, geçimsizlik ve aile içi şiddet,

- ◆ Kazanç elde etmek için organize suç grupları ve ailelerin suça yönlendirilmesi,
- ◆ Köyden kente göç ve kentleşememe olgusu,
- ◆ Özendirici TV programları,
- ◆ Öğrenme problemi olan çocuklar,
- ◆ Düşük motivasyon,
- ◆ Düşük eğitim düzeyi, kültürel değer eksikliği,
- ◆ Çarpık kentleşme,
- ◆ Parçalanmış aile, ayrı eşlerden olan çocuklar,
- ◆ Cinsel ve duygusal istismar,
- ◆ Aile içi ihmal, sevgisizlik ve ilgisizlik,
- ◆ Uyuşturucu madde bağımlılığıdır.

Kayıp çocukların taşıdığı hayati riskler;

- ◆ Şiddete başvurma ve şiddete maruz kalma,
- ◆ Sokağa sürüklenme ve sokak çocuğu olma,
- ◆ Taciz, tecavüz ve cinsel istismar,
- ◆ Uyuşturucu madde bağımlılığı veya uyuşturucu suçuna alet olma,
- ◆ Eğitimden uzak kalma,
- ◆ Alkol bağımlılığı,
- ◆ Mala veya şahsa karşı suç işleme veya suç işlemeye alet olma,
- ◆ Fiziksel, psikolojik ve zihinsel bozukluklar,
- ◆ Yetersiz beslenme,
- ◆ Bulaşıcı hastalıklar,
- ◆ Pornografi ve ahlak bozuklukları,
- ◆ Organize suç örgütlerine alet olmaktır.

Projede iş birliği yapılacak kurum ve kuruluşlar

- ◆ Kamu kuruluşları
 - SHÇEK
 - RTÜK
 - JANDARMA
 - SAĞLIK BAKANLIĞI
 - vb.
- ◆ Sivil toplum kuruluşları
 - Medya
 - Vakıflar
 - Dernekler
 - Meslek odaları
 - Uluslararası kayıp örgütleri
 - vb.

Projenin uygulamasında yasal dayanak

- ◆ Anayasa
- ◆ Çocuk Koruma Kanunu
- ◆ SHÇEK mevzuatı
- ◆ 2559 PVSK
- ◆ vb.

Projenin paydaşları, Söz konusu proje İç İşleri Bakanlığı, Emniyet Genel

Müdürlüğü, Başbakanlık Aile ve Sosyal Araştırmalar Genel Müdürlüğünün iş birliği ile gerçekleştirilmektedir. [web sayfası; www.egm.gov.tr](http://www.egm.gov.tr).

Projenin süresi; bahse konu proje iki aşamalı olarak ele alınmış olup, birinci aşamada sonuçların irdelenmesi amacıyla bir yıllık bir çalışma gerçekleştirilecek, ikinci aşamada uygulamaların alana yansımaları ve sonuçları iki yıllık bir zaman dilimi içerisinde gözlemlenecektir.

Çocukların Yüksek Yararı Kapsamında Valilikler ile Bağlı Kurum ve Kuruluşlara Gönderilen ve Uygulanması Beklenen Genelgeler ve Talimatlar

1) Millî Eğitim Bakanlığı koordinasyonunda çocuklar konusunda çalışmalar yürüten kurumlarla birlikte "Eğitim ortamlarında şiddetin önlenmesi ve azaltılması 2006-2011 yıllarını kapsayan strateji ve eylem planının oluşturulması ve hazırlanması"nda Emniyet Genel Müdürlüğü olarak iş birliği dahilinde katkılar sağlanmıştır (mal varlığına karşı çocukların karıştığı suçların önlenmesi genelgesi 2004:1).

2) 16.09.2006 tarihli Mal Varlığına Karşı İşlenen Suçlarla Mücadelede ve Çocukların Karıştığı Suçların Önlenmesi Genelgesi ile: çocuklara yönelik veya çocuklar tarafından meydana gelen şiddet olaylarının önlenmesi amacıyla; başta Şanlıurfa, Kocaeli, Rize, Gaziantep ve Sakarya illerinde pilot uygulama olarak sokakta çalışan çocuklara görgü kurallarının öğretilmesi ve okul sevgisinin kazandırılması amacıyla mahalle muhtarlıkları ile koordineli olarak sinema şenlikleri, film gösterileri, dil ve bilgisayar kursları ile birtakım sportif faaliyetler düzenlenmiş olup ilk ve ortaöğretimdeki öğrencilerin güvenlikle ilgili sorunlarını iletebilecekleri 155 tabanlı "Alo Okul Hattı" uygulaması başlatılmıştır (mal varlığına karşı çocukların karıştığı suçların önlenmesi genelgesi 2004:1).

3) Aydın, Kayseri, Kocaeli, İstanbul, Elâzığ, Konya, Şanlıurfa, Rize, İzmir, Adana, Gaziantep ve benzeri birçok ilimizde okullarda ve okula yönelik şiddetin önlenmesi amacıyla alınan tedbirler çerçevesinde; olayların yoğun olduğu bölgelerde "OKUL POLİSLİĞİ" kavramı oluşturularak "Polis Abi" uygulaması başlatılmış ve söz konusu okullarda mesai saatleri dahilinde sürekli olarak personel görevlendirilmekte (okul içerisinde) diğer okullarda ise okulların giriş-çıkış saatlerinde suçun önlenmesine yönelik ekipler görevlendirilmiştir (Çocukların Karıştığı Suçların Önlenmesi Genelgesi 2004:2).

4) Birçok ilimizde il emniyet müdürlükleri çocuk şube müdürlüklerinin desteği ve iş birliğinde "çocuk danışma merkezleri" oluşturularak okullarında sorunları bulunan çocuklar ile başta okul ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla ailelerle görüşülerek birtakım faaliyet ve etkinlikler başlatılmıştır (Çocukların Karıştığı Suçların Önlenmesi Genelgesi 2004:2).

5) Özellikle ucuğu madde bağımlısı çocukların, tedavi ve ıslahına yönelik "sokak çocukları danışma ve ıslah merkezleri" kurulması yönünde belediyeler, il millî eğitim müdürlükleri ve il sosyal hizmet müdürlüklerinin talebi ve il valiliklerinin kararları doğrultusunda çalışmalar başlatılmış olup ayrıca rehber öğretmenlere üniversiteler ve baroların desteği ile "çocuk istismarı" konulu seminerler, paneller ve eğitimler düzenlenmiştir (Çocukların Karıştığı Suçların Önlenmesi Genelgesi 2004:2).

6) İlk ve orta dereceli okulların önlerinde, çevresinde özellikle okulların toplanma ve dağılma saatlerinde, okulla ilgisi olmayan kişilerin, öğrencileri rahatsız etmemeleri için mevcut yaya ve motorize emniyet tedbirlerine ek olarak "MOBİL EKİPLER" kurularak, görevi, güzergahı ve isimleri belirlenen okullar çerçevesinde okulla ve öğrencilikle hiçbir ilgisi bulunmayan ve öğrencilerimize rahatsızlık verebilecek, asayiş ve huzuru bozabilecek kişilerin okul çevresinden uzaklaştırılmaları sağlanmaktadır.

7) Ülkemizin yaklaşık %33'ünü oluşturan 18 yaş altı çocuk ve genç nüfusun güvenli bir ortamda yaşayarak gelişmelerini tamamlamaları sosyal devlet anlayışının vazgeçilmezlerindendir. Ülkemizin gelişmiş, çağdaş ve demokratik ülkeler arasında hak ettiği

yeri alması, çağın gereklerine uygun gelişim ve değişimini sağlaması, çocuk ve genç nüfusun nitelikli yetiştirilmesi ile doğru orantılı olduğundan özetle;

a) Başta kolluğun çocuk birimleri olmak üzere, kolluk birim amirlerinin muntakalarında bulunan okul idarecileri ile görüşmeler yaparak öğrenci ve okul güvenliği konularında neler yapılabileceği hususlarını belirlemeleri ve ortaya çıkabilecek sorunların çözümüne yönelik birlikte çalışma yapmaları, konuyla ilgili daha önce yayımlanan genelelerde yer verilen konular da göz önünde bulundurularak çocuğun yüksek yararı kapsamında ve toplum destekli polislik hizmetleri çerçevesinde, her okul için ayrı sorumluluk alanları oluşturularak, yürütülecek hizmete uygun nitelikte rütbeli bir personel tespit edilerek görevlendirilmesi ve söz konusu personelin irtibat bilgilerinin ilgili okul idarecilerine verilmesi,

b) Eğitim-Öğretim dönemi süresince okul idareleri ile irtibat kurularak, okul çevrelerinde öğrencileri suça itebilecek riskli yerler ile İnternet kafe, kafeterya ve benzeri umuma açık yerlerin ilgili mevzuat çerçevesinde denetim ve kontrollerinin sıklaştırılması,

c) Okullarda özellikle şiddete meyilli öğrencilerin tespit edilmesi durumunda; ilgili personel, okul idaresi, aile, rehberlik servisleri ve ilgili meslek uzmanlarının bir araya gelerek bu kapsamdaki öğrencilerin topluma yararlı bireyler hâline getirilebilmeleri yönünde gerekli çalışmaların başlatılabilemesinin sağlanması,

d) Gençlerin ve çocukların fiziksel ve ruhsal gelişimini olumsuz yönde etkileyen madde kullanımı ve bağımlılığı ile her türlü istismarın önlenmesine yönelik tedbirlere okullar ve çevresinde ağırlık verilmesi,

e) Uyuşturucu, ucu, çözücü, yapıştırıcı ve her türlü psikotrop madde kullanımının engellenmesine yönelik olarak hazırlanacak olan seminer, kurs gibi birçok eğitim faaliyetinin ilköğretim, ortaöğretim ve dengi okullar ile üniversite gençliğine yönelik olarak düzenlenmesini sağlamak,

f) Okullarda alınan güvenlik tedbirleri gözden geçirilerek söz konusu tedbirler ile ilgili görevlendirilecek personelin öğrencilerin yaşları, içerisinde bulundukları durum ve hissiyatları da dikkate alınarak hareket etmelerini, olumsuzluğa neden olabilecek her türlü tutum ve davranışlardan kaçınmalarını sağlamak,

g) Öğrenci servisleri, özel güvenlik elemanları, temizlik şirketi ve kantin işletmecileri ile çalışanlarının açık kimlikleri, adresleri ve iletişim bilgilerinin her an temin edilebilir şekilde okul idarelerinde bulundurulması sağlanarak öğrencilerin ruhsal, fiziki ya da cinsel istismarına yol açabilecek müstehcen neşriyat, uyuşturucu gibi zararlı unsurlardan korunması noktasında bu kişilerin de bilgilendirilmesi yönünde gerekli çalışmaları başlatmak,

h) Aile içi şiddete ve her türlü istismara maruz kalan çocuk ve gençlerin okullarda tespit edilmesi hâlinde; 4320 sayılı Ailenin Korunmasına Dair Kanun'un ilgili hükümleri çerçevesinde kolluk birimleri tarafından gerekli kanuni işlemlerin yapılabilmesi konusunda oldukça hassas hareket edileceği ilkeleri benimsenmiş ve ülke genelinde tüm kolluk birimlerine söz konusu başlıklar, İçişleri Bakanlığı tarafından bir genelge ile talimat olarak gönderilmiştir (Okullar ve Çevresinde Alınacak Önlemler Genelgesi 2006: 2-3).

8) 26.04.2006 tarihli "İnternet Kafeler" ile ilgili genelgemizle; İnternet kafelerin olumlu amaçlarla kullanımını teşvik etmek ve bilinçsiz kullanımının önüne geçilerek gençler ve çocuklarımız üzerinde oluşabileceği zararları gidermek amacıyla uygulamada;

a) İnternette ilgili hususlar; İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik'te düzenlenmiş olup anılan yerlerin ilgili idarelerce bu Yönetmeliğe uygun şekilde faaliyette bulunmalarının sağlanması,

b) Ticari amaçlarla açılan İnternet kafelerden bazılarının fiziki şartlarının yetersiz ve sağlıksız olması nedeniyle, sıhhi müesseseler için sınıflarına ve özelliklerine göre aranacak nitelikler, İş Yeri Açma ve Çalışma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik ekinde düzenlendiğinden, İnternet kafelerin "iş yerinde aranacak asgari ortak şartlar" ve "İnternet

kafeler” için belirlenen düzenlemelere uygun şekilde açılmasının ve işletilmesinin sağlanması,

c) İnternet kafelerde, devletin ülkesi ve milletiyle bölünmez bütünlüğünü zedeleyici, genel güvenliği tehdit eden ve Anayasal düzeni yıkma amacına yönelik siteler ile genel ahlaka aykırı içeriklere sahip kumar, bahis ve pornografik içerikli, zararlı alışkanlıkları ve şiddeti özendiren sitelere erişimin önlenmesinin, belirtilen türdeki sitelere erişimin engellenmesini sağlayacak filtre yazılımının ve filtreleme programlarının sürekli olarak güncellenmesinin sağlanması,

d) İnternet kafelerde bulunan bilgisayarlarda bilgi ve beceri artırıcı veya zekâ geliştirici nitelikteki oyunların oynatılması mümkün olmakla birlikte, 18 yaşından küçüklerin psikolojik ve fizyolojik gelişimine olumsuz etkisi olabilecek, şiddet ve pornografi öğeleri bulunduran veya kumar, uyuşturucu kullanımı ve benzeri kötü alışkanlıkları özendirici unsurlar içeren bilgisayar oyunlarının oynatılmasına ve bilgisayarda depolanmasına izin verilmemesi, ayrıca bu nitelikteki oyun sitelerine erişimin engellenmesi,

e) 12 yaş ve altındaki çocukların yanlarında veli veya vasileri olmaksızın internet kafelere girişlerine izin verilmemesine yönelik 5442 sayılı kanun hükümleri göz önünde bulundurularak yeni düzenlemeler yapılması,

f) İşletme yönünden bağlı olma durumuna göre belediye veya il özel idarelerince, genel güvenlik ve asayiş yönünden kolluk birimlerince İnternet kafeler sürekli denetlenerek görevlendirilecek uzmanlarca zararlı sitelerin tespit edilmesi, bu tür sitelere erişimi engelleyici filtre programlarının bilgisayarlara yüklenmesinin temini, kullanımda tutulması ve güncelleştirilmesi konularında denetimlerin yapılması, valilik ve kaymakamlıklarca bu denetimlerde birimler arasında koordinasyonun sağlanması ve konuya hakim personel görevlendirilmesine yönelik iş ve işlemlerin yapılması, tedbirlerin geliştirilmesi,

g) İnternet kafelerde 4207 sayılı Tütün Mamullerinin Zararlarının Önlenmesine Dair Kanunun 2. maddesi gereğince sigara içilmesi yasaklanmıştır. Uygulamada bu hususa titizlikle riayet edilmesi ve aykırı davranışlar hakkında kanunda belirtilen cezai müeyyideler uygulanması,

h) İnternet kafelerde, 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile korunan hakların ihlal edilmesine meydan verilmemesi, bu meyanda her türlü film, bilgisayar programları, CD ve benzerlerinin yasa dışı kullanılmasına ve kopyalanmasına izin verilmemesi,

ı) İnternet kafelerin ilgili mevzuat ve diğer hükümler çerçevesinde belirtilen hususlara uygun çalışıp çalışmadıklarının ilgili kurum ve kuruluşlar tarafından düzenli olarak denetlenmesi, belirtilen hususlara uymayanlar hakkında İş Yeri Açma ve Çalıştırma Ruhsatlarına İlişkin Yönetmelik ve ilgili diğer mevzuat hükümleri doğrultusunda cezai işlemlerin uygulanması ve belirtilen hususlara azami ölçülerde uyulması konusunda tüm valiliklerimize gerekli talimatlar verilmiştir (İnternet Kafeler Genelgesi 2006: 2-3).

9) Ayrıca yirmi beş ilde uygulaması başlatılan “toplum destekli polislik hizmetleri” anlayışı çerçevesinde güvenli bir çevre, huzurlu bir topluma ulaşabilmek amacıyla, okul çağındaki çocuklara yönelik şiddetin engellenmesi ve diğer birçok konuda Polis-Toplum iş birliğinde topyekün paylaşımcı bir anlayışın yaygınlaştırılması amaçlanmaktadır.

Eğitim Ortamlarında Şiddetin Önlenmesi Amacıyla İzmir İl Emniyet Müdürlüğü Tarafından Gerçekleştirilen Örnek Çalışma Modeli

Emniyet Genel Müdürlüğüne il emniyet müdürlüklerinden eğitim kurumlarında güvenlik ortamını sağlanması, eğitim çağı çocukların suçlardan ve kötü alışkanlıklardan korunmasına yönelik yapılmakta olan veya planlanan projeler, etkinlikler ve diğer kurumlar iş birliğinde sürdürülmekte olan çalışmalar talep edilmiş olup alınan cevabi yazı eklerinde incelenen projeler ve çalışmalar içerisinde “uygulanabilirlik” ve “sürdürülebilirlik” açısından ülke genelinde hayata geçirilebilme özelliği yüksek olan projelerden biri olması nedeni ile seçilmiştir.

İzmir Emniyet Müdürlüğü bünyesinde gerçekleştirilen çalışmalar;

2006-2007 Eğitim ve Öğretim yılında İzmir Emniyet Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğünce okullarda alınan tedbirler genel ve özel olmak üzere iki ayrı kategoride planlanmıştır,

1. Genel Tedbir Planı: Çeşitli şube ve karakollardan; 201 motorize ekip ve 52 çift yaya devriye,

2. Özel Tedbir Planı Kapsamında ise; çocuk şube ve bürolarından 31 okul timi ile oluşturulmuştur.

Okul timlerinin çalışma alanı içerisinde İl Merkezi Sorumluluk Bölgesi'nde 154 ortaöğretim ve dengi okul, 358 ilköğretim okulu olmak üzere toplam 512 okul tespit edilmiştir. Yapılan planlamada; Öğrenci mevcudu, çevre koşulları ve geçmiş yıllarda meydana gelen olaylar değerlendirilerek okullar önem sırasına göre üç ayrı gruba ayrılmıştır. İl merkezinde bulunan 512 okulun özellikleri dikkate alınarak tamamını kapsayacak şekilde; Asayiş, Çocuk, Terör, Narkotik, Güvenlik ve Trafik şubeleri ile ilçelere bağlı karakol ekipleri yanında yeteri kadar yaya devriye ile okul giriş çıkış saatlerinde tedbir alınmıştır.

İzmir ilinde ilk defa oluşturulan okul timleri, Çocuk Şube Müdürlüğü ve ilçelere bağlı Çocuk Bürolarında çalışan personel arasından seçilerek görevlendirilmiştir. Okul timleri önem sırasına göre belirlenen okulların idarecileri, okul aile birliği yöneticileri, rehber öğretmenler ve mahalle muhtarları ile irtibat kurmak suretiyle okul içerisinde ve civarında öğrencileri olumsuz etkileyecek faktörleri tespit ederek önlemlerin alınmasını sağlamışlardır.

Okul timleri, önem derecesine göre planlanan okullarımızın idarecileri, okul aile birliği yöneticileri ve diğer ilgililer ile görüşerek,özel olarak düzenlenmiş "PERİYODİK ÇALIŞMA FORMU" tanzim ederek, elde edilen bulgular okullar ile ilgili olarak oluşturulan veri tabanına kaydedilmektedir.

Okul timleri; okullarda ve çevresinde meydana gelen olaylar, Öğrenciler arasında yaşanan gruplaşmalar ve çeteleşmeler, ucu ucu maddeler, uyuşturucu hap, alkol ve benzeri zararlı alışkanlıklardan kaynaklanan olumsuz durumlar ile, okul çevresindeki büfe ve seyyar satıcılarda, açıktan yapılan sigara satışı ve zararlı kesici, delici aletlerin satışı tespit ederek gerekli önlemleri almaktadır.

Okul timleri kendilerine bir nevi zimmetlenen okullarla ilgili yapacakları çalışmalarda asgari olarak;1. grupta yer alan 120 okulda haftada 3 gün,2.grupta yer alan 120 okulda haftada 1 gün,3.grupta yer alan 272 okulda ayda 1 gün çalışmalar yapmaktadırlar.

Kurumsal Sorunlar, Aksaklıklar ve Eksiklikler ile Çözüm Önerileri

SORUN 1: Çocuğun kolluk birimlerine intikalinin ardından gerekli sağlık raporlarının alınabilmesi sırasında adli tıp kurumlarının sayılarının yetersiz olması nedeniyle bir takım sorunlar yaşanmaktadır.

ÇÖZÜM 1: Adli tıp kurumlarında karşılaşılan sorunların gerekli koordinasyonlar kurularak çözümlenmelidir (Resmi tatillerde yeterli doktorun bulunmaması gibi).

SORUN 2: Emniyet görevlilerinin ve kolluğun çocuk birimlerinin zorunluluktan rehabilitasyon hizmeti vermek zorunda kalınmaktadır.

ÇÖZÜM 2: Şehirlerde ve ilçelerde gençlik ve spor il müdürlükleri, SHÇEK ve yerel yönetimlerin gençlik merkezleri, çocuk eğitim evleri sayısının hızla ve ihtiyaca cevap verecek şekilde artırılmalıdır.

SORUN 3: Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından sinema filmlerine konan uyarıcı işaret ve ibareleri taşıyan filmlerin gösterildiği salonların denetlenmesinde sıkıntılar yaşanmaktadır.

ÇÖZÜM 3: 5224 sayılı Sinema Filmlerinin Değerlendirilmesi ve Sınıflandırılması ile Desteklenmesi Hakkında Kanunun hükümlerinin uygulanmasında mülki idarenin kolluk kuvvetlerinin denetimlerini daha etkin yerine getirebilmesi için hizmet içi eğitim ve moral desteği verilmelidir.

SORUN 4: Suça sürüklenen çocukla ilgili tüm ifadelerin çocuk savcıları tarafından bizzat alınması kanunla hükme bağlandığı hâlde, yeterli çocuk savcısının bulunmaması nedeniyle kolluk birimlerine getirilen çocukların farklı savcılar tarafından ifadesi alınmaktadır.

ÇÖZÜM 4: Çocuk savcılarının konularıyla ilgili ihtisaslaşması uygulamaya yönelik problemleri çözeceğinden sayılarının iş durumları dikkate alınarak artırılması gereği dikkate alınmalıdır.

SORUN 5: Kolluğun çocuk birimlerinin çocuklar ile ilgili görevlerini yaparken nüfusa kayıtlı yaşı ile gerçek doğum yaşının farklı olması nedeniyle müdahale etmede sıkıntılar yaşamaktadır.

ÇÖZÜM 5: İstisnai olsa da böyle durumlarda savcı-kolluk diyalogu hızlandırılmalı, paylaşım güçlendirilmeli ve sokağın güvenliği açısından polisün kendisini güvende hissetmesi sağlanmalıdır.

SORUN 6: Kolluk birimleri tarafından alınan ve suç işlediği şüphesi ile cumhuriyet savcılıklarına sevk edilen, cumhuriyet savcısı tarafından ailesine teslim kararı verilerek serbest bırakılan çocukların ailelerine ulaştırılmasında sorunlar yaşanması, teslim almak için ailenin zamanında geleemeyeceğini beyan etmesi durumlarında bahse konu çocukların, kolluğun çocuk biriminde barındırılmak zorunda kalınmaktadır.

ÇÖZÜM 6: Çocuğun kolluk tarafından ailesine teslim edilememesi hâlinde, ailesine teslim edilinceye kadar çocuğun üstün yararı uyarınca SHÇEK'in bağlı birimlerince barındırılmasının ilgili savcı tarafından sağlanmasıdır.

SORUN 7: Kolluk kuvvetlerinin 18 yaşından küçük suç şüphelisi çocukların işlemlerinin geceye sarkması durumunda barındırılması ile ilgili tereddütler yaşanmaktadır.

ÇÖZÜM 7: Kolluk birimlerine getirilen çocukların üstün yararını koruyacak şekilde barındırılacak uygun yerlerin hazırlanması gerekmektedir.

SORUN 8: Başta İnternet kafeler olmak üzere çocuklar açısından risk taşıyan ve açılması izne tabi olan umuma açık eğlence yerlerinden meyhane, kahvehane, kıraathane, bar gibi yerler ile alkollü içki satan yerlerin denetimindeki mevcut yasalardan kaynaklanan çift başlılık (kolluk kuvvetleri, belediye zabıtası,) denetimleri zafiyete uğratmaktadır.

ÇÖZÜM 8: Kapatma ve denetim görevlerinin kolluk birimlerine verilmesi denetimin etkinliğini artıracaktır.

SORUN 9: Korunmaya muhtaç çocukların, kolluk kuvvetleri tarafından SHÇEK'e ya da ilgili kuruma teslimi sırasında sağlık raporu istenmesi kolluk kuvvetlerine ayrı bir maliyet ve zaman israfı getirmektedir.

ÇÖZÜM 9: Söz konusu çocukların ilgili kuruma tesliminde çocuğun yüksek yararı gözetilerek SHÇEK ya da ilgili kurumlar tarafından mevcut kanun hükümleri çerçevesinde çocuk ivedilikle teslim alınmalıdır.

SORUN 10: Suça sürüklenen ve kolluk tarafından hakkında işlem yapılan çocuklarla ilgili suçun türü ve buna ilişkin kayıtların cumhuriyet savcılığı kayıtları ile örtüşmediği görülmektedir.

a) Bazı müracaatlar doğrudan savcılığa yapılmaktadır.

b) Kolluk kuvvetleri, suçun nitelendirilmesi bakımından savcılık ile farklı tanımlamalar yaparak mevcut verileri kaydetmektedir.

ÇÖZÜM 10: Suç ve suçla mücadele politikalarının belirlenmesi bakımından istatistiki verilerin sağlıklı toplanması büyük önem arz etmektedir. Dolayısıyla savcılık ve kolluktaki kayıtların yeknesaklığının sağlanması için gerekli titizliğin gösterilmesi gerekmektedir.

SORUN 11: Kolluğun çocuk birimlerindeki görevli personelin yeni yasal düzenlemelerle ilgili eğitimlerinin yeterli olmaması görevlerini etkin yapmalarını engellemektedir.

ÇÖZÜM 11: Özellikle Çocuk Koruma Kanunu ile ilgili eğitim alan görevlilerin yer değiştirmemesi ve yeni görev alan personelin eğitimlerinin hızla tamamlanması sağlanmalıdır.

SORUN 12: Yargı ve kolluk kuvvetlerinin taşra teşkilatındaki üst düzey bürokratlarının çocuk suçluluğu konusundaki kavram ve uygulama birlikteliğinin farklı olması, kolluk kuvvetlerini uygulamada tedirgin kılmaktadır.

ÇÖZÜM 12: uygulamayı ve işleyişi rahatlatmak amacıyla dil birlikteliğinin sağlanması için eğitim ve vaka analizleri eş zamanlı ve bir arada yapılmalıdır.

SORUN 13: "Emniyet Genel Müdürlüğü Çocuk Şube Müdürlüğü/ Büro Amirliği Çocuk Polisi Branş Yönergesi"nin yürürlükten kaldırılması ve çocuklar konusunda ihtisaslaşmış olan çocuk polisi personelinin farklı birimlerde istihdam edilmiş olmasından dolayı eğitim ve uygulama etkinliği ortadan kalkmıştır.

ÇÖZÜM 13: Yürürlükten kaldırılan yönerge ivedilikle hayata geçirilmeli ve ihtisaslaşma sağlanmalıdır.

SORUN 14: Yeni yasal düzenlemeler ile kolluk kuvvetlerine düşen sorumluluk kapsamında kolluk birimlerine gelen/getirilen suça sürüklenen ve korunma ihtiyacı içerisinde olan çocukların sayısındaki artış oranında kolluk birimlerinin personel sayısının arttırılmadığı görülmektedir.

ÇÖZÜM 14: İdari görevlerde istihdam edilen görevlilerin uygulamaya yönelik olarak asli görevlerinde istihdam edilmesi özellikle çocuk suçluluğuyla mücadeledeki etkinliği arttıracak değerlendirilmektedir.

SORUN 15: Kadro yetersizliği nedeniyle okul çevresinin güvenliği sağlanamamaktadır. Buna karşın merkezde ve taşra teşkilatında emniyet hizmetleri sınıfında yer aldığı hâlde idari işler yapan personel bulunmaktadır.

ÇÖZÜM 15: Sokakta çocuğun karşılaştığı şiddet tehdidi ve riski öncelenerek idari kadrolarda farklı görevlerde istihdam edilen personelin, mümkün olduğu kadar risk alanlarına, okul bölgelerine yönlendirilmesi etkinliği arttıracaktır. (Örnek: Polisevlerinde resepsiyonda, muhasebede vb. birimlerde istihdam edilen emniyet hizmetleri sınıfı personeli).

SORUN 16: Kolluk kuvvetlerinin önleyici tedbirler kapsamında özellikle okul çevrelerinde Kabahatler Kanunu'nun ilgili maddelerinin yeterince uygulanmadığı gözlemlenmektedir.

ÇÖZÜM 16: Önleyici kolluk tedbirlerine yönelik Polis Vazife ve Selahiyet Kanunu ile Kabahatler Kanunu'nun uygulanmasına yönelik hizmet içi eğitim programları ile ilgili kanunların uygulanabilirliğine işlerlik kazandırılmalıdır.

SORUN 17: Kolluk birimleri suçla karşılaşmaları durumunda:

Yasal mevzuatın istenilen düzeyde anlaşılabilmesi nedeniyle, taşrada cumhuriyet savcıları ile kolluk görevlilerinin yasaların uygulanması ile ilgili problemlerin çözümünde sürekli iletişim içerisinde olamamaları görevlerin yerine getirilmesi ve yetkilerin kullanılması sırasında kolluk birimlerinin kendisini yeterince güvende hissetmemesine neden olmaktadır.

Özellikle ailesi tarafından suça itilen çocuklarla, çocukları suçta araç olarak kullanan çetelerin kanunların ve uluslararası sözleşmelerin, çocuklara tanıdığı haklardan art niyetli olarak faydalanmaya çalışmaları ve bunu kötü niyetli kullanmaları kolluk birimlerinin görevlerini etkin yapmalarını engellemektedir.

ÇÖZÜM 17: Cumhuriyet savcılığı, kolluk, SHÇEK ve konu ile ilgili diğer kurumlar arasındaki yasaların uygulanması ile ilgili uygulamadaki problemlerin çözümü amacıyla sürekli etkileşim içinde olmalarının sağlanması ve buna yönelik ortak hizmet içi seminerlerin düzenlenmesi gerekmektedir.

4.6.4. Adalet Bakanlığı

Görev Tanımı

03/07/2005 tarih ve 25876 sayılı Resmi Gazete ile yürürlüğe giren 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu; özel korunma ihtiyacı olan veya kanunla ihtilafa düşen çocukların korunmasını, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasını, toplumun adalet ve güvenlik ihtiyacının karşılanmasını hedefleyen çocuk adalet sisteminin esas ve usullerini düzenlemek ve özel korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında alınacak tedbirler ile kanunla ihtilafa düşen çocuklar hakkında hüküm olunacak tedbirlerin usul, esas ve uygulanmasına dair ve çocuk mahkemelerinin kuruluşu, görev ve yetkileri ile yargılama usullerini düzenleyerek hüküm altına almıştır.

24/12/2006 tarih ve 26386 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usûl ve Esaslar Hakkında Yönetmelik”, korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunması, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınması ile Çocuk Koruma Kanunu’nun uygulanmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemiştir. Aynı tarih ve sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik” ise korunma ihtiyacı olan veya suça sürüklenen çocukların korunmasına, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasına ilişkin usul ve esasları düzenlemiştir.

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu’na Göre Verilen Koruyucu ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmeliğin 19’uncu maddesiyle koruyucu ve destekleyici tedbirlerin yerine getirilmesinde kurumların koordinasyonunun Adalet Bakanlığınca sağlanacağı belirtilmiş, koordinasyonun sekreteryaya hizmetlerinin de Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığı tarafından yürütüleceği düzenlenmiştir.

Ayrıca 14/07/2006 tarih ve 26218 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Çocuk ve Kadınlara Yönelik Şiddet Hareketleri ile Töre ve Namus Cinayetlerinin Önlenmesi İçin Alınacak Tedbirler” konulu, 2006/17 sayılı Başbakanlık Genelgesi’nde; “Çocuğa Yönelik Şiddet Konusundaki Çözüm Önerilerinin Yaşama Geçirilmesinde Koordineli Çalışması Gereken Kurumlar” başlığı altında Adalet Bakanlığı Eğitim Dairesi Başkanlığına da birtakım görevler verilmiştir.

15/07/2005 tarih ve 25876 sayılı Resmi Gazete'yle 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu yürürlüğe girmiştir. 20/12/2005 tarih ve 26029 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan "Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği" ile de Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezlerinin, Koruma Kurulları Danışma Kurulunun, Denetimli Serbestlik ve Yardım Hizmetlerinden Sorumlu Daire Başkanlığının, şube müdürlükleri ve büroların teşkilat, görev, çalışma ve denetimine ilişkin usul ve esasları, yapılacak yardım ve infaz işlemleri hakkındaki kuralları, bu sürece katılan kişilerin görev, yetki, hak ve yükümlülüklerini tespit etmiştir.

2992 sayılı Adalet Bakanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'un 12'nci maddesinin (b) bendi uyarınca ayrıca "Bakanlığın görev ve yetkisine giren konularda ilgili istatistiki bilgilerin belirlenmesi, toplanması, sınıflandırılması ve değerlendirilmesi ile ilgili hizmetleri yürütme" görevi Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğüne verilmiştir.

Kurumsal Faaliyetler ve Tespitler

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 25'inci maddesinin 1'inci fıkrası gereğince 34 yerde 61 adet çocuk mahkemesi kurularak 51 tanesi faaliyete geçirilmiştir. Bu mahkemelerde toplam 52 hâkim, 11 psikolog, 15 pedagog ve 13 sosyal çalışmacı görev yapmaktadır. Aynı maddenin 2'nci fıkrası gereğince 10 yerde 19 adet Çocuk Ağır Ceza Mahkemesi kurularak 13 tanesi faaliyete geçirilmiştir. Bu mahkemelerde toplam, başkan ve üyelerle birlikte 42 hâkim, 5 psikolog, 2 pedagog ve 6 sosyal çalışmacı görev yapmaktadır.

Anayasa'nın 142. maddesinde mahkemelerin kuruluşu, görev ve yetkileri, işleyişi ve yargılama usullerinin kanunla düzenleneceği hüküm altına alınmıştır. 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nda, çocuk mahkemelerinin, her il merkezinde, ayrıca bölgelerin coğrafi durumları ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak, belirlenen ilçelerde Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak Adalet Bakanlığı tarafından kurulacağı belirtilmiştir.

Ayrıca her yıl Adalet Komisyonu Başkanlıklarından, kurulması, faaliyete geçirilmesi ve kapatılması gereken mahkemelerin bildirilmesi istenerek, bölgelerin ihtiyaç ve iş durumu ile adliyelerin fiziki yapısı dikkate alınmak suretiyle mahkemelerin kurulması, faaliyete geçirilmesi ve kapatılması Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kuruluna teklif edilmektedir.

Ayrıca Bergama, Elazığ, Kadıköy, Malatya, Ordu ve Tekirdağ'da Çocuk Mahkemesi, Bursa'da ise Çocuk Ağır Ceza Mahkemesinin kurulması gündeme alınmıştır.

Çocuk mahkemelerinin ve Çocuk Ağır Ceza mahkemelerinin hedef kitlesi 5395 sayılı yasanın 1'inci ve 2'nci maddelerinde belirtildiği gibi korunma ihtiyacı olan ve suça sürüklenen çocuklardır.

Adalet Bakanlığının merkez ve taşra teşkilatlarında bulunan birimlerce konuyla ilgili olarak aşağıda belirtilen faaliyetler gerçekleştirilmiştir.

Kanunlar Genel Müdürlüğü

Adalet Bakanlığınca tasarı olarak hazırlanan, 03/07/2005 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisinde kabul edilen, 15/7/2005 tarih ve 25876 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan,

5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile özel korunma ihtiyacı olan veya kanunla ihtilafa düşen çocukların korunmasını, haklarının ve esenliklerinin güvence altına alınmasını, toplumun adalet ve güvenlik ihtiyacının karşılanmasını hedefleyen çocuk adalet sisteminin esas ve usullerini düzenlemek ve özel korunma ihtiyacı olan çocuklar hakkında alınacak tedbirler ile kanunla ihtilafa düşen çocuklar hakkında hüküm olunacak tedbirlerin usul, esas ve uygulanmasına dair ve çocuk mahkemelerinin kuruluşu, görev ve yetkileri ile yargılama usulleri düzenlenerek hüküm altına alınmıştır.

Ayrıca, “Şiddet Suçu Mağduru Çocuklara Yardım Hakkında Kanun Tasarısı” ile şiddet suçu mağduru olan çocukların, suç nedeni ile uğradıkları maddi ve manevi zararların hakkaniyete uygun olarak sosyal dayanışma içerisinde giderilmesi ve gerekli yardımın yapılmasına ilişkin hususlar ile çocuklara yapılacak yardımın usul ve esaslarına dair hükümler içeren taslak üzerinde çalışmalar da devam etmektedir.

Ceza İşleri Genel Müdürlüğü

Adalet Bakanlığı ve Devlet Bakanlığının müştereken hazırladığı 24/12/2006 tarih ve 26386 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Çocuk Koruma Kanununun Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ile, “Çocuk Koruma Kanununa Göre Verilen Korumacı ve Destekleyici Tedbir Kararlarının Uygulanması Hakkında Yönetmelik” yürürlüğe girmiştir.

Ceza ve Tevkifleri Genel Müdürlüğü

5237 sayılı yeni Türk Ceza Kanunu çocuğun yüksek yararını gözeterek; çocukların cezalandırılması yerine denetim altında korunmasını, çocukların ailelerinden koparılmadan aile ortamında korunmasını ve cezalandırmaya en son çare olarak başvurulmasını benimsemiştir.

Ülkemizde 1 Haziran 2005 tarihinden itibaren yeni bir infaz sistemine geçilmiştir. Bu sistemi, 5237 sayılı Türk Ceza Kanunu, 5275 sayılı Ceza ve Güvenlik Tedbirlerinin İnfazı Hakkında Kanun, 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ile 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu oluşturmaktadır.

Cezaları ertelenen, salıverilen veya haklarında hapis cezası dışında herhangi bir tedbire hükmedilen hükümlülerin toplum içinde izlenmesi, iyileştirilmesi, psikososyal problemlerinin çözülmesi, salıverme sonrası korunması ve yargılanan kişiler hakkında sosyal araştırma raporlarının düzenlenmesi ve mağdurun korunması gibi görevleri yerine getirmek üzere denetimli serbestlik ve yardım merkezleri ile salıverme sonrasında hükümlülere iş sağlanması için koruma kurulları kurulmuştur.

Ayrıca, 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu uyarınca çocuğun toplum içerisindeki rehabilitasyonunun sağlanarak topluma kazandırılması ve böylelikle yeniden suç işleme olasılığının azaltılması denetimli serbestliğin temel görevini oluşturmaktadır.

Ağır ceza mahkemelerinin bulunduğu yerdeki cumhuriyet başsavcılıklarına bağlı olarak denetimli serbestlik şube müdürlükleri kurulmuştur. Ayrıca denetimli serbestlik şube müdürlüğü olmayan ilçelerde de denetimli serbestlik ve yardım hizmetlerini yürütmek üzere şube müdürlüğüne bağlı büroların kurulabileceği Kanunda belirtilmiştir.

Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği’nde

tanımlanan denetimli serbestlik tedbiri; mahkemece belirtilen koşullar ve süre içinde, denetim planı doğrultusunda suça sürüklenen çocuk, şüpheli, sanık veya hükümlünün toplumla bütünleşmesi açısından ihtiyaç duyduğu her türlü hizmet, program ve kaynakların sağlandığı toplum temelli bir uygulamayı ifade etmektedir. Mahkemelerce tedbir kararı olarak çocuğun bir eğitim kurumuna devam etmesine, belli yerlere gitmekten yasaklamasına, belli yerlere devam etmeye zorlanmasına ve takdir edilecek başka yükümlülükleri yerine getirmesine karar verilebilmektedir.

03/07/2005 tarih 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu'nun 17'nci maddesinde Koruma Kurullarının görevleri "Şube müdürlüklerinden iletilen suçtan zarar gören kişilerin karşılaştıkları sosyal ve ekonomik sorunların çözümü ile ceza infaz kurumlarından salıverilen hükümlülerin meslek veya sanat edindirmelerinde, iş bulmalarında, sanat sahibi olanlar ile tarım işletmeciliği yapmak isteyenlere araç ve kredi sağlanmasında, iş yeri açmak isteyenlere yardım edilmesinde ve karşılaştıkları diğer güçlüklerin çözümünde yardımcı olmak, çocuk ve genç hükümlülerin öğrenimlerine devam etmelerini sağlamak, diğer hükümlülere bu konuda yardımcı olmak." şeklinde belirtilmiştir. Buna göre; çocuk ceza kurumlarından salıverilen çocuklar, psikososyal sorunlarının çözümü için ve öğrenimlerine devam etmeleri için, ayrıca suçtan zarar gören çocuklar da karşılaştıkları sorunların çözümü için şube müdürlüklerine başvurma haklarına sahiptirler.

Denetimli serbestlik hizmetleri kapsamında çocuklara ilişkin yürütülen hizmetlerin kalitesinin artırılması amacıyla Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünce aşağıdaki çalışmalar yürütülmüştür:

26/09/2006 tarihinde Milli Eğitim Bakanlığı ve Adalet Bakanlığı işbirliği ile "Eğitim Kurumu veya Programına Devam Etme, Denetimli Serbestlik Kararlarının Uygulanmasına Dair İşbirliği Protokolü" imzalanmıştır. Bu protokol ile mahkemeler tarafından verilen eğitim kurumuna veya programına devam etme kararlarının yerine getirilmesi sürecinde yürütülmesi gereken çeşitli eğitim faaliyetleri ve görevlerle, mahkemeler tarafından hakkında diğer denetimli serbestlik kararlarına hükmedilen ve eğitimlerine devam eden kişilerin eğitim süreçlerinde yapılması gereken görevlere ilişkin iş ve işlemler düzenlenmiştir. Protokol, hakkında eğitim kurumuna veya programına devam etme kararı verilen çocukların denetim çalışmalarının daha etkin olarak yürütülmesi sağlanmıştır. Ayrıca protokol, denetimli serbestlik ve yardım hizmetlerinin diğer kurumlarca da tanınarak, iş birliği yapılması yönündeki istekliliği artırmış ve böylelikle denetimli serbestlik sisteminin ulusal çapta yaygınlaşmasını ve benimsemesini sağlamayı kolaylaştırmıştır.

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğünce, salıverilen çocukların salıverme sonrasında eğitimlerine devam edebilmeleri ve karşılaştıkları diğer sorunlara çözüm bulabilmeleri için her çocuğun adresine bir yazı gönderilerek bilgilendirme yapılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı ile ortak yürütülen çalışmalarla 18 yaşından küçük olan ve örgün eğitime kayıtlı salıverilen çocukların yatılı bir okula yerleştirilmesi yapılabilmektedir. Türkiye İş Kurumu ile ortak yürütülen çalışmalarla da 18 yaşından büyük olan gençlerin bir iş bulmalarına yardımcı olunmaktadır.

Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Yönetmeliği'nin değiştirilmesi amacıyla yapılan çalışmalarda; salıverilen çocukların, şube müdürlüğünce hak ederek salıverilme tarihine kadar belirli aralıklarla denetim görevlisi tarafından izleneceği; şube müdürlüğünce çocuk hükümlülerin ihtiyaçlarının tespit edilerek gerekli olan hallerde başvuru yapmaları için koruma kurullarına yönlendirileceği ve koruma kurullarına başvurusu

kabul edilen çocukla yapılan görüşmelerden çıkan sonuçlara göre, çocuğun ihtiyacı olan hususlarda gerekli çalışmaların yürütülmesi yönünde taslak bir düzenleme yapılmıştır. Böylelikle salıverilme sonrası hayatlarına devam edecek olan çocuk hükümlülerin karşılaştıkları problemlerin çözülmesi ve toplumla bütünleşmelerinde denetimli serbestlik ve yardım hizmetleri kapsamında daha aktif çalışmalar yürütülecektir.

Avrupa Birliği Türkiye Avrupa Komisyonu Delegasyonu ile birlikte yürütülen “Türkiye’de Denetimli Serbestlik Hizmetlerinin Geliştirilmesi” projesi kapsamında “Türk Denetimli Serbestlik Hizmetleri Çocuk ve Genç Hükümlülerle Çalışma” hizmet içi eğitim programı hazırlanmıştır. Söz konusu eğitim programında, çocuğun tanımı, çocuk adalet sistemine ilişkin uluslararası mevzuat, ulusal mevzuat ve uygulamalar, çocuk gelişimi, gelişim sürecini etkileyen olumlu/olumsuz faktörler, çocuğun/gençin deneyimlerini anlamak, çocuk/gençlerle etkili iletişim kurma teknikleri, çocuk/ genç hükümlülerin değerlendirilmesi, risk değerlendirmesi, uygulama becerileri, ebeveynlik ve ebeveynlerle çalışma, çocuk/gençlerle çalışırken göz önünde bulundurulması gerekenler ve diğer kurumlarla çalışma konularına yer verilmiştir. Hazırlanan program ile denetimli serbestlik ve yardım merkezleri şubelerinde görev yapan psikolog, sosyolog, sosyal çalışmacı ve öğretmenlerden oluşan 200 uzman ile 100 infaz ve koruma memuruna, iki haftada toplam 70 saat eğitim verilmiştir.

Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü, çocukların kurumda bulundukları süre içerisinde eksik ya da yetersiz sosyalleşmelerine neden olan etkenlerin ortaya çıkarılması ve elde edilen bilgiler doğrultusunda uygun müdahalelerin yapılması ve etkili yöntemlerin uygulanmasını temel alarak, çocuğun yeniden toplumsallaşma sürecini kolaylaştırmayı hedeflemektedir. Bu hedefler doğrultusunda, kız ve erkek tutuklu-hükümlü çocuklar için eğitim-öğretim, psikososyal yardım ve diğer çalışmaların planlanması ve programlanması, çocukların takip edilmesi ve yönlendirilmesi, çocuklara uygun müdahale ve yaklaşım programlarının geliştirilmesi, gerekli mevzuatın hazırlanması ve hazırlanmasına katkıda bulunulması yönünde hizmet geliştirilmekte; çalışmaların etkili ve nitelikli sürdürülebilmesi için ilgili kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılmaktadır.

Çocukları suça iten nedenlerin ortadan kaldırılması ve çocuk suçluluğunun önlenmesine yönelik çalışmalar esas itibarıyla suçun işlenmesinden önceki süreçte ele alınması gereken tedbirleri içermektedir. Genel Müdürlüğümüzce yürütülen çalışmalar ise suç davranışından sonraki süreç içinde yer almaktadır. Genel Müdürlüğümüz bu süreçte, çocuğun salıverilme sonrasında tekrar suça yönelmesini ve istismar edilmesini engellemek için kurum içi eğitim ve iyileştirme faaliyetlerini yapmakta, salıverilme öncesi hazırlık ve sonrasında da koruma yardım çalışmaları yürütmektedir.

Söz konusu çalışmalar, ülkemizin de taraf olduğu Çocuk Hakları Sözleşmesi ile diğer uluslararası sözleşme ve belgeler doğrultusunda çocuğun yüksek yararı göz önünde bulundurularak planlanmakta ve yürütülmektedir. Çalışmalarda çocukların, içinde bulundukları aile, sosyal çevre ve toplum bir bütün olarak değerlendirilmekte, çocuğu suça ve istismara sürükleyen etkenler bütünsel bir bakış açısıyla ele alınıp çözüme yönelik alternatifler geliştirilmektedir.

Suça sürüklenen çocuklarla ilgili olarak tutuklu, bir suç isnaı ile hakkında soruşturma ve kovuşturması devam eden ve bir mahkeme kararı ile özgürlüğünden yoksun bırakılarak Çocuklara özgü kapalı ceza ve infaz kurumlarında barındırılan kişiye, hükümlü ise, hakkında yapılan yargılama bitmiş ve cezası kesinleşmiş olup çocuk eğitim evinde cezası çektilen kişi olarak tanımlanabilmektedir.

Ceza infaz kurumlarında bulunan çocuklardan; tutuklu olanlar ya da çocuk eğitimevlerinden disiplin cezası nedeniyle nakillerine karar verilen çocuklar, çocuk kapalı ceza infaz kurumlarında barındırılmaktadır. Bu kurumlar firara karşı engelleri olan, iç ve dış güvenlik görevlileri bulunan, eğitim ve öğretime dayalı kurumlardır. 12-18 yaş grubundaki bu çocuklar, cinsiyetleri ve fiziki gelişim durumları göz önüne alınarak kurumların ayrı ayrı bölümlerinde barındırılmaktadırlar. Kendilerine özgü kurumların bulunmadığı illerde ise söz konusu çocuklar, yetişkin kapalı ceza infaz kurumlarının çocuklara ayrılan bölümlerinde kalmaktadırlar.

Hükümlü çocuklar ise eğitilmeleri, meslek edinmeleri ve yeniden toplumla bütünleştirilmeleri amacıyla çocuk eğitimevlerinde barındırılmaktadır. Bu kurumlarda firara karşı engel bulunmamaktadır. Kurum güvenliği, iç güvenlik görevlilerinin gözetim ve sorumluluğunda sağlanmaktadır.

Eğitimevlerinde bulunan çocuklar; yaş ve eğitim durumlarına göre ilk, orta ve yüksek-öğretim kurumlarına devam edebilmekte, kendilerini geliştirebilecekleri yabancı dil, bilgisayar, üniversite hazırlık, meslek eğitimi gibi kurslara da gidebilmektedirler. Ayrıca açık öğretim ve üniversite ile ilgili sınavlara kurum dışında girebilen çocuklar, tiyatro, konser, spor karşılaşmaları gibi etkinlikler de yapabilmektedirler.

15 yaşından büyük olan çocuklardan örgün eğitime devam etmeleri mümkün olmayanlar, meslek eğitimi kapsamında uygun bir mesleğe yönlendirilmekte ve mesleki eğitime devam edebilmektedirler. Bu eğitimler sonucunda bir meslek sahibi olmaları sağlanarak tabliye sonrasında yeniden suça yönelmemeleri için yardımcı olunmaktadır. Kurum içinde veya dışında herhangi bir eğitim ve öğretim programına devam eden ve 18 yaşını dolduran çocuklar, eğitim ve öğretimlerini tamamlayabilmeleri için 21 yaşını bitirinceye kadar eğitimevlerinde kalabilirler.

Ceza infaz kurumlarında 880 kurum müdürü, 64 idare memuru, 77 tabip, 97 diş tabibi, 77 sosyal çalışmacı, 99 psikolog, 209 öğretmen, 18988 infaz ve koruma memuru görev yapmaktadır.

Tablo:108- Ceza İnfaz Kurumlarında Kadro Durumları

ÜNVANI	KANUNİ KADRO	DOLU KADRO	BOŞ KADRO
MÜDÜR	1.100	880	220
İDARE MEMURU	295	64	31
TABİP	270	77	193
DIŞ TABİBİ	129	97	32
SOSYAL ÇALIŞMACI		77	
PSİKOLOG		99	
ÖĞRETMEN		209	
İNF.KOR.MEMURU		18.988	3.785

31 Mart 2007 tarihi itibarıyla Ceza İnfaz Kurumlarında 2301 tutuklu, 270 hükmen tutuklu, 66 hükümlü olmak üzere toplam 2637 hükümlü-tutuklu çocuk bulunmaktadır.

**31.03.2007 TARİHİ İTİBARIYLA
ÇOCUK EĞİTİMEVLERİ VE ÇOCUK SAYILARI**

KURUM	HÜKÜMLÜ ÇOCUK SAYISI
1-ANKARA ÇOCUK EĞİTİMEVİ	27
2-ELAZIĞ ÇOCUK EĞİTİMEVİ	17
3-İZMİR ÇOCUK EĞİTİMEVİ	18
T O P L A M	62

MÜSTAKİL ÇOCUK CEZA İNFAZ KURUMLARI VE ÇOCUK SAYILARI

KURUM	HÜKÜMLÜ ÇOCUK SAYISI
1-İNCESU KAPALI ÇOCUK C.İ.K.	48
2-POZANTI KAPALI ÇOCUK VE GENÇLİK C.İ.K.	193
3-BERGAMA M TİPİ KAPALI ÇOCUK C.İ.K.	222
4-İSTANBUL H TİPİ KAPALI ÇOCUK C.İ.K.	630
5-ANKARA ÇOCUK VE GENÇLİK KAPALI C.İ.K.	303
T O P L A M	1396

**YETİŞKİN CEZA İNFAZ KURUMLARININ BİR BÖLÜMÜ ÇOCUKLARA
AYRILMIŞ CEZA İNFAZ KURUMLARI VE ÇOCUK SAYILARI**

KURUM	HÜKÜMLÜ ÇOCUK SAYISI
1-DİYARBAKIR ÇOCUK KAPALI C.İ.K	90
2-GAZİANTEP E TİPİ C.İ.K.	63
T O P L A M	153

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğüne bağlı çocuk kapalı ceza infaz kurumları ve yetişkinlere ait kapalı ceza infaz kurumlarının çocuklara ayrılan bölümleri ile çocuk eğitim evlerinde bulunan çocuklara yönelik faaliyet alanları ise şunlardır:

a. Eğitim-Öğretim Faaliyetleri

Hiç eğitim görmemiş ya da eğitimlerini yarıda bırakmış çocuklar, eğitim-öğretimlerine devam edebilmelerinin sağlanması için Eğitim ve Öğretim Servisi tarafından değerlendirilmekte, çocuğun eğitim-öğretim almasına yönelik her türlü işlemler bu servis tarafından yapılmaktadır. Eğitim ve Öğretim Servisi tarafından yürütülen faaliyetler aşağıda sıralanmıştır.

Birinci kademe okuma yazma ve ikinci kademe eğitimi kursları: Kurum Eğitim ve Öğretim Servisi tarafından, kuruma geldiğinde okuma yazma bilmediği tespit edilen çocuklar birinci kademe okuma yazma kursuna alınmakta; bu kursu tamamlayan çocuklara “okuryazar belgesi” verilmektedir. Bu belgeye sahip olan çocuklar, daha sonra ikinci kademe eğitimi kursuna dâhil edilmektedir. Bu kursu başarı ile bitiren çocuklara “Yetişkinler Eğitimi İkinci Kademe Başarı Belgesi” verilir. Bu kursu tamamlayan çocuklar, ilköğretim programının ilk beş yılına denk bilgi ve beceri kazanırlar. Bu belgeye sahip olanlar Açık İlköğretim Okulunun altıncı sınıfına kayıt yaptırma hakkına sahip olurlar.

Açık ilköğretim okulu ve açık öğretim lisesi: Açık ilköğretim okuluna, yetişkin

ikinci kademe eğitimi başarı kursunu tamamlayıp başarı belgesi alan, ilkokulu bitiren, ortaokul 1, 2, 3 ve ilköğretim okulu 6, 7 ve 8'inci sınıflardan ayrılan, ortaokulu dışarıdan bitirme sınavlarına kayıtlıyken terk eden çocuklar başvurabilir. Bu okulu başarıyla tamamlayan çocuklar ilköğretim diplomasına sahip olurlar.

Tablo:109- Okuma Yazma Kursuna Katılan Hükümlü Tutuklu Sayısı

FAALİYETLER	Faaliyete / Kursu Katılan Toplam Hükümlü Tutuklu Sayısı	
	HÜKÜMLÜ	TUTUKLU
Birinci Kademe Okuma-Yazma Kursu	17	329
İkinci Kademe Okuma-Yazma Kursu	33	264

Açık Öğretim Lisesinden, ortaokul ve ilköğretim mezunu çocuk hükümlü ve tutukluların yararlanmaları sağlanmaktadır.

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) tarafından düzenlenen ÖSS, OKS, KPSS sınavları:

Bu sınavlar, sınav merkezi olan ceza infaz kurumlarında yapılmaktadır. Hükümlü ve tutukluların sınav başvuruları yakınları tarafından yapılabilir. Başvuru yapılamaması hâlinde, öğrencinin bulunduğu kurumdaki bir görevli görevlendirilebilir. Sınav başvuru tarihi; kurum öğretmeni, yokluğunda ise eğitimsel sorumlu personel tarafından takip edilmektedir. Sınavlar, belirlenen sınav merkezlerindeki ceza infaz kurumlarına gelen sınav komisyonları tarafından yapılmaktadır.

Tablo:110- Sınava Katılan Toplam Hükümlü ve Tutuklu Sayısı

FAALİYETLER	Sınava Katılan Toplam Hükümlü Tutuklu Sayısı	
	HÜKÜMLÜ	TUTUKLU
1- Açık İlköğretim	23	77
2- Açık Öğretim Lisesi	24	23
3- ÖSS Sınavı	1	18
4- OKS Sınavı	-	1

Meslek eğitimi kursları: İş ve meslek eğitimi, hükümlü ve tutukluların verimli, üretken bireyler olarak toplum yaşamına uyumlarını sağlamak, salıverilmelerinden sonra gelir getirecek bir meslek edinmelerine yardımcı olmak amacıyla uygulanmaktadır. Bu kapsamda bakır işlemediliği, torna tesviye, oto elektrikçiliği, aşçılık, ahşap oyma, bilgisayar operatörlüğü, elsanatları, karo-fayans döşeme, kalorifer ateşçiliği, berberlik-kuaförcülük vb. kurslar açılmaktadır. Kursların; halk eğitim müdürlükleri, üniversiteler, belediyeler, ticaret ve sanayi odaları, meslek federasyonları gibi kurum ve kuruluşlar ile iş birliği yapılarak açılması sağlanmaktadır. Halk eğitim müdürlüğünce kurs öğretmeni temin edilemediği takdirde,

serbest meslek erbabından, resmî veya özel kuruluşların personelinden “usta öğretici” olarak yararlanılmaktadır. Kurum personelinden usta öğretici belgesine sahip olanlar, halk eğitim müdürlüğü ile iş birliği yapılarak görevlendirilebilmektedir.

Ayrıca, iş ve meslek eğitimi kapsamında, hükümlü çocuklar, çıraklık ve yaygın eğitime yönlendirilmektedir. Bu eğitim çerçevesinde, zorunlu temel eğitimi tamamladıktan sonra gerçek iş ortamında çalışmak suretiyle meslek öğrenmek isteyen 15 yaş üzerindeki çocukların teorik ve pratik mesleki eğitimleri Millî Eğitim Bakanlığı Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü Çıraklık ve Yaygın Eğitim Merkezlerinin programına göre yapılmaktadır. Çıraklık ve Yaygın Eğitime devam eden çocukların pratik eğitimleri, bir işe yerleştirilmek suretiyle gerçekleştirilmektedir.

Örgün ve yaygın eğitime hazırlık ve destek kursları: Hükümlü veya tutuklu öğrencileri AIO, AOL, ÖSS, AÖF gibi sınavlara hazırlamak, başarı oranlarını artırmak ve bu tür sınavlarda gerekli olan bilgiyi ve motivasyonu sağlamak amacıyla hazırlık kursları açılmaktadır. Bu kurslar kurum öğretmenleri tarafından verilebildiği gibi halk eğitim müdürlüğü ile iş birliği yapılarak da öğretmen temin edilebilmektedir.

Hazırlık ve destek kurslarının dışında, kurumda etüt çalışmaları yapılmaktadır. Etüt saatleri kurum öğretmeninin programlaması ve eğitim kurulunun kararı doğrultusunda, derslik, kütüphane gibi kurumun eğitimle ilgili alanlarında, hafta içi ve hafta sonu gündüz ya da gece gerçekleştirilmektedir.

Tablo:111- İş-Meslek ve Hazırlık Kursuna Katılan Hükümlü Tutuklu Sayısı

FAALİYETLER	Faaliyete / Kursa Katılan Toplam Hükümlü Tutuklu Sayısı	
	HÜKÜMLÜ	TUTUKLU
1- İş-Meslek Kursu	129	755
2- Hazırlık Kursu	68	50

Kütüphane ve kitaplık faaliyetleri: Her kurumda kütüphane ve kitaplık olarak kullanılmak üzere müstakil bir oda veya uygun bir yer bulunmaktadır. Çocuklar, istedikleri her zaman kütüphane ve kitaplıktan yararlanabilmekte; kitap okuma alışkanlığı kazanmaları için kütüphaneden yararlanmaları yönünde teşvik edilmektedir.

Tablo:112- Kütüphane ve Kitaplıklardan Yararlanan Hükümlü Tutuklu Sayısı

FAALİYET	Yıl İçinde Kütüphane ve Kitaplıklardan Yararlanan Hükümlü Tutuklu Sayısı	
	HÜKÜMLÜ	TUTUKLU
1- Kütüphane/Kitaplık	418	3690

b. Psikososyal Yardım Servisi Faaliyetleri

Ceza ve Tevkifeleri Genel Müdürlüğü gözetiminde bulunan tutuklu ve hükümlü çocukların psikolojik ve sosyal problemlerine çözüm sağlamak amacıyla kurumlarımızda

psikososyal yardım servisleri hizmet vermekte, bu servislerde psikolog ve/veya sosyal çalışmacılar görevlendirilmektedir. Kurumda bulunan çocuklar, fiziksel, psikolojik ve sosyal gelişimlerinin desteklenmesi için kurum psikososyal yardım servisi ve sağlık servisi tarafından her yönüyle değerlendirilmekte, psikolojik müdahale ve desteğe ihtiyacı olan çocuklar psikososyal yardım servisi uzmanları tarafından takip edilmektedir. Uzmanlar, bireysel ya da grup çalışmaları yoluyla çocukların daha sağlıklı ve uyumlu bireyler olmaları yönünde onları destekleyecek çalışmalar yürütmekte, bu yöntemlerle içinde bulundukları koşullara yönelik farkındalıklarını artırmaya çalışmaktadırlar. Ayrıca, çocukların durumlarına yönelik alternatif çözümler geliştirilmesi yönünde kurum içindeki diğer birimler ile kurum dışındaki ilgili kişi, kurum ve kuruluşlara da yönlendirme yapmakta, bu esnada ailesi ya da başka sosyal destek sistemleri harekete geçirilerek çocuğa gerekli müdahalelerde bulunulmaktadır.

Psikososyal Yardım Servisi uzmanları tarafından, çocukların bireysel özellikleri ve durumlarına uygun müdahale ve destek çalışmalarını planlayabilmek amacıyla çocukların kuruma geldikleri andan itibaren çocuğu tanımaya yönelik olarak; fiziksel gelişim ve sağlık durumu, aile durumu, sosyal gelişimi ve uyumu, öğrenimi, çalışma ve suç öz geçmişi, bilişsel özellikleri, kişisel özellikleri, eğitimsel-mesleki plan ve amaçları gibi alanlarda bilgi toplanmaktadır.

Çocuğa ilişkin bilgiler doğrultusunda kurum içi ve kurum dışı eğitimsel-mesleki, sosyal ve sportif faaliyetlere, psiko-sosyal destek programlarına yönlendirme yapılmaktadır.

Çocuklar, kurum yaşantısına uyumlarını sağlamak amacıyla, kurumda yararlanabilecekleri hizmetler, toplumsal kaynaklar ile hak ve sorumlulukları hakkında bilgilendirilmektedir.

Sosyal ve psikolojik müdahalede bulunmak ve gerekli desteği vermek amacıyla çocuklarla, bireysel görüşme ve grup çalışmaları yapılmaktadır. Çocuklarla yapılan bu çalışmalarla birlikte, aileleriyle de çocuk hakkında bilgi almak, bilgi vermek ve ailenin davranış örüntüsünü belirlemek amacıyla yüz yüze görüşmeler ve/veya telefon görüşmeleri gerçekleştirilmektedir.

Psikososyal Yardım Servisi uzmanları, eğitim personeli ile birlikte, çocuğun tahliye sonrasında eğitim-öğretimi ile ilgili olarak yapılması gereken işlemleri, işe yerleştirme, kalacak yer temin etme, karşılaşılabileceği sorunları çözme, ailenin ve çocuğun yardım alabileceği kurumları tespit etme gibi çocuğun tahliye sonrasında toplum yaşamına uyumunu kolaylaştırıcı çalışmaları yürütmektedir.

Tablo:113- Psikososyal Yardım Çalışmaları

FAALİYETLER	TOPLAM
1-Açılan Toplam Dosya Sayısı	2330
2-Doldurulan Toplam Gözlem Sınıflandırma Formu	516
3-Sadece Kriz Durumlarında Görüşülen Kişi Sayısı	419
4-Görüşme Sonlandırıldıktan Sonra İzlenen Kişi Sayısı	459
5-Farklı Görevliye Devredilen Kişi Sayısı	624

6-Farklı Kuruma Devredilen Kişi Sayısı	213
7-Aileye Yönelik Toplam Çalışma Sayısı	606
8-Yürütülen Toplam Araştırma Sayısı	102
9-Kurum Personeline Yönelik Yapılan Çalışmalar	117

c. Sağlık Servisi Faaliyetleri

Ceza infaz kurumlarında, hükümlü ve tutuklu çocuklar kuruma gelir gelmez cezaevi tabipleri ve diş hekimleri tarafından sağlık taramasından geçirilmektedirler. Söz konusu sağlık taramasından sonra, daha kapsamlı bir muayeneyi ya da herhangi bir tedaviyi gerektiren bulguya rastlanılması durumunda bu çocuklar derhâl bir sağlık kuruluşuna gönderilmektedir. Ayrıca, çocukların kurumlarda bulundukları süre içinde de düzenli sağlık taramaları yapılmaktadır. Çocukların muayeneleri sonucunda kurumlarda yapılması gerekli tüm müdahaleler cezaevi tabiplerince yerine getirilmekte, bir sağlık kuruluşunda tedavi edilmesi gerekli görülen durumlarda da sağlık kuruluşlarının ilgili birimlerine sevkleri yapılmaktadır.

d.Sosyal ve Kültürel Faaliyetler

Sosyal ve kültürel faaliyetler, hükümlü ve tutuklu çocukların, kurumda kaldıkları sürenin en iyi şekilde değerlendirilerek, ilgi, istek ve ihtiyaçları doğrultusunda bilgi ve beceri kazanmalarını sağlamak, tahliye sonrası süreçte toplumsal yaşama uyumlarını kolaylaştırmak ve sonuçta yapıcı, üretken ve kendini ifade edebilen bireyler olarak toplumda yer almaları konusunda onları desteklemek amacıyla yönelik olarak planlanmakta ve eğitim ve öğretim servisi ile psikososyal yardım servisi tarafından yürütülmektedir.

Tablo:114- Sosyal-Kültürel Faaliyetlere Katılan Toplam Hükümlü Tutuklu Sayısı

FAALİYETLER	Sosyal-Kültürel Faaliyetlere Katılan Toplam Hükümlü Tutuklu Sayısı	
	HÜKÜMLÜ	TUTUKLU
1- Konferans	358	3843
2- Münazara	184	535
3- Bilgi Yarışması	169	390
4- Sinema	311	5648
5- Tiyatro	98	1302
6- Konser	173	1926
7- Sergi	78	193
8- Tören-Anma	458	2561
9-Yabancı Dil Kursu	-	85
10-Müzik-Folklor Kursu	24	314
11- Satranç-Dama	92	351
12- Spor Turnuvaları	381	1.779

Spor çalışmaları ile; hükümlü ve tutuklu çocukların ilgi ve yeteneklerine göre kurumlarımızda, voleybol, futbol, basketbol, masa tenisi, badminton vb. spor dallarında faaliyetler yapılmakta; bu dallarda müsabakalar ve turnuvalar düzenlenmektedir.

Ayrıca, tiyatro, konser, sinema gösterimi, resim, karikatür, halk oyunları, müzik, el sanatları, sergi, bilgi yarışmaları, münazara, satranç-drama gibi faaliyetler yapılmakta, önemli gün ve haftalar kutlanmaktadır.

e.Araştırma Faaliyetleri

Hükümlü ve tutuklu çocukların kurumda bulundukları süreçte, mevcut durumlarının tespit edilerek, elde edilen veriler ışığında çocuk suçluluğuna yol açan faktörlerin belirlenmesi, suç davranışının önlenmesi ya da tekrar suça yönelmeyi en aza indirecek rehabilitasyon sürecinde yeni yaklaşım modellerinin oluşturulması için gerekli alt yapının kurulması ve uzun vadede sosyal politika geliştirilmesine katkıda bulunması amacıyla çocuk suçluluğu alanında bilimsel araştırmalar yürütmek üzere üniversiteler ve araştırma yapan diğer kurum ve kuruluşlarla birlikte çalışmalar yürütülmektedir.

Bu kapsamda, 2004-2006 yılları arasında yüksek lisans ve doktora düzeyinde toplam 41 araştırma yapılmıştır.

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü kurumlarında yürütülen eğitim ve iyileştirme faaliyetlerinin hedef kitle, Ceza ve Tevkif Evleri Genel Müdürlüğü gözetimi altında ceza infaz kurumlarında bulunan 12-18 yaşları arasındaki hükümlü, tutuklu ile denetimli serbestlik tedbiri altında bulunan, adli kontrol altında bulunan ve ceza infaz kurumlarından salıverilen çocuklardır.

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü, çocuk eğitimevleri, çocuk kapalı ceza infaz kurumları ve yetişkinlere ait kurumların çocuk bölümlerinde kalan çocuklara yönelik olarak yürütülen eğitim ve iyileştirme faaliyetleri çerçevesinde resmi, özel ve gönüllü kişi, kurum ve kuruluşlarla birlikte yukarıda belirtilen amaçlar doğrultusunda iş birliği yapmakta, bu çalışmalarını çocuğun yüksek yararına uygunluğu yönünde değerlendirerek yapılandırmaktadır. Salıverme sonrası koruma ve yardım çalışmaları ile çocukların eğitimlerini sürdürmelerine ve iş bulmalarına yardımcı olunmaktadır. Böylece toplumda uyumlu bireyler olarak yer almalarına katkı sağlanmaktadır. Çocukların, farklı insanlarla tanışmaları böylece dış dünya ile ilişki kurmaları ve geliştirmeleri, içerisinde bulundukları koşulların kendilerinde yarattığı kaygıları paylaşmaları ve azaltmaları, ilgi ve istek duydukları konularda bilgi, beceri ve deneyim kazanmaları ve salıverilme sonrası dış dünyaya uyumlarını güçlendirmeleri açısından çocuklarla ilgili eğitim, iyileştirme ve toplumsal hayata hazırlama amacıyla yönelik bütün faaliyetlerde; sivil toplum kuruluşları, üniversiteler ve diğer yerel kaynakların imkânlarından yararlanılmaya çalışılmakta, bu kapsamda yapılan iş birliği sonucunda çocuklara ve personele yönelik çeşitli projeler geliştirilmektedir.

Toplumdaki suça itilmiş çocuklara ve ceza infaz kurumlarına ilişkin ön yargıların ortadan kaldırılması, buna yönelik toplumsal duyarlılığın oluşturulması, geliştirilmesi ve sorumluluğun paylaşılması amacıyla yönelik olarak toplum kaynaklarının harekete geçirilmesi için görsel ve yazılı basın ile de iş birliği yapılmakta, bu amaca yönelik tüm çalışmalar desteklenmektedir.

Çocuk tutuklu ve hükümlülere yönelik hizmetlerin ve personel kapasitelerinin güçlendirilmesi çalışmaları kapsamında ulusal ve uluslararası kurumlarla yapılan işbirliği sonucunda, kurumlarımızda çocuklarla çalışan yönetici, infaz ve koruma memurları ile diğer personele hizmet içi eğitimler yoluyla verilmek üzere "yönetici, infaz ve koruma memurları ile diğer personele yönelik eğitim programları" geliştirilmiştir. Bu programlar kapsamında, çocuklarla çalışan personele, kurumda bulunan çocuklara yaklaşım ilkeleri, kurum içi iletişim,

ekip çalışması, yönetim becerilerinin artırılması, kurum çalışma plânlarının oluşturulması gibi konularda eğitimler verilmektedir.

Yine, hizmetlerin ve personel kapasitelerinin güçlendirilmesi çalışmaları kapsamında kurumların Psikososyal Yardım Servisi uzmanları tarafından kurumda bulunan çocuklar ve aileleri ile infaz ve koruma memurlarına uygulanmak üzere, psiko-sosyal destek ve müdahale programları (Genel Bilgiler ve Yaklaşım İlkeleri, Kısa Grup Çalışması, Aile Eğitimi Kılavuzu, İyiye Doğru Öfke Kontrol Programı, Cinsel İstismar ve Yaklaşım Programı, Buradayım ve Infaz ve Koruma Memurlarına Yönelik Bilgilendirme Programı) geliştirilmiştir. Bu programlar, Genel Müdürlüğe bağlı kurumlarda sürekli kullanılan programlar olacak şekilde yapılandırılmaktadır.

Bunlarla birlikte, Sağlık Bakanlığı “Türkiye Üreme Sağlığı Programı” kapsamında derneklerle yapılan işbirliği sonucunda, kurumda bulunan çocuklara yönelik üreme sağlığı ve cinsel sağlık konusunda kurum uzmanlarının eğitim vermeleri için eğitim programları geliştirilmiştir. Bu programlara yönelik eğitimler de kurum Psiko-Sosyal Yardım Servisi uzmanları tarafından verilmektedir.

Hükümlü ve tutuklu çocuklara yönelik hizmetlerin etkili ve verimli sürdürülebilmesi için, Genel Müdürlüklerince ilgili kurum ve kuruluşlarla işbirliği protokolü imzalanmıştır (Millî Eğitim Bakanlığı / Çıraklık ve Yaygın Eğitim Genel Müdürlüğü - Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu / Televizyon Dairesi Başkanlığı, Başbakanlık Gençlik ve Spor Genel Müdürlüğü, 19 İl Baro Başkanlıkları).

Ceza ve Tevkifevleri Genel Müdürlüğü gözetimi altında bulunan çocukların hukuki sorunlarının çözümü ve haklarının korunmasına yardımcı olmak amacıyla Bakanlık ile 19 Baro Başkanlığı (Adana, Ankara, Antalya, Aydın, Çanakkale, Diyarbakır, Elazığ, İstanbul, İzmir, Kayseri, Kocaeli, Malatya, Mardin, Mersin, Manisa, Samsun, Şanlıurfa, Tekirdağ, Trabzon) arasında protokol imzalanmış ve bu protokol gereğince ilgili baro başkanlıkları tarafından “Hukuki Yardım Çalışma Grupları” oluşturulmuştur. Söz konusu çalışma gruplarında yer alan avukatlar kurumlarımızda bulunan çocukları belirli aralıklarla ziyaret etmekte, çocuklara hukukî yardım ve danışmanlık hizmeti vermektedir.

Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü

Adalet Bakanlığı Adli Sicil ve İstatistik Genel Müdürlüğü sorumluluk alanındaki toplam 7883 adli biriminden veri üretilmektedir. Ceza mahkemelerinden ise açılan ve karara bağlanan davalara ilişkin olarak 2668 birimden bilgi derlemektedir. Anket formlarımızda açılan ve karara bağlanan davalar; suç türü, dava sayısı, sanık sayısı, 12-15, 15-18 yaş grupları, cinsiyet grupları, mağdur sayıları ve karar türlerine göre sorgulanarak derlenmektedir. Derlenen verilerin kalite kontrolleri yapıldıktan sonra adli istatistik veri tabanında tutulmaktadır. Veri tabanımızdaki veriler sınıflandırılarak analiz, tablo, yorum ve tahminler yapılmakta, grafik ve suç haritaları oluşturulmaktadır. Ayrıca ceza mahkemeleri ve çocuk mahkemelerinde gençlere ve çocuklara yönelik açılan ve sonuçlanan davalara ilişkin olarak yıllık fasikül hazırlanmaktadır. Bu çalışmalar kullanıcıların hizmetine sunulmak üzere, elektronik ortamda www.adli-sicil.gov.tr adresinde ve basılı yayın olarak “Adalet İstatistikleri Yıllığı” olarak yayınlanmakta, ayrıca “2007-2011 Resmi İstatistik Programı” çerçevesinde Türkiye İstatistik Kurumu ile iş birliği içinde çalışılmaktadır.

Eğitim Dairesi Başkanlığı

Adli ve İdari Yargı hizmetlerinin etkin, verimli ve süratli bir şekilde yerine getirilmesi

için 1992 sayılı Adalet Bakanlığı Teşkilât ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin Değiştirilerek Kabulü Hakkında Kanun'un 20'nci ve 2802 sayılı Hâkimler ve Savcılar Kanunu'nun 48'inci ve 49'uncu maddeleri ile Hâkim ve Savcıların Meslek İçi Eğitim Yönetmeliği'ne uygun olarak Eğitim Dairesi Başkanlığınca Meslek İçi Eğitim Programları düzenlenmektedir.

Yine Adalet Bakanlığı Hizmet İçi Eğitim Yönetmeliği'nin 21'inci maddesine göre her yıl hazırlanan Hizmet İçi Eğitim Programı uyarınca Bakanlık Merkez ve Taşra Teşkilatında çalışan adalet personelinin hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimleri yürütülmektedir. Eğitim Dairesi Başkanlığının iş birliğinde yürütülen projeler kapsamında çocuğun korunmasına yönelik olarak hâkim ve Cumhuriyet savcıları ile çocuk ve aile mahkemelerinde görev yapan psikolog, pedagoğ ve sosyal hizmet uzmanları sık sık eğitim programlarına alınmaktadır.

Eğitim Dairesi Başkanlığı'nın görevi hâkim ve savcılarının meslek içi eğitimleri ile, Bakanlık Merkez ve Taşra Teşkilatında çalışan adalet personeline hizmet öncesi ve hizmet içi eğitimlerini sağlamaktır. Dolayısıyla Eğitim Dairesi Başkanlığı'nın düzenlediği eğitim çalışmalarının hedef kitlesi, hâkim-savcılar ile Bakanlık Teşkilatında çalışan bütün personeldir.

Bu eğitim faaliyetleri düzenlenirken çeşitli ulusal, uluslararası resmi ve sivil toplum kuruluşları, üniversiteler, kolluk güçleri, Avrupa Birliği, UNICEF ile iş birliği yapılmaktadır.

İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı

Bakanlığın İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığınca 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun 52'nci maddesinde düzenlenen mağdur çocukların ses ve görüntülerinin kayda alınması amacıyla kamera alımı için tüm cumhuriyet başsavcılıklarına 2006 yılında toplam 1.029.000YTL ödenek gönderilmiştir.

Yeni yapılan, çocuk mahkemelerinin bulunduğu adliye binalarının projeleri hazırlanırken çocukların işlemlerinin takip edilebileceği çocuk büroları kurulmaktadır.

Ülkemizde mevcut 222 adet ağır ceza mahkemesi, 1126 asliye ceza mahkemesi, 835 adet sulh ceza mahkemesi, 19 adet çocuk ağır ceza mahkemesi, 60 adet çocuk mahkemesi, 5 fikri ve sınai haklar mahkemesi, 708 cumhuriyet başsavcılığı arasında 5271 sayılı Ceza Muhakemesi Kanunu'nun ilgili maddeleri gereğince kurulacak görüntülü ve sesli iletişim tekniği konusunda Bakanlığın İdari ve Mali İşler Dairesi Başkanlığı tarafından Avrupa Birliği kaynaklarından temin edilmek amacıyla 15.000.000 YTL'lik proje hazırlanıp Avrupa Birliği Genel Müdürlüğüne gönderilmiştir.

Kurumsal Sorunlar, Aksaklıklar ve Eksiklikler

SORUN 1: Çocuk yargılamasının özellik arz ettiği dikkate alındığında, çocuklar tarafından işlenen suçlara ilişkin yargılamanın yapılacağı yeterli sayıda çocuk mahkemesinin bulunmadığı görülmektedir.

ÇÖZÜM 1: 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu'nun 25'inci maddesi gereğince Çocuk Mahkemelerinin her il merkezinde kurulması gerekmektedir. Yine aynı maddede Hâkimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun olumlu görüşü alınarak bölgelerin coğrafi durumu ve iş yoğunluğu göz önünde tutularak belirlenen ilçelerde çocuk mahkemesi, belirlenen yerlerde ise çocuk ağır ceza Mahkemesinin kurulması ön görülmüş olup, yasanın 33'üncü maddesi gereğince bu mahkemelere yeterli sayıda sosyal çalışma görevlisinin atanması gerekmektedir.

SORUN 2: Çocuk suçluluğunda meydana gelen artış sonucunda mahkemelerdeki iş yoğunluğundan dolayı çocukların yargılama süreleri uzamaktadır. Yargılamanın uzaması toplumdaki adalete olan güven duygusunu zedelemekte ve çocuğun psikososyal durumunun bozulmasına neden olmaktadır.

2005 yılı itibariyle çocuk mahkemelerinde bakılan toplam dava sayısı 21505, çocuk ağır ceza mahkemelerinde bakılan dava sayısı ise 60798 olup Hakimler ve Savcılar Yüksek Kurulunun 24/01/2006 tarihli ve 7-8 sayılı kararı ile mahkemelerin türü ve özelliklerine göre çocuk ağır ceza mahkemelerinin bakabileceği normal dava sayısı 350, Çocuk Mahkemelerinin bakabileceği normal dava sayısı ise 700 olarak belirlenmiştir. Yürütülen faaliyetlerin gerçekleştirilmesi için öğretmen, psikolog, sosyolog, sosyal hizmet uzmanı ve sağlık görevlilerine (doktor, diş hekimi, sağlık memuru) ihtiyaç duyulmaktadır. Ancak ekonomik nedenlerden dolayı ceza infaz kurumları ve denetimli serbestlik ve yardım merkezi şubeleri tercih edilmemektedir. Yürütülen faaliyetlerin aksamaması amacıyla bu kadroların doldurulması gerekmektedir.

ÇÖZÜM 2: Çocuk mahkemesi ve çocuk konusunda uzmanlaşmış yeterli sayıda hâkim ve diğer personel planlaması üstte belirtilen standartlara uygun olarak yapılmalıdır.

SORUN 3: Suça sürüklenen çocuklarla ilgili soruşturma ve kovuşturma aşamasında ihtiyaç duyulan giderler bütçede ayrı bir tertipte belirtilmemektedir.

ÇÖZÜM 3: 5395 sayılı Çocuk Koruma Kanunu ve yargılama usulüne ilişkin kanunlar uyarınca çocuklar için yargılama safhasında yapılması gereken her türlü giderin etki ve sonuçlarının görülebilmesi için ayrı bir bütçe tertibinin fonksiyonel ve ekonomik sınıflandırma düzeyinde açılması, belirtilen eksikliği giderecektir.

SORUN 4: Ceza infaz kurumlarında kalan çocukların okudukları kitapların çocukların gelişmelerini ve yeniden topluma kazandırılmalarını sağlayacak şekilde seçilmediği bazı ziyaretlerde gözlemlenmiştir.

ÇÖZÜM 4: Çocukların psikososyal yapıları ve hayata yeniden kazandırılmaları esas alındığında bilgi edinme özgürlükleri kısıtlanmadan onları geleceğe olumlu taşıyacak yayınların bulundurulmasına özen gösterilmesi gerekmektedir.

SORUN 5: İllerde koruma kurulları olmasına rağmen görüşülen çocuklarda, çocuğun Ceza infaz kurumlarından ayrıldıktan sonra takibinin yapılamadığı gözlemlenmiştir.

ÇÖZÜM 5: 5402 sayılı Denetimli Serbestlik ve Yardım Merkezleri ile Koruma Kurulları Kanunu'nun bu konudaki hükümlerinin etkin bir şekilde uygulanmasının sağlanması gerekmektedir.

SORUN 6: Ceza infaz kurumlarında bulunan çocukların kültürel gelişimlerinin sağlanması konusunda yapılan çalışmalar kapsamında Kültür ve Turizm Bakanlığı tarafından cezaevlerinde yeterli sayıda etkinlik düzenlenmediği tespit edilmiştir.

ÇÖZÜM 6: Tiyatro gibi kültürel etkinlikler ceza infaz kurumu müdürlüklerinin istekleri doğrultusunda sık olarak Kültür Bakanlığı tarafından düzenlenmelidir.

SORUN 7: Kamuoyunda, basın suçlarına bakmakla görevli cumhuriyet savcılarının, basın tarafından çocuklar hakkında Basın Kanunu'na aykırı yayın yapmak suretiyle işlenen suçlar konusunda yeterli ve etkin soruşturma yapılmadığına ilişkin eleştiriler yapılmaktadır.

ÇÖZÜM 7: Çocukları psikososyal açıdan olumsuz etkileyebilecek ulusal yayınlarda, yayının içeriği hem dünya hem de ülke genelini ilgilendirdiği hâlde, bu yayın hakkında müdahaleyi sadece yayının basıldığı yerdeki cumhuriyet savcısı yapabilmektedir. Bu nedenle basın-yayın

organlarının, yayın merkezlerinin bulunduğu yerdeki 5187 sayılı Basın Kanunu'nun uygulanmasıyla görevli cumhuriyet savcılarının, konunun hassasiyeti dikkate alınarak sayılarının ve etkinliklerinin artırılması gerekmektedir.

SORUN 8: Adliyeye intikal eden vakalarla ilgili yeterli veri tabanı bulunmamaktadır.

ÇÖZÜM 8: Ülkemizdeki suç ve ceza politikasının belirlenmesi, suçlularla yeterli ve etkin mücadele edilebilmesi için özellikle Adli Sicil Kanunu kapsamına girmeyen konularla ilgili kişisel veri kavramını zedelemeyen, fakat istatistiki amaçlar için kullanılmak üzere geliştirilecek uluslararası standartlara uygun bir veri tabanı oluşturulması gerekmektedir.

SORUN 9: Radyo Televizyon Üst Kurulunun televizyon yayınlarıyla ilgili vermiş olduğu idari yaptırımların idari yargı denetimine ilişkin yargılama sürecinin uzun sürdüğü, davalara esas olan bilirkişi raporlarının kamuoyu vicdanını tatmin etmediği görülmektedir. Örneğin; Türk aile yapısı, milli ve manevi değerler kavramlarının farklı şekillerde değerlendirildiği görülmektedir.

ÇÖZÜM 9: Araştırmalar, toplumdaki şiddet eğilimini ve davranış biçimlerini, özellikle küçük yaşta ki çocukları doğrudan etkileyen faktörlerin başında radyo ve televizyon yayınlarının geldiğini göstermektedir. Toplumun aynı anda tümünü etkileyen yukarıdaki kavramların mahkemelerce yorumlanırken toplum hassasiyetinden uzak kalınmaması ve uygulama birliğinin sağlanması büyük önem arz etmektedir. Bilirkişilerin özellikle çocuk ruh sağlığını bilen kişilerden seçilmesine özen gösterilmelidir. Davalara ilişkin yargılama, mümkün olduğunca kısa sürede sonuçlandırılarak kamuoyunun bu yöndeki beklentilerine cevap verilmelidir.

SORUN 10: Hükümlülük döneminde çocukların aileleriyle açık görüşmeleri olduğu hâlde, tutukluluk döneminde bu haktan yeterince yararlanamadıkları görülmektedir.

ÇÖZÜM 10: Çocukların kişilik gelişimleri göz önüne alınarak özellikle küçük yaşta ki çocukların açık görüşten daha çok faydalanmaları sağlanmalıdır.

SORUN 11: 18 yaşından küçük çocuklara kelepçe takılamaması, özellikle çocuğun kaçması, kendisinin veya başkalarının hayat veya beden bütünlükleri bakımından doğabilecek tehlikeleri önlemek için çocuğun ve kolluk kuvvetlerinin karşılıklı güvenliklerinin sağlanması konusunda sıkıntı yaşanmaktadır.

ÇÖZÜM 11: Fizik olarak erken gelişmiş çocukların kaçmasını, kendilerinin veya başkalarının hayat veya beden bütünlükleri bakımından doğabilecek tehlikeleri önlemek amacıyla çocuğun güvenlik altına alınması aşamasında polislin saldırı ve darp almasını önleyecek şekilde zorunlu olan hâllerde kelepçe takılabilmek imkânının tanınmasına yönelik yasal düzenleme yapılması gerekmektedir.

4.6.5. Sağlık Bakanlığı

Görev Tanımı

Sağlık, kişinin yalnızca hasta ya da sakat olmayışı değil, bedence ruhça ve sosyal yönden tam iyilik hâli durumudur. Sağlık hizmetleri, insan sağlığına zarar veren çeşitli etmenlerin yok edilmesi ve toplumun bu etmenlerin etkilerinden korunması, hastaların tedavi edilmesi, bedensel ve ruhsal yetenek ve becerilerinin rehabilite edilmesi için yapılan hizmetlerin tümüdür. Koruyucu sağlık hizmetleri ise kişileri hastalanmaktan, yaralanmaktan, sakat kalmaktan ve erken ölümlerden korumak amacıyla verilen sağlık hizmetleridir.

Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 56. maddesine göre Devlet, herkesin hayatını, beden ve ruh sağlığı içinde sürdürmesini sağlamak, insan ve madde gücünde tasarruf ve verimi artırarak, işbirliğini gerçekleştirmek amacıyla sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermesini düzenlemekle görevlidir. Yine Anayasa'nın 58. maddesine göre de Devlet, gençleri alkol düşkünlüğünden, uyuşturucu maddelerden, suçluluk, kumar ve benzeri kötü alışkanlıklardan ve cehaletten korumak için gerekli tedbirleri almakla görevlidir.

Sağlık Bakanlığının Teşkilat ve Görevlerini düzenleyen 13.12.1983 tarihli ve 181 sayılı Kanun Hükmünde Kararname'ye göre Sağlık Bakanlığı; herkesin hayatının beden ve ruh sağlığı içinde devamını sağlamak, ülkenin sağlık şartlarını düzeltmek, fertlerin ve cemiyetin sağlığına zarar veren amillerle mücadele etmek ve halka sağlık hizmetlerini ulaştırmak, **sağlık kuruluşlarını tek elden planlayıp hizmet vermelerini temin etmekle** yükümlüdür.

Sağlık Bakanlığının şiddet ve yaralanmaların önlenmesiyle alakalı olduğu düşünülen diğer görevleri ise :

- a) Herkesin hayatını beden, **ruhen ve sosyal** bakımdan tam iyilik hâli içinde sürdürmesini sağlamak için fert ve toplum sağlığını korumak ve bu amaçla ülkeyi kapsayan **plan ve programlar** yapmak, **uygulamak ve uygulamak**, her türlü tedbiri almak, gerekli teşkilatı kurmak ve kurdurmak,
- b) Bulaşıcı, salgın ve **sosyal hastalıklarla** savaşarak koruyucu, tedavi edici hekimlik ve rehabilitasyon hizmetlerini yapmak,
- c) Ana ve çocuk sağlığının korunması ve aile planlaması hizmetlerini yapmak,
- d) Mahallî idareler, ilgili diğer kuruluşlarla iş birliği yapmak suretiyle çevre sağlığını ilgilendiren gerekli tedbirleri almak ve aldırmaştır.

Dünya Sağlık Örgütü, sağlığı, "**hastalık ve sakatlığın olmaması değil, bireyin bedensel, ruhsal ve sosyal yönden tam bir iyilik hâli**" olarak tanımlamasına rağmen; ruh sağlığı ve insan gelişimindeki psikososyal faktörlerin; kişinin ailesi, çevresi, işi ve toplumla ilişkilerini belirlemedeki önemi uzun yıllar hep göz ardı edilmiş bir konudur. Diğer yandan dünya genelinde hükümetler ve karar vericiler sağlıklı olmaktan, daha çok beden, beden sağlığını olmayı anlamışlar ve daha çok bulaşıcı hastalıklarla mücadeleye önem vererek bu yöndeki hizmetlere ağırlık vermişlerdir.

Son yıllarda artan şiddet ve yaralanmalar ve bunların sağlık sistemlerine getirdikleri yükler, şiddetin önlenmesine yönelik alınması gereken tedbirlerin önemini artırmıştır. Sorunun çözümüne yönelik kapsamlı müdahaleler amacıyla, ülkeler halk sağlığı yaklaşımı doğrultusunda programlar geliştirmeye başlamışlardır. Ülkemizde de son yıllarda bağışıklama ve ana çocuk sağlığı hizmetlerindeki başarılar sonucunda bulaşıcı hastalıklarla mücadelede önemli kazanımlar elde edilmiş, bebek ölüm hızları ve anne ölüm hızlarında önemli düşüşler sağlanmıştır.

Ancak şiddet ve yaralanmalar ve dolayısıyla çocukların ruhsal gelişimleri ve anne baba ilişkileri konusunda verilen koruyucu sağlık hizmetleri bulaşıcı hastalıklar ve ana çocuk sağlığı hizmetleri kadar yeterli ve kapsamlı değildir. **Diğer yandan şiddetin fiziksel ve toplumsal etkilerinin önlenmesinde, çocukların ve gençlerin ruhsal gelişimlerinin ve erken yaşlarda bu hizmetlere ulaşmalarının çok büyük önemi ve faydası vardır.** Yapılacak etkin müdahalelerin ülke ekonomisine katkıları çok fazla olacaktır.

Sağlık Bakanlığı bünyesinde şiddet ve yaralanmaların psikososyal nedenleri ve

önlenmesi ile ilgili olarak faaliyetler, henüz daha yeterli olarak örgütlenmese de esas olarak Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü ile Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğü faaliyet alanındadır.

Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğünün görevleri;

- a) Toplum sağlığını ilgilendiren her türlü koruyucu sağlık hizmetlerinin verilmesini sağlamak, bu hizmetlere halkın katkı ve iştirakini temin etmek,
- b) Bulaşıcı, salgın, sosyal ve dejeneratif hastalıklarla mücadele ile aşılama ve bağışıklık hizmetlerini yürütmek,
- c) Sağlıklı çevre temin etmek amacıyla çevre sağlığını ilgilendiren her türlü tedbiri almak ve aldirmek ve gayrisihhi müesseselerin halkın sağlığına zarar vermesini engellemek ve gerekli denetimlerini yapmak,
- d) Sağlık hizmetlerinin yaygınlaştırılması çalışmalarını yürütmek, sağlık ocaklarının yataklı tedavi kurumları ile iş birliğini düzenlemektir.

Ruh Sağlığı Hizmetlerinin sunumunu düzenlemek amacıyla Temel Sağlık Hizmetleri Genel Müdürlüğü bünyesinde yapılandırılan Ruh Sağlığı Hizmetleri Dairesi Başkanlığının görevleri ise;

- a) Koruyucu ruh sağlığı hizmetlerinin birinci basamak sağlık hizmetleriyle bütünleştirilmesine yönelik çalışmaları yürütmek,
- b) Gebe, lohusa ve 0-6 yaş çocukların birinci basamakta yapılan izlemlerine psikososyal izlemi entegre etmek,
- c) Birinci basamakta sık görülen ruhsal bozuklukların erken teşhis ve tedavilerine yönelik çalışmaları yürütmek,
- d) Risk gruplarına (çocuk, genç, yaşlı, afetlere maruz kalanlar gibi) yönelik koruyucu ruh sağlığı çalışmalarını yürütmek,
- e) Tütünün sağlığa zararlarını önlemeye yönelik politika oluşturmak ve uygulanmasını sağlamak ve sağlığa zararları konusunda halk eğitimi çalışmalarının yürütülmesini sağlamak, pasif içicilerin etkilenebilmesini önlemek,
- f) Sigara bağımlısı olan ve bırakmak isteyenlere yönelik çalışmalar yürütmek,
- g) Alkol bağımlılığından korunmaya yönelik çalışmaları yürütmek, sağlığa zararları konusunda halk eğitimi çalışmalarının yürütülmesini sağlamak, birinci basamak sağlık kurumlarında tedavi ve izlemeye yönelik çalışmaları yürütmek,
- b) Uçucu maddelerden korunma çalışmalarını yürütmek, sağlığa zararları konusunda hedef nüfus başta olmak üzere halk eğitimi çalışmalarının yürütülmesini sağlamak,
- i) Uyuşturucu madde bağımlılığından korunma çalışmalarını yürütmek, sağlığa zararları konusunda halk eğitimi çalışmalarının yürütülmesini sağlamak,
- j) Kronik ruhsal bozukluğu olan kişilerin çocuklarına ve ailelerine yönelik koruyucu ruh sağlığı programlarını geliştirmek üzere sektör içi ve sektörlerarası çalışmaları yapmak,
- k) Birinci basamakta kronik ruhsal bozuklukların tanı, tedavi ve izlemine yönelik düzenli veri toplama, değerlendirme ve geri bildirimi sağlamak,
- l) İnsan hakları konusunda Bakanlık içi çalışmaların eş güdümünü sağlamak,
- m) Yukarıda belirtilen konularda; halk eğitimine yönelik çalışmaların yürütülmesini sağlamak ve izlemek, izleme, değerlendirme ve geri bildirim çalışmalarını yürütmek, sektöriçi ve sektörlerarası iş birliğini sağlamaktır.

Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlaması Genel Müdürlüğünün görevleri ise;

- a) Ailelerin istedikleri zaman, bakabilecekleri sayıda çocuk sahibi olabilmeleri için